

Уляна Молчко

ПАНК С. К. шельна, иша артети а-о симъ
ачк о пер утс т жскб инфл ниц в сег
сво воцд т уль л, о рае до та- ков
ъ т хх а твч хъ в на три кон ертъ
пер востъ см да н ч Ль вв оой рбч
алт й конп рт а до уч сти росла котра
жъ вв мн това створ Бо ннз . С вонхт

отця

ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Уляна Молчко

**ГАЗЕТНЕ СЛОВО
ОТЦЯ ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО**

Монографія

Стрий
ТзОВ “Видавничий дім “Укрпол”
2021

УДК 78.071.1(477):070.48

М75

*Рекомендовано вченою радою Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(протокол № 17 від 30 листопада 2020 року)*

Рецензенти:

Кияновська Любов Олександрівна, доктор мистецтвознавства, лауреат премії імені М. Лисенка, професор, завідувач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка;

Карась Ганна Василівна, доктор мистецтвознавства, професор кафедри методики музичного виховання та диригування навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ “Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника”, заслужений працівник культури України;

Філоненко Людомир Павлович, доктор філософії, доцент, завідувач кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, член Національної спілки композиторів України.

Молчко У.

М75 Газетне слово отця Остапа Нижанківського : монографія.
Стрий : ТзОВ “Видавничий дім “Укрпол”, 2021. 328 с.
ISBN 978-966-8955-85-3

У дослідженні авторкою здійснено науковий аналіз публіцистики композитора, диригента, громадського діяча, отця Остапа Нижанківського. Тут вперше зібрані раритетні праці львівського митця з давньої газетної періодики, котрі є цінним внеском до історіографії української музики та відображають панораму культурно-суспільного розвитку Галичини кінця XIX – початку XX століть.

Видання розраховане на музикознавців, істориків, студентів музичних навчальних закладів та широке коло читачів.

УДК 78.071.1(477):070.48

ISBN 978-966-8955-85-3

© Молчко У., 2021

© ТзОВ “Видавничий дім “Укрпол”, 2021

**Отець Остап Нижанківський
(1863-1919)**

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ І СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО- ЖУРНАЛІСТА	13
РОЗДІЛ ІІ ВИТОКИ ГАЗЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО..	29
РОЗДІЛ ІІІ МУЗИЧНІ АРТЕФАКТИ СТОЛИЦІ ГАЛИЧИНИ В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ НИЖАНКІВСЬКІАНІ.....	37
РОЗДІЛ ІV МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ ЛЬВОВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ В РЕЦЕНЗІЯХ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО.....	55
РОЗДІЛ V СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ПУБЛІЦИСТИКА о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО.....	101
ВИСНОВКИ	121
ПУБЛІЦИСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО	127
Пам'яті Дениса Леонтовича в І. річницю его смерті.....	129
Перша руска прогулька артистична.....	138
Одъ п. Остапа Нижанковского.....	141
Справозданье зъ першої руской артистичной прогульки.....	142
Запрошення.....	144
Пригадує ся Вп. нашимъ Землякамъ.....	145
І-ій концертъ товариства спѣвацкаго “Лютя”.....	146
Видавництво українско-руських народнихъ мелодій. В і д о з а.....	147
Именемъ редакційного комітету “Руско-украинскихъ народныхъ мелодій”.....	150
П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій, нашѣ земляки- артисты.....	151
Manon Lescaut. Опера вѣ 4 актахъ Giacomo Puccini-ого.....	152
Въ недѣлю (24 с. м.) представлено вѣ театрѣ гр. Скарбка велику оперу Вердіого “Traviata”.....	156
П. Микола Левицкій, знаний у насъ спѣвакъ-тенористъ.....	158
П. Микола Левицкій, артистъ оперѣ львівскѣй.....	158

Панна С. Крушельницка, наша артистка, співачка.....	159
Ораторія Мечислава Солтиса.....	160
Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса.....	164
Концерт “Стрийского Бояна”.....	169
Лисенкове сьвято в Києві.....	171
Перша молочарська спілка.....	178
Великий духовний концерт.....	182
Наш молочарський промисл.....	187
О заснуванє руської гімназії в Стрию.....	188
Концерт в пам'ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові	190
“Краєвий господарсько-молочарський Союз”.....	205
Про спілки молочарські, їх урядженє, та діловодство.....	206
Поклик!	217
Перша українська хліборобська вистава в Стрию.....	225
Ще про віче в Стрию.....	236
“Uprzemysłowanie kraju” в практиці.....	237
Молочарська анкета в краєвім Виділі.....	238
Поклик!	249
Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришенях.....	250
Музична накладня “Торбан”.....	252
Всячина.....	254
Поклик до співлюбивих і патріотичних наших землячок і земляків	256
Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана.....	257
Репертуар руського народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника.....	259
В справі організації торгівлі покладками.....	259
Маркіянове сьвято у Львові.....	260
Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові.....	278
Сьвято вручення січового прапора.....	290
Українські молочарські спілки в р. 1911.....	292

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ

о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО.....	300
--------------------------------------	------------

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	304
--	------------

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	313
------------------------------	------------

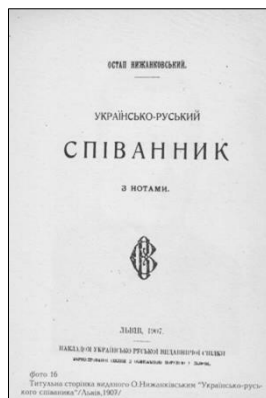

ВСТУП

Титульні сторінки музичних видань о. Остапа Нижанківського

Економічно-політичне та мистецько-освітнє життя різноетнічної, багатокультурної Східної Галичини в період панування Австро-Угорської імперії проходило складний шлях професійного формування. Зокрема, в галузі музики на перший план виступає “особливий тип “музиканта-культурного діяча, аніматора суспільно-духовного життя”¹, – зазначає Любов Кияновська. Саме до такої категорії митців належить священик, український композитор, культурно-освітній провідник, диригент, видатна суспільно-громадська особа о. Остап Нижанківський (1863–1919). Складно визначити головні сфери його різнопланової діяльності, але, зосередившись на творчому внеску до історії української музики, варто наголосити, що він “замикає плеяду видатних композиторів-аматорів дев’ятнадцятого сторіччя і логічно підводить композиторський процес до переходу на вищу стадію – стадію професійного переосмислення фольклору, гнучкого синтезу з провідними художніми європейськими течіями початку століття”². Оригінальною сторінкою життєвого шляху галицького митця є його публіцистична діяльність.

Пресодруки о. Остапа Нижанківського – це неповторне документальне свідчення об’єктивної суспільної дійсності Львова і галицьких регіонів кінця XIX – початку XX століть. Рецензії, дописи, огляди, репортажі, спогади, звіти, що побачили світ на шпальтах періодичних видань “Зоря”, “Діло”, “Господар і промисловець”, “Підгірська рада” висвітлювали вартісні культурно-мистецькі та суспільно-громадські, економічні події Східної Галичини.

¹ Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст. : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 119.

² Там само. С. 164.

Про цінний газетний спадок композитора писали Я. Колодій³, Р. Сов'як⁴, П. Баб'як⁵, У. Молчко⁶. Основою джерельної бази монографії є раритетні пресодруки митця, опрацьовані авторкою у Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника. Газетне друковане слово о. О. Нижанківського, яке представляє яскраві сторінки життя галицького краю кінця XIX – початку XX століть, є маловивчене і призабуте з плином часу.

Метою дослідження є привернення уваги мистецько-освітньої громадськості до публіцистичної спадщини композитора, аналіз тематики, жанрового спектру пресодруків, авторського публіцистичного стилю, введення критичного доробку в науково-навчальний обіг.

“Невелика, але змістовна праця Нижанківського-рецензента розкриває перед нами важливі сторінки становлення і розвитку української музичної культури Галичини на зламі двох століть – XIX-го і XX-го”⁷, – стверджує Роман Сов'як. Власне вивчення друкованого доробку о. О. Нижанківського поглибить знання науково-освітніх фахівців з цієї галузі, проллє світло на події суспільно-історичної ваги, загострить почуття національної свідомості щодо збереження духовних традицій.

Публіцистика композитора розповідає про відзначення урочистих релігійних імпрез, ювілейних дат корифеїв

³ Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. 64 с.

⁴ Сов'як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. 256 с.

⁵ Баб'як П. Нижанківський Остап. *Українська журналістика в іменах* / за ред. М. М. Романюка. Львів, 1998. С. 226–229.

⁶ Молчко У. Соломія Крушельницька в газетних матеріалах авторства представників родини Нижанківських. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. / упор. В. Г. Виткалов та ін. Рівне : РДГУ, 2017. С. 204–210.

⁷ Сов'як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 174.

української культури, творчі здобутки хорових галицьких колективів, інтерпретаційні особливості українських артистів, виконавську майстерність польських і чеських митців, економічне становище селянства, боротьбу за утвердження української освіти.

У пропонованій монографії публіцистика аналізується в п'ятьох розділах. Використовуються цитати митця з газетних джерел, у котрих збережено лексику, правопис, пунктуацію оригіналів.

Вихід у світ цієї монографії поглибить знання з питань історії української музики, суспільного минулого краю, а також зробить доступною національну літературну спадщину о. Остапа Нижанківського для широкого кола читачів.

*Портрет о. О. Нижанківського.
Живопис. Автор Зеновій Куйбіда.*

Розділ I

СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО- ЖУРНАЛІСТА

Родина Нижанківських на плебанії у с. Завадові на Стрийщині. 1917 р.

*о. Остап Нижанківський з дружиною
Оленою та синами (зліва направо)
Степаном, Нестором, Богданом. 1919 р.*

Нестор Нижанківський на могилі батька. 1930-ті рр.

Світові суспільно-глобалізаційні процеси ХХІ століття ставлять перед Україною складне завдання збереження та розвитку національної ідеї в нашій державі, бо “втрата мовно-культурної, релігійної, а відтак – етнічної ідентичності – стає питанням національної безпеки і екзистенції”⁸. Забезпечити національне відродження у сучасному життєвому просторі зможе активна різнопланова діяльність духовно-інтелектуальної еліти. Українське громадянство пишається плеядами світочів, які на засадах високої духовності, патріотизму, професіоналізму піднімали нашу державу на все вищі щаблі еволюційного розвитку світового суспільства. До них належить постать отця Остапа Нижанківського. У чому полягає його феномен як провідника нації? Відповідь на це питання дасть нам можливість заглибитися в індивідуальну картину світу о. О. Нижанківського. Крізь призму окреслення цього філософського поняття як однієї “з форм світоглядного подання об’єктивної реальності в суспільній свідомості, що являє собою образ освоєної в практиці дійсності, компонент світогляду”⁹, ми спробуємо охарактеризувати світосприйняття о. О. Нижанківського задля глибшого розуміння унікальної знаковості цієї історичної постаті.

Світоглядні константи зазначеного галицького діяча проявляються у висвітленні життєвої пріоритетної цінності, яка визначає тип його картини світу. Незмінним ідеалом для митця була Україна, тому картина світу о. О. Нижанківського є **україноцентричною**. Слід глибше зосередитися на характеристиці цього поняття. Україноцентризм має такі головні

⁸ Вовканич С. Глобалізаційні процеси і збереження національної ідентичності: аспекти добра і зла. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. Львів, 2004. Вип. 25. С. 69.

⁹ Картина світу. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ : Абрес, 2002. С. 271.

риси: “у зовнішній політиці – побудова власної самостійної логічної стратегії досягнення визначених цілей у взаємовідносинах з іншими країнами (особливо сусідніми) на рівних умовах з точки зору реалізму і прагматизму; у внутрішній політиці – побудова та виконання соціально-економічної моделі розвитку країни, спираючись при цьому, здебільшого, на власні сили; у культурі – переосмислення власної історії і пошук істини в ній, підтримка національної гідності, захист національної спадщини тощо; у філософії – на все, що відбувається у світі, треба дивитися українськими очима і мати власний погляд і оцінку”¹⁰.

Світоглядною парадигмою о. Остапа Нижанківського було родинне середовище, де традиції і звичаї “передаються в ранньому віці в умовах сімейного виховання несвідомо, а потім ці світоглядні цінності стають власними переконаннями особистості”¹¹. Галицький діяч народився 24 січня 1863 року в м. Стрию у священничій сім’ї, де посвята себе служінню Богу була закладена ще попередніми поколіннями. У роді його батька, о. Йосифа Нижанківського (пароха с. Великі Дідушичі на Стрийщині), брати о. Антон та о. Теофіл присвятили себе служінню Всевишньому. По лінії матері Йосифи Нижанківської (доньки пароха с. Завадова о. Йосифа Тишинського), невтомно трудилося на духовній ниві чимало представників цього шляхетного роду, серед котрих відоме з кінця XVIII століття ім’я його найдавнішого репрезентанта о. Петра Тишинського. Родина о. Йосифа Нижанківського “була чисельною: дев’ятеро дітей: сини – Остап, Петро, Володимир, Юліан,

¹⁰ Україноцентризм. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення : 21. 04. 2020).

¹¹ Федь В. Парадигма у світоглядно-культуротворчому процесі. *Філософія*. 2011. № 5 (112). С. 134.

Іван, Олександр, доньки – Осипа, Михайлина, Олена”¹², з котрих четверо обрали священничий сан (о. Остап, о. Володимир, о. Петро, о. Олександр), а дві доньки були одружені зі священниками.

Отож, Остап формувався як особистість в середовищі української передової верстви, основою якої були священничі роди. Дослідник Антін Рудницький вказує на три об’єктивні обставини, що спонукали до формування релігійної еліти як провідника нації. По-перше, вищий ранг постав внаслідок можливості духовних осіб одружуватися, що привело до утворення священничих родин “із високою культурою, а діяльність на посту священника була тривалий час у певних родинах та у певних місцевостях спадковою”¹³. По-друге, українські священничі родини стародавньо-лицарського походження “виявились тією скарбницею, що зберігала й розвивала традиції української шляхти”¹⁴. По-третє, сільське приходство виконувало функції осередка культури, духовності і патріотизму, “а український священник був природним наставником села та його провідником”¹⁵. Саме ці чинники створили ґрунт для формування картини світу о. Остапа Нижанківського.

Заглиблюючись у життєпис митця, ми простежуємо, що, продовживши родинні традиції, він також обирає духовний сан. І саме це відіграло ключову роль у тому, що о. Нижанківського визнано народним будителем, натхненником до

¹² Мисько-Пасічник Р. Рід Нижанківських. *Матеріали Третьої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід” 24-25 листопада 2001.* Львів : Українські технології, 2003. С. 176.

¹³ Рудницький А. Галицькі давні священничі родини та їх роль у національному відродженні України. *Матеріали Третьої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід” 24-25 листопада 2001.* Львів : Українські технології, 2003. С. 6.

¹⁴ Там само. С. 6–7.

¹⁵ Там само. С. 7.

боротьби за українство. У 1892 році отець розпочинає служіння спочатку на Тернопільщині, а з 1900 року – в рідній Стрийщині. І хоча більшість біографів галицького діяча стверджують, що священничий шлях він обрав з примусу, у зв'язку зі складним матеріальним становищем родини та негативним ставленням батька до кар'єри музиканта, однак саме цей фах дав йому можливість розкрити своє покликання у всій повноті, посвячуючи себе народові та національній ідеї. Ставши на шлях жертвовної праці для громади, отець загинув мученицькою смертю від кулі польських солдатів 22 травня 1919 року.

Діяльність о. О. Нижанківського на засадах україноцентризму в зовнішніх сферах позиціонувалася на рівні представлення української музики поза межами Східної Галичини. У 1891 році “Львівський Боян” під керівництвом А. Вахнянина та о. О. Нижанківського виступив з концертами в Кракові, а також на Ювілейній виставці в Празі. Хор виконував твори М. Лисенка, П. Ніщинського, а “Туляли” о. О. Нижанківського, як зазначає Я. Колодій, “дуже сподобались чеській публіці”¹⁶. Цими концертами виконано місію репрезентації багатой української музичної культури перед чеською громадськістю.

Творча співпраця о. О. Нижанківського з передовими світочами Великої України, яка на той час була у складі Російської імперії, представляла їм українські позиції Східної Галичини, що належала до Австро-Угорської імперії. Львівські культурно-освітні діячі відстоювали соборність наших земель. О. Барвінський, А. Вахнянин, І. Франко, К. Студинський налагодили та підтримували тісні зв'язки з композитором Миколою Лисенком. Варто зазначити, що отець активно пропагував його композиції. У 1885 році з'являється видання “Музикальна бібліотека” під редакцією о. О. Нижанківського,

¹⁶ Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. С. 42.

де друкуються хорові твори М. Лисенка. “Ця співпраця дала привід до тісних контактів з галицьким диригентом”¹⁷ та започаткувала їх листування.

Націотворчим мостом, що згуртовував український народ в часи бездержавності, була могутня постать Миколи Лисенка. Це добре розумів о. О. Нижанківський. Його і київського композитора єднала духовна близькість, яка проявлялася у ставленні до творчості Т. Шевченка. Адже вірші Пророка будили національну свідомість як наддніпрянців, так і галичан. Пам’ятним є 1903 рік. Східна Галичина вшановувала 35-ті роковини фундатора української музики Миколи Лисенка. На ювілейному святкуванні о. О. Нижанківський диригує його кантатами “Радуйся, ниво неполита” та “На вічну пам’ять Котляревському” на слова Кобзаря, котрі виконали зведені хори галицьких “Боянів”.

Ювілейні святкування фундатора української музики знайшли висвітлення у спогадах близького товариша о. О. Нижанківського академіка Кирила Студинського “На ювілеях Лисенка у Львові та Києві”¹⁸. Цей документ спогадової літератури зафіксував націотворчі виступи на цих імпрезах Анатолія Вахнянина, Кирила Студинського. У промові останнього наголошується, що Лисенко для галицької і буковинської громад є “символом соборности українських земель”¹⁹, який “своєю появою скріплював зв’язки і давав доказ, що Вона (соборність. – У. М.), для нас всіх єдина й дорога, залишається нашою мрією й метою, що її чимскоріше діб’ємося, бо така

¹⁷ Молчко У. Публіцистичні нариси Кирила Студинського “Нестор галицької музики – Михайло Вербицький. З нагоди 65-ліття його смерті” та “Остап Нижанківський у моїх спогадах” : навчальний посібник. Дрогобич : Посвіт, 2018. С. 22.

¹⁸ Єдлінська У. Кирило Студинський: Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2006. С. 276–287.

¹⁹ Там само. С. 282.

наша воля, й така наша думка, і така наша праця, що може довести тільки до нашої соборности”²⁰.

2 і 3 січня 1904 року у Києві відзначали ювілей М. Лисенка. Серед делегатів зі Східної Галичини був о. О. Нижанківський. Виступи на цій академії звучали українською мовою, що дуже зворушило публіку та створило радісно-емоційну атмосферу. Увечері відбувся бенкет, на якому з галичан виступили В. Шухевич, о. О. Нижанківський, К. Студинський. Кожна промова була патріотично піднесеною. Після повернення до Львова о. Остап сказав пророчі слова: “Мусимо мати Україну!”²¹, чим утвердив на віки свій україноцентристський світоглядний пріоритет.

Власне о. О. Нижанківському, що стояв на позиціях розбудови нації і був поборником єдності держави Україна, випала важлива місія очолити делегацію зі Львова на похорон наддніпрянського корифея української музики Миколи Лисенка. Тут була виголошена знаменита промова отця. Її глибока змістова наповненість позиціями україноцентризму не залишилася поза увагою громадськості і тому публікувалася у київських та галицьких часописах. Текст цього виступу був зафіксований українським театральним критиком Всеволодом Чаговцем у статті “Похорони Н. В. Лисенко. Къ тихому пристанищу”²² на сторінках “Кіевской мысли”, ознайомлення з яким дає нам змогу оцінити ораторські якості о. О. Нижанківського. Це раритетне видання є малодоступним для широких верств сучасних читачів, тому слушно навести об’ємний уривок з публікації київського журналіста.

²⁰ Єдлінська У. Кирило Студинський: Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2006. С. 282.

²¹ Боднарук І. Для муз і народу. Машинопис / упор., вст. ст., примітки Г. Дем’яна. ЛНБ, відділ рукописів. Ф. 207. С. 85.

²² Чаговець В. Похорони Н. В. Лисенко. Къ тихому пристанищу. *Кіевская мысль*. 1912. № 300. 29-го октября. С. 5.

Він пише: “Наибольшей силой, обвѣянной настоящимъ талантомъ оратора-трибуна, воспитанного въ атмосферѣ политическихъ рѣчей съ красивой архитектурной стройностью западно-европейскаго церковного краснорѣчія, отличалась рѣчь сеймового депутата, б. галиційскаго священника, доктора изящныхъ искусствъ, Остапа Нижанковскаго...

Красивое, рѣзко очерченное лицо, сѣдые, выющіеся волосы, свободный, выразительный жестъ и благородный ритмъ рѣчи – все импонировало въ высшей степени...

Онъ говоритъ свободно, какъ художникъ...

– “Я остановлюсь только на трехъ моментахъ, взятыхъ изъ богатой и сложной жизни отошедшаго отъ насъ великаго пѣвца и поэта.

Первый момент – тридцать лѣтъ тому назадъ, когда въ австрійской Украинѣ были услышаны первые звуки народныхъ пѣсень, собранныхъ Лисенкомъ.

Нашъ народъ и до этого времени имѣлъ свои пѣсни... Но какія были это пѣсни? Странная и пестрая смѣсь нѣмецко-итальяно-чешско-польскихъ мелодій...

Это не были пѣсни Украины... Это только печальный пережитокъ.

И въ это время упадка народной поэзіи – мы получили первый сборникъ Лисенка:

– Quodlibet.

Трудно было сразу воспринять народу эти пѣсни въ засоренную душу. Но красота и правда побѣдили. И теперь Лисенко – нашъ народный кобзарь, нашъ народный поэтъ ...

И это признаніе онъ услышалъ отъ насъ во второй моментъ интересующей меня эпохи – въ славный день его юбилея, когда Галиція поклонилась своему пѣвцу и возложила на него вѣнокъ славы...

И вотъ третій моментъ – смутный и безкрайно печальный... Мы у раскрытой могилы” ...

Сюда мы сносимъ всѣ наши лучшіе порывы, всѣ наши чувства, и споемъ ему послѣднее слово подѣ звуки траурнаго марша, имѣ-же написаннаго:

– Вмер батько наш, тай покинув нас...

Но отъ этой смерти, отъ этой могилы – вѣчно будетъ разноситься дыханіе неумирающей красоты.

Красоты народной души, выраженной въ народной пѣснѣ” ...”²³.

Ще одним промовистим фактом україноцентристської позиції о. О. Нижанківського є історія з китайкою, якою була покрита труна Миколи Лисенка. Галицька делегація, прагнучи мати в себе цю безцінну реліквію – символ об’єднання двох частин України, взяла її з собою. Про цю “Червоную китайку” згадує В. Чаговець²⁴. Коли поліція хотіла ліквідувати її, о. О. Нижанківський став в обороні цієї знакової речі – уособлення соборності нашої держави – сказавши: “Не руш! Це – наше!”²⁵.

Дописом Володимира Шухевича “Похорони Миколи Лисенка” відгукнувся на смерть фундатора української нації львівський щоденник “Діло”, в якому також передані основні моменти виступу о. О. Нижанківського. Вражаючою і зворушливою була остання частина промови отця, яка звучала найсумніше: “отсе стоїмо над домовиною співця, щоби висловити словами “Вмер батько наш!” наші почування в сю тяжку хвилину”²⁶.

²³ Чаговець В. Похорони Н. В. Лисенко. Къ тихому пристанищу. *Кієвская мысль*. 1912. № 300. 29-го октябрия. С. 5.

²⁴ Там само.

²⁵ Сов’як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 73.

²⁶ Шухевич В. Похорони Миколи Лисенка. *Діло*. 1912. Ч. 259. 16 н. ст. (3 ст. ст.) падолиста. С. 5.

Аналізуючи головні риси україноцентристської картини світу о. О. Нижанківського, слід зупинитися на його позиції щодо внутрішнього розвитку країни шляхом побудови та впровадження національної соціально-економічної моделі господарювання у період бездержав'я. Життя українського народу в Австро-Угорщині відзначалося низьким рівнем та якістю. Скасування кріпацтва 1848 року дало поштовх до нового технологічного підходу в галузі сільського господарства, оскільки Східна Галичина була в основному аграрним регіоном.

Вагомою часткою о. О. Нижанківського у будівництві підвалин української держави стала його суспільно-господарська діяльність. Духовний провідник мав міцні переконання, що, задіюючи власні сили, внутрішній потенціал, наш народ дійде до фінансового змужніння та займе впевнені позиції в світовому бізнеспросторі. На початку XX століття, започаткувавши молочарські спілки, отець не тільки очолив кооперативний рух на Стрийщині, але й згодом вивів його у провідну галузь прикарпатського регіону. Реально оцінюючи матеріальний стан спроможності селянства, він разом з Євгеном Олесницьким та о. Левом Горалевичем вивіреними прагматичними діями причинився до утворення “Крайового союзу господарсько-молочарського”, який налічував понад 100 молочарських спілок, декілька магазинів та демонстрував якісно вищі показники праці, ніж такі ж польські установи.

Значним поштовхом до втілення україноцентристської ідеї суспільного розвитку регіону стала його ініціативна діяльність при будівництві Народного Дому в Стрию. Він разом з іншими українськими священиками спочатку допомагав будівельному комітету у справі організації робочої сили, постачання матеріалів, а згодом диригував святковим концертом під час його відкриття у 1901 році. Очоливши товариство

“Просвіту” в 1908–1910²⁷ роках, стрийський діяч входив до організаційного комітету проведення Першої хліборобської виставки у Стрию 1909 року²⁸.

Підвищення господарсько-матеріального добробуту селян стало для о. О. Нижанківського рівносильним жертвованню служінню людям, прояву християнської любові до ближнього. До його добрих діл належить заснування “Каси Райф-файзена” в селах Завадові, Нежухові та Голобутові, яку ж сам очолив. Ця установа врятувала багато господарств від занепаду. Відомий його вислів: “Я, в першу чергу, священик, потім молочар, а у вільних хвиликах музикант”²⁹ засвідчує непорушні життєві позиції, а саме духовне провідництво на шляху боротьби за свій народ, ліквідацію зубожіння, постійну просвітницьку працю.

Розуміння того, що для здобуття України потрібне освічене патріотично виховане юнацтво, спонукає о. О. Нижанківського до праці з молоддю. Він бере участь у започаткуванні молодіжних товариств “Січ” та “Соколи” в селах Стрийщини. Священик був духовним опікуном футбольної команди Стрия під назвою “Скала”, фінансував її, “зокрема придбав для неї комплект зелено-бордової форми”³⁰. Він очолює Окружну шкільну раду і у 1907 році виступає за утворення в Стрийській гімназії класів з українською мовою викладання.

Суспільно-політичний рух Східної Галичини початку ХХ століття за соборність України не залишився поза увагою

²⁷ Мандрик М. Сторінки історії “Просвіти” Стрийщини. Стрий : Щедрик, 1998. С. 142.

²⁸ Мандрик М. Стрийський Народний дім. Стрий : Щедрик, 2000. С. 54.

²⁹ Качор А. Стрий – колыска українського молочарства. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сидней, 1990–1993. Т. II. С. 350.

³⁰ Мандзюк Д. Копаний м’яч: коротка історія українського футболу в Галичині, 1909–1944. Львів : Вид-во Старого Лева, 2016. С. 27.

о. О. Нижанківського. Він разом з адвокатом Є. Олесницьким та іншими громадянами краю розбудовує політичну організацію “Підгірська Рада”, яка мала стати головною платформою у боротьбі за права українців у Стрийському повіті. Духовний провідник був обраний віцемаршалом і неодноразово головував та виступав на вічах, про що свідчать публікації на сторінках галицьких часописів, зокрема у “Ділі”³¹.

Священик відіграв значну роль у державному будівництві. У період панування Австро-Угорської імперії він очолив Повітову раду як її віцемаршал. Події Першої світової війни спонукають о. О. Нижанківського зануритися у вир боротьби за українське майбутнє. Будучи парохом с. Завадова, він 3 серпня 1914 року “провів військову присягу для 2 500 вибраних стрільців Легіону УСС”³². Троє його синів – Нестор, Степан і Богдан, стали січовими стрільцями і воювали за Україну. Під час визвольної війни 1918–1920 років, а саме Листопадового зриву, священик, як голова Повітової УНРади, очолив акт передачі м. Стрия українській владі. Член родини Нижанківських композитор Остап Бобикевич, наголошуючи на україноцентристському значенні життя свого дядька, пише, що отець був “каменярем на шляху змагань нашого народу за державність і визволення з чужої неволі”³³.

Україноцентризм о. О. Нижанківського найяскравіше проявився в мистецькій діяльності. Він увійшов до української культури як талановитий диригент, музично-громадський діяч,

³¹ Доповняючі соймові вибори в Жидачівщині. *Діло*. 1912. Ч. 75. 2 півніття. С. 4–5; 3 Перемишлян (віче о. Нижанковського). *Діло*. 1912. Ч. 79. 10 півніття. С. 6.

³² Шанковський Л. Нариси історії Стрийщини. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990–1993. Т. I. С. 141.

³³ Бобикевич О. Композитор отець Нижанківський. *Шлях перемоги*. 1958. 15 червня. С. 6.

збирач фольклору, композитор. Хоча галицького Будителя слушно зачисляють до митців-аматорів, а його творчості “характерна для української художньої традиції кордоцентричності, сердечності, задушевності почуттів”³⁴, однак внесок о. О. Нижанківського у розвій національної культури неоціненний. Музичний хист мистецької душі священика С. Людкевич порівняв з іскрою Божого вогню, “що в ньому жевріла і виривалася на світ, щоби спалахнути ясним полум’ям”³⁵, а про його композиторський дар він пише: “се був дуже сильний, правдивий і щирий, а до того доволі різнородний талант”³⁶.

Будучи послідовником М. Лисенка, о. О. Нижанківський пропагує український фольклор і в такий спосіб стає на захист національної спадщини. Утвердження народно-пісенного підґрунтя відобразилося у його композиторській творчості. Доробок митця славиться хоровими творами (“Гуляли”, “З окрушків”, “Коляди”, кантатами “Витайте нам, гості”, “Із низьким поклоном”, “Благослови сей день” та ін.), солоспівами (“О, не забудь”, “Прощай, подруго моєї весни”, “Ах, де ж той цвіт”, “Не видавай мене замуж”, “І молилася я” та ін.), опрацюванням українських народних пісень, фортепіанною п’єсою “Вітрогони”. Окреслюючи “стильову домінанту” композиторського надбання о. О. Нижанківського, Л. Кияновська відзначає “яскраві ознаки романтичного світогляду, трансформованого в національній культурі і збагаченого рисами психологічної проникливості, достовірності”³⁷.

³⁴ Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст. : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 166.

³⁵ Людкевич С. Остап Нижанківський і наша суспільність. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи* : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 1. С. 298.

³⁶ Там само.

³⁷ Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст. : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 168.

На початку своєї життєтворчості митець виявляє великий інтерес до хорового співу. Осип Залеський зауважує, що “працювати на музичному полі почав Остап Нижанківський вже на шкільній лавці (в Дрогобицькій гімназії. – У. М.) як диригент гімназійного хору, з згодом хору студентів духовної семінарії”³⁸. Перебуваючи на військовій службі у 1882 році, він вливається спочатку як співак, а згодом як диригент в учнівський хор “Академічного братства”, піднісши його виконавську майстерність до вищих щаблів професіоналізму. Велику роль у пропагуванні творів українських композиторів здійснив молодий митець під час переведення ним так званих “артистичних прогульок” з хором “Дванадцятки” містами Східної Галичини. Власне “цим способом популяризував він (о. О. Нижанківський. – У. М.) хорове мистецтво і українську пісню, а одночасно причинявся до зросту національної свідомости галицько-української спільности”³⁹.

Донести до свого народу перлини музичного мистецтва через хоровий спів – це завдання, яке спонукало о. О. Нижанківського до організації співочих інституцій “Львівський Боян”, “Бережанський Боян”, “Стрийський Боян”. Розуміючи неоціненне значення поширення творів українських композиторів, він розпочинає у 1885 році друкувати їх ноти у видавництві “Бібліотека музикальна”. Вийшло десять випусків цієї серії. Власне це видавництво “дуже поширило музичну культуру в Галичині й причинилося до зросту музичних товариств”⁴⁰.

Захищаючи національну спадщину, а саме українську пісню, о. О. Нижанківський займається фольклористичною

³⁸ Залеський О. Композитор Остап Нижанківський. *Новий шлях*. 1962. 25 серпня. С. 1.

³⁹ Там само.

⁴⁰ Боднарук І. Світлій пам’яті О. Нижанківського. *Українське слово*. 1959. Ч. 30. 4 жовтня. С. 3–4.

діяльністю. Будучи послідовником М. Лисенка, він вважав народне пісенне надбання “цілющим джерелом нашої музики, що може бути поширене нашими композиторами у глибоке, бистре русло мистецької музичної творчості”⁴¹. У 90-х роках XIX століття митець активно займався збирацькою діяльністю. Результатом цієї праці став рукописний збірник “Пісні народні. Зібрав і під ноти зложив О. Нижанківський”, який побачив світ тільки у 2016 році⁴².

Початок XX століття відзначався зародженням у Східній Галичині української музичної освіти, формуванням мистецьких навчальних закладів. Підтримуючи національну достойність в культурно-освітніх процесах, о. О. Нижанківський очолює філію Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка в Стрию. Попри те, співпрацює як диригент в стрийському Музичному товаристві імені Станіслава Монюшка⁴³.

Життєтворчість о. О. Нижанківського припала на етап перелому двох століть. Але, незважаючи на суспільно-політичні зміни і бездержав'я, діяльність духовного провідника була скерована на втілення ідеї україноцентризму у всіх сферах буття та наскрізь пронизана працею на скріплення національного духу народу.

⁴¹ Бобикевич О. Композитор отець Нижанківський. *Шлях перемоги*. 1958. 15 червня. С. 6.

⁴² Нижанківський О. Народні пісні: Збірка 1891 року / редакція, покажчики та примітки Б. Луканюка. Львів, 2016. 100 с.

⁴³ Towarzystwo muzyczne im. Moniuszki. *Ilustrowany kalendarz stryjski*. Stryj, 1912. Rocznik I. S. 66.

Розділ II

ВИТОКИ ГАЗЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

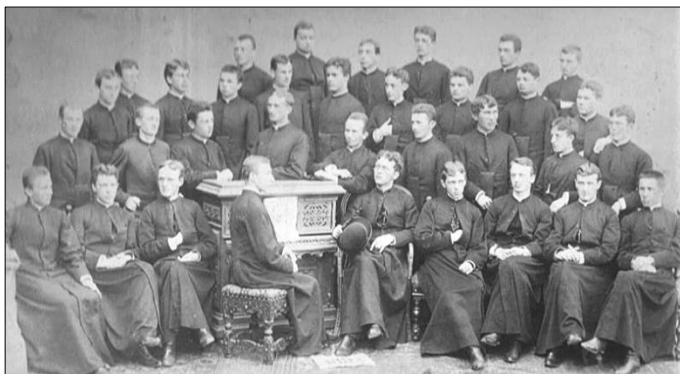

*о. Остап Нижанківський (сидить перший зліва)
серед питомців Львівської духовної семінарії.
1888 р.*

*Титульна сторінка часопису “Зоря”,
де був опублікований перший допис
о. О. Нижанківського.*

*Хор Львівської духовної семінарії
(п'ятий з ліва – о. О. Нижанківський). 1888 р.*

Однією з перших музично-критичних публікацій о. О. Нижанківського є допис *“Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѣчницю его смерти”*⁴⁴, який з’явився в галицькому часописі “Зоря” у 1888 році. Він присвячений гімназійному товаришу, піаністу, композитору, акомпаніатору хору “Академічного Братства”. Прагнучи якнайглибше висвітлити близьку йому постать, автор обирає літературно-газетний жанр – некролог-спогад. Характерною ознакою композиції цього некролога є її кільцева побудова. Біографічно-спогадовий матеріал журналіст обрамлює вступом і закінченням, де представляє інформацію крізь власне ставлення до смерті близької людини.

Автор розпочинає публіцистичний матеріал із розповіді про вихід у світ музичного твору “Souvenir” тв. 10 Д. Леонтовича, котрого *“неумолима смерть, заразъ въ самѣмъ починѣ его многондѣлнои, артистичнои пути нитку життя перервала”*⁴⁵. Висловлюючи свої роздуми з приводу передчасного відходу у вічність, публіцист з перших рядків зображає нам художньо багату особистість митця. В чуттєвому тоні він загострює увагу читача на власних цікавих спогадах, пишучи: *“ще вчора десь, здає ся, видѣли мы его, говорили зъ нимъ, отъ недавно жартувавъ такъ любо, отъ колись тутъ ще чули мы чудово граный импровизованый акомпаніаментъ “Зазулѣ” Нѣциньского, переплѣтаний жартовливо дикими, роздираючими акордами Вагнерѣвскими, коли то все зъ усмѣшкою допытывавъ ся: “правда, що гарне?” Та не стало его мѣжь нами, замовкъ на вѣки”*⁴⁶.

⁴⁴ Нижанковскій О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѣчницю его смерти. Зоря. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 176–178.

⁴⁵ Там само. С. 176.

⁴⁶ Там само.

Основну частину пресодруку становить висвітлення життєвого і творчого шляху Д. Леонтовича, що є дуже вартісним джерелознавчим матеріалом для вивчення історії української музичної культури кінця XIX століття. Автор розпочинає свій газетний матеріал з подання року та місця (1868, м. Львів) народження молодого митця. Журналіст наголошує, що великий вплив на формування в юнака любові до музики мав батько. Варто зупинитися на окремих відомостях про нього – прогресивного українського подвижника часів Австро-Угорщини. “Богдан (Теодор) Леонтович – громадсько-політичний діяч, письменник (псевдонім: “Богдан Л...ч”) і публіцист, композитор і музичний критик, автор музичних рецензій і гармонізатор народних пісень”⁴⁷, – зазначає Юрій Кучабський. Він був одним із членів політичної організації “Головна Руська Рада”, а також співзасновником часопису “Зоря Галицька”, згодом стає редактором галицького часопису “Основа”. Суспільно-громадський діяч проявив себе також і як автор “музики до вірша о. Івана Гушалевича “Мир вам, браття, всім приносим”⁴⁸ та низки статей про концертне життя тогочасного Львова.

Розкриваючи роль батька у становленні Д. Леонтовича як музиканта, о. О. Нижанківський насичує некролог власними роздумами про різне ставлення людей до музичного мистецтва. На його думку, одні займаються цим видом для приємного проведення власного часу, інші, маючи добру професійну підготовку, не заглиблюються в зміст творів і тому не розуміють, що виконують. Є ще третій тип музикантів, яких

⁴⁷ Кучабський Ю. Літературна та громадсько-політична діяльність Богдана (Теодора) Леонтовича. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки. Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея* / відп. ред. Іван Копич, заступник відп. ред. Андрій Сова. Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 10. С. 132.

⁴⁸ Там само. С. 135.

небагато, а особливість їх полягає в тому, що *“становлять ти інтерпретаторы, котрі се, що грають – грають зъ свѣдомостію повного зрозумѣня, перенимають ся гадкою въ творѣ композиторомъ переведеною, вмѣють ввійти въ думку композитора, и точно всѣ забавки его высказаній, а часомъ и невысказаній, ѳдгадати. Се вже артисты”*⁴⁹. Власне до них о. О. Нижанківський зараховує Дениса Леонтовича.

Музичний талант згаданий молодий музикант виявив у чотирирічному віці, тоді батько почав знайомити його з фортепіано. А згодом, коли хлопчикові виповнилось сім років, віддавав на навчання до львівського піаніста Козловського, який підніс його талант на такий високий виконавський рівень, що юний музикант вже у той час виступав на естраді, зокрема, на шевченківському вечорі. У гімназії він займався на фортепіано щоденно 4-5 годин і отримав два рази стипендію на навчання в Академії sztuk Красних у Кракові. Після закінчення терміну стипендій не мав засобів для продовження навчання, тому самотужки опрацьовував музично-критичні праці, вивчав оперний репертуар, відвідував вистави і концерти.

У 1886 році склав іспити зрілості у Львівській академічній гімназії і поступив на правничий факультет Львівського університету. У цей час він вивчає багато творів улюбленого композитора Р. Вагнера. Публіцист крізь призму свого відчуття щодо композицій німецького реформатора зазначає, що *“вражали его (Д. Леонтовича. – У. М.) сі гармонійно-дикі, самовольні, незвычайні переходы, що попереджають ще дикий и смѣлѣйшій акорды слѣдующихъ мельодій и слѣдующихъ частій мельодій, – сі дивні, самовольно-гармонійні, Вагнерѳвскіі змѣны тонацій, при чѣмъ звуки поодинокихъ акордѳвъ, зразу прямо не милі, прецѣ въ одну чудово-гармонійніі цѣлѳсть*

⁴⁹ Нижанковскій О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѳчницю его смерти. Зоря. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 176.

зливають ся, – вражала и цѣкава будова инструментального супроводу до безмельодійныхъ пѣсень Вагнерѡвскихъ оперъ”⁵⁰.

Музикант вивчав українські народні пісні, гармонізував їх та виконував свої попури на різноманітних вечорницях. Ні один концерт не відбувався без участі Д. Леонтовича. Він виконував найтяжчі фортепіанні твори М. Лисенка, часто акомпанував співаку Євгену Гушалевичу, високо цінували його здібності композитори А. Вахнянин та о. В. Матюк. У публікації о. О. Нижанківський наголошує на унікальному музичному слуху Д. Леонтовича. Це давало можливість молодому композиторові безпомилково відгадувати тональності творів, які звучали, легко транспонувати відомі композиції.

Некролог містить вартісні спомины о. О. Нижанківського з творчого життя митця. Він розповідає про свої спостереження під час написання музикантом вальсу “Souvenir” тв. 10. У чуттєвому тоні автор пише: *“Заставъ я его разъ въ подобнѡмъ задумчивѡмъ настрою, переливаючого свои невеселіи думки въ якусь поважну и жалѡсну мелодію. Я не хотѣвъ входить до середины комнаты, не хотѣвъ перерывати ему сей сповѣди души, я волѣвъ остати подъ дверми и дослухати до кѡнца сей чудовои гармоніи”*⁵¹. Саме цей твір вийшов друком у Лейпцігу. Далі журналіст подає музично-критичний аналіз композиції Д. Леонтовича, завдяки чому некролог виконує аксіологічну та пізнавальну функції. У його фортепіанному творі о. О. Нижанківський виокремлює мелодійність, ритмічну різноманітність, свіжу гармонізацію, які надають артистичної елегантності п’єсі. Але публіцист дозволяє собі висловити критичні зауваження, аналізуючи вальс “Souvenir”. На його думку, композитор вжив *“мотивѡвъ*

⁵⁰ Нижанковскій О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѡчницу его смерти. Зоря. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 177.

⁵¹ Там само. С. 178.

больше стереотипныхъ, не свѣжихъ, замѣсь звернутись до мелодій своихъ, питомыхъ, хотьбы и простонародныхъ. (...) Бувъ бы зъ того хосень для нашої літератури музичної, а для автора запорука, що творъ его якъ найдовше жити буде мѣжь родиною, зъ одки бувъ и взятий, запозичений”⁵².

Завершуючи некролог, о. О. Нижанківський знову звертається до теми виходу у світ вальсу “Souvernir”, висловлюючи сподівання, що цей твір обов’язково приверне увагу шанувальників музики. А кошти із продажу цієї посмертної композиції молодого талановитого митця підуть на встановлення надгробного пам’ятника.

На жаль, у публікації журналіст не повідомляє дату і причину смерті митця. “Двадцятидворічний Денис Леонтович передчасно помер 29 квітня 1887 року від плямистого тифу”⁵³, – зазначає Ю. Кучабський.

Інформаційний матеріал, який викладений о. О. Нижанківським у некролозі до річниці смерті Д. Леонтовича, поглиблює біографічні відомості про маловідому постать української фортепіанної культури кінця ХІХ століття.

⁵² Нижанковській О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѣчницю его смерти. *Зоря*. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 178.

⁵³ Кучабський Ю. Літературна та громадсько-політична діяльність Богдана (Теодора) Леонтовича. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки. Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея* / відп. ред. Іван Копич, заступник відп. ред. Андрій Сова. Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 10. С. 138.

Львів, Второк. 19 (31) січня 1888.

ДЕНЬ

Вчора, 19 січня, ввечері, в концертній залі, відбувся концерт, який організував пан М. Романович. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка в Львові. (Музична оцінка). (Даліше).

По промові сімгодового посла Юл. Романовича, який виступив на естраді, почався концерт. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Голод на Радяцькій Україні.

АТФ повідомляв з Риги, що голод на Радяцькій Україні прийняв катастрофічний розмір. Голод на Радяцькій Україні прийняв катастрофічний розмір. Голод на Радяцькій Україні прийняв катастрофічний розмір.

Третиня населення

Обчислення голодного статистичного уряду на основі загального списку населення з грудня м. р. виявили, що Польща має зі населенням, для якого польська мова не є матірною. Польща має зі населенням, для якого польська мова не є матірною.

Польщі не по

спокійно мовити, як мати 22.051.000 осіб, що тільки 9.889.000 осіб, а Польщі належить українська мова, яка належить українській мові.

Повітові наради УНДО.

В середу, 21 червня, в р. відбулися в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь близько 100 відомих діячів громадського життя повіту. Нарада відбулася в приміщенні Цов. Нар. Комітету д-р Володимир Жовтий, секретар УНДО в Цесариці, представив доповідний реферат про діяльність УНДО в Цесариці. Нарада відбулася в приміщенні Цов. Нар. Комітету д-р Володимир Жовтий, секретар УНДО в Цесариці, представив доповідний реферат про діяльність УНДО в Цесариці.

Перша руска прогулянка артистична.

Запрошений з концертами до поспілкувати на концертах, як і на концертах, будувати руского народного театру в Львові, поставили огляд до прийнятого домісти доповідний реферат. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

Концерт в пам'яті ХІУ-го роковин смерті Т. Шевченка

Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені. Концерт був дуже вдалим, і всі присутні були дуже задоволені.

РОЗДІЛ III

МУЗИЧНІ АРТЕФАКТИ СТОЛИЦІ ГАЛИЧИНИ В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ НИЖАНКІВСЬКІАНІ

*о. Остап Нижанківський
в часи “Артистичних
прогульок”. 1889–1892 рр.*

*о. Остап Нижанківський із Йосифом
Партицьким (адміністратором хорового
колективу “Артистичних прогульок”).*

*о. Остап Нижанківський (у першому ряду, в центрі)
серед громади хористів періоду гастрольних мандрівок
Галичиною. Кінець XIX століття.*

Культурно-мистецьке життя Львова кінця XIX – початку XX століть розвивалося в напрямку утвердження професіоналізації, зокрема в царині музики. Тут “музика й театр були не лише художньо-естетичним феноменом, а й вагомим чинником активізації та утвердження українства, одним із способів втілення суті та ідей національного руху”⁵⁴, – зазначає Наталія Косаняк. Мистецькі події більшої та меншої ваги, які постійно відбувалися у поліетнічному та полікультурному середовищі столиці Східної Галичини, знайшли відображення у низці лаконічних публікацій о. О. Нижанківського на шпальтах щоденника “Діло”. Це дописи, анонси, повідомлення, звернення. В них журналіст інформує про важливу подію “за схемою: коли, де, що, хто”⁵⁵. Пресодруки галицького журналіста представляють різноматимичний матеріал і спрямовані на зміцнення українства в період бездержавності.

З 1889 року на сторінках щоденника “Діло ” починають з’являтися публікації о. О. Нижанківського. Серед них – два газетні матеріали, присвячені першій “артистичній прогульці” – концертній мандрівці студентів вищих навчальних закладів та учнів старших класів гімназії, що проходила у різних прикарпатських містах. З 1889 року юнацтво організовується у так званий хор “Дванадцятки” під керівництвом о. Остапа Нижанківського. Саме цей колектив своєю активною концертно-освітньою діяльністю через музичне мистецтво впливав “на відновлення національної свідомості українців Галичини”⁵⁶.

⁵⁴ Косаняк Н. Музичний театр в інфраструктурі культурно-мистецького життя Львова кінця XVIII – першої третини XX ст. (на матеріалі тогочасної місцевої преси) : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2015. С. 6–7.

⁵⁵ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методологія : навчальний посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. С. 71.

⁵⁶ Антонович О. Студентський вандрівний хор “Дванадцятка” (до 150-річчя від дня народження Євгена Купчинського). *Українська музика*. 2017. № 3 (25). С. 150.

Зазначене концертне турне знайшло широке висвітлення у працях дослідників творчості композитора Я. Колодій⁵⁷ та Р. Сов'яка⁵⁸. Допис о. О. Нижанківського *“Перша руска прогулька артистична”*⁵⁹, що вийшов друком в “Ділі”, ще більше поглиблює відомості щодо цієї події. Публіцистичний матеріал насичений рекламно-інформаційними повідомленнями про музичні акції, котрі пройдуть в галицьких містах. За формою і змістом пресодрук можна зарахувати до жанру анонсу, функція якого полягає в тому, щоб сповістити про події, “зацікавити читача, заохотити його на відвідання анонсованої акції”⁶⁰.

Оповіді галичанам про свій мистецький проєкт, журналіст вже у початкових рядках озвучує мету “артистичної прогульки” – збір коштів на будівництво Руського народного театру у Львові. В анонсі, як в особливому різновиді реклами, “завжди робиться акцент на кращих, найбільш виграшних сторонах поданого явища (переклад. – У. М.)”⁶¹. У цьому газетному дописі публіцист подає в хронологічному порядку дати подій, а також перелік міст та приміщень, де б мали відбутися концерти. Зазначена мистецька акція була запланована в Стрию 5. IX, Бородах 8. IX, Золочеві 10. IX, Зборові 12. IX, Тернополі 15. IX. Щоб зацікавити, заінтригувати майбутніх слухачів, автор детально інформує про репертуар виступів та виконавців, які візьмуть участь у концертах.

Аналізуючи публіцистичний матеріал о. О. Нижанківського, варто зазначити, що музичні програми відрізнялися

⁵⁷ Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. С. 38–39.

⁵⁸ Сов'як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 45–46.

⁵⁹ Нижанковській О. Перша руска прогулька артистична. *Діло*. 1889. Ч. 187. 21 серпня (2 вересня). С. 2.

⁶⁰ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 77–78.

⁶¹ Курышева Т. Музыкальная журналистика и музыкальная критика : учебное пособие. Москва : Владос-Пресс, 2007. С. 69.

виконуваними творами, тому вважаємо за потрібне подати цей перелік композицій. У стрийському концерті, що мав пройти в приміщенні “Руського казино”, запропоновані були: “Чом річенько домашня” Івана Лаврівського, “Сині очі” Сидора Воробкевича, “Хор козаків” з опери “Купало” Анатолія Вахнянина, “Jen dal” чеського митця Йозефа Вашака, “Пек Душман види” сербського композитора Даворина Єнко, “Весна” німецького композитора Іоганнеса Дюрнера. До репертуару також включено інструментальну п’єсу “Дивертисмент” з опери “Вільгельм Тель” Джоаккіно Россіні (переклад) Кароля Умляуфа у виконанні цитриста Євгена Купчинського. Щодо фортепіанних речей: автор не вказує соліста, але слід вважати, що ним був Кароль Штоль. Підтвердженням цього є думка дослідниці Ярослави Колодій, яка зазначає, що під час першої “артистичної прогульки” піаніст інтерпретував “варіації на теми українських народних пісень і фантазію “Над Прутом” на тему відомого одноіменного хору І. Воробкевича”⁶². На жаль, в анонсі не вказано прізвищ автора вступного слова та виконавця декламації.

Програма музичного вечора в Бродях не подавалася, оскільки журналіст зазначає, що вона поміщена в рубриці “Новинки” на сторінках часопису “Діло”⁶³. Звідси ми можемо дізнатися, що концерт складався з “Quodlibet” Миколи Лисенка, “Закувала та сива зозуля” Петра Ніщинського, “U nas ipaszej” Матвія Рудковського, “Селянське весілля у Швеції” шведського митця Августа Седермана⁶⁴.

⁶² Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. С. 39.

⁶³ Н-ий. Зъ Бродѣвъ (Концертъ “дванацятки” въ Бродяхъ). *Дѣло*. 1889. Ч. 196. 31 серпня (2 вересня). С. 2.

⁶⁴ Антонович О. Студентський вандрівний хор “Дванайцятка” (до 150-річчя від дня народження Євгена Купчинського). *Українська музика*. 2017. № 3 (25). С. 155.

Наступний золочівський концерт включав нові твори: опрацювання українських народних пісень “Ой пушу я кониченька”, “Ой не гаразд, запорожці” Миколи Лисенка, “Коби я був пташкою” Дениса Січинського на слова Іляріона Грабовича, “Kde dĕva mǎ” чеського композитора Карела Піча, “Зіроньки”, “Моя мати” польського митця Станіслава Цетвінського. У виконанні Євгена Купчинського – п’єса “Незабудька” австрійського композитора Франца фон Зуппе.

Вступне слово від міського комітету мав виголосити судовий радник і вповноважений посол Лонгин Рожанковський.

На концерт у Зборові запропоновано: “Quodlibet” М. Лисенка, “Сині очі” С. Воробкевича, “Руська пісня” о. В. Матюка, “Хор козаків” з опери “Купало” А. Вахнянина. Із польських композиторів – “Nasza Hanka” Владислава Желенського та концерт для цитри “Carnaval von Venedig” К. Умляуфа. З промовою мав виступити нотаріус Йосиф Онишкевич.

Програма тернопільського концерту в анонсі не зафіксована. Повідомлялося лише, що виступ “Дванадцятки” відбудеться у неділю 15 вересня в залі Замковій під час етнографічного вечора. У всі музичні імпрези була введена точка “декламація”, але прізвища читців не вказані. Ймовірно, ними були місцеві аматори. До цієї думки нас підводить дослідник Олег Антонович, який зазначає, що “у деяких містах виступали декламатори, з-поміж яких було чимало вчителів і службовців”⁶⁵.

Завершується допис-запрошення підписом, де подано прізвища диригента хору о. О. Нижанківського та всіх членів “Дванадцятки”. Цей перелік зафіксує для майбутніх нащадків імена тих ентузіастів, які стали будителями українства в Галичині.

⁶⁵ Антонович О. Студентський вандрівний хор “Дванайцятка” (до 150-річчя від дня народження Євгена Купчинського). *Українська музика*. 2017. № 3 (25). С. 154.

За жанром газетний матеріал *“Справозданье зь першої рускої артистичної прогульки”*⁶⁶ можна зарахувати до інформаційного звіту, оскільки мова тут йде про фінансовий відчит з концертного турне. Представлена інформація о. О. Нижанківського є вартісною з того огляду, що автор проливає світло на перебіг мистецьких акцій хору “Дванадцятки” в 1889 році. У вище проаналізованому анонсі повідомлялося про 5 запланованих концертів цього колективу. Але зі згаданого звіту ми довідуємося про деякі зміни. Зокрема, журналіст пише: *“Первѣстно мала наша прогулька обняти також Станиславѣвъ, Коломыю, Калушь и Стрый, однакъ головно зь причины майже рѣвночасной прогульки членѣвъ “Академическаго Кружка” пляны нашій улягли змѣнѣ, а вслѣдъ за тымъ не могли мы принятьи запросинѣ снятиньскихъ Русинѣвъ. Зь техничныхъ взгядѣвъ ѡдказали мы запросинамъ бережаньскихъ и борисѣвскихъ Русинѣвъ”*⁶⁷. Автор інформує, що було проведено 4 концерти у Бродах, Золочеві, Зборові і Тернополі.

Зі сторінок “Діла” о. О. Нижанківський висловлює велику вдячність членам міських комітетів, які сприяли переведенню музичних вечорів. Він ретельно подає прізвища цих подвижників, інформація про яких стане в пригоді сучасним краєзнавцям. Не проходить повз увагу журналіста і поміч тих добродіїв, котрі брали участь в концертах. Він дякує *“п-нѣ Глиньскѣй и п-намъ Вербицкѣй и Шепаровичѣвнѣй въ Бродяхъ, хорови селяньскому зь Берлина, п-нѣ Крушельницкѣй зь Бѣлоу, п-нѣ Барскѣй въ Зборовѣ и п-нѣ Кузьмѣвнѣй въ Тернополи”*⁶⁸.

⁶⁶ Нижанківській О., Партицькій І. Справозданье зь першої рускої артистичної прогульки. *Дѣло*. 1889. Ч. 285. 21 грудня (2 сѣчня 1890 р.). С. 2.

⁶⁷ Там само.

⁶⁸ Там само.

Далі музичний критик подає розлогий фінансовий звіт щодо отриманих коштів і їх часткових витрат. Отже, перша артистична прогулька зібрала 356 98 золотих ринських, які офірували львівському товариству “Просвіта” *“частію безпосередно, частію посередно зъ назначеньемъ на збольшенье фонду будовы руского народного театру у Львовѣ, евентуально дому “Просвѣты” зъ салею театальною”*⁶⁹.

У цьому ж 1889 році надруковано у “Ділі” редакційний допис під назвою *“Одъ п. Остапа Нижанковского”*⁷⁰, в якому автор інформує про вихід у світ збірника українських коляд. Тут повідомляється, що у видавництві “Бібліотека музикальна” опублікований нотний альбом, що складається з 20 коляд, опрацьованих для чоловічого хору. Вартісною для музикознавців є оцінка редакцією цієї праці композитора, яка полягає в тому, що *“п. О.[стан] Н.[ижанківський] взявши за сю працю, зробивъ нашимъ хорамъ немалу прислугу, бо и дѣйсно въ великомъ клопотѣ находились они въ часѣ рѣдвяныхъ святъ, не маючи ѳдповѣдного пѳдручника. Якъ зачуваємо, колядки тѣи мають бути п. Нижанковскимъ дуже удачно та приступно згармонизованѣ, навѣть для менче вправныхъ хоровъ сельскихъ”*⁷¹.

Привертає увагу лаконічний допис *“Запрошеньє”*⁷². З цього газетного матеріалу дізнаємося про запрошення учасників хору для виступу перед цісарем під час відвідин ним Львова. Правління Франца Йосифа I відзначалося частими приїздами до столиці Галичини, а саме в 1851, 1855, 1880,

⁶⁹ Нижанківській О., Партицькій І. Справозданье зъ першої рускої артистичної прогульки. *Дѣло*. 1889. Ч. 285. 21 грудня (2 сѣчня 1890 р.). С. 2

⁷⁰ Нижанковский Остап. Одъ п. Остапа Нижанковского... *Дѣло*. 1889. Ч. 267. 28 падолиста (10 грудня). С. 2.

⁷¹ Там само.

⁷² Нижанківській О. Запрошеньє. *Дѣло*. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

1894, 1903 роках⁷³. У 1892 році мав відбутися ще один візит монарха, про який повідомляє “Народна Часопись”⁷⁴. У цьому пресовому матеріалі детально викладено програму відвідин імператора Австро-Угорщини. 30 серпня 1892 року українське громадянство повинно було б зустрічати цісаря в м. Олешичі (адміністративна одиниця Любачівського повіту⁷⁵), а після обіду імператор мав від’їхати до Львова. У переліку багаточисельних запланованих заходів Франца Йосифа I зазначено огляд Руської духовної семінарії. Власне про підготовку до цієї зустрічі говориться в короткому дописі галицького журналіста. 1892 рік був дуже насичений подіями в житті о. О. Нижанківського. Восени цього року він прийняв висвячення, одружився з Галиною Бачинською, отримав парафію в м. Бережанах та, незважаючи на це, отець взяв на себе місію організації урочистого концерту у Львові.

Розуміючи важливість візиту державної особи, митець береться за переведення хорових виступів, дбає про добру підготовку співочого колективу та наявність відповідної кількості вокалістів. Вже з перших рядків “Запрошення”, опублікованого в популярному часописі “Діло”, о. О. Нижанківський на прохання митрополита Сильвестра Сембратовича закликає зголоситися до участі у концерті з виконанням кантат “*рускои и польскои зъ нагоды приѣзду Его Величества цѣсаря*”⁷⁶, а також пісень і кантів. Власне на 31 серпня був призначений “похід зі смолоскипами і серенада мужеского хору галицких

⁷³ Осередчук М. Львів – Відень у кінці XIX – початку XX століть: візити представників габсбурзької династії до Львова та їх відображення у пресі. *Архіви України*. 2013. № 4. С. 93–110.

⁷⁴ Програма подорожі Єго Величества Цісаря до Галичини в серпні 1892 р. *Народна Часопись*. 1892. 7 серпня. URL : <https://zbruc.eu/node/69458>. (дата звернення : 19. 03. 2020).

⁷⁵ Олешичі. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення : 19. 03. 2020).

⁷⁶ Нижанківській О. Запрошення. *Діло*. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

Товариств музичних”⁷⁷, а 1 вересня монарх мав заплановані відвідини Руської духовної семінарії. Сьогодні ми не можемо встановити назви музичних творів, призначених для виконання під час зустрічі з імператором 1892 року.

Піднесений тон публіциста у зверненні до співаків вияскравлює риси його характеру, які полягають у гострому почутті громадянського і професійного обов’язку. Він з повагою ставиться до кожного учасника хору, то ж саме тому публікує детальний список священників і вихованців духовної семінарії, який включає 57 осіб, і закликає їх до участі в генеральній репетиції 28 серпня 1892 року⁷⁸.

На жаль, відвідання цісарем Львова у 1892 році було відкладене, про що повідомило газетне видання “Народна Часопись”⁷⁹.

Ця замітка є важливим інформативним джерелом для вивчення як історії Львова та галицької хорової культури кінця XIX століття, так і мистецької біографії о. О. Нижанківського.

У невеликому повідомленні **“Пригадує ся Вп. нашимъ Землякамъ”**⁸⁰ о. О. Нижанківський разом з керівниками “Львівського Бояна” (головою Володимиром Шухевичем та секретарем Єронімом Калитовським) запрошують українців до вступу у співочий колектив. Публікація є вартісним джерелознавчим матеріалом, який проливає світло на питання організації праці в хоровому товаристві. Мова йде про попов-

⁷⁷ Програма подорожі Єго Величества Цісаря до Галичини в серпні 1892 р. *Народна Часопись*. 1892. 7 серпня. URL : <https://zbruc.eu/node/69458> (дата звернення : 19. 03. 2020).

⁷⁸ Нижанківській О. Запрошення. *Дѣло*. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

⁷⁹ В наслідок відкликання приїзду Є. Вел. Цісаря. *Народна Часопись*. 1892. 27 серпня. URL : <https://zbruc.eu/node/69458> (дата звернення : 20. 03. 2020).

⁸⁰ Нижанковській О., Шухевичъ В., Калитовській Є. Пригадує ся Вп. нашимъ Землякамъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 266. 28 падолиста (10 грудня). С. 3.

нення “Львівського Бояна” новими вокалістами. У дописі зафіксовано адресу товариства, приміщення, годину проведення особистих проб, розмір грошового внеску. Це газетне повідомлення поглиблює інформативний матеріал про діяльність товариства “Львівський Боян”.

Допис о. О. Нижанківського **“Именемъ редакційного комітету “Руско-украиньскихъ народныхъ мелодій”**⁸¹ є ще одним публіцистичним документом у низці газетних матеріалів⁸² з приводу збору і друку фольклорних зразків. Пресодрук засвідчує великий порив композитора у справі збереження народно-пісенної спадщини українського народу. Відомо, що у 1894 році за ініціативи І. Франка був створений “Комітет для систематичного збирання і видання народнопісенної творчості”. Одним із активних його діячів був о. О. Нижанківський, який “узяв на себе не тільки місію громадження потрібних фольклорних матеріалів, а й чи не найтяжчу роботу укладання з них збірничків (“томів”) та виготовлення їхніх макетів для подальшого літографічного тиражування”⁸³, — зазначає Богдан Луканюк.

В аналізованому дописі журналіст висловлює подяку свідомим громадянам за надання “Комітетові” записаних мелодій українських пісень: *“Вп. паннѣ Одарцѣ Глѣбовицкѣй*

⁸¹ Нижанковській О., Калитовській Є. Именемъ редакційного комітету “Руско-украиньскихъ народныхъ мелодій”. *Дѣло*. 1895. Ч. 9. 12 (24 сѣчня). С. 3.

⁸² Видавництво українсько-руських мелодій. *Діло*. 1894. Ч. 266. 28 листопада (10 грудня). С. 2; Відозва. *Народ*. 1894. № 22. С. 354; Видавництво українсько-руських мелодій. Відозва. *Зоря*. 1894. Ч. 23. (1 (13) грудня). С. 507–508; Народні мелодії. *Житє і слово*. 1895. Т. III, кн. 1. С. 156–158; *Ruskie melodje ludowe*. *Kurjer Lwowski*. 1895. № 16 (16 stycznia). S. 5.

⁸³ Видавництво українсько-руських народних мелодій. Відозва / ред. та коментар. Богдана Луканюка. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка* / ЛНМА імені М. В. Лисенка ; гол. ред. Ігор Пилатюк, ред.-упоряд. Ліна Добрянська. Львів, 2015. Вип. 37 : Етномузика. Число 11 (2014). С. 12.

зъ Циганъ и Вп. п. М. Миколайчукови зъ Мервичъ за надбсла-
нѣ власноручно списаныхъ мелодій народныхъ, а Вп. панѢ
Наталіи Кобриньскѣй за вѣдстугленѣ до ужитку издав-
ництва обѣмистого збѣрника пок. о. Т. Кобриньского”⁸⁴.

Інформативний матеріал газетного допису є вартісним джерелом, оскільки засвідчує пильну роботу “Комітету”. Автор наголошує, що було проведено 14 засідань. До першого випуску мало увійти щонайменше 50 пісень з варіантами, а це “переважно найбільше у насъ розширені пѣснѢ историчні, балляды и пѣснѢ побутові”⁸⁵. Журналіст висловлює подяку п. Добродію з Бережан (прізвище не зазначає) за матеріальну допомогу, яка уможливить видати пісні з фортепіанним супроводом. Перший випуск мав вийти у Лейпцигу. На жаль, “на підготуванні до друку першого випуску “Українсько-руських народних мелодій”, – зазначає Б. Луканюк, – діяльність Комітету припинилася з наразі невідомих причин й, отже, фактично не відбулася, залишивши по собі єдино задекларовані добрі наміри і низку дуже цінних свідочств фольклористичних зацікавлень еліти галицької культури і мистецтва кінця ХІХ століття”⁸⁶.

Короткий допис “П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій”⁸⁷ присвячений важливому артефакту – постановці опери “Манон Леско” Д. Пуччіні на сцені львівського

⁸⁴ Нижанковській О., Калитовській Є. Іменемъ редакційного комітету “Руско-українськихъ народныхъ мелодій”. *Дѣло*. 1895. Ч. 9. 12 (24 сѣчня). С. 3.

⁸⁵ Там само.

⁸⁶ Видавництво українсько-руських народних мелодій. Відозва / ред. та коментарі Богдана Луканюка. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка* / ЛНМА імені М.В. Лисенка ; гол. ред. Ігор Пілатюк, ред.-упоряд. Ліна Добрянська. Львів, 2015. Вип. 37 : Етномузика. Число 11 (2014). С. 13.

⁸⁷ О. Н. П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій. *Дѣло*. 1895. Ч. 33. 11 (23) лютого. С. 3.

театру Станіслава Скарбка. Інформуючи про цю подію, автор не вдається до глибоких інтерпретаційних характеристик, але насичує критичний жанр окремими оцінками артистів. З назви публікації видно, що мова піде про найвидатніших українських співаків – Соломію Крушельницьку, Олександра Мишугу, Миколу Левицького. Журналіст наголошує, що розлога рецензія на прем'єрну постановку опери “Манон Леско” Д. Пуччіні з'явиться згодом на сторінках “Діла”, тому він торкається лише оркемих сторін виконавської майстерності солістів. Так, С. Крушельницька з великим артистизмом заспівала свою партію. *“Голосъ еи звѣнкій, о широкихъ регістрахъ, пѣсля потреби сильный, импонующей або нѣжный, одушевляє слухачѣвъ”*⁸⁸, – зазначає журналіст. Вокальні ансамблі Примадонни з О. Мишугою є настільки чудові, що *“годѣ шукати слѣвъ до описаня сего чувства, якого дѣзнаешъ пѣдчасъ представленя”*⁸⁹. Несподіванкою для публіки став виступ співака Миколи Левицького, який перевершив всі очікування слухачів.

Два наступні пресодруки **“П. Микола Левицкій, знаний у нас спѣвакъ-тенористъ”**⁹⁰ та **“П. Микола Левицкій, артистъ оперѣ львѣвскѣй”**⁹¹ за викладом газетного матеріалу належать до інформативного жанру анонсу. Ці повідомлення сповіщають про концерт відомого львівського співака, який збирає собі грошовий фонд перед від'їздом на навчання до

⁸⁸ О. Н. П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій. *Дѣло*. 1895. Ч. 33. 11 (23) лютого. С. 3

⁸⁹ Там само.

⁹⁰ О. Н. П. Микола Левицкій, знаний у нас спѣвакъ-тенористъ... *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 17 (29) марта. С. 2.

⁹¹ О. Н. П. Микола Левицкій, артистъ оперѣ львѣвскѣй... *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 24 марта (5 цвѣтня). С. 3.

Мілану⁹². Щоб заохотити читача до відвідин анонсованої імпрези, о. О. Нижанківський детально фіксує програму виступу, прізвища артистів, котрі будуть брати участь в музичній акції, а також подає дату проведення – 7 квітня та місце – зал Народного Дому. Отож, того вечора у виконанні М. Левицького звучали: арія “Szumią jodły na gór szczycie” з опери “Галька” Станіслава Монюшка, дві пісні “Nie swatała mi się matka” та “Jakże się mam brać” Станіслава Нев’ядомського, а вокал у солоспіві “Минули літа молодії” о. Остапа Нижанківського доповнювали партія віолончелі Алойза Слядека та фортепіанний супровід Францішека Нойгаузера. Разом з М. Левицьким співачка Євгенія Штрассерн натхненно проінтерпретувала арію Сантуцци з опери “Сільська честь” П’єтро Масканьї та дуєт з опери “Фаворитка” Гаєтано Доніцетті. Юліан Єромін представив “Stary kapral” Станіслава Монюшка, “Giulia” Франческо Тості. Точку “декламація” перекладає Чаплінська⁹³.

Стислим дописом-зверненням **“Панна С. Крушельницька, наша артистка, співачка”**⁹⁴ о. О. Нижанківський повідомляє про прощальний концерт співачки і запрошує хористів “Львівського Бояна” на репетицію. Відомо, що українська Примадонна у травні 1895 року покинула Галичину, щоб продовжити навчання у Відні, де студіювала в професора Йозефа Генсбахера сольові партії Вагнерівських опер⁹⁵, а “1 жовтня, з початком навчального року Крушельницька

⁹² Зубеляк М. Левицький Микола-Стефан. *Енциклопедія сучасної України*. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53788 (дата звернення : 22. 03. 2020).

⁹³ Ім’я не встановлено.

⁹⁴ Д-рґ С. Ф., О. Н. Панна С. Крушельницька, наша артистка, співачка... *Дѣло*. 1895. Ч. 88. 22 цвѣтня (4 мая). С. 3.

⁹⁵ Соломія Крушельницька. *Хроніка 1893-1920 рр. Муз.-мемор. музей С. Крушельницької у Львові / автор-упор. Д. Білавич. Львів : Растр-7, 2019. С. 46.*

поїхала до Мілану. В Італії вона продовжувала заняття у Фаусти Креспі”⁹⁶.

Варто зазначити, що на час прощального концерту о. О. Нижанківський працює заступником вчителя співу у львівській чоловічій гімназії і одночасно очолює “Львівський Боян”. Під керівництвом отця “значно піднісся мистецький рівень хору, виконання стало більш художньо довершеним”⁹⁷. У своєму дописі музичний критик постає перед нами як вимогливий та вдячний диригент і нагадує читачам про знамениті цьогорічні виступи Примадонни з “Львівським Бояном” під час Шевченкового свята. Закликаючи всіх співаків до обов’язкової участі в репетиції, митець висловлює надію, *“що якъ Вп. члены “Бояна” такъ Вп. публичнѡсть заманіфестують своєю присутністю на пробахъ а вѡдтакъ на концертѣ свою щирю симпатію та прихильность для своєї неоцѣненои артистки”*⁹⁸.

Концерт відбувся 16 травня 1895 року в приміщенні Народного Дому. Ця музична імпреза знайшла широке висвітлення у газетному матеріалі Дениса Січинського під назвою “Дня 16-го с. м. вѡдбувѣся прашальный концертъ Саломеи Крушельницкой”⁹⁹. У зазначеному пресодруці зафіксовано представлений репертуар С. Крушельницької, “Львівського Бояна” та інших музикантів, а саме: співака Юзефа Шиманського, флейтиста Олександра Дрежепольського, піаніста Кароля Штоля. На прощальному концерті Примадонною було виконано: “І молилася я” о. О. Нижанківського, “Пісню дударя” Ігнація Падеревського, “Серенаду” Гаetano Браги,

⁹⁶ Соломія Крушельницька. Хроніка 1893-1920 рр. Муз.-мемор. музей С. Крушельницької у Львові / автор-упор. Д. Білавич. Львів : Растр-7, 2019. С. 57.

⁹⁷ Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. С. 53-54.

⁹⁸ Д-ръ С. Ф., О. Н. Панна С. Крушельницка, наша артистка, співачка... *Дѣло*. 1895. Ч. 88. 22 цвѣтня (4 мая). С. 3.

⁹⁹ Сѣчинський Д. Дня 16-го с. м. вѡдбувѣся прашальный концертъ Саломеи Крушельницкой. *Дѣло*. 1895. Ч. 101. 8 (20) мая. С. 3.

низку українських пісень та “Stelle d’oro” (“Amore!” Storiellina”. – У. М.) Луїджі Денца. Хорові твори “Дві в’язанки з народних пісень” Миколи Кумановського, “Хор корсарів” Северіо Меркаданта, “Скорбна дума” (“Іван Гус”) М. Лисенка прозвучали в інтерпретації “Львівського Бояна”.

У числі 129 щоденника “Діло” за 1910 рік з’являються два дописи о. О. Нижанківського, різні за тематикою. Коротке повідомлення **“Репертуар русько народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника”**¹⁰⁰ є рекламним оголошенням виступу співачки Філомени Лопатинської в опері “Фауст” Шарля Гуно. Лаконічні два речення газетного матеріалу проливають світло на маловідомому сторінку з творчої біографії української оперної співачки. У 1910 році Руський (український) народний театр товариства “Руська Бесіда” під керівництвом Йосифа Стадника здійснив гастрольний виступ в м. Бережанах. Місцевій публіці представлено оперну виставу в 5-ти діях. Партію Маргарити¹⁰¹ виконала Ф. Лопатинська, яка на той час була солісткою Міського німецького театру в Чернівцях¹⁰². Зафіксована в дописі подія мистецького життя невеликого містечка на Тернопільщині свідчить про високий рівень культури його мешканців і є цінним джерелом для краєзнавців.

Наступний газетний допис **“Поклик до співололюбивих і патріотичних наших землячок і земляків”**¹⁰³ є зверненням

¹⁰⁰ Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Репертуар русько народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

¹⁰¹ Михальчишин Я. З музикою крізь життя. Львів : Каменяр, 1992. С. 98.

¹⁰² Лопатинська Філомена. П. *Медведик. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника). Записки НТШ. Т. ССХХVI : Праці Музикознавчої комісії*. Львів, 1993. С. 423.

¹⁰³ Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Поклик до співололюбивих і патріотичних наших землячок і земляків. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

о. О. Нижанківського і М. Волошина про фінансову підтримку для молодого співака, який здобуває вокальну майстерність в Медиолані¹⁰⁴. Автор зазначає, що за сприяння С. Крушельницької *“піддавав ся наш адепт оцінці таких знаменитих професорів в Італії, як Катоні, Белючіо, Галь Фіуме та проф. римської королівської консерваторії Марконі – а всі они висказались як найкраще про голос нашого земляка, віщуючи йому славу”*¹⁰⁵. На жаль, прізвище співака-тенора ми не можемо встановити. Газетний допис є яскравим свідченням людяності, небайдужості до чужих проблем, підтримки талановитої української молоді галицькою інтелігенцією – о. Остапом Нижанківським, Соломією Крушельницькою, а також Михайлом Волошином, Йосифом Домаником, які вболівали за професійний ріст митців.

Численні дописи о. О. Нижанківського зафіксували важливі мистецькі події як у Львові, так і в Східній Галичині. Вони проливають світло на маловідомі сторінки в творчих біографіях визначних українських діячів, представляють їх громадянську позицію. Ці пресодруки становлять вартісний джерелознавчий матеріал до вивчення української культури кінця XIX – початку XX століть.

¹⁰⁴ Медиолан – давня назва Мілану.

¹⁰⁵ Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Поклик до співволюбивих і патріотичних наших землячок і земляків. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

3 природи та техніки.

Дипресстан — найбільша гідроелектростанція Європи.

Будуючи над Дніпром найбільшу європейську гідроелектростанцію, ми її мали передати до приналежності України, тривав, різніска влада мала на це. І зрозуміли, скільки Дніпро, третю частину, від Чорного моря повалили. І з використанням величезної енергії мислять його води, на це достатньо її. І оскільки, розв'язати, раз військовий.

В Лисоболі на Волліні звільнилися. І не квалялися, але з той же. І не квалялися, але з той же. І не квалялися, але з той же.

В сенсі Кому повіту Красно-стаського с Черкав, до якої нале-

Пресовий банітизм а „Пласт“.

Дня 3-го, серпня мала відбулася у Львові розправа проти учених, прокуратури обвинувачувала о зло-

Новий звіт.

Зоря Гандяк.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Висновок до експертної комісії.

Д. Л. О. ч. 1932

Нафтова За дані в 1931

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

В 1931 р. в Україні добули 11 мільйонів тонн нафти.

Повітові наради УНДО.

Копіювати.

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

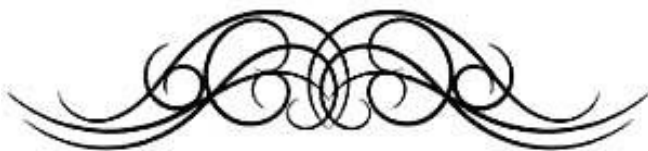
В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

В середу, дня 1, червня р. відбулася в повітові наради УНДО. В нараді взяли участь около 100 відомців збори громад, ко-

РОЗДІЛ IV

МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ ЛЬВОВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ В РЕЦЕНЗІЯХ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

*о. Остап Нижанківський
під час зустрічі хористів
“Львівського Бояна”
з Миколою Лисенком. 1903 р.*

*Грамота Миколі Лисенку,
першому Почесному членові
“Львівського Бояна”. 1903 р.*

*Грамота з нагоди ювілею Миколи
Лисенка від громадян Стрийщини.
1903 р.*

Розвій багатонаціональної музичної культури Львова кінця XIX – початку XX століть, який відзначався самоствердженням “своїх національних ідеалів”¹⁰⁶, знайшов відображення в рецензіях о. О. Нижанківського. На сторінках часопису “Діло” вийшло друком понад 10 пресодруків, присвячених знаковим подіям галицького краю. За змістовою наповненістю рецензії митця виконують багатоаспектну функцію, а саме “аксіологічну, пізнавальну, просвітницько-виховну, комунікативну”¹⁰⁷. Суспільно-громадська праця на музично-критичній ниві, оперативність у висвітленні мистецьких акцій засвідчують, що він належав до особливого типу діячів – виразників громадсько-духовного та культурного життя краю.

У низці газетних матеріалів, що друкувалися на шпальтах “Діла”, з’являється рецензія о. О. Нижанківського на концерт польського хору “Лютня”. Співочий колектив був заснований диригентом Станіславом Цетвінським у 1880 році. Публікація галицького журналіста засвідчує одну з творчих сторінок хору, а саме концерт в Народному Домі 1894 року. Життєві стежини митця перетиналися з концертною діяльністю зазначеного хору, репетиції якого о. О. Нижанківський неодноразово відвідував разом з українськими діячами А. Вахнянином та Ф. Колесою¹⁰⁸.

Виявляючи прихильність до польського колективу, автор вже з перших рядків у піднесеному тоні дає схвальну характеристику його творчості. Він зазначає, що *“Лютня” стоить справдѣ на выжинѣ своєї задачи, бо виконуючи звичайно знаменитий утвори зъ своєї літератури музичной,*

¹⁰⁶ Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст. : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 119.

¹⁰⁷ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 87.

¹⁰⁸ Сов’як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 19.

плекає тымъ самымъ свою музику національну, а познакомлюючи публичнѡсть львѡвску зъ перлами чужої музики, образує єї”¹⁰⁹. У публікації о. О. Нижанківський точно фіксує концертні номери, дає професійну оцінку виконавській майстерності хору. Під час зазначеної імпрези “Лютнею” був виконаний твір “Жито” Владислава Желеньського для соло баритона, чоловічого хору в супроводі духових інструментів. Розглядаючи його інтерпретацію, автор відзначає недостатню професійну підготовку співочого колективу в представленні досить складної композиції, тому *“хоръ сей однакъ не выпавъ такъ свѣтло якъ прочіѣ точки програми”*¹¹⁰. Партію баритона вдало відспівав Модест Вітошинський. На концерті грав увертюру “Байка” С. Монюшка оркестр 24-того піхотного полку (диригент Штайнер¹¹¹). Публіцист зазначає, що ця композиція проінтерпретована *“дуже совѣстно; всякіѣ тонкости інструментації выходили дуже плястично и принадно, а краски поодинокихъ інструментѡвъ, переливаючись помѣжъ собою, дуже мило вражали ухо слухача”*¹¹².

До програми музичної імпрези увійшла кантата “Кримські сонети” С. Монюшка на вірші А. Міцкевича, яку блискуче виконав хор “Лютня” та духовий оркестр під керівництвом С. Цетвінського. Кульмінацією концерту став цикл з італійських пісень Яна Галля для чоловічого хору а capella. Публіцист дає високу оцінку зазначеним опрацюванням неаполітанських та сицилійських мелодій, які *“просто порывають своєю красою”*¹¹³. Велике враження на галицького журналіста

¹⁰⁹ О. Н. І-й концерт товариства співацького “Лютня” за 1894/5 рѡкъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 272 и 273. 7 (19 грудня). С. 4.

¹¹⁰ Там само.

¹¹¹ Ім’я не встановлено.

¹¹² Там само.

¹¹³ О. Н. І-й концерт товариства співацького “Лютня” за 1894/5 рѡкъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 272 и 273. 7 (19 грудня). С. 4.

справили окремі твори, а саме “Серенада”, “Розпука”. У цілому хор “Лютня” вдало виступив, продемонструвавши високий художній рівень.

Розкриваючи мистецьке життя Львова, галицький журналіст активно відгукується рецензіями на оперні вистави, а саме: “Манон Леско” Д. Пуччіні та “Травіата” Д. Верді, які відбулися у 1895 році. Публіцистичний матеріал “**Manon Lescaut. Опера в 4 актахъ Giacomo Puccini-ого**”¹¹⁴ о. О. Ничанківського висвітлює прем’єру цієї вистави на сцені львівського театру Скарбка. Прагнучи наголосити на значенні опери в новому мистецькому напрямку “веризм”, журналіст подає вичерпну інформацію щодо його провідних творців. Рецензент показує глибоку обізнаність стосовно цього стилістичного віяння кінця XIX століття. Зокрема, він пише: “Puccini, хоть “натуралістъ”, устерѣгъ ся тои манеры ново-Вагнеризму, а по-при томъ всѣмъ въ дуже красной, хочъ на скрѣзь оригінальной формѣ выспѣвавъ тѣлько силы и пристрасти, тѣлько чувства молодецкои души и змалювавъ зовсѣмъ выразными красками характеры своихъ креаций при обильной инвенции многихъ справдѣ красныхъ гадокъ”¹¹⁵.

Значну частину рецензії автор присвячує викладу змісту лібрето. З великим захопленням журналіст констатує, що музика Д. Пуччіні чудова і “на скрѣзь драматична”¹¹⁶.

Публікація насичена влучними характеристиками артистичного складу. Серед солістів яскраво вирізнялася своїм дзвінким голосом та бездоганно чистою інтонацією Соломія Крушельницька. “Совѣстно выстудіювала она свою незвычайно трудну партію (Манон. – У. М.) и зъ якою прецізією єи

¹¹⁴ О. Н. Manon Lescaut. Опера в 4 актахъ Giacomo Puccini-ого. Дѣло. 1895. Ч. 35. 14 (26) лютого. С. 2.

¹¹⁵ Там само.

¹¹⁶ Там само.

вбоддала!”¹¹⁷, – засвідчує о. О. Нижанківський. У прем’єрній виставі партію де Гріє дуже добре відспівав Олександр Мишуга. Але у зазначеній виставі співак участі не брав у зв’язку з хворобою. Тому дирекція театру зробила заміну: цю роль виконував Микола Левицький. Артист перевершив всі очікування вибагливої львівської публіки. Голос молодого співака звучав впевнено і свobodно. На належному вокальному рівні подали свої ролі Йозеф Шиманський, Анна Каспро-вічова, Петро Карпінський.

Не проходить повз увагу критика сприйняття вистави публікою, яка *“приняла нову оперу дуже симпатично, а єсть надѣя, що рѣчь така буде все будити живе занятъе въ шукаючѣмъ свѣжихъ вражѣнь музыкальнѣмъ свѣтѣ”*¹¹⁸.

Відгук на оперну виставу “Травіата” Д. Верді відзначається яскравими ознаками жанру рецензії. Автор точно зазначає дату проведення вистави (24 лютого), день тижня (неділя), місце проведення (Львівський театр Скарбка), що дає сучасним дослідникам чітке уявлення про місце музичної події в культурному розвитку краю. Поєднавши в собі якості аналітика і слухача, о. О. Нижанківський подає яскраві виконавські характеристики солістів, які вияскравлюють їх творчі портрети. У цій виставі були задіяні Йозеф Шиманський (партія Альфреда), Олександр Мишуга (партія Георга), Марія Козловська (партія Віолетти).

Характеризуючи вокальне мистецтво М. Козловської, автор пише: *“Голосъ еи милый, чистый, о широкѣмъ и ровнѣмъ регестрѣ. Гра, якъ на дебютантку, дуже свobodна”*¹¹⁹.

¹¹⁷ О. Н. Maçon Lescaut. Опера въ 4 актахъ Giacomo Puccini-ого. *Дѣло*. 1895. Ч. 35. 14 (26) лютого. С. 2.

¹¹⁸ Там само.

¹¹⁹ О. Н. Въ недѣлю (24 с. м.) представлено въ театрѣ гр. Скарбка велику оперу Вердіого “Traviata”. *Дѣло*. 1895. Ч. 37. 16 (28) лютого. С. 3.

На виконавській висоті був Й. Шиманський, який *“співав дуже гарно. В тій партії мав він часті голоси свої розвинути, а коли і гра його була добра, публіка надгородила його рясними оплесками”*¹²⁰.

Участь в опері видатного співака О. Мишуги стала великою подією для Львова. Публіка його сприймала з великим успіхом, а після виконання вступної арії до II акту нагородила вокаліста великим вінком з квітів, де на лентах був напис: *“Znakomitemu spiewakowi galicyjskiej ziemi – wielbicielka jego talentu Warszawianka”* (*“Видатному співакові галицької землі – шанувальниця його таланту Варшав’янка”*). – переклад У. М.).

Музичного критика приємно вразило скрипкове соло Фелікса Якля, який виступив замість скрипаля Мауриція Вольфсталя. *“Виконання опери зробило взагалі вражіння зовсім користне”*¹²¹, – завершує рецензію о. О. Ничанківський.

Цікавим джерелознавчим матеріалом відзначається рецензія *“Ораторія Мечислава Солтиса”*¹²². Ця публікація побачила світ в рубриці *“Наука, штука и література”* і присвячена виконанню польським товариством *“Лютя”* хорового твору *“Присяги Яна-Казимира”* на слова Северини Духінської. Автор з притаманною йому педантичністю зафіксує дати і місце проведення події, що дає можливість сучасним дослідникам полікультурного середовища Львова кінця XIX століття більш повно відтворити рівень мистецького життя тогочасної Східної Галичини. В тексті рецензії журналіст подає багато

¹²⁰ О. Н. В неділю (24 с. м.) представлено в театр гр. Скарбка велику оперу Вердіо *“Traviata”*. *Діло*. 1895. Ч. 37. 16 (28) лютого. С. 3.

¹²¹ Там само.

¹²² О. Н. Ораторія Мечислава Солтиса. *Діло*. 1895. Ч. 218. 29 вересня (11 жовтня). С. 3.

інформації про жанрові особливості ораторії, етапи становлення та висвітлює її яскравих творців. Насичуючи газетну публікацію музично-теоретичним матеріалом, о. О. Нижанківський не тільки розширює кругозір читачів, але й сприяє усвідомленому сприйняттю матеріалу, чим надає рецензії аксіологічної функції. Запропонований список музикознавчої літератури з історії постання жанру ораторії свідчить про глибокі знання митця в цій музичній галузі.

Львівські артисти виконали об'ємний чотиричастинний твір М. Солтиса з великою професійною віддачею. Особливо яскраво проявили себе хор "Лютня" під керівництвом диригента Станіслава Цетвінського, оркестр 30-го піхотного полку та солісти Зоф'я Волощакова (сопрано), Олександр Нижанківський (бас), Модест Вітошинський (баритон).

Незважаючи на те, що рецензія розрахована на широкі верстви населення, о. О. Нижанківський подає розлогий виконавський аналіз 21-ого вокального номера. На думку автора, вони відзначаються *"певною характеристикою своєродною"*¹²³. Він також зауважує, що *"въ некоторыхъ зъ нихъ, хочъ и не цѣлковито артистично выконченыхъ, пробиваеся умѣла рука въ провадженіи поодинокихъ, особливо вокальныхъ голосѣвъ, – въ некоторыхъ зновъ дуже удачно ужитіи и використаніи рѣзніи ефекты инструментальніи, а некоторые зъ нихъ порывають навѣтъ слушача своєю непримушеною и непересадною вервою и житьемъ"*¹²⁴. До виконавських недоліків митець зачисляє темпову невідповідність окремих номерів. Вдалою професійною знахідкою журналіст вважає оригінальну інструментовку.

¹²³ О. Н. Ораторія Мечислава Солтиса. *Дѣло*. 1895. Ч. 218. 29 вересня (11 жовтня). С. 3.

¹²⁴ Там само.

Аналізуючи речитативні та ансамблеві місця в ораторії, о. О. Нижанківський характеризує особливості виконання їх солістами. Так Зоф'я Волощакова показала добру декламацію і вдумливе спокійне інтерпретування, соло Модеста Вітошинського (Largo, e-moll, 6/8) було дуже гарне, а Олександр Нижанківський (брат публіциста) вирізнявся своїм повним і сильним басом.

Автор також зауважує, що професійна майстерність оркестру вимагає кращої підготовки.

Аналізована рецензія є вагомим джерелознавчим матеріалом до вивчення польської музики, зокрема творчості М. Солтиса, а також діяльності співочого товариства “Лютня”. Вона засвідчує високий культурний рівень концертного життя столиці Галичини кінця XIX століття.

Серед рецензій галицького журналіста на важливі мистецькі артефакти Львова початку XX століття привертає увагу публікація **“Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса”**, присвячена виходу у світ цього збірника. Вже з перших рядків автор зазначає, що збірник українських пісень, призначений для хорових колективів, побачив світ у друкарні “Наукового товариства імені Шевченка” коштом товариства “Просвіта”. За викладом газетного матеріалу цей пресодрук можна умовно поділити на дві частини.

У першій частині допису о. О. Нижанківський наголошує на тому, що збірник містить лише українські пісні. Серед 52 фольклорних взірців Ф. Колесса подає і авторські композиції, які стали народними піснями (“Ще не вмерла Україна”, “Гей ти, тату, тату наш”, “Ой зійшли ся всі бурлаки”, “Широкее болонячко”, “З'їздив я коника” і “Зеленая рута”¹²⁵). Публіцист

¹²⁵ Нижанковский О. Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса. *Діло*. 1902. Ч. 63. 18 (31) марта. С. 3.

наголошує на важливості ознайомлення читачів зі вступною статтею митця, тому подає її тезисно. Представляючи фольклористичні напрацювання Ф. Колесси, о. О. Нижанківський зазначає, що митець використав матеріали із збірника “100 малоросійських народних пісень” Алоїза Єдлічки та рукописної збірки Івана Колесси. А решту 40 маловідомих вірців автор зібрав і опрацював сам, подаючи їх паспортизацію. Рецензент зауважує, що *“вони перший раз виходять друком в отсім чотироголоснім хоровім укладї; їх гармонізация – се оригінальна праця автора”*¹²⁶. Ф. Колесса об’єднує деякі пісні у групи, що дає змогу хорам виконувати так звані в’язанки пісень. Цей збірник подає українським співочим колам *“свіжий а до того питомий корм, щоби наші співачки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого селянства і міщанства велику вагу і красоту вимираючих уже народних пісень, в котрих мов у зеркалі відбила ся народна душа, в котрих найкраще заховали ся своє рідні черти українсько-руської народної поезії і музики”*¹²⁷.

У другій частині аналізованої рецензії о. О. Нижанківський висловлює думки з приводу опублікованого видання Ф. Колесси. Він пише, що в Галичині вже давно постала потреба у збірниках народних пісень, *“котрі би відповідно уложені могли зайняти місце в програмах ріжних руських концертів та музикальних вечерниць а тим самим виперти хоч гарні декуди, але чужі і не відповідаючі духови нашої народної музики пєси”*¹²⁸. Такі збірники були вкрай необхідні тогочасним сільським та міщанським хорам.

¹²⁶ Нижанковский О. Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса. *Діло*. 1902. Ч. 63. 18 (31) марта. С. 3.

¹²⁷ Там само.

¹²⁸ Там само.

Збірник Ф. Колесси – це перше видання, що зацікавило нашу народною піснею. *“П. Ф. Колесса порозумів як слід, що не годить ся нам уже днесь шукати за мотивами до композицій українських по воздухах чужих, и але треба вже раз рішучо стати на тім становищі, що мусимо поживу тую черпати з величавої скарбниці наших народних пісень, відповідно їх обробляти, самим дальше в тім напрямі образуватись і стреміти поступовно до рішучого націоналізованя нашої музики”*¹²⁹, – наголошує о. О. Нижанківський. Саме до цього закликав і М. Лисенко. Всі мотиви пісень записані з великою точністю та скрупульозністю, професійно згармонізовані, що свідчить про фаховість маестро. Опрацьовуючи мотив пісні, він не зупиняється на *“поданєм самого тільки мотиву, пісні; він обертає єго так, неначеб хотів показати красу пісні хоч з сего, хоч з другого боку, повторяє її при другій та третій строфі слів пару раз, то в ріжних позициях, то в інших голосах, зручно її продовжує та по неволі а на силу вбиває її у память слухаючого!”*¹³⁰ Гармонізуючи українські пісні, Ф. Колесса продовжує лисенківську лінію, яка полягала в опорі на діатонічні лади з деяким вживанням хроматизації. На думку о. О. Нижанківського, така гармонізація звучить оригінально, архаїчно і надає особливого колориту обрядовим пісням.

Завершуючи рецензію на збірник Ф. Колесси, журналіст висловлює надію, що кожний свідомий українець придбає його для своєї домашньої музичної бібліотеки.

Рецензія о. О. Нижанківського поглиблює інформативний матеріал щодо фольклористичної діяльності Філарета Колесси, а висловлені думки самого публіциста доповнюють

¹²⁹ Нижанковский О. Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса. *Діло*. 1902. Ч. 63. 18 (31) марта. С. 3.

¹³⁰ Там само.

його творчий портрет як хорового диригента та культурно-просвітницького діяча, ревного борця за українську пісню.

Відомо, що о. О. Нижанківський увійшов до історії української культури як визначний організатор хорового мистецтва і талановитий диригент. З 1900 року він очолював “Стрийський Боян” – один “із найкращих на той час галицьких хорів”¹³¹. Творчі здобутки цього колективу неодноразово висвітлювалися у львівській пресі. Рецензія митця **“Концерт “Стрийського Бояна”**¹³² представляє маловідому сторінку концертної діяльності хору. Публікація є важливим джерелом, оскільки автором зафіксовано дату (13 листопада 1902 року) та місце проведення (зал Народного Дому у Стрию). Вже з перших речень журналіст наголошує на солідному професійному рівні цієї імпрези. У музично-критичному матеріалі о. О. Нижанківський багато уваги приділяє виконавській характеристиці представленого репертуару. Під час виступу “Стрийським Бояном” було проінтерпретовано хорові твори “Цигани” Р. Шумана, концерт “Скажи ми, Господи, кончину мою” Д. Бортнянського, “Лічу в неволі” Д. Січинського, “Молоді сні” А. Вахнянина, “Нова Січ” о. О. Нижанківського. Перелік представлених композицій свідчить про високий професійний рівень колективу. Вартісною є мистецька оцінка запропонованих слухацькій аудиторії творів. Під час концерту “Цигани” Р. Шумана вийшли *“з таким житєм та вервою, що в тій хвилі треба було єго ще раз повторити”*¹³³, прослухавши концерт Д. Бортнянського, *“авдіторія нагородила хор за відсьпіванє сего псальма бурею оплесків”*¹³⁴, у кантаті

¹³¹ Сов’як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 186.

¹³² Нижанковский О. Концерт “Стрийского Бояна”. *Діло*. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3.

¹³³ Там само.

¹³⁴ Там само.

Д. Січинського *“думка Шевченкова знаменито відчута і композитором музикою з-ілюстрована, що якраз причиняєсь до великої вартости твору”*¹³⁵, а в хорах А. Вахнянина і о. О. Нижанківського *“було тільки оригінальності – у однім тільки туги і ніжності та любязности, а у другім тільки козацької широкої натури та завзятости, що дивує ся чоловік, де набралось у сьпіваків тільки тонкостей (пуансе-ів) у відданню гадок обох сих композицій”*¹³⁶.

У концертному огляді публіцист дає інформацію про виступ скрипаля Стефана Паньківа. Він виконав “Елегію” с-moll Г. Ернста, “Ноктюрн” Es-dur Ф. Шопена в перекладі П. Сарасате. Отець О. Нижанківський пише, що артист *“сьпіває на скрипці і се імено робить на слухачах колосальне вражіє”*¹³⁷.

Окрасою вечора був сольний спів п. Маєр¹³⁸, дружини прокурора м. Стрия, яка виступала переважно у польських концертах Львова. У її виконанню прозвучали “Коби мені, мамо, намисто” М. Лисенка, “О не забудь!” о. О. Нижанківського, “Колискова” Б. Годара, вокальний твір З. Носковського. Автор схвально відгукується про вокальні дані артистки: *“Голос у п. Маєрової дуже симпатичний, яко меццосопран о регістрі широкім а притім так гнучкий, що при усім своїм ліризмі має також прикраси кольоратурові, котрі п. М-а (Маєрова. – У. М.) уміє справді хитро використовувати”*¹³⁹.

¹³⁵ Нижанковский О. Концерт “Стрийского Бояна”. Діло. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3

¹³⁶ Там само.

¹³⁷ Там само.

¹³⁸ Ім’я не встановлено.

¹³⁹ Нижанковский О. Концерт “Стрийского Бояна”. Діло. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3.

На завершення п. Дрималик вручив акомпаніатору “Стрийського Бояна” п. Р. Гертнерови пам’ятний знак, щоб заохотити його до подальшої праці для співочого товариства.

Публікація *“Лисенкове свято в Києві”*¹⁴⁰ є висвітленням святкування 35-літнього ювілею творчої діяльності Миколи Лисенка, яке організували в 1903 році Літературно-артистичне товариство та низка українських музичних діячів. “На честь композитора, – як зазначає Катерина Антонова, – влаштовано вечір у залі Купецького зібрання, великий концерт в оперному театрі, серію концертів у Лук’янівському та Галицькому народних Будинках, поставлено його оперу “Різдвяна ніч”¹⁴¹. На цю урочисту імпрезу прибула делегація з Галичини. У вступі до публікації редакція перелічує її членів: Євген Олесницький, Володимир Шухевич, Дарія Шухевич, Осипа Бобикевич, Анатоль Вахнянин, Євген Левицький, о. Остап Нижанківський, Кирило Студинський, Іван Копач, Сидір Бриттан, Лев Ганкевич. Крім того, засвідчити свою шану великому композитору прибули 21 делегат з Австрії та 10 осіб з Буковини.

Мистецькі зв’язки М. Лисенка “знайшли в Галичині спершу навіть податливіший ґрунт, ніж у Великій Україні”¹⁴², – відзначає Василь Витвицький. Найтісніше видатного композитора пов’язували дружні та творчі стосунки з о. Остапом Нижанківським. Будучи учасником ювілейних столичних

¹⁴⁰ Нижанковский О. Лисенкове свято в Києві. *Діло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

¹⁴¹ Антонова К. Відзначення ювілеїв М. Лисенка в Україні в історико-культурологічній ретроспективі: віддзеркалення діяльності меморіального музею М. Лисенка. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту : зб. наук. пр. Вип. 21. Т. 2 / упор. В. Г. Виткалов; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. Рівне : РДГУ, 2015. С. 187.

¹⁴² Витвицький В. Микола Лисенко і його вплив на музичне життя Галичини. В. *Витвицький. Музикознавчі праці. Публіцистика* / упор. Л. Лехник. Львів, 2003. С. 39.

урочистостей, галицький культурно-освітній діяч ділиться своїми враженнями у зазначеному вище пресодруці часопису “Діло”.

Рецензія музичного критика на лисенківську імпрезу насичена багатим інформаційним матеріалом. Журналіст розпочинає свій допис описом виступу хору с. Охматів під керівництвом Порфирія Демущького. Цього знаного диригента, фольклориста також пов'язували тісні контакти з ювілянтном. П. Демущький з молодих років “співав у студентському хорі М. Лисенка і навіть був його помічником”¹⁴³, продовжував справу композитора із збирання та опрацювання українських народних пісень. Журналіст насичує свій репортаж спогадами про відвідини П. Демущьким Галичини у 1884 році, під час яких він привіз для львівської молоді рукопис “Quodlibet” (Ой гук, мати, гук...) М. Лисенка. Хор учнів Руської гімназії вивчив його залюбки.

У той вечір Охматівський колектив, який складався з 70-ти осіб, своїм одухотвореним виступом залишив незабутнє та імпонуюче враження у святочної громади. З великим емоційним піднесенням о. О. Ножанківський пише про відкрити радість, яку він спостерігав в очах співаків, бо саме “*тота Україна, котра більше тисячки своїх заступників вислала сюди з усіх своїх земель, кличе і їх до гурту і спільної праці*”¹⁴⁴. Авдиторія окрилено-піднесено сприймала кожен виконаний ними музичну композицію. Прозвучали народні пісні “Ой, зійшла зоря та вечерова”, “Гей, ой по синьому морю”, “Ой, по морю, ой, по морю”, “На городі”, колядка “Нова радість

¹⁴³ Кузнець Т. Духовна еліта нації: Порфирій Демущький. *Література та культура Полісся*. / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Вип. 81. Серія “Історичні науки”. № 4. С. 78.

¹⁴⁴ Ножанковский О. Лисенкове сьвято в Київі. *Діло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

стала”. Публіцист відзначає, що спів хору під керівництвом П. Демущького викликав у М. Лисенка велике захоплення. Ювілянт *“дав ся очевидно сам пірвати у той вир одушевлення, сів до фортепяну, вдарив кілька акордів з пісні “Гарбуз білий качаєть ся”, а за ним хор, фісгармонія і сопілка з веселою вервою відсьпівали пісьню, і в той сам спосіб, здаєть ся Галичанам і Буковинцям у привіт, докинули коломийку: “Єсть у мене топір, топір та кована бляшка”*¹⁴⁵.

Автор у урочистому тоні характеризує настроєву атмосферу слухацького залу. *“Затряслась аж тепер сая “купеческого Собраня” від тисячів рук і голосів, а затряслась на се, здаєть ся, щоби “спячих пробудити” а “віруючих ободрити” до праці для воскресеня великої України”*¹⁴⁶, – відзначає о. О. Нижанківський.

У публікації журналіст детально фіксує всіх виконавців лисенківської імпрези. Оригінальним став виступ молодого сліпого бандуриста з Чернігівщини Терентія Пархоменка. Особливо цінним для дослідників історії кобзарського мистецтва є опис репертуару народного артиста, поданий о. О. Нижанківським: *“Сьпівав свою власну композиційку про Морозенка при кобзі, грав скочного козачка, сьпівав “Була собі чичіточка”, характеристичну комічну пісоньку, та вкінци ще одну, зложену мабуть ним самим, а докомпоновану до слів “Зійшов місяць” з р. 1861, написаних на смерть Тарасови, а друкованих в “Основі”*¹⁴⁷.

Продовжив концерт хор у складі 40 співаків-аматорів, який, на думку о. О. Нижанківського, добре проінтерпретував народну пісню “Тече річка беріжками” під батугою Якова Яциневича.

¹⁴⁵ Нижанковский О. Лисенкове съвято в Київѣ. *Діло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

¹⁴⁶ Там само.

¹⁴⁷ Там само.

Завершилася ця велична урочистість ювілейною кантатою Кирила Стеценка на честь М. Лисенка. Висловлюючи свої враження від прослуханого твору, журналіст дає критичну оцінку: *“Композиция сама собою відзначаєсь більшою претенсіональністю як вартостію. Але авторови не можна відмовити полету і таланту, так що при совісній дальшій науці і праці може він високо зайти на поли музики”*¹⁴⁸.

Публікація несе не тільки інформативну функцію, але й аксіологічну, що підводить слухача до усвідомлення значущості культурно-історичних подій в тогочасному українському суспільстві.

“Духовне життя в Галичині, традиційно тісно пов’язане з конфесійною ситуацією та співочою стороною обряду, перебувало у постійному поступі, – характеризує цей період Світлана Гуральна. – Це відображалось не тільки у богослужбових відправах, а й також у задокументованих свідченнях, що збереглися у публікаціях великої кількості видань другої половини XIX – першої половини XX століть”¹⁴⁹. До них належить рецензія о. О. Нижанківського **“Великий духовний концерт”**¹⁵⁰, котра є фіксацією знакової релігійної події, що пройшла під патронатом митрополита Андрея Шептицького. Публікація містить зазначення дати проведення (24 листопада 1904 року) та місця (зал Львівської філармонії), тому газетний матеріал виконує аксіологічну функцію. Автор з перших рядків зазначає, що поставив собі за мету не подавати читачам концертний огляд, а здійснити критичний аналіз цієї імпрези.

¹⁴⁸ Нижанковский О. Лисенкове съвято в Київѣ. *Дѣло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

¹⁴⁹ Гуральна С. Духовна творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики регіону : дис. ... канд. мистецт.: 17.00.03. Львів, 2019. С. 34.

¹⁵⁰ Нижанковский О. Великий духовний концерт. *Дѣло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

Журналіст зазначає, що одним з перших виступав духовий військовий оркестр 15-го піхотного полку під керівництвом Фелікса Конопаска, який виконав “Ave Maria” Ф. Шуберта. Повний інструментальний склад колективу мав створити слухачам одухотворений настрій. Але, на жаль, виконання не відповідало тематиці свята, яке проводилося з нагоди 50-тих роковин проголошення догми “О Непорочнім Зачатію Пресвятої Діви Марії”. Серед недоліків під час виконання цього твору о. О. Нижанківський відзначає погану зіграність музикантів, тому *“орхестра грала так, що слухати було мило, але одушевитись не було чим”*¹⁵¹. Журналіст критично висловлюється також з приводу непрофесійного супроводу в ораторії “Христос” Ф. Мендельсона для хору і солістів. Військовий колектив не показав ансамблевої гнучкості, розходився в темпоритмі зі співочим складом і *“дуже часто маркувала орхестра упрямо свою повну незалежність від хору, ба що дивнійше, і дірігента”*¹⁵². Не проявилася виконавська майстерність і в “Молитві” з опери “Купало” А. Вахнянина, оскільки *“у пригравці початковій труби і всякі співділяючі там акустичні сили боролись просто о се, яку їм властиво позицію зайняти, чи збільшеної чи зменшеної квінти; чоловік чув щось страшне, але не знав, чи то акорд, чи орхестра”*¹⁵³. Підсумовуючи зауваження щодо виступу військової оркестри, автор рецензії суворо висловлюється стосовно професійного сумління диригента, який *“не має щастя до руских концертів або що не мають щастя рускі концерти до п. Конопаска”*¹⁵⁴.

¹⁵¹ Нижанковский О. Великий духовний концерт. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 па-
долиста (1 грудня). С. 3.

¹⁵² Там само.

¹⁵³ Там само.

¹⁵⁴ Там само.

Наступну частину газетного матеріалу о. О. Нижанківський присвятив хоровим колективам, які також брали участь у святковій програмі. Це – хор товариства “Львівський Боян”, хор Львівської духовної семінарії, хор учнів руської гімназії. Спочатку поза програмою виступив співочий колектив “Шістнадцятки” Ставропігійського інституту під керівництвом Іллі Цьороха. Автор негативно відгукнувся щодо поганої дикції хористів у композиції “Се нині” Степана Давидова. “Львівський Боян” дебютував з диригентом Іваном Копачем. Це перші кроки нового керівника на музичній естраді, тому о. О. Нижанківський не характеризує його виконавську майстерність, а подає вислів німецького музичного теоретика Гуго Рімана, що хороший диригент може формуватися лише через практику. Крім того, він радить кожному хормейстеру ознайомитися з працями Гектора Берліоза та Ріхарда Вагнера. На жаль, творів, які виконував колектив, не зафіксовано в цьому газетному матеріалі.

Увагу музичного критика привернули духовні концерти № 21 “Живий в допоміж вишняго” і № 24 “Возведах очі мої” Дмитра Бортнянського, виконані хором семінаристів під батuitoю Євгена Турули. Автор наголошує на важливості застосування в сценічній практиці добрих перекладів для чоловічого складу. Висловлювання о. О. Нижанківського про хорове мистецтво доповнює його творчий портрет.

Публіцист прискіпливо відзначає у виконавському рівні хору семінаристів “*брак вишуканої єдності*”¹⁵⁵, підкреслює, що колектив “*не зіспіваний так, як ми єго давними роками чули*”¹⁵⁶. До значних недоліків автор зачислює “*немилі придиhi і самозвуки, додавані співзвукам на початку музичних*

¹⁵⁵ Нижанковский О. Великий духовный концерт. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

¹⁵⁶ Там само.

фраз або при атакованню поодиноких тонів, – неекономічне маніпульованє знаками pp. і ff.”¹⁵⁷.

Хор руської гімназії на святковій імпрезі виступав разом з колективом “Львівський Боян”. У його виконанні прозвучав концерт “Не отвержи мене во время старости” Максима Березовського під керівництвом Ярослава Вітошинського. Учнівський колектив викликав у музичного критика схвальні відгуки. *“Для хору сего, як і для єго дїрігента маю лиш слова повного признаня. Там слїдна щира праця, а вслїд за нею і точне приготованє, котре виявилось у тих гарних sfz, легким оперованєм кресцендів і декресцендів, у безпретенсіональних але свїдомо обдуманых закінчених поодиноких фраз та бездоганній деклямації*”¹⁵⁸, – пише митець газетного слова. Він наголошує, що власне завдяки такій дбайливій праці *“станув хор руської їмназії нинї на небувалїй доси вижинї, а надїятись можна, що у стремленю до осягненя ще красших результатів знайде добре заслужену нагороду вдоволеня власного і признаня чужих*”¹⁵⁹.

На завершення ювілейного концерту виступили зведені хори, котрі виконали молитовну пісню “Під Твій покров (святий)” та кант “Пречистая Дїво, Мати Руського краю” з опери “Купало” А. Вахнянина у супроводі оркестру під батutoю автора. Внаслідок цього двогодинна імпреза набула святкового і поважного характеру, а *“їмпозантний вид сильного хору, єго дїрігента і сама річ виконувана на естраді, степенували ще сей настрій*”¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Нижанковский О. Великий духовний концерт. *Дїло*. 1904. Ч. 260. 18 па-
долиста (1 грудня). С. 3.

¹⁵⁸ Там само.

¹⁵⁹ Там само.

¹⁶⁰ Там само.

Викладений у публікації критичний матеріал надає цій рецензії емоційно-експресивної тональності, шляхом якої журналіст не тільки виявляє професійні недоліки мистецьких колективів та їх керівників, а закликає прагнути до високої майстерності, що дасть змогу українській культурі стати в ряди світової. Рецензія о. О. Нижанківського містить багатий джерелознавчий матеріал щодо релігійно-культурних процесів становлення української суспільності, тому цю вартісну інформацію використовує у своєму науковому дослідженні С. Гуральна¹⁶¹.

У другій половині XIX століття урочисті вшанування постаті Т. Шевченка в Галичині набувають великої популярності. Саме до таких величних мистецьких імпрез, присвячених Кобзарю, належить відзначення культурно-мистецькою громадою Львова 47-ої річниці від дня смерті Пророка, що відбулося 5 березня 1908 року в залі Львівської філармонії. На цю подію о. О. Нижанківський оперативно відгукується на сторінках часопису “Діло” рецензією **“Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові”**¹⁶². Це знакове музичне дійство ознаменувалося виконанням “нових і складних творів, з якими львівські слухачі познайомилися вперше”¹⁶³.

Газетний матеріал о. О. Нижанківського привертає увагу не тільки аналізом концертних номерів, а й представленням культурно-освітньої атмосфери Галичини початку XX століття. Вже з перших рядків автор наголошує на жертвенній просвітницькій праці товариства “Львівський Боян”, яке,

¹⁶¹ Гуральна С. Духовна творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики регіону : дис. ... канд мистецт.: 17.00.03. Львів, 2019. С. 99.

¹⁶² Нижанковський О. Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2; Ч. 61. 18 марця. С. 2; Ч. 62. 19 марця. С. 4.

¹⁶³ Ханик Л. Історія хорового товариства “Боян”. Львів, 1999. С. 41.

“сповняючи прийняту на себе місію плекання нашої національної музики, не забуває, що до ширшого формування музичальної суспільності потреба конечно ознайомлення її з визначними творами музики чужих народів”¹⁶⁴. Концертна програма Шевченкових урочистостей 1908 року вирізнялася багатим музичним репертуаром. На святі, крім творів українських митців Миколи Лисенка, Анатолія Вахнянина, Богдана Вахнянина, Ярослава Ярославенка, колективи виконували композиції Петра Чайковського, Антона Рубінштейна, Ріхарда Вагнера, Макса Бруха, Генрика Венявського, Франческо Паоло Тості, Френсіса Томе. Оригінально складена музична частина імпрези зацікавила провінційних меломанів, які у цей день приїхали до Львова, “щоби відсвіжити свої шляхотніші музикальні почування, познайомитись та налюбуватись перлинами творчості духа людського, відсвіжити свої власні спомини минулих подвигів артистичних”¹⁶⁵, – зазначає критик.

Прагнучи передати настрій свята у всіх деталях і зацікавити читачку аудиторію, автор застосовує літературно-зображальні прийоми. Ось як оригінально він описує глядацьку залу перед початком концерту: “Амфітеатр, виповнений битком, тоне у морі електричного світла. Але, от і ярке електричне світло напрасно померкло; знак се, що продукції вже починають ся”¹⁶⁶. На сцені – військовий оркестр 15-го піхотного полку в кількості 50 осіб під керівництвом диригента Фелікса Конопаска. Музиканти починають готуватися до дійства. Розпочинається “звичайна в таких моментах а з всяких прав гармонії глузуюча вільна програмова “какофонія”, в котрій беруть участь всі без виїмку інструменти від flauto

¹⁶⁴ Нижанковський О. Концерт в пам'ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2.

¹⁶⁵ Там само.

¹⁶⁶ Там само.

piccolo почавши, не виймаючи cassa grando се єсть великого бубна. (...) трібують, достроюють, перелітають пальцями по струнах, кляпах та дірочках своїх інструментів цілими скалями енгармонічними, мельодичними то хроматичними, під кінець навіть і в ріжних тонаціях”¹⁶⁷. Так описує журналіст атмосферу очікування музичної імпрези. Цей картинний опис, застосований о. О. Нижанківським, дає змогу читачеві зануритися у трепетне передчуття величного свята.

Ось з’явився диригент і настала тиша, з котрої полилися звуки “Пісні без слів” П. Чайковського. Автор у притаманній журналісту літературно-художній манері викладу газетного матеріалу захоплено розповідає про наспівне інтерпретування оркестром зазначеного твору. Наступним у програмі військового колективу мав бути “Тропак” з опери “Мазепа” того ж композитора, але в останню хвилину відбулася заміна на “Лезгинку” з опери “Демон” А. Рубінштейна.

Аналізуючи публіцистичний матеріал о. О. Нижанківського, відзначаємо оригінальний авторський інформативно-експресивний стиль опису програми шевченківського свята. За способом викладу матеріалу ця рецензія насичена фрагментами тексту описового типу. Автор тут виступає активним спостерігачем концертної імпрези. Увагу читача публіцист утримує, застосовуючи конкретно-образну подачу інформації. Митець спочатку детально характеризує танцювальний твір П. Чайковського: *“Ті дивні та оригінальні мотиви шаленого козацького танцю у першій частині, ті дикі якісь акорди, та – немов навмисно дібрані на спомин нашим “найсердечнішим” страшиного гетьмана – вишукані інструментальні ефекти з грозою прошибаючими душу Cinell’ами, переносять нас у нашу політичну минувшину, та хоч і у танці, то смуток*

¹⁶⁷ Нижанковський О. Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2.

тобі якийсь на душу налягає, то завзяте якесь росте. А все те з таким визначним українським кольоритом...”¹⁶⁸. Але одним окличним реченням він повертає читачку аудиторію від роздумів до дійсності: чому звучить інша композиція, не зазначена в програмі? Далі в опис концертної події о. О. Нижанківський вводить спогади-роздуми про суперечку між тогочасними музикантами про “програмну” і “абсолютну” музику. Характеризуючи ці два поняття, критик порівнює програмну музику з поезією, яка здатна *“виразити свідомо те, що криється в глибині людської душі”*¹⁶⁹, а не програмна, тобто абсолютна, *“оперуюча тільки тонами, не хоче нічого безпосередньо малювати та ілюструвати”*¹⁷⁰. На думку автора, сприйняття цих двох різновидів музики залежить від слухача, який по-різному, індивідуально відчуває твори.

Повертаючись до рецензованого концерту, автор відзначає яскраве виконання творів, котрі *“були виведені з великою прецизисю”*¹⁷¹.

Музичні номери змінив виступ знаного суспільно-громадського діяча Юліяна Романчука. Після промови прозвучала балада “Прекрасна Олена” тв. 24 Макса Бруха у виконанні “Львівського Бояна” (диригент Михайло Волошин), військового оркестру та солістів. Автор зазначає, що переклад тексту Емануїла Гейбеля здійснив Анатоль Вахнянин.

Прагнучи розширити кругозір читачів, публіцист знову робить відступ і характеризує творчість німецького композитора, чим надає рецензії пізнавального характеру. Автор поглиблює подачу інформації шляхом літературного переказу

¹⁶⁸ Нижанковський О. Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 61. 18 марця. С. 2.

¹⁶⁹ Там само.

¹⁷⁰ Там само.

¹⁷¹ Там само.

поетичного тексту та передає зміст дуже образно, емоційно піднесено.

Рецензент дає схвальну оцінку хоровій інтерпретації цієї балади. *“Що до виведення сього твору, замітити належить, що оркестру держав п. Волошин сильно в руці, хори повинувались безвзлядно його приказам”*¹⁷². Солостка Ольга Вахнянин добре співала партію Олени. Баритонове соло професійно виконав Петро Берест. Автор дуже детально характеризує кожную вокальну фразу артистів, що робить газетний матеріал цінним джерелом для поглиблення компонентів творчих портретів галицьких вокалістів.

Рецензія містить також критичні зауваження щодо інтерпретації балади. Зокрема, автор радить диригентові відтінити динамічними контрастами сольні виконання від хоро-вих чи оркестрових звучань, а саме *“не легковажити средств, котрі одинокі суть в силі оживити тую мертву букву нотну, а то знаків p, pp, f, ff, marcato, con fuoco, espress., pessante, crescendo, decrescendo, а навіть ritardando і morendo”*¹⁷³. Власне за допомогою цих виразових засобів диригент зможе мистецьки глибше передати художній зміст балади.

Наступний номер програми, як повідомляє рецензент, був змінений з причини недиспозиції голосу Ірини Сологуб. Замість неї виступив соліст Варшавської опери Юзеф Шиманський. Він представив львівській публіці солоспів *“Минають дні, минають ночі”* М. Лисенка, *“Романс Вольфрама”* з III-го акту опери *“Тангейзер”* Р. Вагнера, пісню *“Ninon”* П. Тості. Хоча журналіст захоплено відгукується про вокальну майстерність співака, однак критично висловлюється з приводу концертмейстера, котрий не дуже добре володів нотним текстом

¹⁷² Нижанковський О. Концерт в память XLVII. роковин смерти Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 61. 18 марця. С. 2.

¹⁷³ Там само.

солоспіву М. Лисенка, дозволяв собі його змінювати, імпровізувати, не був в ансамблі з баритоном. Це привело до нечіткого виконання знаного твору наддніпрянського композитора. Те саме відбувалося і в Терцеті з опери “Купало” А. Вахнянина, який виконували Ольга Вахнянин (сопрано), Володимир Козак (тенор), Михайло Бобанич (бас). Оцінюючи вокальне виконавство цього концертного номеру, автор критично зазначає, що *“гарний голос п. Вахнянинівної вже знаємо; до неї дуже дискретно і уміло достроївся інтелігентним орудуванєм свого рівнож гарного і м'якого голосу п. Козак, натомість знаменитий і незвичайно великий голос п. Бобанича разив децю надмірними портаментами і нерівномірним, бо аж трояким способом атакування тонів, горішних середних та долішних, що разом вказувало би на брак відповідного вишколення так здорового та цінного материялу”*¹⁷⁴. Ця частина рецензії є вартісним джерелознавчим матеріалом, оскільки подає виконавські оцінки концертних номерів шевченківського вечора. У сучасних наукових публікаціях програма цього концерту подається з неточностями¹⁷⁵. Тому допис о. О. Нижанківського проливає світло на перелік артистичних виступів, які дійсно відбулися під час імпрези.

Сольні номери у концерті чергувалися з хоровими творами: “Три дороги” Богдана Вахнянина і “Фінал” Ярослава Ярославенка на слова Володимира Пачовського у виконанні

¹⁷⁴ Нижанковський О. Концерт в пам'ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 61. 18 марця. С. 2.

¹⁷⁵ Ханік Л. Історія хорового товариства “Боян”. Львів, 1999. С. 42; Кобрин Н. Традиції львівської музичної шевченкіани: Шевченківські концерти за участю “Львівського Бояна”. *Українська культурна спадщина, національна свідомість, державність: Тарас Шевченко і Соборна Україна* / ред. кол. : М. Литвин (голова), В. Горинь (секретар), В. Александрович, Л. Войтович, І. Соляр, Ф. Стеблій, П. Шкраб'юк, Б. Якимович (заст. голови); упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій. НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. Вип. 25. С. 426.

співочого колективу “Бандурист” (диригент Володимир Березовський). Негативно висловився о. О. Нижанківський про використану поезію¹⁷⁶ в першій композиції, котра, на думку митця, є слабкою і “трішить” нерівномірністю ритму. Натомість твір Я. Ярославенка отримав схвальний відгук і, на думку журналіста, є “цінним докладом до богацтва нашої літератури музичної”¹⁷⁷. Незважаючи на недосконалий фортепіанний акомпанемент, ця композиція прозвучала на належному професійному рівні. “Хор “Бандуриста” відспівав сей твір з житєм, та навіть з певною бравурою, а свіжі та дзвінкі голоси, рівномірно у хорі розложені та зіспівані, робили на слухача дуже симпатичне вражінє”¹⁷⁸, – наголосив музичний критик.

У сьомій точці шевченкового свята взяла участь скрипалька Єлизавета Щедрович-Ганкевич, яка виконала Скрипковий концерт № 2 (d-moll, тв. 22) Генрика Венявського. Автор насичує свою публікацію короткими біографічними відомостями про польського митця, чим надає газетному матеріалу пізнавального характеру.

Особливо вартісною у цій частині рецензії є виконавська характеристика артистки. В оцінці о. О. Нижанківського вона проінтерпретувала Скрипковий концерт № 2 бездоганно і величаво. Він із захопленням пише про її технічну майстерність: “всякі навіть рафіновані просто помисли автора як *Doppelgriff*’u, октави, *arpeggia*, *cadenz*’u, *glissand*’a і всякі карколомні пассажі виходячи з під її пальців так точно і викінчено, що хіба тільки погратулювати належить її за ту суму праці, яку вложила хоч у вдячний але трудний до

¹⁷⁶ Автор поезії не з’ясований.

¹⁷⁷ Нижанковський О. Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 61. 18 марця. С. 2.

¹⁷⁸ Там само.

поборення інструмент”¹⁷⁹. Оркестр, на думку критика, не відповідав артистичному розмаху Є. Щедрович-Ганкевич.

На завершення концерту виступив хор “Львівський Боян”, який виконав кантату “Б’ють пороги” М. Лисенка. У цій частині публікації о. О. Нижанківський дає позитивну характеристику солістам В. Козаку, Ю. Жмурю, Ю. Юхновичу, М. Рудавському. З особливою пошаною журналіст пише про диригента М. Волошина, який *“сам особисто для кожного симпатичний, обдарований природою гарним сальоновим голосом теноровим, (...) музикально образований”*¹⁸⁰. Він умів тактовно вирішувати різні скрутні професійні ситуації під час виступів, чим забезпечував порядок в Боянській громаді.

Підсумовуючи свої враження, автор з великою гордістю наголошує, що цей шевченківський концерт вийшов за межі дилетантства і став добрим ґрунтом для наступних поколінь.

Аналізована рецензія о. О. Нижанківського є цінною джерельною базою для сучасних дослідників, котрі вивчають процеси розвитку української культури в часи Австро-Угорщини.

На початку XX століття в Галичині пожвавлюється рух академічної молоді, котра була “носієм національної ідеї, найбільш прогресивною та доволі дієвою складовою галицької інтелігенції”¹⁸¹. 11 липня 1909 року створено організацію “Український Студентський Союз”¹⁸² – “товариство українських студентів вищих шкіл Австро-Угорщини, метою якого

¹⁷⁹ Нижанковський О. Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові. *Діло*. 1908. Ч. 62. 19 марця. С. 2.

¹⁸⁰ Там само. С. 4.

¹⁸¹ Гурак І. “Молода Україна” : студентство в суспільно-політичному житті Галичини (60-ті рр. XIX – початок XX ст.). Івано-Франківськ : ПП Третьяк І. Я., 2007. С. 4.

¹⁸² Кузьмин Р. Український студентський союз: центральний координаційний орган студентських товариств Галичини в 1909–1914 роки. *“Гілея: науковий вісник”* : збірник наукових праць. Київ, 2016. Вип. 110. С. 47.

була координація діяльності українських студентських товариств, які діяли в Австрійській імперії”¹⁸³. Утворені при молодіжній спільноті комісії і секції сприяли вихованню національної свідомості майбутньої української еліти та залученню її до культурно-просвітницької діяльності краю. Драматичну комісію при УСС очолював Адам Коцко. 12 грудня 1910 року цією аматорською групою на українській сцені поставлено п’єсу німецького драматурга Германа Судермана “Огні Іванової ночі”. А вже 14 грудня 1910 року в газетній рубриці “Артистичні замітки” виходить друком рецензія о. О. Нижанківського **“Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана”**¹⁸⁴. Цей літературний твір став популярний на українських теренах завдяки перекладацькій діяльності Насті Грінченко, доньки поета і публіциста Бориса Грінченка. Пропагуючи перлини світової літератури, вона переклала і видала у 1908 році сім книг¹⁸⁵, серед яких був опублікований згаданий твір. Припускаємо, що саме в її літературній інтерпретації студентський колектив виконував драму.

Газетний матеріал о. О. Нижанківського поєднує в собі просвітницьку функцію і глядацьке сприйняття. Прагнучи донести до галичан значення згаданої перлини літературної творчості, музичний критик образно і дохідливо розпочинає допис викладом короткого змісту п’єси “Огні Іванової ночі”.

¹⁸³ Романюк С. Афіші аматорських драматичних гуртків Галичини другої половини XIX – початку XX ст. (із фондів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника), 2015. С. 635–656. URL : <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2015/JRN/PDF/43.pdf> (дата звернення : 26. 02. 2020).

¹⁸⁴ О. Н. Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана. *Діло*. 1910. Ч. 279. 14 грудня. С. 6–7.

¹⁸⁵ Стріха М., Альошина М. Перекладацька діяльність родини Бориса Грінченка. *Слово і час*. 2013. № 7. С. 98.

Таке подання інформації розширює знання сучасників у царині тогочасної світової драматичної прози, а ознайомлення з сюжетом через мистецько-світоглядну призму публіциста сприяє формуванню естетичного смаку.

У рецензії автор висловлює свої враження від акторського мистецтва студентського театрального колективу. З цього приводу він критично підкреслює: *“Гра аматорів – була грою аматорів”*¹⁸⁶. Але, незважаючи на це, журналіст зазначає, що *“роль діди́ча Фогельрайтера (п. О. Вахнянин) вийшла добре, його жінки (п. Артимовичівна) і жінки-Литовки (та сама) також не зле”*¹⁸⁷, а *“п. О. К-а відіграла роль Труді на всякий случай дуже інтересно”*¹⁸⁸. Автор дає слушні зауваження щодо нечіткої дикції та недостатньої сили голосу акторів. Наприкінці публіцист радить академічній театральній трупі зайнятися працею над ліквідацією цих недоліків, і тоді вона здобуде *“далеко кращі успіхи, чого їй з щирої душі бажаємо”*¹⁸⁹. На жаль, у рецензії не згадані прізвища виконавців ролей, автор подає лише їх криптоніми (за винятком Ольги Вахнянин та Артимовичівни).

Публіцистичні матеріали о. О. Нижанківського *“Маркіянове свята у Львові”*¹⁹⁰ та *“Два концерти в пам’ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові”*¹⁹¹ висвітлюють урочистості, які

¹⁸⁶ О. Н. Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана. *Діло*. 1910. Ч. 279. 14 грудня. С. 6.

¹⁸⁷ Там само.

¹⁸⁸ Там само. С. 7.

¹⁸⁹ Там само.

¹⁹⁰ О. Н. Маркіянове свята у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1–4.

¹⁹¹ Нижанковський О. Два концерти в пам’ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 249. 9 листопада. С. 1–4; 6.

відбулися у Східній Галичині “під “знаком” 100-річчя вшанування від дня народження Маркіяна Шашкевича”¹⁹². За змістовим викладом газетні тексти можна зарахувати до журналістського жанру тематичного репортажу.

Риси репортажу дуже яскраво простежуються в першій публікації *“Маркіянове свято у Львові”*, де о. О. Нижанківський, будучи учасником всіх шашкевичівських культурно-громадських акцій, детально та емоційно-піднесено повідомляє читача про перебіг імпрез. Зазначений об’ємний пресодрук привертає увагу не тільки своєю чіткою документальністю, але й індивідуальною журналістською чуттєвою описовою суб’єктивністю. Власне останні ознаки дають право зарахувати газетний матеріал о. О. Нижанківського до жанру “художнього репортажу (...), який існує на межі між літературою та журналістикою”¹⁹³. Публікація чітко структурована і складається з десяти частин, у котрих покроково викладається ця подія. Передаючи атмосферу шашкевичівського свята, автор подає настроєвий опис осінньої пори: *“Чудовий, осінній день, один з тих послідних днів осені, що перед своєю неминуchoю загиблю, силують ся добути з себе як найбільше, о скільки се можливе, сили життя і краси (...) Здаєсь сама природа не хоче заколотити святости і спокою великого дня, великого народного свята”*¹⁹⁴.

Автор промовисто зображає 20-ти тисячну українську громаду, яка прийшла о 10 годині ранку до собору св. Юра

¹⁹² Кирик О. Участь Соломії Крушельницької в Шашкевичівських ювілейних урочистостях 1911 року. URL : www.salomeamuseum.lviv.ua/i/files/kyryk1.doc (дата звернення : 20. 03. 2020).

¹⁹³ Шутяк Л. Особливості українського художнього репортажу в контексті “нового журналізму”. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2014. № 1–2 (17–18). С. 154.

¹⁹⁴ О. Н. Маркіянове свято у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1.

вшанувати пам'ять М. Шашкевича. Він описує соборну площу, вщент наповнену людом. Сюди прибула львівська інтелігенція, міщани і робітники. Були чисельно присутні також селяни з майже усіх повітів Галичини. Серед учасників святкування – люди різного віку: сивоголові батьки і жваві парубки, статечні жінки і дівчата у народних строях. *“За ними, – пише автор, – ряди “Соколів”, “Січовиків”, даліше гімназійна молодіж, дівочі, народні школи і знов товпа народа в суміш з інтелігенцією і міщанством і робітництвом. А з над того моря голов стремлять гордо прапори, мінять ся синими та малиновими колірами, нестять ся з легоньким вітром”*¹⁹⁵.

Журналіст з документальною точністю послідовно описує перебіг святкових подій. Після Служби Божої, яку відправили в соборі св. Юра, відбулася посвята митрополитом Андреем Шептицьким пропам'ятної таблиці. Автор подає детальний перелік всіх учасників походу, а це – громадські організації, спортивно-патріотичні товариства, учбові та просвітницькі заклади та інші. Скрупульозно описано другу частину походу, яка складалася з делегатів, що несли мистецьки сплетені вінки в честь Маркіяна Шашкевича. У такий спосіб були представлені на святі різні населені пункти Східної Галичини. Все це творило урочистий чотиритисячний похід, котрий прямував до могили М. Шашкевича на Личаківському цвинтарі. Автор виділяє окремим розділом у репортажі промову митрополита Андрея Шептицького. Розуміючи важливість виголошеного слова, о. О. Нижанківський розлого переказує його вагомі думки, зафіксувавши для сучасників зміст глибоких висловлювань духовного провідника греко-католицької церкви про роль священика в долі українського народу. В оцінці митрополита о. М. Шашкевич у Східній Галичині став першою

¹⁹⁵ О. Н. Маркіянове сьвято у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1.

духовною особою, що до людей промовляв українською мовою. Журналіст підкреслює роль священика як провідника нації такими словами: *“Хотіти рішати о культурі о долі руського народа без руського съвященика, се така сама доктрина, віддалена від життя, перенесена десь з иньшого світа, як та друга, котра хотіла би о народній бесіді і культурі без народу, без люду рішати”*¹⁹⁶. Шашкевичева ідея українства в оцінці очільника церкви була могутнім поштовхом для народного відродження і тому *“є днесь єще для нас всіх і на віки остане керницею живої цілючої води, що зрошує лани нашого церковного і народного життя і все відсвіжує зелень надії на будуче”*¹⁹⁷.

У рубриці “На цвинтарі” автор повідомляє читачів про присутність десятитисячної кількості людей на панахиді, яку відслужили митрополит Андрей Шептицький, отці Андрій Білецький та Лев Туркевич. У іншій частині публікації під назвою “Поворот до міста” журналіст пише про постановку вистави “Ніч на Івана Купала” М. Старицького, присвячену 100-річчю від дня народження Маркіяна Шашкевича. Це дійство підготоване силами “Українського людowego (народного) театру” і проведене в приміщенні єврейського товариства “Яд Харузім”.

Розділ публікації “Святочні виклади по товариствах і читальнях” засвідчує проведення в рамках шашкевичевої імпрези відчитів рефератів в товариствах “Просвіти”, які сприяли популяризації життя і творчості Будителя української нації. Серед них журналіст виокремлює виступ Григорія Микитея, котрий закликав слухачів, *“щоби кождий доложив всіх старань і навертав всіх заблудших на той шлях, який вказав Маркіян”*¹⁹⁸.

¹⁹⁶ О. Н. Маркіянове свято у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 2.

¹⁹⁷ Там само.

¹⁹⁸ Там само.

Завершує о. О. Нижанківський розлогий репортаж звітом з вечорниць, підготовлених учнями Академічної гімназії у Львові, які відбулися в Народному Домі. Святкову імпрезу було розпочато вступним словом професора Юліана Стефановича. У концертній програмі брали участь гімназійний мішаний хор під керівництвом Філарета Колесси, у виконанні якого прозвучав твір “Шуми вітре” С. Людкевича на вірші М. Шашкевича та “Чом, річенько домашня” І. Лаврівського на слова Я. Головацького. Музичні номери переривалися декламацією поезій “Погоня” і “Бандурист” М. Шашкевича. Першу відчитав Фавст Лопатинський, а другу – Роман Сушко.

Композиції на вірші М. Шашкевича “Дайте руки, юні друзі” С. Людкевича та “Не згасайте, ясні зорі” о. В. Матюка проінтерпретував чоловічий хор. Журналіст критично зазначає, що *“обі сі пісні відспівано зовсім бездоганно, – шкода тільки, що темпо до обох їх прибране було трохи за повільне, через що вийшло у виконанню дещо за мляво”*¹⁹⁹.

Висвітлюючи кожний номер програми, о. О. Нижанківський дуже схвально пише про хорові твори С. Людкевича, якому як композиторові *“зладжено щире овацію”*²⁰⁰.

Привернув увагу журналіста камерний ансамбль учнів Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у складі Романа Придаткевича (скрипка), Осипа Букшованого (віолончель) та Зиновія Лиська (фортепіано). У їх виконанні прозвучали “Менует” с-moll Й.-С. Баха та “Романс” Л. Бетовена. На думку публіциста *“тріо се, – треба признати – було добре підготовлене. Се свідчить дуже додатно про артистичний провід Муз. Інститута”*²⁰¹.

¹⁹⁹ О. Н. Маркіянове свята у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 3.

²⁰⁰ Там само.

²⁰¹ Там само.

Репортаж насичений вартісними характеристиками виконавських колективів шашкевичевого свята. Зокрема, автор звертає увагу читачів на злагоджену ансамблеву гру оркестрового колективу Музичного товариства ім. М. Лисенка. Під керівництвом о. Л. Туркевича ними було проінтерпретовано увертюру з опери “Набукко” (“Навуходоносор”) Д. Верді. Журналіст висловлює інструментальному колективу побажання подальшого мистецького зростання, оскільки потреба оркестрових супроводів є важливим професійним підсиленням для хорів “Боян” та “Бандурист”.

Кульмінацією музичного дійства стало виконання Р. Придаткевичем Концерту для скрипки Шарля Огюста де Беріо. Інтерпретуючи композицію, молодий митець показав глибоке артистичне розуміння твору, передав його у всіх тонкощах з великою чуттєвою теплотою. Фортепіанний супровід зазначеного твору здійснив Нестор Нижанківський. Цей короткий факт є вартісним джерелознавчим матеріалом, який вияскравлює сторінки творчих біографій майбутніх творців музичної культури Східної Галичини.

Автор вважав за потрібне висловити в репортажі критичні зауваження щодо загальної культури поведінки слухачів та їх невпевненості під час виконання гімну “Ще не вмерла Україна” о. М. Вербицького.

6 і 7 листопада в залі Львівської філармонії відбулися мистецькі акції, котрі також зафіксував о. О. Нижанківський на сторінках газети “Діло”. Публікація ***“Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові”***²⁰² містить цінну інфор-

²⁰² Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1–4.

мацію про артистку світової слави С. Крушельницьку, численні колективи та окремих виконавців під час цих імпрез.

Газетний матеріал є чітко структурований і складається з дев'яти частин, що висвітлюють всі сторони мистецького шашкевичевого свята. Йде мова про виступи творчих колективів: чоловічого хору “Бандурист” (диригент Петро Артимович), хору питомців духовної семінарії (диригент Михайло Осадца), оркестру 15-го піхотного полку (диригент Фелікс Конопасек), хору “Боян” (диригент Михайло Волошин), а також окремих артистів – скрипаля Флоріяна Кребса, концертмейстерів Олени Ясеницької та Дарії Старосольської.

Представляючи різнопланову мистецьку імпрезу, автор застосовує провідний аналітичний жанр музичної критики – огляд, який “дає панорамний погляд на події, ситуацію, ті чи інші проблеми”²⁰³. Можливість систематизації та порівняння фактів посилює оціночний ефект жанру. Власне в такому характері вже з перших речень автор викладає матеріал.

Отець О. Нижанківський наголошує, що допис С. Чарнецького, котрий з’явився у попередньому числі “Діла”, узагальнено висвітлював концертну програму. Він же хоче більш конкретніше зупинитися на музичних номерах та *“совісною, безсторонною та вільною від всяких упереджень критикою дати їм певне вдоволенє за щиро подумане і совісно переведене діло”*²⁰⁴.

Публіцистичний матеріал о. О. Нижанківського вражає емоційно-піднесеним тоном висловлювання, який сприяє безпосередньому впливу на свідомість читача, є містком між

²⁰³ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. С. 93.

²⁰⁴ Нижанковський О. Два концерти в пам’ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1.

авдиторією і мистецтвом, а також допомагає виховувати високі естетичні ідеали та смаки широкого загалу.

Перша частина газетного матеріалу присвячена виконанню військовим оркестром під керуванням Ф. Конопаска симфонічної картини “У Середній Азії” Олександра Бородіна. В рецензії о. О. Нижанківський яскраво проявляє письменницький талант, де предметно-картинна зображальність є одним із образотворчих засобів для передачі як змісту музичних творів, так і фахової майстерності виконавців.

Аналізуючи концертний номер, автор стисло подає програму твору. Щоб підсилити слухацьке сприйняття, журналіст яскравим літературним викладом передає зміст музичної картини О. Бородіна. Опис степу він здійснює шляхом застосування асоціативних мовних характеристик, а саме прикметників: безкрайній, одноманітний, пісковий. Звучання російської пісні підсилює цей пейзажний колорит. Автор змальовує рух каравану на тлі непроглядної пустелі. Він пише про тупіт коней і верблюдів, що супроводжується мелодією східного наспіву. Караван йде далі і далі, а *“пісня славянська і орієнтальна, – як зазначає о. О. Нижанківський, – зливаються в одну якусь загальнішу гармонію, якої відгуки чути ще довго в степу, аж в кінець завмирає десь в далі”*²⁰⁵.

Публіцист насичує свій газетний матеріал оригінальною образною музичною характеристикою змісту твору О. Бородіна. За словами критика, образ степу-пустелі переданий скрипковим звуком “е”, який звучить впродовж цілого твору, а навколо цього тону *“кружляє ціла основа дикої гармонії і мельодії, яку знов репрезентують гідно раз флети, раз клярнети, то знов обойка. Творить ся привид співаючих*

²⁰⁵ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1.

салдатів та Азиятів”²⁰⁶. Оркестр затихає на *rrrrr*. На цьому музична картина завершується. Літературно яскравий тон о. О. Нижанківського у змалюванні музичної картини О. Бородіна збуджує уяву читача, допомагає глибше пізнати симфонічний твір російського митця.

Автор відзначає, що військовий оркестр 15-го піхотного полку під керуванням Ф. Конопаска відіграв цю концертну точку *“досить поправно”*²⁰⁷.

У другій частині публікації о. О. Нижанківський відзначає ґрунтовні святкові доповіді доктора Євгена Олесницького та отця Теодозія Лежогубського про суспільно-громадську працю Маркіяна Шашкевича для народу. На його думку, ці глибокі за змістом промови мають бути опубліковані задля популяризації Маркіянових ідей серед українського народу.

Третя частина висвітлює виконання “Львівським Бояном” хорового твору С. Людкевича “Дністрованка” на слова М. Шашкевича. Диригував Михайло Волошин. Журналіст зазначає, що композитор цікаво здійснив музичну інтерпретацію вірша поета, створивши *“три, хоч з собою стилем нерозривно звязані частини, а подумані вони так щиро, так спокійно і так просто, як безпретенціональною є і сама поезийка”*²⁰⁸. Фортепіанний супровід не тільки створив легке і миле тло композиції, але й оригінально поглибив музичну цілість “Дністрованки”. Акомпанував С. Людкевич²⁰⁹.

На високому професійному рівні проінтерпретований цей твір під час аналізу другого концерту. Автор матеріалу відзначає ніжне звучання жіночого хору, у виконанні якого

²⁰⁶ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 2.

²⁰⁷ Там само. С. 2.

²⁰⁸ Там само. С. 3.

²⁰⁹ Ханик Л. Історія хорового товариства “Боян”. Львів, 1999. С. 49.

“фрази усюди рівні не вийшли ані оден раз поза рами так конечного тут спокою, як і зазначено у партитурі: *“sempre tr. e dolce”*”²¹⁰.

В аналізованій рецензії особливе місце відводиться виступу Соломії Крушельницької, яка прибула “з Італії до Львова на прохання ювілейного комітету”²¹¹. Концертні номери у її виконанні о. О. Нижанківський висвітлює в чотвертій і восьмій частинах цього пресодруку.

Для львівської громади участь української Примадонни в шашкевичівських імпрезах вважалася знаковим артефактом, оскільки співачка “безперечно, а зрештою і samozрозуміло, була в великій мірі *great attraction* (великою привабливістю. – У. М.) не тільки для музикального світа, але і для всієї нашої інтелігенції”²¹².

Характеризуючи з різних сторін музичне свято, журналіст динамізує газетний матеріал шляхом використання емоційно-піднесених висловлювань, що допомагає створенню “ефекту присутності: читач має відчутти себе свідком події”²¹³. Застосовуючи захоплюючо-піднесений тон передачі інформації, він прагне загострити почуттєву уяву читачів. “Нараз, неначе іскра електрики впала в заколисану спокоем авдиторию, роздав ся грохот оплесків, посипав ся дощ цвѣтів, – бо се ступала на естраду сьвітової слави артистка, жінка

²¹⁰ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 3.

²¹¹ Кирик О. Участь Соломії Крушельницької в Шашкевичівських ювілейних урочистостях 1911 року. URL: www.salomeamuseum.lviv.ua/i/files/kyruk1.doc (дата звернення : 20. 03. 2020).

²¹² Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 3.

²¹³ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. С. 125.

адвоката і бурмістра італійського міста Via Reggio, Цезара Риссінні. По перших звуках Лисенкової пісні “У досвіта встав я” пізнали ми в ній не Італійку, а нашу таки землячку, Українку Солоху, п. Сальомею Крушельницьку”²¹⁴, – ділиться враженнями о. О. Нижанківський.

Публіцист загострює увагу галичан на головній рисі характеру С. Крушельницької – патріотизмі. Він проявлявся у кожному виступі, бо коли вона співала, слухачі відчували, як “через край із серця рідне слово леть ся”²¹⁵. Тонко розуміючи таку зворушливу виконавську щирість, високу вокальну майстерність, слухацька аудиторія нагороджувала її щедрими оплесками.

Восьма частина публікації насичена цінним інформативним матеріалом. У рецензії о. О. Нижанківський детально подає концертний репертуар вокалістки. На шашкевичевому вечорі С. Крушельницька співала: “Веснівку” о. Віктора Матюка, “У досвіта встав я” Миколи Лисенка, “Мав я рожу” Ярослава Ярославенка, “В неділеньку вранці” Ярослава Лопатинського, а також італійську пісню “Amore!” Storiellina” Луїджі Денца.

У газетному дописі публіцист характеризує композиторські доробки Я. Ярославенка та Я. Лопатинського. Музичний критик вважає, що привабливість вокальних речей згаданих українських митців полягає в застосуванні фольклорних особливостей, і “тим то пісні їх для нас симпатичні”²¹⁶.

Аналізуючи професійну майстерність Примадонни, рецензент у своєму публіцистичному матеріалі підкреслює

²¹⁴ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

²¹⁵ Там само.

²¹⁶ Там само.

грані унікального хисту співачки. Він зазначає, що С. Крушельницька доклала великих зусиль до вдосконалення Богом даного їй таланту. Її сьогоднішні вокальні здібності значно відрізняються від тих, якими володіла в молоді роки чи під час навчання в Італії у знаменитих педагогів. *“Нині се голос, який – при задержанню всіх його вроджених і набутих прикмет, – вона самотійно повела, – зазначає з великим пієтетом журналіст, – а висока її музична інтелігенція допомогла їй як нині вже світової слави примадонні, ставити в титулових ролях свого багатого оперового репертуару такі самотійно подумані артистичні креації, які не візріїв, але хиба наслідувачів шукати можуть”*²¹⁷. Автор рецензії вважає, що Крушельницька знаходиться у zenіті розвитку свого голосу, яким ще довгі роки буде полонити серця її шанувальників. Саме для них важливим буде відчуття *“її великої, музикальної, артистичної душі”*²¹⁸.

Найбільше вразила журналіста індивідуальна ознака голосу С. Крушельницької, а саме *“природний металь і сила, (...) динаміка, фразованє, деклямація, рівність вокального регістру від низу аж в гору, а понад все (sit veni verbo) неперочно чиста інтонація”*²¹⁹.

Не проходить повз увагу о. О. Нижанківського високопрофесійний акомпанемент піаністки Дарії Старосольської.

Вдячна галицька суспільна громадськість в особах Володимира Шухевича, Кирила Студинського, Михайла Волошина подарували С. Крушельницькій *“величавий вінець з лентами і дві прегарні китиці з живих цвітів, – при*

²¹⁷ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6 і 7 падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

²¹⁸ Там само.

²¹⁹ Там само.

аккомпаніаменті френетичних оплесків битком заповненого амфітеатру”²²⁰.

Далі журналіст характеризує виконання Псалму “Услиши, Господи, глас мой” Артема Веделя хором вихованців Руської духовної семінарії (50 осіб) під керівництвом о. Михайла Осадци. Хоча твір в оригіналі написаний для мішаного хору, переклад для чоловічого складу диригентом, на думку о. О. Нижанківського, зроблено досить коректно. Відзначаючи мистецьку вартість твору А. Веделя, автор проводить паралель з хоровими композиціями Дмитра Бортнянського, які є “недостижимими взірцями для компоністів того рода (а сарела) церковної музики”²²¹. Рецензія містить критичні зауваження та побажання щодо професійно-виконавських сторін згаданого колективу. Автор пише, що “*треба зважати більше на виговір слів, на непотрібні portamenta та надавати більшого значіння знакам динамічним, а часами навіть і коронам (коли вона ще до того “longa”)*”²²². Але загалом хор презентувався прилично.

Наступна частина рецензії присвячена виступу молодого професора скрипкової гри Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, випускника Празької консерваторії класу професора Отакара Шефчіка – Флоріяна Кребса. Цей допис є вартісним джерелом, у якому зафіксовано особливості індивідуальної інтерпретації чеського музиканта і проливається світло на сторінки становлення інструментального виконавства Львова початку ХХ століття. Автор представляє читачеві не тільки яскраві моменти скрипкової майстерності Ф. Кребса, а

²²⁰ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

²²¹ Там само.

²²² Там само.

й подає характеристику творів. Рецензуючи перший концерт, о. О. Нижанківський відзначає талановиту гру технічно складного Концерту d-moll Анрі В'єтана. Але скрипаль *“трудности всякі поборював дуже добре, так що по скінченню III. частини концерту “Allegro”, всякі сумніви розвіялись, аудиторія в признанню гри, нагородила його сильними оплесками”*²²³. На вимогу публіки артист виконав також “Поєму” № 6 тв. 41 чеського композитора Зденека Фібіха в перекладі для скрипки Яна Кубеліка. Характеризуючи технічний рівень Ф. Кребса, автор відзначає, що його індивідуальний *“тон і чутє”*²²⁴ викликали в публіки сильне захоплення, а виступи його супроводжувалися тривалими оплесками.

Під час другого концерту слухачі з нетерпінням чекали виступу чеського віртуоза. “Серенада” П. Чайковського у його виконанні отримала заслужені овації, а скрипаль – живі квіти, які вручив йому професор Володимир Шухевич. Натхненний таким теплим прийомом, Ф. Кребс запропонував львівській публіці “Чарівницю” Нікколо Паганіні. Пишучи про виконавський рівень, музичний критик знову із захопленням наголошує на його технічній майстерності: *“Коли однак зачав брати приступом трудности одну по другій arpeggi’a, glissand’a, октави, двотони, pizzikat’a самі, або в злуці зо смиком (arco) staccata, staccato-legato, а в кінці і flageolet’и поодинокі і двотонні, – публіка просто захопила ся!”*²²⁵. Музикант завершив свій виступ п’єсою “Пісня без слів” П. Чайковського.

²²³ Нижанковський О. Два концерти в пам’ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

²²⁴ Там само.

²²⁵ Там само.

Рецензія також містить вартісні характеристики щодо гри концертмейстера Ф. Кребса – Олени Ясеницької. Адже талант цієї піаністки є неоцінним для соліста-скрипаля. До її помітних акомпаніаторських рис музичний критик зачислює тонке відчуття єдності ансамблю. Він пише, що вона *“не вяже соліста але підпомагає в свободних його рухах, ба навіть артистичних примхах; акомпаніатор в хвилю то видвигнеться на верх, коли треба, то усунеться дискретно в тінь, де треба солістови вийти”*²²⁶. На думку публіциста можна бути добрим піаністом, але зовсім незручним акомпаніатором. Власне таким гнучким концертмейстером для Ф. Кребса була О. Ясеницька, яка блискуче вивчила технічно складні фортепіанні партії. Тому на концерті слухач насолоджувався не тільки скрипковою віртуозністю чеського музиканта, але й професійним виконавством галицької піаністки.

Аналізуючи сьому точку програми, музичний критик відзначає високий виконавський рівень співочого колективу “Бандурист” під диригуванням Петра Артимовича, який хоч і був нечисельний стосовно хору питомців Руської духовної семінарії, але показав себе професійно вишколеним. У рецензії зафіксовано концертну програму колективу, до якої увійшли композиції “Живем, живем, своїм житєм” А. Вахнянина, “Хор паломників” з опери “Тангейзер” Р. Вагнера, та особливості інтерпретації виконуваних творів. Це робить допис вартісним джерелознавчим матеріалом для дослідників діяльності хорових колективів початку ХХ століття у Львові. Висловлюючи свої враження від прослуханих композицій, публіцист подає і критичні зауваження. Під час виконання “Хору паломників” Р. Вагнера *“належало звернути увагу на*

²²⁶ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

атаковане місце “аллилуя” і відбити належито 32-гу, через що зискало ся би на вказаній там експресії акорду”²²⁷. Композицію “Живем, живем, своїм житем” А. Вахнянина співочий колектив відспівав дуже добре. Але журналіст не погоджується зі змінами у гармонізації, які вніс сам автор. На думку о. О. Нижанківського цей давно знаний і виконуваний твір втратив легкий характер, природну гармонійність, що шкодить його популярності. Проникнення в інтерпретаційні тонкощі композицій свідчить про глибоке знання хорового репертуарного рівня та високий професіоналізм музичного критика.

Рецензія завершується описом виконання кантати “Радуйся, ниво неполитая” М. Лисенка на вірші Т. Шевченка під батуту Михайла Волошина. Газетний матеріал має джерелознавчу цінність, оскільки автором зафіксовано склад солістів: виконавцями першої частини кантати були Теофіля Рожанковська і Олександра Парахоняківна (сопрано), Яворовська і Вацківна (альт), М. Козак і Станіслав Людкевич (тенор), Яримович, Фурдас, Білоголовка (бас), третьої частини – О. Парахоняківна (сопрано), четвертої частини – М. Козак (тенор).

Кінцева частина рецензії пронизана спогадами митця про перше виконання цієї кантати “Львівським Бояном” у 1894 році. Публіцист звертає увагу читача на стан української культури кінця ХІХ століття. Для тогочасного складу хорового колективу твір М. Лисенка був досить складним, але залучення нових співаків та провінційних “Боянів” дав змогу його гідно проінтерпретувати. Цей концертний досвід та критичні зауваження Івана Франка на сторінках “Літературно-наукового вістника”, на думку музичного-критика, забезпечи-

²²⁷ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

ли високопрофесійну інтерпретацію кантати на шашкевичівському святі. *“Добре вишколений хор з солістами п. Козаком і п. Парахоняківною враз з орхестрою, (разом 80 + 42 осіб) поведений вправною і енергичною рукою інтелігентного свого дірігента д-ра М. Волошина, вкладає знов один листок до вінця слави львівського “Бояна”²²⁸, – наголошує о. О. Нижанківський.*

Підсумовуючи газетний допис, публіцист зазначає, що тільки спільними зусиллями, колективною працею у “Львівському Бояні” можна досягти великих здобутків, а саме: виконати свою місію *“в напрямі піднесення поваги і культурного значіння нашої національної музики”²²⁹.*

Проаналізовані рецензії о. О. Нижанківського, що опубліковані на сторінках часопису “Діло”, не тільки знайомили читачів зі знаковими подіями в культурно-освітньому просторі Львова, з діяльністю визначних артистів Східної Галичини, але й поглиблювали знання в царині світового музичного мистецтва та впливали на формування їх національної свідомості.

²²⁸ Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. Ч. 249. 9 падолиста. С. 4.

²²⁹ Там само.

РОЗДІЛ V

СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ПУБЛІЦИСТИКА о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

*Управа Краєвого Союзу Господарсько-Молочарського в Стрию
(в центрі стоїть о. О. Нижанківський). 1909 р.*

*о. Остап Нижанківський (в другому ряді в центрі) серед учасників курсів
діловодів молочарських спілок. 1911 р.*

*о. Остап Нижанківський на могилах Українських Січових Стрільців.
Світлина Нестора Нижанківського. 1918 р.*

Пресодруки о. О. Нижанківського на сторінках “Діла” є різними за тематикою. Крім опису та аналізу знакових мистецьких імпрез Львова кінця XIX – початку XX століть, журналіст висвітлює також важливі сторінки становлення національної економіки, утвердження української освіти, важливі події в суспільному житті Східної Галичини кінця XIX – початку XX століть.

Варто наголосити, що постать о. О. Нижанківського на Прикарпатті, зокрема на Стрийщині, є історичною. З 1900 року він, будучи священиком, композитором, диригентом, жертвовно працював для покращення добробуту селян зазначеного регіону. Р. Сов’як підкреслює: “Приїзд О. Нижанківського на Стрийщину – не тільки важлива подія в житті композитора, але й вагома сторінка в культурно-суспільному і політичному житті цього краю, і, навіть, всієї Галичини”²³⁰.

Період кінця XIX – початку XX століть на теренах Східної Галичини відзначається зародженням і становленням кооперативного руху. Селянські реформи у зв’язку з відміною панщини-кріпацтва в Австро-Угорщині (1848 р.) і Росії (1861 р.) суттєво не змінили соціальних відносин на українських землях. Селяни не мали умов для покращення свого життя, ціни на закуп або винайм землі швидко зростали, тоді як ціни на сільськогосподарські продукти були низькі і постійно падали. Місцеве населення в той час жило переважно в селах і понад 80 процентів займалося сільським господарством. Стрийщина не була винятком у цьому питанні.

Щоб хоч якось полегшити умови нужденного життя українського села, у кінці XIX століття в Східній Галичині розгортаються самопомогові акції, серед яких – братські каси, громадські шпихліри, ремісничі об’єднання. Рух цей про-

²³⁰ Сов’як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. С. 62.

ходив під патронатом галицького духовництва. Згодом товариство “Просвіта” поширює свій вплив на економічне поле діяльності. Відтоді при її читальнях постають позичкові каси, споживчі крамниці та інше.

На той час Стрийщина “вирізнялася серед округ і була в багатьох випадках і в різних роках першуном серед них, а то й ведучим, диспозиційним осередком для українців”²³¹. На захист свого збіднілого народу стали священики, а згодом вчителі, які почали “думати про способи самооборони перед цілковитою національною і господарською загладою”²³². Провідні діячі Стрийщини, а саме адвокат Євген Олесницький, о. Лев Горалевич, о. О. Нижанківський були ініціаторами організації кооперативного молочарства в Східній Галичині.

Однією з перших публікацій на сторінках “Діла” з цього питання став допис **“Перша молочарська спілка”**²³³ о. О. Нижанківського. За змістовою наповненістю газетний матеріал має соціально-економічний характер. У ньому автор ділиться своїми здобутками у справі зародження та функціонування молочарських спілок. Першу молочарню було засновано при читальні “Просвіта” у с. Завадові 1 жовтня 1904 року. Для фахового ведення кооперативної справи запрошено спеціаліста Яна Б’єдроня з Перемишля, організовано шести-місячні курси, відкрито магазин.

Журналіст дуже детально описує кожний крок у цій нелегкій справі становлення молочарської спілки. На заклик щодо

²³¹ Мілянйч А. З господарського минулого Стрийщини. *Стрийщина : історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990–1993. Т. II. С. 292.

²³² Качор А. Стрий – колыска українського кооперативного молочарства. *Стрийщина : історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990–1993. Т. II. С. 346.

²³³ Нижанковський О. о. Перша молочарська спілка. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

доставки молока місцеві селяни відгукнулися не відразу. *“В тім тяжкім початковім ділі прийшли нам в поміч – і се належить з признанєм піднести – крім жени місцевого пароха, голова “Сокола” війт Іван Сенів, управителі крамниці і виділові читальні Федір Дергало і Василь Лецишин, а відтак і місцевий учитель п. Остап Микитка”*²³⁴, – пише о. О. Нижанківський. Але коли люди зрозуміли вигоду, радо почали приносити молоко. Ось як автор передає атмосферу піднесення у зв’язку з розвитком цієї справи. *“Варто хоч на хвилюку бути тогди в молочарни! Що за рух усюди! Тут центрифуга гуде, там охотники крутять велику масницю корбами, надіючись по скінченню ½ годинної праці дістати склянку маслянки солодкої, там знов инша машина “тискач” витискає масло жовтеньке котре відтак набиваєсь у форми ½ кильової ваги, завивають у пергаментовий папір, складають у пачки дерев’яні, а що там ще із почекальних лавок гамору, сьміхів, що там веселих жартів – кажу: хоч на хвилюку варто бути там тогді, щоби не то загрітись, але і одушевитись для сповненого діла, так хосенного і рентовного для села на будуче”*²³⁵.

Згодом очолювана о. О. Нижанківським кооперативна спілка зросла до 35 постачальників.

Публіцист наголошує на великій підтримці адвоката Євгена Олесницького. Власне він фінансово посприяв закупівлі відповідних машин та покриттю перших видатків. Так постала перша молочарська спілка при “Просвіті”, яка дала поштовх до розвитку молочної галузі, а селяни економічно зростали.

Цей пресодрук фіксує не тільки початки зростання української промисловості, але й жертвенну працю будителів галицької землі і є вартісним джерелознавчим матеріалом.

²³⁴ Нижанковский О. о. Перша молочарська спілка. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

²³⁵ Там само.

Коротким повідомленням *“Наш молочарський промисл”*²³⁶ о. О. Нижанківський засвідчує на шпальтах тижневика стрімкий розвиток справи, яку роком перед тим започаткували титани української кооперації. Вже через рік, 1 листопада стрийська філія “Просвіти” при “Народному Домі” запровадила нововведення для кращої організації праці і створила *“1) торговельне бюро для продажу масла в місци і експорту поза границі Стрия; 2) завела в тім самім льокалі і має на складі всі машини і прилади, потрібні до засновування нових і заосмотреня вже існуючих спілок молочарских; 3) сполучивши всі доси засновані рускі спілки молочарські в “Союз”, утворила інформаційне бюро з окремим торговельним діловодчиком, котре буде стояти до услуг нашої суспільности, що интересує ся молочарством”*²³⁷. Утворені інституції свідчать про успішні кроки о. О. Нижанківського в с. Завадові, які спонукали до розширення мережі молочарень в інших селах Стрийського повіту. Зініційований та розумно організований при філії “Просвіти” “Союз Руських Спілок Молочарських”²³⁸ у 1905 році став підґрунтям для вже статутного “Крайового Союзу Господарсько-Молочарського” в Стрию.

Привертає увагу допис-звернення о. О. Нижанківського *“Краєвий господарсько-молочарський Союз”*²³⁹, у якому автор апелює до громадськості краю в справі створення нових молочарських спілок. Упродовж трьох років праці організаторами цього промислу зроблено багато успішних кроків, що

²³⁶ Нижанковський О. о. Наш молочарський промисл. *Діло*. 1905. Ч. 243. 29 жовтня (11 падолиста). С. 2.

²³⁷ Там само.

²³⁸ Качор А. Стрий – колыска українського кооперативного молочарства. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сидней, 1990–1993. Т. II. С. 350.

²³⁹ Нижанковський О., Тюн М., Данилович Л. “Краєвий господарсько-молочарський Союз”. *Діло*. 1908. Ч. 92. 25 цвітіння. С. 7.

сприяли підняттю добробуту селян. Автор наголошує, що *“наш край рільничий надаєть ся на се і коби хоть троха віри в свої сили, найдесть ся много пригожих т. зв. молочних околиць, де можна би заложити молочарську спілку”*²⁴⁰. А для цього потрібно залучити ініціативну місцеву інтелігенцію та зацікавлених селян-патріотів, які будуть інтенсивно працювати над створенням і веденням нових осередків кооперації, *“а тим причиняють ся вельми до поступу і подвигнення так занедбаного нашого рільничого краю”*²⁴¹. “Краєвий Господарсько-Молочарський Союз” надасть пораду і допомогу у цій важливій господарській праці. Тому публіцист закликає: *“Більше праці і муравлиної витревалости, а менше деклямацій, тоді будемо могли говорити о нашій економічній силі”*²⁴². Тональність публіцистичного матеріалу піднесена.

Коротка замітка *“Ще про віче в Стрию”*²⁴³ спростовує інформацію про ганебну поведінку стрийського староства, яке начебто таємно організувало жандармерію для придушення народного віча в Стрию 15 липня 1909 року. На зборах, що відбувалися у великій залі Народного Дому, обговорювалося передвиборче політичне положення українців у Східній Галичині. Головував на зібранні о. О. Нижанківський. Реферат про суспільний статус українців виголосив Єронім Калитовський. У його виступі звучали вислови, в котрих закликалося не йти на співпрацю з поляками. Хоча на вічі проголошувалися гострі висловлювання, публіцист зазначає, що *“в дійсности тутешне ц. к. староство зовсім не мобілізувало до віча жандармерії, а присутний на вічу комісар поведив ся зовсім коректно. І в загалі теперішній староста своїм тактовним*

²⁴⁰ Нижанковський О., Тюн М., Данилович Л. “Краєвий господарсько-молочарський Союз”. *Діло*. 1908. Ч. 92. 25 цвітня. С. 7.

²⁴¹ Там само.

²⁴² Там само.

²⁴³ Нижанковський О. Ще про віче в Стрию. *Діло*. 1909. Ч. 158. 22 липня. С. 3.

поведенєм не дав ще доси приводу нашому 85% населеню в повіті стрийськїм до острїйшого виступленя проти нього”²⁴⁴. Аналізовна замітка не тільки висвітлює активну працю о. О. Нижанківського в організації “Український парламентський клуб”, але й засвідчує його риси характеру як греко-католицького народного провідника. А це – об’єктивна правдивість, суспільно-політична чесність, людська порядність.

Допис *“Uprzemysłowanie kraju” в практиці*”²⁴⁵ висвітлює складні сторінки історії становлення українського кооперативного молочарства. У часописі “Діло” о. О. Нижанківський публікує лист, який отримав “Краєвий Господарсько-Молочарський Союз” з села Бортники. Суть документа полягає в тому, що селяни с. Демидова просять зазначену організацію в особах Є. Олесницького та К. Левицького захистити пасічника Теодора Баляна. Цей добродій планував представити свої сільськогосподарські здобутки на Першій Хліборобській Виставці, яку організували в Стрию “Краєвий Господарсько-Молочарський Союз” та товариство “Сільський Господар” у вересні 1909 року. Усвідомлюючи його великі напруцювання в галузі рільництва, москвофіли подали на нього наклеп до жандармерії. В будинку селянина провели обшук, вилучили особисті речі та 170 книг з садівництва, пасічництва. Дописувач з великим жалем пише, що *“Кацани і Ляхи забороняють нам читальні “Просьвіти”, тільки хочать щобсьмо були темні і нічого не знали, хочать заложити Кулко рольніче, – а ми не хочем того чувати*”²⁴⁶.

²⁴⁴ Нижанковський О. Ще про віче в Стрию. *Діло*. 1909. Ч. 158. 22 липня. С. 3.

²⁴⁵ Нижанковський О. “Uprzemysłowanie kraju” в практиці. *Діло*. 1909. Ч. 196. 7 вересня. С. 3.

²⁴⁶ Там само.

Пресодрук, маючи викривальний характер, проливає світло на боротьбу тогочасної інтелігенції і всього народу за справу економічного та освітнього зростання українського селянства.

Публікація *“Молочарська анкета в краєвм Виділї”*²⁴⁷ висвітлює зустріч-анкету всіх польських та українських молочарських спілок Східної Галичини з приводу прийняття резолюції крайовим сеймом, яка доручає Краєвому Господарсько-Молочарському Союзу в Стрию *“переведенє переговорів з центральним правительством щодо значнійшого підвисшеня державної дотації на згадані ціли, а також зажадав предложення собі внесків, якіб зміряли до визначнійшого попертя молочарського промислу фондами краю”*²⁴⁸. За наповненістю відомостями пресодрук можна зарахувати до жанру звіту. Ця інформаційна функція газетного матеріалу представлена вже у заголовку, який повідомляє про подію економічного характеру. Зустріч відбулася 20 грудня 1909 року.

У публікації о. О. Нижанківський детально подає перебіг зустрічі, фіксує прізвища очільників молочарської справи в Прикарпатті. Журналіст ґрунтовно викладає на шпальтах “Діла” зміст виголошених доповідей. Виступаючий Т. Рильський у рефераті “Проект організації акції молочарської” наголосив на потребі *“спокуси і порозуміння поміж інституціями, які співділяють при розвитку молочарського промислу, та жадав точного розділу праці поміж ними”*²⁴⁹. Після жвавої дискусії централізацію молочарського промислу було піддано критиці. У своїй доповіді “Справа центральних молочарень кооперативних” Ф. Стефчик звертав увагу на те, що потрібно

²⁴⁷ Нижанковський О. Молочарська анкета в краєвм Виділї. *Діло*. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 2–3.

²⁴⁸ Там само. С. 2.

²⁴⁹ Там само.

створити *“по повітах центральних заводів кооперативних для перерібки і згрошевимовання молока (...), якіб були оперті на цілім ряді і крузі доокресних філій”*²⁵⁰. Обговорюючи запропоновані доповідачем форми діяльності, виступаючий о. О. Нижанківський висловив думку про перетворення молочарських спілок в *“примусових довізчиків централі”*²⁵¹. Він також піддав критиці реферат Т. Рильського про реформу освіти для здобувачів молочарської справи, наголошуючи на обов’язковості ведення навчання рідною мовою, а також перенесення курсів для українців з Ряшева до Стрия. Відстоюючи засади першості в розвитку цієї галузі, автор з великим емоційним піднесенням пише про кооперативну освіту. Він зазначає, що вже п’ять років шириться краєм ідея молочарського промислу. Українці дійшли до високих результатів власними силами і домоглися фінансової допомоги з різних краєвих фондів. *“Впрочім, – пише автор, – школу свою ми мати мусимо скорше чи пізнійше, чи її добудемо фондами власними, чи при помочи краю, а чим скорше, тим воно буде хосеннійше для нас і для справи яку заступаємо і заступати дальше будемо”*²⁵². Перед нами о. О. Нижанківський постає як людина-патріот, який виборює для українського народу гідну освіту і належне визнання.

На зборах виступили також рільничі інспектори Б. Яновський та І. Маршалкович, які говорили про піднесення якості пашних рослин з метою розвитку молочного господарства.

У публікації журналіст також наголошує на правдивому висвітленні розвитку українських і польських молочар-

²⁵⁰ Нижанковський О. Молочарська анкета в краєвім Виділї. *Діло*. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 2.

²⁵¹ Там само.

²⁵² Там само. С. 3.

ських спілок, а також товариств, які опікуються цією галуззю. Закликає подавати реальний стан справ у питаннях державних дотацій, освітніх процесів. Тому, завершуючи свій допис, автор зазначає, що хоча газетний звіт вийшов об'ємним, але *“справу треба було вичерпно обговорити без огляду на односторонні та тенденційні звіти деяких нам “жичливих” польських часописий”*²⁵³.

У повідомленні *“В справі організації торгівлі покладками”*²⁵⁴ о. О. Нижанківський торкається питання організації торгівлі покладками²⁵⁵. Журналіст пише, що сільське населення неодноразово піднімає на зборах будь-яких рівнів та в часописах проблему збуту яєць. Для них важливо мати таку форму реалізації, *“яка запевняла би їм більший дохід”*²⁵⁶. Оскільки згаданий продукт є одним із найважливіших у регіоні і впливає на покращення майнового стану селян, Краєвий Господарсько-Молочарський Союз у Стрию береться за сприяння в його реалізації. Для цього організація пропонує надсилати покладки посилками, які *“від стачії надання на місце призначення оплачує сам Союз”*²⁵⁷, а також надасть відповідні кошти на закупівлю яєць.

Цей газетний матеріал поглиблює відомості про суспільно-громадську діяльність о. О. Нижанківського, який не тільки вболівав за незалежний господарський розвиток краю, але й матеріально підтримував справу українського селянства.

²⁵³ Нижанковський О. Молочарська анкета в краєвім Виділлі. *Діло*. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 3.

²⁵⁴ Нижанковський О. Сембратович Д. В справі організації торгівлі покладками. *Діло*. 1911. Ч. 94. 2 мая (19 цвітня). С. 6.

²⁵⁵ Покладки – курячі яйця.

²⁵⁶ Нижанковський О. Сембратович Д. В справі організації торгівлі покладками. *Діло*. 1911. Ч. 94. 2 мая (19 цвітня). С. 6.

²⁵⁷ Там само.

Низку дописів, що присвячені досягненням у галузі рільництва, завершує публікація *“Українські молочарські спілки в р. 1911”*²⁵⁸. Це звіт про стан молочної справи в період 1910–1911 років. Публіцистичний матеріал містить ґрунтовний аналіз о. О. Нижанківського, що стосується досягнень і втрат у молочарській справі за вказаний проміжок часу. Автор зазначає, що за цей рік відбувся спад у виробленні продукції молока, оскільки хвороби великої рогатої худоби змусили селян масово її продавати. Серед цих труднощів зростали нові молочарські спілки. У 1911 році налічувалося біля 79 згромаджень з 8 999 членами. Їм допомагав Краєвий Господарсько-Молочарський Союз разом з товариством “Сільський Господар”.

Важливим для молочарських спілок було питання збуту продукції. Власне для зазначеної мети Краєвим Союзом започатковано сім магазинів: по одному – у Стрию, Станіславові, Перемишлі і чотири – у Львові. Крім цього, організація подбала і про зберігання масла в літні місяці, винаймивши в стрийського магістрату належне приміщення.

Журналіст повідомляє, що перші чотири місяці року масло Краєвого Союзу продавалося за заниженими цінами, оскільки у той час галицький ринок заповнив продукт з Данії і Голландії.

З метою покращення роботи персоналу загальні збори представників спілок ухвалили платити за масло виробникам після визначення кваліфікаційної якості продукту.

Журналіст пише, що виробництво сиру є неможливим *“з причини невідготованя наших спілок до того промислу, з браку запевнення збуту цілого продукту, спричиненого майже цілковитим браком промислових і фабричних центрів в*

²⁵⁸ Нижанковський О. Українські молочарські спілки в р. 1911. *Діло*. 1912. 25 (12) вересня. С. 7.

Галичині, на які одиноко при збуті того продукту можна би числити”²⁵⁹. Однак, громадський діяч не заперечує, що у майбутньому цей промисел буде мати місце в Галичині.

Одним з головних завдань для Краєвого Союзу є, як вважає о. О. Нижанківський, створення молочарської школи. Для її втілення великих старань доклав адвокат Євген Олесницький, який домігся від міністерства рільництва певних сум “на урядженє молочарської школи і злученого з нею інтернату для виобразованя управителів”²⁶⁰, а також кошти на купівлю будинку “для молочарських стоваришень східної, руської часті Галичини”²⁶¹. Власне таку будівлю було придбано на тодішній вулиці Т. Шевченка (тепер Незалежності) у Стрию.

Звіт про роботу Краєвого Господарсько-Молочарського Союзу в Стрию о. О. Нижанківський видрукував окремим виданням у 1912 році²⁶² задля представлення досягнень українського рільничого руху та широкої популяризації кооперативної діяльності в Прикарпатті.

Публікація **“О заснованє руської гімназії в Стрию”**²⁶³ є відображенням боротьби галицької інтелігенції за утвердження української мови викладання в навчальних закладах, зокрема гімназіях. На кінець XIX – початок XX століть українське шкільництво Галичини отримало автономію від

²⁵⁹ Нижанковський О. Українські молочарські спілки в р. 1911. *Діло*. 1912. 25 (12) вересня. С. 7.

²⁶⁰ Там само.

²⁶¹ Там само.

²⁶² Нижанковський О. Звіт з діяльності і розвою молочарських спілок і рахункове замкненє Краєвого Союзу господарсько-молочарского стоваришення зареєстрованого з обмеженою порукою в Стрию за 1911. Наклад Краєвого Союзу господарсько-молочарского, 1912. 8 с.

²⁶³ Нижанковський О. О заснованє руської гімназії в Стрию. *Діло*. 1907. Ч. 161. 1 серпня. С. 2.

Австро-Угорщини і було передано під нагляд крайовим, повітовим та місцевим радам. 22 квітня 1867 року була створена Крайова Шкільна Рада, а також видано закон про мову навчання в школах, у якому зазначалося, що “в середніх школах німецьку мову навчання заміняє польська, а українська стає предметом умовно-обов’язковим (вивчати мусить той, хто зголоситься)”²⁶⁴. У період бездержавності в Галичині (початок ХХ століття) налічувалося всього шість українських гімназій: у “Львові, Перемишлі, Коломиї, Тернополі, Станиславові, і філію гімназії у Львові та паралельні класи при польських гімназіях у Бережанах і в Стрию”²⁶⁵, а польських – тридцять дев’ять.

Не стояв осторонь такої важливої суспільно-освітньої проблеми й о. О. Нижанківський, організувавши збори батьків, на яких ухвалено петицію до Крайової Шкільної Ради про утворення паралельних класів з українською мовою викладання.

Газетний матеріал о. О. Нижанківського – це не тільки опублікування тексту петиції до Крайової Шкільної Ради, але й швидка реакція діяча на вирішення актуальної проблеми, тому його можна зарахувати до жанру інформаційної статті. Подана автором дата зібрання 25 липня 1907 року та місце “Народний Дім” проливають світло на маловідомий факт, який не знайшов фіксації у виданні “Історія Стрийської гімназії”²⁶⁶, тому пресодрук є важливим джерелознавчим матеріалом. Представляючи батьківські звернення, о. О. Нижанків-

²⁶⁴ Герасимович І., Терлецький О. Шкільництво в Галичині в другій половині ХІХ ст. і на початку ХХ ст. *Енциклопедія українознавства. Загальна частина*. Київ, 1995. Т. 3. С. 928.

²⁶⁵ Там само. С. 929.

²⁶⁶ Історія Стрийської гімназії (1880-1918) / упорядник Василь Король. Стрий, 1995. Т. І. 156 с.

ський обґрунтовує висунуті прохання, спираючись на державний документ Австро-Угорської держави. Публіцист глибоко розкриває суть прохання. Він зазначає, що *“людність руська в Стрию є численна і становить одну третину всего населення міста, а повіт стрийській і сусідні повіти є руськими, в котрих людність руська становить як 80 прц. всего населеня”*²⁶⁷. Більшість дітей з гірських районів, які хочуть здобувати освіту в українській гімназії, змушені їхати на навчання до Львова.

Наводячи дані про кількість українських учнів у стрийській гімназії, журналіст наголошує на їх переважаючій більшості у цьому навчальному закладі. Публіцист висловлює сміливу думку, що на підставі таких аргументів українці *“Стрийщини, Скільщини, Медиччини, Жидачівщини, Болахівщини, Долинищини, Рожнятівщини мають повне право домогатись основаня руської гімназії в Стрию”*²⁶⁸. А поки послы у львівському соймі вирішуватимуть це питання на законодавчому рівні, батьківський комітет просить про запровадження *“паралельок з руським язиком викладовим в Стрию”*²⁶⁹. Під петицією підписалося 26 осіб з різних регіональних частин Стрийщини, імена і прізвища яких автор подає в кінці статті. Тут також зафіксовано соціальний статус батьків та місце їх проживання. Привертають увагу прізвища о. Остапа Нижанківського і Михайла Бандери, дідуся Степана Бандери. Саме їх діти мали йти в перший клас навчального 1907/08 року, тому, будучи національно свідомими українцями, вони не тільки прагнули, але й боролися за здобуття освіти, яка б формувала національну свідомість молоді.

²⁶⁷ Нижанковський О. О заснованє руської гімназії в Стрию. *Діло*. 1907. Ч. 161. 1 серпня. С. 2.

²⁶⁸ Там само.

²⁶⁹ Там само.

Цього домагалися українці в Дрогобичі. У 1908 році на засіданні управи Українського Педагогічного Товариства відбулося обговорення шляхів вирішення питання поділу на два відділи: український і польський. Але Крайова Шкільна рада відмовила, про що зазначає А. Сольчаник: “в 1909 р. у зв’язку із намаганням змінити польську мову навчання на українську в школах та передмістях Дрогобича, внесено безуспішне прохання про створення української гімназії”²⁷⁰. На жаль, така ж сама доля спіткала і державну гімназію у Стрию.

Цей газетний матеріал є вартісним документом у заповненні білих плям на шляху становлення та утвердження національної освіти в Галичині.

Пресодрук *“Свято вручення січового прапора”*²⁷¹ торкається сторінок діяльності молодіжних спортивних товариств у Східній Галичині. Публіцист висвітлює урочисте зібрання спортивних організацій “Січ” та “Сокіл”, яке відбулося 28 липня 1912 року. Цей матеріал передає у чіткій хронологічній послідовності перебіг свята, тому її можна зачислити до інформаційного жанру – репортажу.

Варто наголосити, що молодіжна організація “Січ” стала для галичан “тою кузнею, де кристалізувалися політичні погляди нашої студентської молоді, прогресивною установою, яка інколи на десятки років випереджувала загальну опінію суспільства в Галичині”²⁷². Організовані спортивні руханково-пожежні товариства “Сокіл” (1894 р.) Василем Нагірним та Олександром Гижицьким та “Січ” (1900 р.) Кирилом Трильов-

²⁷⁰ Сольчаник А. Українська гімназія ім. Івана Франка. *Дрогобиччина – земля Івана Франка*. Нью-Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1973. С. 444.

²⁷¹ О. Н. Свято вручення січового прапора. *Діло*. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

²⁷² Боднарук І. Стрийщина і віденські “Січовики”. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник* : у 3 т. Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сидней, 1990–1993. Т. I. С. 367.

ським швидко поширювалися на прикарпатських теренах. Тут українська молодь “училася відваги та дисципліни, (...) військової справи. (...) За короткий час на Галичині було засновано понад 1000 осередків “Січей” і близько 900 – “Соколів”²⁷³.

В імпрезі, про котру інформує публіцист, взяли участь стрийський, голобутівський, завадівський осередки “Сокола” та уличнянська “Січ”, а також хор читальні з с. Голобутова під керівництвом Володимира Рогульського. Свято розпочалося Службою Божою за участю о. О. Нижанківського. Під звуки стрийського оркестру “Сокола” молодь пішла урочистим походом на гору недалеко села Орів. Прагнучи передати піднесену атмосферу свята, автор застосовує літературний опис, за допомогою якого створює “ефект присутності: читач має відчутти, “побачити”, “почути” цю подію”²⁷⁴. *“Гори, та долини, сповиті зеленню далеко, як око тільки сягне, – а на площі брама триюмфальна, шатра з буфетом, лавки та бар’єри. Довкола огородження станули непроглядні товпи народу”*, – пише журналіст. Автор перелічує прибулих учасників цієї події: *“(з Дрогобича, з Улична (прапор), з Підгорець, з Манастирця, з Довголуки, з Модрича та зі Скольного; Соколи зі Стрия з прапором і оркестрою (56 людей разом), з Голобутова (прапор і хор), з Завадова (прапор), з Нежухова (прапор), з Грабівця (музика), з Жулина, з Добрівлян, з Вівні, Стрілкова, Семигинова, Струтина нижного, Струтина вижного”*²⁷⁵). Перед ними виступили осавул “Січі” повітової

²⁷³ Головацький І. Перше товариство “Січ” і січовий рух. URL : <http://www.spas.net.ua/index.php/news/full/244> (дата звернення : 8. 04. 2020).

²⁷⁴ Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. С. 80.

²⁷⁵ О. Н. Свьято вручення січового прапора. *Діло*. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

дрогобицької, гімназист Володимир Здебський²⁷⁶ (в майбутньому офіцер УГА)²⁷⁷, котрий передав уличнянський прапор хорунжому, а також посол радник Лев Левицький зі Скольного, посол о. Остап Нижанківський, селянин Теодор Магор з с. Модричі, господар Яким Маркус з Жулина, селянин п. Стефан Мушак зі Стинави. Всі промови перепліталися музичними номерами, фізичними вправами січовиків, грою стрийського оркестру. Виконанням гімну “Боже великий, єдиний” завершилося свято. Передаючи атмосферу імпрези, автор застосовує зображальний пейзажний опис. Коли сонце почало ховатися за довголуцькі верхи, *“з фестинової гори шураками-гусаками розпливались ріжнобарвні стяжки, вертаючих в долину людей ріжними стежками в село”*²⁷⁸. Це змалювання природи у газетному матеріалі створює читачеві ліричний настрій.

Завершує публікацію о. О. Нижанківський піднесено-оптимістичною думкою: *“Спомин остав ся могучий, незатертий; тільки молодих патріотів козарлюг разом наповнює душу чоловіка свідомістю ростучої сили народної”*²⁷⁹.

Допис “Свято вручення січового прапора” не тільки доповнює маловідому сторінку історичного минулого, але й вияскравлює світоглядні засади о. О. Нижанківського-журналіста та його мистецтво володіння словом.

Поряд з тим, о. О. Нижанківський є активним творцем публікацій економічного змісту. Варто наголосити, що галицький діяч був одним із засновників часопису “Господар і

²⁷⁶ Терлецький М. 60 років тому. *Свобода*. 1967. 1 липня. URL : <https://galiziaforever.livejournal.com> (дата звернення : 10. 04. 2020).

²⁷⁷ Пастух Р. Відважний гармаш із Дрогобича. URL: <http://nezborymapaciya.org.ua/show.php?id=772> (дата звернення : 10. 04. 2020).

²⁷⁸ О. Н. Свято вручення січового прапора. *Діло*. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

²⁷⁹ Там само.

промисловець”²⁸⁰, пресового органу організації “Краєвий Господарсько-Молочарський Союз”, котрий виходив у Стрию з 1909 по 1910 роки як двотижневик, а згодом – як місячник. Перше число побачило світ 5 січня 1909 року. Редакторами були “О. Нижанківський (1909), Микола Гошовський (1909), Олександр Сембратович (1909-1910)”²⁸¹. На сторінках пресового органу опубліковано низку матеріалів, які висвітлюють історію становлення економічного життя краю: *“Про спілки молочарські, їх урядженє, та діловодство”*²⁸², *“Поклик!”*²⁸³, *“Перша українська хліборобська вистава в Стрию”*²⁸⁴, *“Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришенях”*²⁸⁵.

Будучи провідником політичного життя на Стрийщині, о. О. Нижанківський стає одним із фундаторів організації “Підгірська Рада”, яка випускала свою газету “Підгірська рада”. У часописі побачили світ його дописи *“Поклик!”*²⁸⁶,

²⁸⁰ Пинда Л. Українські господарсько-кооперативні часописи Галичини 1920–1930-х років. *Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2015. Вип. 10. С. 199.

²⁸¹ Там само. С. 207.

²⁸² Нижанковский О. о. Про спілки молочарські, їх урядженє, та діловодство. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 1. 5 січня. С. 5–6; Ч. 2. 20 січня. С. 2–3; Ч. 3. 5 лютого. С. 2–3.

²⁸³ Нижанковский О. о. Поклик! *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 11; 12. 20 червня. С. 1–3.

²⁸⁴ Нижанковский О. о. Перша українська хліборобська вистава в Стрию. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 21; 22. 20 листопада. С. 2–5.

²⁸⁵ Нижанковский О. о., Борачок С. о., Сембратович А., Сембратович Д. Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришенях. *Господар і промисловець*. 1910. Ч. 1. 15 січня. С. 5.

²⁸⁶ Нижанковский О. о., Гошовський Н. о., Захаріїв І., Калитовський Є., Перфецький Р., Гарасимів А. Поклик! *Підгірська рада*. 1910. 1 січня. Ч. 1. С. 2.

“Спілка для збуту”²⁸⁷, припускаємо також, що пресодрук під назвою “Музична накладня “Торбан”²⁸⁸ належить о. О. Нижанківському.

Суспільно-політична, економічна, культурно-освітня публіцистика галицького журналіста представляє сучасникам складні процеси на шляху боротьби за утвердження українства в часи бездержав'я.

*Портрет о. О. Нижанківського.
Ліногравюра. Автор Остап Оброца.*

²⁸⁷ Нижанковський О. о. Спілка для збуту. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 19. 15 жовтня. С. 3.

²⁸⁸ о. [отець Остап Нижанківський]. Музична накладня “Торбан”. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 16. 1 вересня. С. 6.

ВИСНОВКИ

Скульптура о. О. Нижанківського в експозиції музею історії тюрми на Меморіальному комплексі “Борцям за волю України” у Стрию.

*Погруддя о. О. Нижанківського.
Автор Василь Одрехівський. 1987 р.*

*Погруддя о. О. Нижанківського.
Робота студентів Львівського
художнього училища ім. І. Труша.*

Журналістська активність о. Остапа Нижанківського припадає на розквіт його творчої, суспільно-політичної, господарсько-економічної та культурно-освітньої діяльності. Здійснюючи огляд музичної публіцистики, С. Людкевич пише, що “значне число наших чільних музик-композиторів, починаючи від Вербицького, Матюка й Бажанського, а кінчаючи на Філареті Колессі, а навіть найновіших музиках, доволі часто уділювали себе музично-публіцистичній і науковій праці”²⁸⁹. До їх когорти належить також о. Остап Нижанківський – “талановитий композитор, хоровий диригент, громадський діяч, збирач і гармонізатор українських народних пісень, палкий прихильник і пропагандист творчих принципів М. В. Лисенка”²⁹⁰.

Митець надавав друкованому слову великої ваги, тому не стояв осторонь започаткування у 1902 році публіцистичного видання “Музичний вісник” у Перемишлі. “На посаду відповідального редактора запропоновано М. Кітакевича, за адміністративні питання повинен був відповідати Р. Зарицький. До редакційної колегії мали входити Ф. Колесса, Р. Купчинський, О. Нижанківський, В. Домет-Садовський, Д. Січинський”²⁹¹, – пише про ентузіастів цієї просвітницької справи Оксана Середа. На жаль, часопис не вийшов у світ через відсутність матеріальної підтримки мистецької громадськості краю.

²⁸⁹ Людкевич С. Огляд нашої музичної публіцистики в Галичині. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи* : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 396.

²⁹⁰ Людкевич С. О. Й. Нижанківський. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи* : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 1. С. 390.

²⁹¹ Середа О. Українська музична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історія становлення та особливості функціонування. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2009. С. 55.

Майстер слова найбільше дописував до щоденника “Діло”, а також до газети “Зоря”, на сторінках яких відображав важливі мистецькі та суспільно-громадські події Східної Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століть. Крім того, журналіст був творцем статей до політично-економічних пресодруків Стрийщини – “Господар і промисловець” та “Підгірська рада”.

Газетний доробок о. О. Нижанківського містить інформаційні (допис, повідомлення, репортаж, звіт) та аналітичні (рецензія, огляд) різновиди журналістської критики і виконує аксіологічну, просвітницьку, пізнавальну функції.

Чільне місце у публіцистичному спадку митця займають пресодруки про тогочасне культурно-мистецьке життя Львова, а саме рецензії на оперно-театральні вистави (“*Manon Lescaut*. Опера въ 4 актахъ *Giuseppe Russini*-ого”, “Огні Іваної ночі, драма Германа Судермана”), хорові імпрези (“Ораторія Мечислава Солтиса”), видання Ф. Колесси “Наша дума”, відзначення ювілеїв (“Лисенкове свята в Києві”, “Два концерти в пам’ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6 і 7 падолиста 1911 р. у Львові”, “Великий духовний концерт”, “Концерт в пам’ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові”) та інші.

У його рецензіях знайшло відображення мистецтво виконавської майстерності видатних співаків Соломії Крушельницької, Олександра Мишути, Миколи Левицького, Йозефа Шиманського, Анни Каспровічової, Петра Карпінського, Марії Козловської, Зоф’ї Волощакової, Олександра Нижанківського, Модеста Вітошинського, Теофілії Рожанковської, Ольги Вахнянин, Володимира Козака, Михайла Бобанича; скрипалів Фелікса Якля, Стефана Паньківа, Флоріяна Кребса, Єлизавети Щедрович-Ганкевич; піаністок Олени Ясеницької, Дарії Старосольської; диригентів Михайла

Волошина, Петра Артимовича, Євгена Турули, Іллі Цьороха, Івана Копача, Володимира Березовського, о. Михайла Осадци, Ярослава Вітошинського, Станіслава Цетвінського; хорових колективів “Лютня”, “Львівський Боян”, “Стрийський Боян”, “Бандурист”, хору вихованців Руської духовної семінарії, учнівського хору Руської гімназії; військових оркестрів, зокрема 15-го піхотного полку (керівник Фелікс Конопасек).

Лаконічними дописами (“Справозданье зь першої рускої артистичної прогульки”, “Одь п. Остапа Нижанковського”), повідомленнями (“Перша руска прогулька артистична”), анонсами (“П. Микола Левицький, знаний у нас спѣвак-тенористъ”, “П. Микола Левицький, артистъ оперѣ львѣвскѣй”, “Репертуар руського народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника”), зверненнями (“Именемъ редакційного комітету “Руско-украинскихъ народныхъ мелѣодій”, “Панна С. Крушельницка, наша артистка, співачка”, “Поклик до співололюбивих і патріотичних наших землячок і земляків”) журналіст доповнює картину копітких мистецьких буднів галицької столиці.

Публіцистика суспільно-громадського та господарського характеру стала реальною хронікою життя підгірського краю. До цього розділу журналістської творчості о. О. Нижанківського належать: репортаж (“Свято вручення січового прапора”), статті (“Перша молочарська спілка”, “О заснованє руської гімназії в Стрию”), стаття-звіт (“Українські молочарські спілки в р. 1911”), повідомлення (“Наш молочарський промисел”), допис-звернення (“Краєвий господарсько-молочарський Союз”) та інші.

Заглиблюючись в авторський стиль о. О. Нижанківського, можна виокремити його індивідуальні особливості, а саме об’єктивізм, інформативність, документалізм, фаховість. Оригінальним також є мовний ресурс: у пресодруках митця

часто зустрічаються полонізми та германізми, які підкреслюють багатонаціональний колорит тогочасної столиці Східної Галичини.

Описуючи пам'ятні події чи характеризуючи близьких та відомих особистостей, галицький публіцист застосовує поетичні порівняння, описи природи та інші літературні художні засоби, які підсилюють зміст його друкованих матеріалів і надають їм літературно-художньої виразності.

На сторінках часописів “Зоря”, “Діло”, “Господар і промисловець”, “Підгірська рада” журналіст застосовував підписи повним ім'ям із вказанням священничого сану – о. Остап Нижанківський. Трапляються також його дописи під криптонімом О. Н.

Пресодруки о. О. Нижанківського суспільно-громадського та економічного характеру творять цілісну картину життєвих процесів в багатоетнічному середовищі тогочасної Східної Галичини. Його газетне слово мистецького спрямування підготувало ґрунт для становлення та розвитку галицької музично-критичної публіцистики, яку згодом підняли на високий щабель С. Людкевич, В. Барвінський, Н. Нижанківський, А. Рудницький, Р. Савицький, М. Волошин, Б. Кудрик, Ф. Колесса та інші. Публіцистичну творчість митця середини ХІХ – початку ХХ століть “можна порівняти з польотом метеора, що розсіяв навколо себе яскраве світло неабиякої обдарованості і творчого ентузіазму, яким запалив численних любителів мистецтва”²⁹². Друковане слово о. Остапа Нижанківського сформувало міцні підвалини для потужного духовного росту та прогресивного економічного мислення української нації.

²⁹² Михальчишин Я. З музикою крізь життя. Львів : Каменяр, 1992. С. 192.

ПУБЛІЦИСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

Памяти Дениса Леонтовича въ I. рѣчницю его смерти
(†29/4, 1887).

“Souvenir” à mademoiselle la Baronne Hedvige Blažowska, Vals élégante pour piano, par Denis Leontowicz. Op. 10. Pr. 1 fl. (Inst. lith. De C. G. Röder, Leipsic). Propriété de l'editeur.

Пѣдъ такимъ заголовкомъ появилась въ книгарняхъ сими днями посмертна праця нашого незабутаго, неѣджа-лановаго молодого артиста-паниста, котрому неумолима смерть, заразъ въ самѣмъ починѣ его многонадѣйной, артистичной пути нитку житя перервала.

Справдѣ, ще нинѣ не хоче ся вѣрити, що его не стало помѣжъ нами! Ще вчора десь, здає ся, видѣли мы его, говорили зъ нимъ, отъ недавно жартувавъ такъ любо, отъ колись тутъ ще чули мы чудово граный импровизованый акомпаніаментъ “Зазулъ” Нѣщиньского, переплѣтаний жар-тѣвливо дикими, роздираючими акордами Вагнерѣвскими, коли то все зъ усмѣшкою допытувавъ ся: “правда, що гарне?” Та не стало его мѣжъ нами, замовкъ на вѣки.

Щобы порозумѣти и совѣстно оцѣнити автора и его творы, не ѣдъ рѣчи буде згадати про его – и такъ не довге – жите, обставины, въ якихъ проживавъ, его талантъ, его дѣяльнѣсть, тымъ бѣльше, що все се цѣкаве, характеристичне, а ѣдъ часу смерти покійнаго доси ще не було порушене.

Денисъ Леонтовичъ уродивъ ся у Львовѣ, 1868 року. Отець его, тихій а щирій патріѣтъ-Русинъ, любивъ пристрастно музику. Самъ гравъ лишень на гитарѣ, але тая выстарчала ему цѣлковито до студій, якѣ звыкъ бувъ робити надъ творами музичными, чи-то старыми, чи й но-що появившимися ся. Головною задачею его було порозумѣти ихъ, пѣдхопити про-вѣдну ихъ гадку, утворити собѣ въ душѣ образъ, якъ сей або той твѣръ може бути выконаный, а ѣдтакъ всѣ тѣ здоровѣ

спостереження и дослѣды свому одинокому сынови-любимцеви передати. Такимъ ѓдношенемъ до своєї штуки, такимъ зрозумѣнемъ и ѓдчутемъ, мало хто зъ артистѡвъ-выконавцѣвъ похвалитись може.

У насъ є, правда, много людей “музыкальных”. Однѹ лиш любять музику, другѹ и самѹ ѓдтворюють єѣ, иншѹ зновъ спѣвають и грають, и часомъ навѣть на кѡлькохъ инструментахъ, але лишъ такъ собѣ, щобъ выдобути тоны зъ инструментѡвъ, грають, чтобы чого иншого не робити “для власной приємности”. – Другѹ музыкальнѹ, а є ихъ меньше вже число, грають не зле, добре, часами и дуже добре! Ноты “prima vista” читають точно, кожду нотку, каждый тактъ гарно числять, всѣ шѣснайцятки и точки при нихъ зъ всякою педантерією ѓдбивають або придержують, а въ продукціи добре вивченѡй часто ще и педали вправляютъ въ рухъ для выкликания ефекту, але спытати ихъ, чи розумѣють се, що грали? – чи дѡзнали може при тѡмъ якого иншого вражѣня, якъ се звичайне, чисто слухове – дасть Бѡгъ!

Невелику вже частину музыкальныхъ людей, вже майже одиницѣ, становлять тѹ интерпретаторы, котрѹ се, що грають – грають зъ свѣдомѡстію повного зрозумѣня, перенимаються гадкою въ творѣ композиторомъ переведеною, вмѣють ввѡйти въ думку композитора, и точно, всѣ забеганки его высказанѹ, а часомъ и невысказанѹ, ѓдгадати. Се вже *артисты*.

Они бачать, знають и ѓдчувають, де жалъ – де радѡсть, въ котрѡмъ мѣсци гѡрка, грѡзна досада – въ котрѡмъ нѣжне чувство малюєсь, якъ твердѹ та дикѹ акорды повнымъ любви и щастя мельѡдіямъ противставити, они кидають неразъ наче конвульсійно руки на клявіатуру фортепьяну, здаєсь тобѣ, що молотки поѓдскакують, що струны пѡрвуть ся, а часомъ зновъ пересувають ся тѹ тоны такъ легенько, що ихъ ледви-ледви

чути; чоловікъ часомъ духъ въ собѣ запирає, щоби жадно схопити сѣ звуки, котрѣ ще й не вспѣли добре розгоститись въ усѣ, а вже порхають и неначе за собою ваблять. Такихъ людей, котрѣ нашими найблагороднѣйшими чуттями играти умѣють, зовемо артистами. Богато такихъ? – одинъ, два, пять, – тай може вже всѣ.

Однимъ зъ такихъ и то даровитыхъ артистѣвъ бувъ Денисъ Леонтовичъ. Я вже згадавъ про впливъ батька на даровитого сына, якъ онъ запопадливо поглядавъ за кождимъ его поступомъ, якъ учивъ его виконувати всѣ твори музичнѣ такъ, якъ ихъ самъ найкрасше розумѣвъ. Не належить однакъ думати, що и самостѣйнѣ думки Дениса уже зовсѣмъ не находили мѣсця побѣчь поглядѣвъ ѣтця, противно, батько пильно зважавъ на всѣ замѣтки и спостереження своєї любои дитини, – мавъ Денисъ и учителѣвъ, але все-жъ таки найбѣльше батько самъ допомѣгъ розвинутись молодому талантови.

Здѣбнѣсть до музики проявилась у Дениса вже въ наймолодшихъ лѣтахъ. Уже ѣдъ 4-ого року познакомлювавъ его отецъ зъ фортепяномъ и учивъ початкѣвъ музики. Пѣдъ той часъ жила у родичѣвъ Дениса росла вже панна Д. Для лекцѣй гры на фортепянѣ приходивъ до неї що день учитель. Але що панночка задля слабого таланту поволи понимала всякѣ сѣс-ы, fѣс-ы, бемольки и такты, учитель нетерпелививъ ся дуже, и якъ звичайно музикъ, бажаючи все, щоби учениця ѣдъ разу всѣ знала, якъ онъ самъ знає, пѣдскакувавъ на крѣслѣ то сюды то туды и сердивсь. Малаый Денисъ приглядавъ ся сему уважно зъ боку; єму була се найлюбѣйша забавка слухати, коли хто гравъ. Коли-жъ лекцѣя скѣнчилась, пѣдсунувъ ся до фортепяну и – хоть зъ памяти – ѣдогравъ майже безъ ошибки мѣсця для старшої своєї сопернички тяжкѣ и незрозумѣлѣ.

Коли давъ родичамъ кѣлька подѣбныхъ доказѣвъ памяти и таланту, отецъ постаравъ ся для него о учителя въ

особѣ п. Козловского, п'яниста львѣвского, а сей видно совѣстно працювавъ надѣ Денисомъ, коли его вже въ 7-ѣмъ роцѣ бачимо на естрадѣ концертной въ ратуши, и то мабути на Шеченковѣмъ вечерку, де зъ великимъ поводженемъ ѡдогравъ зъ сестрою въ 4 руки якийсь “весѣльный маршь”. Пѡдчасъ гимназіальныхъ студій працювавъ дальше пильно въ музицѣ, гравъ денно 4-5 годинъ, тожъ не дивно, що при талантѣ и успѣхахъ дѡставъ вже въ низшѣй гимназії стипендію академіѣ штукъ красныхъ въ Краковѣ, им. гр. Семеньской, на 4 роки. Коли-жъ 4 роки минули (сеи стипендіѣ довше мати н е м о ж н а), подавъ ся о стипендію им. гр. Голуховского. Але усилені заходы були марні, бо – якъ мали сказати батькови его: “mamę dosyć swoich”, – стипендію дѡставъ якийсь Полякъ.

Не маючи достаточныхъ средствъ до дальшого образования звернувъ ся покійный Денисъ до звѣстнаго тогдѣ покровителя молодыхъ учениковъ штуки, особливо-жъ музыки, Впреосв. еп. Ступницкого, залучуючи до своего прошения д в ѣ с в о и к о м п о з и ц і ѣ, котрѣ, якъ сподѣвавъ ся, мали бути добрымъ посвѣдченемъ его працѣ и здѡбности. Та не такъ сталося. Прошения его не тѡлько не увзгляднено, але навѣтъ и наименьшой ѡдповѣди не дѡставъ, а до того и обѣ долучені его композиціѣ (не знати навѣтъ якѣ) десь такъ и пропали.

Се его дуже вразило. Та не ѡддававъ ся розпуцѣ, працювавъ усиленно дальше, на скѡлько его власныхъ средствъ ставало. Не опустилъ нѣякого вечера музыкального, нѣякого концерту, не було знаемого ему твору, щобъ его не перегравъ, не перестудіовавъ, дуже пильно читавъ писаня, трактуючи о музицѣ, критики и оцѣнки сучасныхъ творѡвъ музичныхъ, въ театрѣ польскѡмъ у Львовѣ познакомивъ ся зъ великимъ репертоаромъ оперовымъ и оперетковымъ, а рускій народный театръ мавъ въ нѣмъ всегдашняго, сприяючого гостя. Бувъ

також ученикомъ львівського “товариства музичного”, кож-
дои лекціѣ пильнувавъ якъ найточнѣйше, а его надгорода (зъ
пописовъ) и преміѣ (зъ концертівъ) свѣдчили, що бувъ
однимъ зъ найспосібнѣйшихъ и найпильнѣйшихъ и однимъ
зъ тихъ, що найбільшій поступы робили.

Въ р. 1886-омъ зложивъ испытъ зрѣлости въ рускій
академ. гимназій у Львовѣ, и записавъ ся на выдѣлъ правничій
львівського университету. Маючи теперь и голову свободнѣй-
шу одъ щоденныхъ занятій, студіювавъ майже пристрасно м у
з и к у В а г н е р а. Въ нѣй любувавъ ся, надъ нею розпливавъ
ся, а найбільше вражали его сѣ гармонійно-дикі, самовольні,
незвычайні переходы, що попереджають ще дикшѣ и
смѣлѣйшѣ акорды слѣдующихъ мелодій и слѣдующихъ частій
мелодій, – сѣ дивні, самовольно-гармонійні, Вагнеровскі
змѣны тонацій, при чѣмъ звуки поодинокихъ акордівъ, зразу
прямо не милѣ, прецѣ въ одну чудово-гармонійну цѣлѣсть
зливають ся, – вражала и цѣкава будова інструментального
супроводу до безмелодійныхъ пѣсень Вагнеровскихъ оперъ.
Підъ впливомъ Вагнеровской музики и студій надъ нею,
ставъ онъ, якъ каже братъ его Никола, – “якимсь загадочнымъ,
нѣчо его не бавило, нѣчо его не вдовольяло, онъ мабутъ
терпѣвъ тогдѣ на легке роздраженне нервівъ”.

Занимала Дениса и притягала также и народна наша
музика. Збираючись докинути колись и свою пайку до народ-
ної скарбницѣ артистичної музики, зачинавъ студіювати
народні пѣсни, чи то выдані, чи передавані ему товаришами
(великій впливъ мавъ на него въ тѣмъ взглядѣ его товаришъ
Купчинскій), одгрівавъ ихъ на фортепьянѣ, додаючи своєї
гарної и удачної гармонізації; шкода лишъ велика, що ихъ
гравъ зъ памяти, а не записувавъ. Двѣ такі пѣсни: “Розвивай ся
ой ты старый дубе” и “Якъ ты не бачу” удалось менѣ заховати;
перша досить звѣстна, друга же гарна, хоть коротка, и мабутъ є

плодомъ его фантазіѣ (мотивъ народный, слѣвъ до неї не маю). Пригадую собѣ ще вечерницѣ львѣвской “Бесѣды” 1886-ого р., коли прошеный зѣбраными гѣстями порываючо заимпровизувавъ попури зъ звѣстныхъ зрештою народныхъ пѣсень.

Нѣякѣ вечерницѣ, нѣякій концертъ у насъ, меншій, чи значнѣйшій, не ѡдбувавъ ся безъ его охѣтной спѣвучасти и помочи. Въ своихъ концертахъ могли Русины на него якъ найпевнѣйше числити, – нашъ славнѣй пѣснотворецъ М. Лисенко мавъ въ нѣмъ одинокого майже интерпретатора своихъ чудныхъ, а доволѣ трудныхъ творѣвъ фортепьяновыхъ, а звѣстный тенористъ Е. Гушалевичъ, ледви чи знайде подѣбного акомпаніатора для себе. Не безъ жалю згадують его и нашѣ композиторы пп. Вахнянинъ и о. Матюкъ за его охѣтнѣ и щирѣ услуги при выконуваню “Купала” и “Инваліда”.

Якій знаменитый слухъ розвиненый бувъ у него! Пѣдчасъ якої продукціѣ музичной, на концертѣ, чи въ театрѣ, чи де небудь инде, ѡдгадувавъ ѡнъ зъ задивляючою легкостію и точностію не тѣлько тонаціѣ, въ якѣй писанѣ були оркестральнѣ навѣтъ творы, але и высоту поодинокихъ инструментовѣвъ. Почувши на пр. звукъ дзвона, въ сѣй же хвили надававъ єму назву музичну, и взагалѣ не робило єму нѣ найменшого труда надавати такѣ назвы всѣлякимъ звукамъ пѣдпадаючимъ пѣдъ змысль слуховой, звукамъ такимъ, на котрѣ чоловѣкъ звичайный навѣтъ уваги нѣколи не звертає. Каждый, легкій чи найтруднѣйшій, знакомый чи незнакомый твѣръ готовъ бувъ кожного часу ѡдограти на фортепьянѣ о пѣвъ тону выше або низше, въ кожѣй тонаціи, а разъ на вечерку товариства “Зоря” 1885-ого року, по причинѣ низше настроеного фортепьяну, акомпаніовавъ ех *abrupto* въ “Зазулѣ” Нѣщиньского замѣсць въ *c-mol* въ *cis-mol*. Успособленя бувъ дуже веселого, любивъ жартувати, але коли сидѣвъ при фортепьянѣ, малювалась на лиці его усе поважна задума.

Заставъ я его разъ въ подôбнôмъ задумчивôмъ настрою, переливаючого свои невеселѣ думки въ якусь поважну и жалôсну мелодію. Я не хотѣвъ входить до середины кôмнаты, не хотѣвъ перерывати єму сеи сповѣди душѣ, я волѣвъ остати пôдъ дверми и дослухати до кôнца сеи чудової гармоніѣ. Переставъ. Выхожу, поздоровились мы, але я просивъ, щобы ôнъ дальше гравъ. Не довго давъ ся просити и почавъ продовжати свою попередну гру. Єму ставалось веселѣйше, tempo прискорялось, лекшало, десть и веселѣйшѣ акорды вже брались, вконецъ зазначивши кôлькама ударами тактъ $\frac{3}{4}$ перейшовъ въ скочного, менѣ зовсѣмъ незвѣстнаго вальця. “А се що?” пытаю. Ôнъ усмѣхаючись поставив передъ мене писанѣ ноты зъ заголовкомъ: “Volapük, ułożył na fortepian Szczutkowski, Op. 10.” – “Хто се?” – Тажъ то твоя, тôлько твоя робота! Не правда?” – Денись пôдвѣвъ всмѣхаючѣ ся ôдъ вдоволення очи на мене, а я въ нихъ вычитати мусѣвъ потвердженє, що не хто иншѣй якъ ôнъ бувъ авторомъ сего, Volapük-омъ названого вальця.

И я не помылывсь, бо отъ в л а с н е с е й в а л е ц ѣ, скомпонованый зрештою бôльше на жартъ (якъ се менѣ сказав самъ авторъ), появивъ ся пôдъ высше наведенымъ заголовкомъ: “Souvenir” и. т. д. – въ книгарскôй торговли. Авторъ не назначивъ его до публикованя, не хотѣвъ его навѣтъ нѣкому дати ôдписати, а на деякѣ замѣты товаришѣвъ ôповѣдавъ, що по его думцѣ сей твôръ за слабый, якъ щобы мôгъ выдержати критику. Нынѣ, маючи выданный валець передъ очима, можемо виробити собѣ основнѣйшѣй судъ и вказати по совѣсти красшѣй и слабшѣй стороны композицѣй. Внѣшний видъ выданя гарный, хоть безпретенціональный, а присвяченє и захôдъ около выданя неназваного выдавця свѣдчать о тôмъ, що авторъ лишивъ по собѣ милу память въ сердцахъ близкихъ собѣ людей.

Коротка, сильна, жвава и ђдъ разу тактъ вальцовый знаменууча и н т р о д у к ц і я вводить насъ въ п е р ш у часть выкѡнчену пѡдъ взглядомъ мельодійности, рѡжнородности ритму, свѣжой инвенціѣ и знаменитой гармонизаціѣ, вповнѣ артистичной – справдѣ “*élégante*”.

Часть д р у г а єсть рѡвно якъ и перша дуже старанно и зручно зложена и въ мелодійнѣ мотивы богата, але грѣшитъ уже трохи противъ оригинальности. Якъ перша половина єи пригадує намъ зъ легка Штравсового “*Zigeunerbaron-a*”, такъ и друга, помимо дуже майстерской перерѡбки, выказує велике спорѡдненє зъ дуже у насъ знакомымъ мотивомъ зъ скарбницѣ вѣдєньского мистця (Laura-Walzer, коли не помыляюсь).

О много незручнѣйшою реминисценцією зъ вальцѣвъ Штравса є перша половина части т р е т о ї, а вже простымъ повторенємъ (и то мабуť таки несвѣдомымъ повторенємъ) Милекера “*Gasparone*”, є друга єи половина, де знаходимо цѣлый, нагій, навѣть въ нѣчѡмъ майже (хиба въ двохъ нюансахъ ритму въ тактѣ 3-ѡмъ и 4-ѡмъ, и въ змѣнѣ тонаціѣ на C dur) не змѣненный, а до пересыту всюды знаный мотивъ “*Tarantella*”. Выдавецъ мѡгъ бувъ по моѣй думцѣ, безопасно се мѣсце пропустити.

Безперечно однакъ найкрасшою частею, хоть и найкоротшою є часть ч е т в е р т а. Она ѡдзначаєсь великою свободою инвенціѣ, оригинальністю и богатствомъ гармонизаціѣ, и то незвычайной. Сею частиною хотѣвъ мабуť авторъ надгородити насъ за слабшѣ уступы, а догадуючись, що дѣйстно того доказавъ, кѡнчить тутъ свою роботу. Не выпроваджає вже бѡльше нѣчо нового, але дуже зручно, умѣло и въ самъ часъ повертає до початку вальця, и такъ: интродукція, писана тамъ въ F-dur, стаєсь тутъ вже Cod-ою, але вже въ тонаціи D-dur (септимовымъ акордомъ зъ A-dur), а повторивши єѣ разъ лекше, другій разъ зновъ сильнѣйше и въ высшѡй позиціи,

переходить акордомъ дуже несподѣванимъ назадъ до частей І-ои и ІІ-ои, долучаючи звичайне, у всѣхъ новѣйшихъ вальцяхъ уживане, грѣмке, коротке, а дуже ефектовне закончене. Въ танцяхъ годѣ взагалѣ шукати якоись глѣбшой, тревалѣйшой гадки. Танцѣ звичайно скоро переводять ся, и найудачнѣйшѣ, найлѣпшѣ композиціѣ роблять швидко мѣсце новимъ. Та все проче скорше можна бы поминути мовчанемъ, якъ се, що покійный авторъ уживъ мотивѣвъ бѣльше стереотипныхъ, не свѣжихъ, замѣсць звернутись до мелодій своихъ, питомыхъ, хотѣбы и простонародныхъ, якъ се зробивъ на пр. на Украинѣ п. О. Бобикевичъ въ своихъ танцяхъ. Бувъ бы зъ того хосенъ для нашої литературы музичной, а для автора за-порука, що творъ его якъ найдовше жити буде мѣжь родиною, зъ ѡдки бувъ и взятый, запозиченый, – а такъ що? Нѣмцѣ, тими мотивами, нимъ на ново репродуковаными, свѣтъ давно вже завоювали!

Въ обговоренѣй власне (першѣй а мабутъ и послѣднѣй звѣстнѣй, проте и важнѣй) композиціи незабутного автора замѣтне головню се, що зраджує ѡнъ въ нѣй будь-що-будь великій т а л а н т ѣ, велику и знаменито вироблену т е х н и к у гри на фортепьянѣ, котра вже въ легкѣмъ и догѣднѣмъ для граючого стилю писаня обявляєсь. Гарна и цѣкава мѣсцями также гармонизація, на пр. въ 13-ѣмъ и 14-ѣмъ тактѣ І-ои части, въ 12–14 тактхъ ІV-ои части и т. и. Натомѣсць не можна назвати правильнымъ способу писаня нотъ въ 5-ѣмъ тактѣ другої половини ІV-ои части, де для лѣпшого перегляду повинно стояти *dis* замѣсць *es*, а въ 8-ѣмъ тактѣ той-жъ половини віолинове *g* м у с и т ь б у т и з а с т у п л е н е н о т о ю *fis*.

Поминувши похибки и слабѣ стороны, буде вальчикъ “Souvenir” все таки усе намъ мило пригадувати молодого, знаменитого, та передъ часомъ помершого паниста. Для того

позволимо собі висказати надію, що щирі почитателі “штуки”, праці і правдивого таланту охочо постараються познакопитися з посмертним твором Дениса Леонтовича, тим наче, що дохід з розпродажи призначений на здвигненє покійному надгробного памятника. Добре бы було также пошукати, чи не лишилось ще дещо в рукописи по покійном, бо выданный власне валець носити число “Op. 10”. В дом проф. Вахнянина грав покійник з памяти своєї твор в род сонаты, а недовго передь смертю почав був писати польку “a la Sidoli”.

Остань Нижанковскій.

Зоря. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 176–178.

Перша руска прогулька артистична

Запрошені місцевыми комитетами до співучасті в концертах, з которых чистый дохід призначений на фонд будовы руского народного театру у Львові, подаємо отсим до прилюдной відомости дотычні програмы:

I.

Концерт сполучений з забавою в Стрию в четверь дня 5 н. ст. вересня в льокали “Руского Касина”:

- 1) Вступне слово.
- 2) Лавровскій: “Чом реченько” – одспіває дванацятка.
- 3) Фортепянь – сольо.
- 4) а) Вашак: “Jen dal” (чеській хор),
- б) Д. Іенко “Нек Душман відль” (сербський хор) – одспіває дванацятка.
- 5) Умлявф: “Divertissement” з оперы Россініо “Вильгельм Тель” – на цитр одограє п. Купчинський.

6) а) Воробкевичъ: “Синѣ очи”, б) Дюрнеръ: “Весна”
одспѣває сольовый квартетъ.

7) Деклямація.

8) Вахнянинъ: “Хоръ козако́въ” зъ оперы “Иванъ Ку-
пало” зъ акомпаняментомъ фортепяну, одспѣває дванацятка.

II.

Програма концерту въ Б р о д а х ъ, надѣслана “Дѣлу”
мѣсцевымъ комитетомъ, помѣщена въ “Новинкахъ”.

III.

Въ З о л о ч е в ѣ концертъ во второкъ 10 н. ст. вересня
въ сали театральнѣй:

1) Вступна рѣчь – посолъ Л. Рожанковскій.

2) а) Лисенко: “Ой пушу я кониченка” (тріо зъ хоромъ),

б) Лисенко: “Ой и не гараздъ Запорожцѣ” – зъ акомпа-
няментомъ фортепяну, одспѣває дванацятка.

3) Сольо фортепянове.

4) Сѣчинскій “Кобы я бувъ пташковъ” (слова Ил. Гра-
бовича) – одспѣває дванацятка.

5) Suppé: “Незабудька” – одиграє на цитрѣ п. Куп-
чинскій.

6) а) Пічекъ: “Kde děva má” (чеській хоръ),

б) Іенко: “Нек Душман відль” (сербскій хоръ) –
одспѣває дванацятка.

7) Деклямація.

8) Цетвинскій: а) “Зѣроньки”, б) “Моя мати” – одспѣ-
ває дванацятка.

Голова мѣсцевого комитету: Впов. посолъ и совѣтникъ
судовый п. Лонгинъ Рожанковскій.

IV.

Въ З б о р о в ѣ въ четверъ 12-того н. ст. вересня въ
шкѣльнѣй сали:

1) Вступна рѣчь – п. Іос. Онишкевичъ.

2) Лисенко: “Друге Quodlibet зъ українськихъ народныхъ пѣсень”, – ѓдспѣває дванацятка.

3) Фортепянь сольо.

4) а) Воробкевичъ: “Синѣ очи”, б) Желеньскій: “Nasza Hanka”, – ѓдспѣває сольо квартетъ.

5) Умлявфъ: “Carnaval von Venedig” (Conzert) – на цитрѣ дограє п. Купчиньскій.

6) Матюкъ: “Руска пѣсня” – ѓдспѣває дванацятка.

7) Деклямація.

8) Вахнянинъ: “Хоръ козакоѡвъ” зъ оперы “Ивань Купало” – при акомпаняментѣ фортепяню ѓдспѣває дванацятка.

Въ справѣ запросинѣ належить удаватися до мѣсцевого комитету черезъ п. Льва Гузара, кандидата нотаріального въ Зборовѣ.

V.

Въ Т е р н о п о л и въ недѣлю 15-того н. ст. вересня въ сали Замковѣй вечерокъ етнографичный, опѣсля слѣдують танцѣ. Програму концертову оголосить пѡзнѣйше мѣсцевый комитетъ.

Земляки! И зъ своєї стороны запрошуємо Васъ на нашѣ концерты, и надѣємося, що не заведемося, а одинокимъ нашимъ аргументомъ и заохотою – се та внесла цѣль, якѡй хочемо послужити.

У Львовѣ 21 н. ст. серпня 1889.

Диригентъ хору: Остапъ Нижсанковскій.

Члены дванацятки: Ив. Гриневецкій, Юл. Гумецкій, Ив. Давкиша, Зенонъ Кириловичъ, Ант. Крушельницкій, Ев. Купчиньскій, Богд. Курпакъ, Ив. Левицкій, Вол. Садовскій, Кир. Студиньскій, Иос. Партицкій, Н. Ярославичъ. Фортепьянисть: артистъ-музикъ п. К. Штоль.

Дѣло. 1889. Ч. 187. 21 серпня (2 вересня). С. 2.

Наука, штука и литература

– **Одъ п. Остапа Нижанковского** ожержали мы отсе письмо: Одповѣдаючи на численнѣ запытаня зъ провинціи, дотычно “рѣздвяныхъ колядъ” пѣдложеныхъ пѣдъ ноты и, взагалѣ, хотячи запобѣгти тымъ недостачамъ у насъ хоры въ часѣ святъ рѣздвяныхъ, маю честь заявити, що сими днями вийде зъ друку партитура “колядъ” на Рождество Христ., принадженихъ для хору мужеского. Выданье се въ форматѣ выданъ “Библиотеки Музыкальной” на велиновѣмъ папери, обнимающе 20 найпопулярнѣйшихъ колядъ, – коштувати буде лишь 25 кр. Належитѣсть за поодинокѣ примѣрники (долучаючи на кождый на пересылку по 2 кр.) прошу пересылати разомъ зъ замовленьемъ, наилучше въ листѣ, значками (марками) почтовыми, – на бѣльше же примѣрникѣвъ переказомъ почтовымъ, на адресу: Остапъ Нижанковскій Львѣвъ улица Коперника ч. 36. – (Помѣщаючи зъ вдоволеньемъ повыше заявлянье п. О. Нижанковского, додамо ще, що п. О. Н. взявшись за сю працю, зробивъ нашимъ хорамъ немалу прислугу, бо и дѣйсно въ великѣмъ клопотѣ находились они въ часѣ рѣздвяныхъ святъ, не маючи одповѣдного пѣдручника. Якъ зачуваємо, колядки тѣи мають бути п. Нижанковскимъ дуже удачно та приступно згармонизованѣ, навѣтъ для менче вправныхъ хорѣвъ сельскихъ. Думаємо про-те, що запрашати ще до численныхъ замовлень сего першого въ тѣмъ родѣ и такъ на часѣ являющого ся выданя, – есть зовѣмъ злишньемъ. – Ред.).

Дѣло. 1889. Ч. 267. 28 падолиста (10 грудня). С. 2.

Справозданье зъ першої руской артистичной прогулки

Важаємо своїмъ обовязкомъ подати до прилюдной вѣдомости справозданье изъ прогулки, zorganizованой нами “дванацятки академичной”, котра ѡдбулася въ вересни с. р.

За часъ прогулки устроили мы чотири публичнѣ концерты, а именно 8 н. ст. вересня въ Бродахъ, 10 вересня въ Золочевѣ, 12 вересня въ Зборовѣ и 15 вересня въ Тернополи. По концертахъ слѣдували танцѣ, вынявши Золочѣвъ по причинѣ припадаючого тогды посту. Первѣстно мала наша прогулка обняти такожъ Станиславѡвъ, Коломыю, Калушь и Стрый, однакъ головно зъ причины майже рѡвночасной прогулки членѡвъ “Академического Кружка” пляны нашѣ улягли змѣнѣ, а вслѣдъ за тымъ не могли мы принять запросинь снятиньскихъ Русинѡвъ. Зъ техничныхъ взглядѡвъ ѡдказали мы запросинамъ бережаньскихъ и борщѣвскихъ Русинѡвъ.

Мы дякуємо въ першѡй линіи мѣсцевымъ комитетамъ за ихъ всесторонну помѡчъ нашѡй справѣ. Складъ сихъ комитетѡвъ був слѣдуючій: а) В ѣ Б р о д а х ѣ : посоль о. Ив. Сѣрко (яко голова), о. Як. Чубатый, о. Ив. Монцѣбовичъ, о. Ант. Захарясевичъ, проф. Мих. Подолинскій, д-ръ Ад. Струмѣнскій и надкомисаръ п. Кульматицкій. б) В ѣ З о л о ч е в ѣ : яко голова посоль совѣтникъ судовой п. Л. Рожанковскій, а яко члены всѣ майже Русины золочѣвскѣ. в) В ѣ З б о р о в ѣ : нотаръ п. Юс. Онишкевичъ, о. Мозь, о. Левъ Гузаръ и академики пп. Юл. Онишкевичъ, Дан. Куликъ и Л. Барскій. г) В ѣ Т е р н о п о л и: совѣтникъ суд. п. Кузима, адвокаты д-ръ Вол. Лучаківскій, д-ръ Вол. Зарицкій и д-ръ Ив. Лошнѣвъ, канд. адвокат. п. Романъ Бачинскій, учитель п. Юр. Гецѣвъ и академики пп. Вол. Навроцкій, Фед. Яскулякъ и Ан. Гарасимѡвъ.

Дальше дякуємо також всѣмъ, котрі своєю участію доповняли програми нашихъ концертѣвъ, именно: п-нѣ Глиньскѣй и п-намъ Вербицкѣй и Шепаровичѣвнѣй въ Бродахъ, хорови селянському зъ Берлина, п-нѣ Крушельницькѣй зъ Бѣлої, п-нѣ Барскѣй въ Зборовѣ и п-нѣ Кузьмѣвнѣй въ Тернополі.

Вкѣнци дякуємо всѣмъ Хв. Редакціямъ, котрі підпирали морально наше підприємствє, а найбільше “спасибѣгъ” складаємо нашимъ товаришамъ-членамъ “дванацятки”, що знесли багато недогѣдностей и мозолѣвъ, щоби тѣлько гідно послужити провѣднѣй идеї нашої прогульки.

Сторона матеріальна выказує: а) В ѣ Б р о д а х ѣ : доходу було brutto 220·75 зр., выдатковъ мавъ мѣсцевый комитетъ 180·69 зр., остало netto 40·06 зр., зъ чого однакъ пѣсля угоды выплачено одну четвертину 10·06 зр. товариству “Шкѣльна Помѣчъ” вѣ Бродахъ. б) В ѣ З о л о ч е в ѣ : доходу brutto було 165·25 зр., розходѣвъ 50·27 зр., остало netto 114·98 зр. в) В ѣ З б о р о в ѣ : доходу brutto 140 зр., розходѣвъ 68 зр., остало отже netto 72 зр. г) В ѣ Т е р н о п о л і : доходу brutto було 326 зр., розходу 186 зр., остало отже netto 140 зр.

На кошты удержанія персоналу “дванацятки” выплатили намъ мѣсцевѣ комитеты 145 зр. (именно брѣдскій 40 зр., золочѣвскій 30 зр., зборѣвскій 30 зр., тернопѣльскій 45 зр.). Кошты удержанія, перевозу, пѣдводъ, реквизицѣвъ, ремунерацѣй, выдатки почтовѣ выносили 156·73 зр., оставъ отже въ рахункахъ администрацѣйныхъ “дванацятки” недобѣръ въ сумѣ 11·73 зр., покритый по часті пѣдписаными, по часті участниками прогульки.

Докладнѣ рахунки потвержденѣ майже всѣма членами “дванацятки” и на тѣй основѣ удѣлено пѣдписанымъ абсолюторію вразъ зъ признаньемъ за добре веденье дѣлъ. Сумы выасигнованѣ зарядовѣ “дванацятки” вчисленѣ уже въ розходы мѣсцевыхъ комитетѣвъ, билянсь выказує отже **чистого**

доходу (30·00 + 114·98 + 72·00 + 140·00) **356·98 зр.**, котрѹ одослано товариству “Просвѣта” у Львовѣ частію безпосередно, частію посередно зъ назначеньемъ на збѣльшенье фонду будовы руского народного театру у Львовѣ, евен-туально дому “Просвѣты” зъ салею театральною.

Въ грудни 1889 року.

Іосифъ Партицкій, администраторъ. Остапъ Нижанковскій, диригентъ хору.

Дѣло. 1889. Ч. 285. 21 грудня (2 сѣчня 1890 р.). С. 2.

Запрошеньє

Спѣваки Русины, священники и питомцѣ, запрошеніи суть вѣдѣ львѣвской комісії кантатової до спѣвучасти въ выконаню кантаты руской и польской зъ нагоды приѣзду Ёго Величества цѣсаря. А позаякѣ Ёго Величество вѣдѣдає такожѣ руску духовну семинарію, будуть вѣдспѣвані тамѣ деякѹ пѣсни и кантаты, до виконаня котрыхъ зъ припорученя ёго Ексц. Митрополита смѣю запросити отсимъ слѣдующихъ Всч. Отцѣвъ и Вп. Товаришѣвъ: Дмитрѣвъ Несторъ, Пясецкій Олекса, Яросевичъ Іосифъ, Максимовичъ Іосифъ, Леонтовичъ Стефанъ, о. Романовскій Дмитрій, о. Гудзьо Іосифъ, о. Дуркотъ Петро, о. Левицкій Автономъ, о. Кость Левицкій, о. Ставничій Юліанъ, о. Процикъ, о. Сваричевскій Николай; – о. Левиньскій Юліанъ, Гумецкій Юліанъ, Герасимовичъ Николай, Андрухѣвъ Волод., Клѣшь Михайлъ, о. Винницкій Иванъ, Городницкій Григорій, Садовскій Николай, о. Садовскій Володимиръ, Тупись Мих., Соневецкій Волод., о. Левицкій Софронъ; – о. Абрисовскій, Скалишь Іосифъ, Петриця Петро, Стефановичъ Николай, Кудрикъ Павло, Залуцкій Василь, о. Купчиньскій Евгений, о. Лагола Кѣндрать, о. Шумило Михайло, о. Менциньскій, о. Копко, о. Котлярчукъ, о. Шан-

ковській, Нижанковській Волод., о. Филиповській; – о. Рыбань Амвросій, о. Ярема Богданъ, о. Редкевичъ Иванъ, Курпякъ Богданъ, Кормошь Омелянъ, Дубасъ Павло, Гура Дамянъ, о. Ортиньскій Михайло, Рудницькій Антѣнъ, Нижанковскій Петро, о. Тимусъ Андрей, о. Красицкій, о. Бачинскій Иванъ, о. Барановскій, Сѣчинскій Емануиль, о. Бардинъ Кароль, о. Витошинскій.

Перша генеральна проба вѣдбуде ся въ недѣлю 28 н. ст. серпня 1892 о 8-ой годинѣ вечеромъ въ духовной семинаріи.

Помѣщенье и харчъ для запрошенныхъ спѣвакоу да- ромъ въ семинари, а кошты подорожи звернуть ся.

Остапъ Нижанковскій.

Дѣло. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

– Пригадує ся Вп. нашимъ Землякамъ (покликую- чись на вѣдзову оголошену въ 260 ч. “Дѣла” зъ 1 грудня с. р.)”, що до товариства “Львѣвскій Боянъ” можуть зголошувати ся о принятѣ мѣсцевѣ Русины особисто каждой пятницѣ на пробѣ бояньской о годинѣ 7 ой вечеромъ въ комнатахъ “Руской Бесѣды”, замѣсцевѣ же (якъ такожъ мѣсцевѣ) письменно до выдѣлу “Львѣвского Бояна” на руки головы проф. Володимира Шухевича пѣдъ адресою “Руской Бесѣды” у Львовѣ (ул. Вѣрменська ч. 2). Члены спомагаючі платять 2 зр. (4 короны) вкладки рѣчно, котру можуть складати квар- тальными ратами по 50 кр. (1 корона), а члены дѣйстнѣ окрѣмъ вписового 50 кр. (1 кор.) платять по 20 кр. (40 сот.) вкладки мѣсячно.

– Вѣдъ выдѣлу тов. “Львѣвскій Боянъ”: В. Шухевичъ, голова. О. Нижанковскій, дѣрігентъ. Єр. Калитовскій, сек- ретаръ.

Дѣло. 1894. Ч. 266. 28 падолиста (10 грудня). С. 3.

– I-й концерт товариства співацького “Лютня” за 1894/5 рѣкъ, виконаний вчера въ сали “Народного Дому”, згромадивъ численну публику и выпавъ зъ огляду артистичного надзвычайно удачно. Вже то кождый безсторонный мусить признати, що “Лютня” стоить справдѣ на выжинѣ своєї задачи, бо виконуючи звичайно знаменитші утворы зъ своєї літературы музичной, плекає тымъ самымъ свою музику національну, а познакомлюючи публичнѣсть львѣвску зъ перлами чужої музики, образує єї. Въ програму вчерашного концерту увѣйшли: 1) Желеньского “Рожѣ” хоръ мужескій зъ сольомъ барітоновымъ и супроводомъ инструментѣвъ дутыхъ. Хоръ сей однакъ не выпавъ такъ свѣтло якъ прочіи точки програмы, бо високопарна, трудна и не для всякого зрозумѣла композиція вимагала основнѣйшой студіи зѣ стороны хору. Сольо барітонове, въ заступствѣ хорого п. Грабиньского вѣдспѣвавъ п. М. Витошиньскій удачно. – 2) “Байку”, увертюру Монюшка, виконала орхестра 24-ого полку п. пѣдъ проводомъ свого капельмайстра п. Штайнера дуже совѣстно; всякѣ тонкости инструментации выходили дуже плястично и принадно, а краски поодинокихъ инструментѣвъ, переливаючись помѣжъ собою, дуже мило вражали ухо слухача. Дало бы ся замѣтити хіба се, що фіналь сего утвору, де-що за довгій, выпавъ троха млавимъ въ порѣвнаню до цѣлої композиції. Друге дѣло того самого композитора, однакъ далеко бѣльшихъ розмѣрѣвъ, бо на хоры мѣшані, соля и орхестру “*Сонеты кримскі*” [слова Ад. Мицкевича] давнѣйше вже у Львѣвѣ виконуване, вѣдновила вчера “Лютня” и выйшла зъ него всецѣло. Разила троха непропорціональнѣсть голосѣвъ мужескихъ до жѣночихъ [5 альтѣвъ]. Зъ помѣжъ вѣсьмохъ точокъ сего утвору, якъ звичайно такъ и вчера, сильне вражѣнне робила 2-га “Тишина моря”, 5-та “Руины”

[Бакчисарай] и 4-та “Буря”. Орхестра и голосы держались підъ проводомъ дірігента п. Цетвиньского дуже добре. – Кульмінаційною точкою концерту бувъ безперечно зовсѣмъ новий “циклъ (5) пѣсень италійскихъ” на хоръ мужескій [а не мѣшаний, якъ подано въ програмѣ] а саpella, укладу п. Ивана Галля. П. Галль, дуже талановитый музикъ, [котрый и нашу літературу музичну збогативъ доси дуже удачнымъ згармонізованьемъ кѣлькохъ руско-народныхъ пѣсень] такъ удачно, такъ щасливо підхопивъ, використавъ и до природи мужескихъ голосѣвъ приложивъ тѣ неаполітанскѣ та сицилійскѣ мелодіи, що декотрѣ точки зъ того циклю просто порывають своєю красою. Коли завважить ся ще, що неутомимый дірігентъ “Лютнѣ” п. Цетвиньскій завдавъ собѣ тутъ справдѣ працѣ при совѣстнѣмъ выученю и знаменитѣмъ выконаню сихъ пятьохъ пѣсень, то й не дивниця, що такѣ зъ нихъ, якъ “Серенада” и “Роспука”, мусѣли зробити импонуоче вражѣнье. Коротко – вчерашный концертъ “Лютнѣ” бувъ однимъ зъ удачнѣйшихъ.

О. Н.

Дѣло. 1894. Ч. 272 и 273. 7 (19 грудня). С. 4.

Видавництво українсько-руських народних мелодий.

В і д о з в а.

Вже більш сімох десятков лѣт т. є. від часу духового відродження народів славянських трудилися і трудять ся наші й чужі люди над збиранем українсько-руських етнографічних матеріалів і заходи ті полишили по собі значні слѣди в численних публікаціях з тої ниви, от хоч би вказати на томи видань Чубинського, Головацького, Куліша, на збірники Павлього, Залеського, Драгоманова, Рудченка, видання Кольберга, краківської академії наук і багато-багато других. Опубліко-

вано найріжнорідніші материяли, тисячі текстів пісень, значне число казок, повірок, приповідок, легенд і иньшого материялу, – оден лиш напрям творчости народу полишено майже облогом невідкритим ширшому сьвітови, а то – м е л ь о д и ї н а р о д н и х п і с е н ь. З соромом мусимо признатись, що доси материял мельодий пісень народних публікували за нас, іменно в Галичині, майже виключно чужі люди, як Залеський (Вацлав з Олеська) і Кольберг; з наших же людей хіба припадково хто зачепив за ту справу, та й то не етнограф-специяліст, а борше який композитор, що з багатого скарбу пісень народних брав материял до популярних “Вязанок”, “Складанок” (пупурі) або й до більших вокальних композицій. Тимчасом ніхто в нас не звертає уваги, що тоті перли народної творчости – мельодії народні – зникають майже з кожним роком під напором порядків новочасної культури та що крайний нині час, уратувати, о скілько можна, від загибели цінний той материял.

Відчуваючи сю конечну потребу завязали ся підписані в комітет, котрий поставив собі за задачу: публікувати систематично мельодії народні в периодичних випусках під заг. “Ук р а ї н с ь к о - р у с ь к і н а р о д н і м е л ь о д и ї”. Видавництво буде ведене в той спосіб, що кожний випуск чи том становити буде для себе окрему цілість, а містити буде, для уникнення монотонности, пісні ріжних категорій (історичні, гайдамацькі, вояцькі, побутові, любовні, лірницькі, обрядові, жартовливі і и.). Звертаючи головну увагу на мельодії, ми друкувати будемо при кожній пісні всі доступні нам вариянти сї мельодії з докладним означенем місцевости, де тота пісня сьпіває ся на таку або иньшу нуту, і з поданем осіб, хто пісню сьпівав і єї записав. Натомість текст повний будемо подавати лиш оден [вариянти тексту не будуть узгляднені, але

при кожній піснї будуть показані ті збірки, де находить ся ще єї текст або єго відміни].

Комітет має в своїх руках кілька сот народних мельодий [отже материял, котрий міг би вистачити вже тепер на кілька томів] і докладає всіх заходів, щоби І-ий том того видавництва як найскорше побачив сьвіт божий. Однак щоби виданє було о скілько можна повне й докладне і щоби обіймало при кожній мельодії як найбільше число доступних нам варіантів, звертає ся комітет з просьбою до дорогих наших Земляків, іменно до тих, котрі посідають збірники народних мельодий, або котрі хоч би кілька пісень [т. є. мельодий з текстами] з уст народу записали, щоби зволили свої рукописи надіслати як найскорше комітетови, до рук о. Нижанківського, а то як для доповнення приладжуваного до друку І-ого тому, так і до дальших випусків. Хто би з Земляків готовий свій збірник мельодий передав був уже давнійше третим особам, тих просимо уповажнити нас, щоби ми могли зажадати від дотичних осіб звороту тих рукописий. Вкінці просимо всіх сьпіволубивих Земляків наших, іменно тих, що живуть на провінції і мають нагоду почути рідну пісню просто з жерела т. є. з уст простого люду, щоби пильно при нагодах записували мельодії пісень з текстами і надсилали нашому комітетови. Для записуючих піснї подаємо увагу, щоби тексти пісень записували зі сьпіву а не з диктованя і щоби по можности старали ся віддати в текстї як найдокладнійше вивір льокальний. Хто би переняв з уст народу багато пісень і знав їх докладно висьпівати а не вмів їх записати під ноти, того просимо удатись до знайомих осіб музикально обрзованих, котрі можуть того зробити, або навіть зголоситись [на випадок пробуваня у Львові] до нашого комітету, а ми піснї запишемо під ноти.

Думаємо, що Земляки наші, маючи на увазі велику вагу задуманого нами видавництва, не приймуть байдужно сего нашого поклику, а подадуть нам з кожного огляду помічну руку. Всі рукописи, відтак кореспонденції і можливі запитання в тій справі просимо надсилати на руки о. Остапа Нижанківського у Львові [ул. Городецька, ч. 33а]. Близші дані що до ціни І-ого тому і услівя евентуальної передплати оголосимо пізнійше.

– У Львові, дня 9. н. ст. грудня 1894.

О. О. Нижанківський. Ф. Колесса. Д. Січинський.
Д-р Ів. Франко. О. Роздольський. М. Павлик. Б. Ленкий. С. Яричевський. Єр. Калитовський.

Зоря. 1894. Ч. 6. 15 марта. С. 507–508.

Новинки

– **Іменемъ редакційного комітету “Руско-українськихъ народныхъ мелодій”** заявляємо отсимъ подяку Вп. паннѣ Одарцѣ Глѣбовицкѣй зъ Циганѣ и Вп. п. М. Миколайчукови зъ Мервичѣ за надѣсланье власноручно списаныхъ мелодій народныхъ, а Вп. панѣ Наталіи Кобриньскѣй за вѣдступленье до ужитку видавництва обемистого збѣрника пок о. Т. Кобриньского. Заразомъ просимо Вп. Землякѣвъ, котрѣ готовѣ намъ помогти въ нашѣй работѣ, щобы поспѣшили ся зъ надѣсланьемъ матеріалѣвъ, позаякъ въ протягу мѣсяця рукопись буде вже вѣддана до друку. Комітетъ вѣдбувъ до теперъ 14 засѣданъ, на котрыхъ приготовано до друку надъ 35 мелодій пѣсень народныхъ зъ варіантами, числомъ до 80. До першого выпуска, котрый буде обнимати найменче 50 пѣсень зъ варіантами, увѣйдуть переважно наибѣльше у насъ розширенѣ пѣснѣ историчнѣ, балляды и пѣснѣ побутовѣ; натомѣсть пѣснѣ обрядовѣ, а то щедрѣвки, коляды, гагѣлки,

п'єснѣ весѣльнѣ, купальнѣ, обжинковѣ и т. п. будуть помѣщенѣ въ можливѣмъ комплетѣ доперва въ дальшѣмъ выпускѣ. Для того просили бы мы передовсѣмъ о надсыланьѣ намъ п'єсень першого рода, котрѣ яко прототипы або варіанты могли бы знайти помѣщенье въ I-ѣмъ выпускѣ, хочѣ очевидно за всякѣ матеріялы будемо вдячнѣ. Дякуючи великодушнѣй жертвѣ Вп. Добродѣя зъ Бережанъ, котрою матеріяльна сторона видавництва въ части обезпечена, постановивъ комітетъ розширити задуманѣй первѣстно плянъ видавництва въ той спосѣбъ, що до всѣхъ п'єсень буде доданный вѣдповѣднѣй акомпаняментъ фортепяна. Издавництво зыскасѣ тымъ очевидно на вартости и загальнѣмъ интересѣ. Заразомъ постановивъ комітетъ зъ уваги, що у Львовѣ жадна друкарня не має вѣдповѣднѣхъ черенокъ нотныхъ, друкувати I-ѣй выпускъ въ Липску, де такѣ виданя выконують ся вповнѣ артистично. Думаємо, що тымъ спосѣбомъ издавництво наше вѣдповѣсть и найприхѣтливѣшимъ вимогамъ. Матеріялы для комітету просимо надсылати на адресу: Єронима Калитовскаго, конципientа адвокатуры въ канцеляріи адв. д-ра Коса, Львѣвъ, ул. 3 Мая ч. 5.

– *За комітетъ: о. Остапъ Нижанковскій и Єронимъ Калитовскій.*

Дѣло. 1895. Ч. 9. 12 (24 сѣчня). С. 3.

Наука, штука и література

– П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій, нашѣ земляки-артисты, выступають довѣй вже часѣ въ операхъ, на сценѣ польскаго театру у Львовѣ, – а сукцесами своїми здобувають собі постѣйну увагу не лишѣ критики мѣсцевої але и заграничѣ. Всѣ троє, заангажованѣ стало на сезонъ оперовѣй выступали доси въ операхъ “Cavalleria rusti-

sana” – “Pajazzo” – “Mara” и прочихъ иншихъ, – а въ послѣднихъ дняхъ въ найновѣйшій оперѣ Руссini-ого пѣдъ заг. “Manon Lescaut”. Заки подамо основне справозданье зъ представленои на дняхъ оперы, и еи выконаня, згадаемо днесъ коротко, що п-а Крушельница вѣдтворила партію заголовну зъ такимъ артизмомъ, и зрозумѣньемъ рѣчи, що желати ей треба дальшихъ такихъ успѣховъ на тѣй тяжкѣй артистичнѣй дорозѣ. Голосъ еи звѣнкій, о широкихъ регістрахъ, пѣсля потреби сильный, импонующій або нѣжный, одушевляє слухачѣвъ; – наколи порѣвнують ся зъ голосомъ знаного нашего артиста п. Мишуги, то годѣ шукати слѣвъ до описаня сего чувства, якого дѣзнаешъ пѣдчасъ представленя. – Въ п’ятницю, мѣсто захорѣвшого п. Мишуги выступивъ въ оперѣ “Манонъ” п. М. Левицкій и перевышивъ всякѣ нашѣ ожиданя. Хотѣ въ послѣднѣй хвили повѣдомлений дирекціею театру о своѣмъ выступѣ, вывазавъ ся зъ своєї задачи зовсѣмъ вдоволяючо; але о тѣмъ всѣмъ на слѣдующій разѣ!

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 33. 11 (23) лютого. С. 3.

Наука, штука и література

– **Manon Lescaut.** Опера въ 4 актахъ Giasomo Russini-ого. Исторія оперы, якъ свѣдчать послѣдні новости зъ сеи области, зачинає вступати рѣшучо на новѣ дороги. Представителями напряду реалістичного, а радше “натуралістичного”, являють ся, у насъ представлені: Mascagni (Cavalleria rusticana), Leoncavallo (Pajazzo) и сими днями запрезентованый на сценѣ львѣвскѣй авторъ оперы “Manon Lescaut”. Такъ, – по розкѣшнѣй, спѣвнѣй та солодкѣй музицѣ старо-италійскѣй à la Rossini, Bellini, Donizetti, а навѣть повнѣмъ силы огня и инвенції Verdi мѣ, слѣдує, якъ на всѣхъ поляхъ штуки, такъ и

въ музицѣ напрямъ натуралістичный. Есенція натуралізму въ оперѣ лежить въ томъ, що не дошукаєшъ ся и не дослухаєшъ ся въ нѣй того спѣвного на скрѣзь мотиву (Leit Motiv), бо сей заступає всюды майже сама декламація (спѣвана) а тломъ сеи деклямації має бути орхестра, самостѣйно проваджена, котра и не дасть мелодіи самостѣйно ширше розвинути. Здавалось бы, що и повыша опера мусить мати зовсѣмъ тѣ самѣ цѣхи. Нѣ! Руссіні, хотъ “натуралістъ”, устерѣгъ ся тои манеры ново-Вагнеризму, а по-при тѣмъ всѣмъ въ дуже краснѣй, хочъ на скрѣзь оригінальнѣй формѣ выпѣвавъ тѣлько силы и пристрасти, тѣлько чувства молодечои душѣ и змалювавъ зовсѣмъ виразными красками характеры своихъ креацій при обильнѣй инвенції многихъ справдѣ красныхъ гадокъ.

Инструментація красива, оригінальна, приоблекає тѣ мелодіи въ одягъ такий, що каже конечно догадуватись руки мистця.

Лібретто, – звичла исторія упавшої женщины, котра смертію вѣдкупити має розрѣшеніе – уложивъ abbé Prevost, написавши романтичну повѣсть: *L’histoire de Manon Lescaut et du chevalier Des Grieux*. Лібретто се одушевляло музикѣвъ, якъ Verdi (*Traviata*) – Auber, Massenet а вкѣнци и Руссіні. Однакъ сей послѣдний рѣжнить ся цѣлковито вѣдъ прочихъ своихъ попередникѣвъ. Verdi, по при всѣй своѣй геніальнѣй творчости являє ся при нѣмъ поверховный, неприродный, ба навѣтъ банальный; – Massenet (*Manon*), вѣдтворивъ музику, правда чудну и все гарну, але повну ліризму, а хочъ Руссіні майже рѣвночасно зъ Massenet’омъ выкѣнчили свои оперы, Manon Руссіні-ого спочивала довший часъ въ забутію, черезъ якѣсь-тамъ италійскѣ купецко-выдавничѣ интриги.

Замѣсть лібретта слѣдуючій: Коротка, весела пригрівка, (навѣтъ зовсѣмъ не увертура) котрой мотивъ и ритмъ кѣлькакратно водзыває ся въ оперѣ, впроваджує насъ помѣжъ

веселе товариство дѣвчатъ, помѣжь котрыми забавляють ся два студенты: des Grieux и Edmondo. Образъ цѣлый живой, веселый и свободный, таки-жь самѣ и хоры и музыка.

Характеристичный вѣдголось трубки почтовой перерывае забаву, заѣзджае возъ почтовый, зъ которого высѣдае Манон Lescaut, гарне, молоде дѣвча (п-а Крушельницка) и братъ еи, поручникъ Lescaut (п. Шиманьскій). За ними надтягае пѣдстаркуватый богатый помѣщикъ Geronte, переслѣдуючій своею любовію Манонъ. По короткой розмовѣ серця обоихъ молодыхъ людей, Манон и des Grieux, загорѣли любовію до себе. Она, по волѣ вѣтця свого мае ѣхати въ монастырь, вѣнь опираєсь сему, а коли и Geronte старає ся прийти въ посѣданье еи серця и силою завезти еи до Парижа, порѣшають утечу.

Другій актъ въ Парижи. Манонъ, по короткѣмъ снѣ любви, улягла мамонѣ Geront-a и стрѣчаемо еи въ его пышныхъ сальонахъ, де веде шовкове житье середь забавъ и розрывокъ всякого рода, аж до знудження. Тутъ, зъ туги за нею, закрадає ся des Grieux, давно вже ожиданий, – обоє порѣшають дальшу утечу, Манонъ забирає вже не свои дорогоцѣнности, але Geronte перешкоджує утечѣ, спроваджує поліцію и вѣддає Манонъ до вязницѣ.

– Сцены всѣ надзвычайно драматичнѣ и прекрасно иллюстрованѣ музикою.

По II-гѣмъ актѣ слѣдує intermezzo орхестральне (d-dur), въ часѣ которого являє ся живой образъ Манонъ у вязници, а у стѣпѣ еи des Grieux. Intermezzo доспѣвує пречудно тоє, чога образъ не доповѣдає, а се, силу тои любви, котра des Grieux приковує до Манон мимо еи зрады, мимо еи ганьбы.

Слѣдує актъ III. въ пристани Havre. Передъ вязницею des Grieux, въ розпуцѣ, збирає ся народъ ругаючій его, а цѣкавый на депортацію увязнєныхъ, але des Grieux, силою своєї розпуки узискує дозвѣль команданта експедиціи, това-

ришити Манонѣ, котра силою зятягнена на корабель зь окликомъ радости кидає ся въ єго обнятя.

IV. актъ на прогнаню, въ Америцѣ. Скелѣ, дебри, нѣ животины, нѣ ростины, нѣ воды кралѣ для спаленихъ вѣдъ жарѣючого сонця устѣ не найдешъ. – Конецъ отже: въ обнятяхъ любого смерть страшна, бо зъ жажды и голоду.

А тепер музыка. Но годѣ, щобы мати яснє и вѣрнє понятѣ, якъ повисшї повнї силы драматичной зъиллюстрованї точно а чудово музикою, – описати годѣ; рада на се одна: бути самому на представленю. – Музыка, якъ и въ Cavalleri и Mascagni-ого, такъ и тутъ, на скрѣзь драматична, а хотяй не нагромаджена така сила ефектѣвъ якъ въ Cavalleri-и, – єсть выразомъ послѣднимъ ново-италїйского напряду.

Дирекція доложила всякихъ заходѣвъ, щобы оперу сесю выставити достойно. Орхестра, зь ново-заангажованымъ гарфістомъ держала ся зовсѣмъ корректно, декораціи и костюмы свѣжї и гарнї, бо новї.

Зь артистѣвъ на першѣмъ плянѣ станула рѣшучо п-а Крушельницка. Варто послухати, якъ совѣстно vystudїovala она свою незвычайно трудну партїю и зь якою прецизією єи вѣддала! Правда и то, кого поблагословить доля голосомъ такимъ, якїй посѣдає п-а Крушельницка, не штука при безнастанной и совѣстнѣй праці надъ дальшимъ образованьемъ єго чарувати слухача силою, дзвонкостю и непорочно чистою інтонацією.

Першїй разъ, се є въ четверѣ, (бо давано ще оперу сесю въ пятницю и въ суботу) въ партїи des Grieux, п. Мишуга державъ ся, якъ пристало на рутинованого артиста дуже добре, хотяй мавъ до поборєня поважнї трудности нагромаджнї въ тѣй партїи. Въ пятничномъ представленю наступила несподѣванка. П. Мишуга захорѣвъ несподѣвано въ самъ день представления, – дирекція упросила отже въ послѣднѣй хвили,

(приготовлюючого ся до дебюту що ино) п. М. Левицкого до выс-тупу въ той партіи на пятницу и субботу. П. Левицкій дѣйстно перевысшивъ выступления своими всякѣ нашѣ ожидания. Голосъ его, хочъ не той мѣры и силы що п. Мишуги, поборювавъ дуже певно и свобѣдно всяки трудности, якѣ стрѣчаютъ всякого початкующего, а доказомъ сего були тѣ теплѣ оплески признаня зо стороны слушающей публики, якими нагороджувала вѣдважного молодого а музыкального адепта сцены.

Въ партіи поручника Lescaut'a выступивъ такожъ намъ знакомый а симпатичный п. Шиманскій. Хотя на першомъ представленіи остававъ все на дальшомъ плянѣ, выбивъ ся значно на верхъ въ пятницу, а ще красше въ субботу. – Меншѣ партіи повѣренѣ были: п-ѣ Каспровичовѣй, котра за корректне водспѣванье мадригалу збирала заслужени оплески, – и п-у Карпиньскому (Edmondo). – Публика приняла нову оперу дуже симпатично, а естъ надѣя, що рѣчь така буде все будити живе занятье въ шукаючѣмъ свѣжихъ вражѣнь музыкальнѣмъ свѣтѣ.

Вѣ второкъ 26-ого н. ст. лютого “Manon” зъ пп. Мишугою, Шиманскимъ и Крушельницкою.

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 35. 14 (26) лютого. С. 2.

Наука штука и література

– Въ недѣлю (24 с. м.) представлено въ театрѣ гр. Скарбка велику оперу Вердіо “Traviata”, по лібреттѣ посестру оперы “Manon”, зъ п. Мишугою [Alfred de Germond], п. Шиманскимъ [George de Germond – отецъ] и зъ панною М. Козловскою, ученицею пп. Сувестрь яко дебютанткою въ партіи Violetta-ы [сопранъ кольоратуровый].

Поминаючи деякі недостатки, якъ невыразна декламація або непотрѣбна афектація въ деяких тонахъ а часомъ и въ цѣлыхъ уступахъ, вийшла п-а Козловска зъ тои дуже труднои, бо кольоратуровои партіи зовсѣмъ вдоволяючо, мала навѣть хвилѣ дуже щасливѣ, котрі кажуть догадуватись, що при дальшій совѣстній праці стане въ ряды непослѣднихъ спѣвачокъ оперовыхъ. Голосъ еи милый, чистый, о широкомъ и ровномъ регестрѣ. Гра, якъ на дебютантку, дуже свободна.

П. Шиманскій (баритонъ) спѣвавъ дуже гарно. Въ тій партіи мавъ вонъ часъ голосъ своій розвинути, а коли и гра его була добра, публика надгородила его рясними оплесками за гарно вѣдспѣваніу уступы въ актѣ II-омъ и III-омъ.

О п. Мишузѣ тяжко приходить що-небудь писати. Хто въ житю не чувъ артиста сего и не бачивъ на сценѣ, той бы силувавъ ся ще на слова похвалы для него. Досить зареєструвати фактъ, що по вступній аріи II-ого акту одержавъ вонъ величезный вѣнецъ зъ зелени та цвѣтѣвъ, а на лентахъ виднѣла напись: “Znakomitemu spiewakowi galicyjskiej ziemi – wielbicielka jego talentu Warszawianka”.

Зъ успѣхѣвъ поодинокихъ солістѣвъ можна вже вносити, що сцены соборні выходили гарні, вражѣнье напружаюче, а терцетъ зъ IV-ого акту и сцена цѣла мусѣла зворушити кожного.

Скрипкове сольо въ пригрівцѣ до IV-ого акту, въ заступствѣ п. Вольфсталя, вѣдогравъ на жаданье публики двѣчи п. Якель, професоръ школы музичной, такъ гарно, що здавало ся въ першій хвилѣ, що се грає самъ п. Вольфсталь.

Виконанье оперы зробило взагалѣ вражѣнье зовсѣмъ користне.

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 37. 16 (28) лютого. С. 3.

Новинки

– П. Микола Левицкій, знаний у нас спѣвак-тенористъ зъ выступовъ гостинныхъ въ львѣвскѣй оперѣ и зъ концерту въ честь Шевченка, устроює на другій тыждень концертъ при спѣвъучасти артистовъ оперовыхъ п-ны Штрассернъ и пп. Єроміна и проф. Слядка, щобы придбати собѣ фондъ на дальше образование въ спѣвѣ за границею. Думаємо, що якъ само имя нашого симпатичного земляка, такъ и цѣль сама та й спѣвъучасть знаменитыхъ силъ артистичныхъ, повинні заповнити биткомъ салю, – здасть ся “Народного Дому”.

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 62. 17 (29) марта. С. 2.

Новинки

– П. Микола Левицкій, артистъ оперѣ львѣвскѣй, устроює – якъ було вже згадано въ нашѣй часописи – въ недѣлю дня 7 н. ст. цвѣтня с. р. въ великѣй салѣ Народного Дому свѣй концертъ при вспѣвъучасти пп. З. Чаплиньскои, Євг. Штрассернъ, оперовои спѣвачки, Юл. Єроміна оперового спѣвака, проф. Слядка віольончеліста и проф. Найгавзера, яко акомпанятора, – зъ слѣдуючою програмою: 1) Монюшко: “Галька” – “Szumią jodły” – концертантъ. 2) Mascagni: “Cavalleria rusticana” – арія Сантуццы – п-на Штрассернъ. 3) Невядомскій: а) “Nie swatała mi cię matka”, б) “Jakże cię mam brać” – концертантъ. 4) Деклямація – п-на Чаплиньска. 5) а) Монюшко: “Stary kapral”, б) Tosti: “Giulia” – п. Єроминъ. 6) Нижанковскій: “Минули лѣта молодіи” – сольо тенорове въ супроводѣ віольончелѣ и фортепяна – виконають: концертантъ, проф. Слядекъ и проф. Найгавзеръ. 7) Donizetti: “Фаворита”, дуєть – виконають: п-на Штрассернъ и концертантъ.

Початокъ о годинѣ 7 ½ вечеромъ. Цѣны мѣсць: фотель 1 злр. 50 кр., крѣсло 1 злр., вступъ на салю 50 кр., галерія 30 кр. Білетѣвъ можна дѣстати въ комнатахъ “Бесѣды” [ул. Вѣрменська ч 2. I. поверхъ] а въ день концерту вѣдъ години 6. при касѣ. – Подаємо въ цѣлости програму сего концерту, щобы прихильники таланту п. М. Левицкого бачили, якъ знаменито заповѣдає ся той концертъ, и заманіфестували свою прихильнѣсть для нашего артиста громадною участію въ концертѣ на цѣль дальшого образования за границею.

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 62. 24 марта (5 цвѣтня). С. 3.

Новинки

– Панна С. Крушельницка, наша артистка, спі-
вачка по перебутої тяжкої инфлюенцѣ въ домѣ свого вѣтця въ Бѣлої, вибираєсь до Італіи въ цѣляхъ артистичныхъ и то на три роки. Передъ вѣдѣздомъ задумала она помѣжь 12 ымъ а 15 ымъ с. м. дати у Львовѣ свій прашальний концертъ, а до участі запросила помѣжь иншими и товариство “Боян”. Се наше товариство хотячи сплатити довгъ вдячности паннѣ С. Крушельницкѣй за повный пожертвования выступъ єи на сегорѣчнѣмъ концертѣ Шевченковѣмъ, порѣшивъ зъ всякою готовостію взяти участь въ єи концертѣ и запрошує отсимъ своихъ Вп. членѣвъ на перед концертову пробу мѣшану, котра водбуде ся въ комнатахъ товариства вѣ второкъ о годинѣ 8-ѣй вечеромъ. Надѣятись, що якъ Вп. члены “Бояна” такъ Вп. публичнѣсть заманіфестують своєю присутностію на пробахъ а вѣдтакъ на концертѣ свою щіру симпатію та прихильність для своєї неоцѣненої артистки.

Д-рѣ С. Ф., О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 88. 22 цвѣтня (4 мая). С. 3.

Наука, штука и література

– **Ораторія Мечислава Солтиса.** “Лютня”, львівське польське товариство спѣвацке, выконало дня 29 вересня и 5 жовтня с. р., разъ въ сали “Сокола”, а въ друге въ сали “Народного Дому”, ораторію до слѣвъ Сез. Духиньской “Śluby Jana Kazimierza” зъ музикою М. Солтиса. Ораторія, итал. “Oratorio”, – се назва на-пѣвъ драматичной, на-пѣвъ епічної, а лірично контемплативной формы композиції – бере властиво свою назву вѣдъ комнаты, званої “oratorio”, въ монастири St. Girolamo а вѣдтакъ Sta. Maria въ Vallicelli въ Італії де Philippus Neri, монахъ, державъ вѣдчиты своимъ собратямъ зъ Історії біблійной. Зборы тѣ зросли зъ часом до значѣня наукового товариства монахѣвъ, котре папа Григорій XIII. въ р. 1575 яко “Cogregatione dell’ Oratorio” потвердивъ. Для звеличання своихъ духовныхъ вѣдчитѣвъ, впровадив Neri при участі папского капельмістра Animucci-я, а по нѣмъ Palestriny спѣвы, котрѣ мали цѣль гимнами иллюструвати вѣдчитуванѣ сцени зъ історії біблійной. Спѣвы тѣ (Laudi spirituali) суть отже предтечами нинѣшної ораторії. Зъ часомъ перетворились тѣ Laudi въ певного рода містерію моралізуючого змѣсту; въ р. 1600 Cavallieri въ своѣмъ творѣ “Anima et corpo” зъ впровадженѣмъ Stilo rappresentativo (спѣвъ рецетованый) зробивъ новий, а до нинѣ уживаный зворотъ, до музики драматичной, чи то духовной чи свѣтской, впроваджено дальше и супровѣдъ інструментальний (яко конечно услѣве нового стилю), котрый становили: cemballo, clitaronne, lira d’orria, два флѣты и скрипка, пѣпираюча рѣвнозвучно голосъ сопрановый. Якими вѣдтакъ дорогами штуки доходила ораторія до нинѣшної формы и до нашихъ часѣвъ, се рѣчь історії музики, – мы обмежимо ся лишъ на згадцѣ, що Händel бувъ послѣднимъ зъ тыхъ музикѣвъ, котрый форму сеи штуки

допровадивъ своєю творчостію до кульмінаційної точки совершенности. (Ближе о тѣмъ: Dr. H. Riemann “Musik” стор. 626 и 651; Dr. Langhans XII. Vorlesungen стор. 120; Musiol, стор. 135, 157, 178; В. Rothe стор. 54; А. Свобода, Исторія музики т. II. стор. 137; Амброзь и пр.). Щобъ пѣзнѣйшї композитори довели рѣдь сеи музики до подѣбной совершенности, исторія не каже, хоч многї зъ нихъ зъ рѣзнымъ успѣхомъ єи управляли.

У насъ, якъ бачимо, поспробувавъ на тѣмъ поли своєї сили п. М. Солтисъ, ц. к. учитель музики при женської семинарії учительської у Львовѣ. Лїбретто, основане на подѣи нападѣвъ Шведѣвъ на Ченстохову и оборону єи патріотичнымъ монахомъ Кордецкимъ, а зложено писателькою польскою Севериною Духинською, дало єму починъ до композиції. Композиція будь-що будь обдуманна и закроєна на бѣльшї розмѣры, о тѣмъ свѣдчать єи чотири частї: I. Интродукція, II. Прольогъ, III. Ченстохова и IV. Обѣтъ королѣвскїй. Соля виконанї оногды пп. Волощаковою (сопранъ), Ол. Нижанковскимъ (басъ), М. Витошиньскимъ (барїтонъ), хоры “Лютнѣ” мѣшанї и мужескї подѣ енергїчною управою пана Цетвиньского и оркестра 30 ого полку пѣхоты – зложились на гарне и вповни вдатне виконанье сего твору. П. М. Солтисъ, довершивши свои музичнї студїи въ Парижи, дававъ ся пару разѣвъ пѣзнати у Львовѣ яко знаменитый гармонїстъ и теоретикъ, а студїюючи свои и другї славянскї народнї пѣсни, – передававъ ихъ гарно обробленї рѣзнымъ спѣвацкимъ товариштвомъ львовскимъ до виконаня. Свою ораторїю попередивъ написаньемъ оперы: “Ловы у Висничи”, котра хоч удачна, не дѣждалась поки що прилюдного выставленя, зъ причини не привѣтности принятя єи зѣ стороны львовскихъ автохтонѣвъ музичныхъ. Для розрады п. Солтиса, скажемо, що и такї великї творцѣ и реформаторы оперъ якъ Моцартъ, Бетовень, Глюкъ, а хоч бы и

Вагнеръ, мусѣли довѣ часы неразъ ждати, щобы ихъ оперы були поставленѣ на тую выжину, зъ якои нинѣ они являють ся.

Пригляньмось коротенько згаданѣй ораторіи. Зъ 21 инструментально-вокальныхъ нумерѣвъ, находячихъ ся въ партитурѣ, кождый майже вѣдзначає ся певною характеристикою своєродною, въ декотрыхъ зъ нихъ, хочъ ще и не цѣлковито артистично выкѣнченныхъ, пробиваєсь умѣла рука въ провадженю поодинокихъ, особливо вокальныхъ голосѣвъ, – въ декотрыхъ зновъ дуже удачно ужитѣ и выкористанѣ рѣзнѣ эффекты инструментальнѣ, а декотрѣ зъ нихъ порывають навѣтъ слухача своєю непримушеною и не-пересадною вервою и житьємъ, якъ н. пр. хоръ сатанѣвъ (*Allegro B-mol*, – 2/4), котрый, мимоходомъ сказавши, повиненъ бувъ безъуслѣвно бути въ скоршѣмъ темпѣ, якъ оногды на концертѣ Лютнѣ, выконаний. Житѣ, рѣзличнѣсть ритмічна и гармонічна, при мѣсями удачнѣй инструментациі, суть змальованѣ въ хорѣ мѣшанѣмъ *Allegro F-mol* та въ слѣдуючѣмъ мужескѣмъ, шведскѣмъ *Moderato B-dur*, 2/4; а импонує навѣтъ вражѣнє робити *unisono* хоръ *Fis-dur*, рефренъ короткѣй вправдѣ, але зручно три разы повтореный при кождоразовѣй змѣненѣй инструментациі. Цѣль, може и небажана композиторомъ справдѣ осягнена, коли мелѣодія врыє ся такъ глубоко въ ухо слухача, що той, выходячи зъ продукціи домѣвъ, мимоволѣ затыгне собі: *Witaj! Krzyż twym orężem, Przed nim bezsilny wróg; Z Tobą Szweda zwyciężym, Chce tego Bóg.*

Споминаючи задля недостачи мѣся лиш коротко о речітативахъ и *ensembl*-ахъ сольовыхъ, котрѣ то, якъ *F-mol* 3/4, *Andante F-dur*, панѣ Волощакова вѣддала при досыть поправнѣй вже деклямаціи, спокѣйно, зъ зрозумѣньємъ и вповни удачно, – о харнѣмъ солю п. Витошиньского *Largo E-mol* 6/8 – и о речітативахъ та аріяхъ басовыхъ п. Ол. Нижанковского, котрого повный а сильный басовый голосъ дуже замѣтно вы-

ринавъ зъ тои повени хорально орхестральной, – належить згадати ще о двохъ хорахъ мѣшаныхъ а то: 1) “Litania” Cis-mol – и 2) Хораль: “Boga Rodzico” Largo F-mol. Два тѣ уступы суть справдѣ перлами, котрѣ все будутъ свѣдчити о способности музыкальной своего творца. Однакъ сему тематичному переведеню обраного мотиву, сему консеквентному провадженю голосѣвъ а особливо сему “Meisterstück-ови” въ послѣднихъ 10 тактахъ закончающихъ “Litani-ю” – або зъужиткованѣй въ такій невымущеный и простой способъ мелодіи прастарого хоралу “Boga Rodzico”, – не дорѣвнує, хочъ такожъ гарный и сильный фіналь As-dur, Allegro, C. Пѣсля гадки многихъ ораторіа повинна бы тутъ мати и законченье, бо, хіба зъ уваги на лібретто було се неможливе цѣлый сей мелѣодрамъ зъ менче вже удачною иллюстративною музикою, а гарнымъ выголошеньемъ артиста п. Хмелѣньского и той послѣдній хораль 3/4, Adagio F-dur, ослабляютъ значно ефектъ, найприроднѣйшого въ свѣтѣ музыкального законченя, ожидаемого на фіналь: “Chwała”.

Орхестра, хочъ такъ ославлена зъ своєї рутины, давала однакъ собѣ мѣсяцями свѣдоцтво неконче вдовольяюще, а трубки въ н-рѣ 4 тѣмъ III-ої части (C-mol Allegro moderato) въ тризвукахъ “tis dur” и “des dur”, врѣзали таке сольо, що мало бракувало, а були бы окреме “браво” дѣстали... Вкѣнци замѣтити належить, що пѣдчасъ диригованя начального дѣрігента, нѣкому, хочъ бы се бувъ и самъ п. капельмайстеръ, окремо, зъ заду диригувати не вѣльно, бо вийде зъ того таке, що хоры и одна часть орхестры буде держатись темпа одного дѣрігента, а друга часть диригована окремо, буде собѣ выбивати рѣвночасно окреме, а зовсѣмъ въ партитурѣ не зазначене темпо. Се нагадує мимоволѣ байку про клясичный союзъ рака зъ птицею.

“Лютня” – се треба признати – вивязала ся зъ своєї задачѣ вповнѣ вдоволяючи; хочь на другой продукції не було такого комплету хорального якъ на першой.

О. Н.

Дѣло. 1895. Ч. 218. 29 вересня (11 жовтня). С. 3.

Наука, штука и література

– Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса.

Коштом і заходом тов. “Просьвіта” у Львові, а з друкарні “Наукового Тов. імени Шевченка” появил ся недавно збірник народних пісень великої 8-ки для хору мішаного і мужеского, в ціні 2 К 50 сот. – На початку сеї дуже гарно виданої книжки читаємо коротке передне слово автора, котре не від річи буде тут в цілости навести:

“Наша Дума” містить у собі майже виключно українсько-руські народні пісні, т. є. такі пісні, що їх складає і сьпіває сам народ.

Въ числі 52 пісень збірника найде ся ледво кілька ненародних складань, як: “Ще не вмерла Україна”, “Гей ти, тату, тату наш”, “Ой зійшли ся всі бурлаки”, – сі пісні помістив автор для їхнього патріотичного змісту; патріотичних пісень не складає сам народ, а потрібно їх при всяких сьвяточних обходах – і дальше мабуть “Широкеє болонячко”, “З’їздив я коника” і “Зеленая рута”, та і ті своєю формою, змістом і напівом відповідають духови народної поезії і музики так, що прийняли ся і сьпівають ся скрізь між нашим селянством.

“З друкованих збірників користував ся автор лиш одним “Собраніємъ малороссійскихъ народныхъ пѣсень” А. Єдлічки (вид. Юргенсона в Москві ч. I і II.), з котрого

вибрав мелодії трьох пісень: “Чи я в лузі не калина була”, “Ішов милий горонькою”, “Сонце низенько”.

“Значне число мелодій і текстів пісень виписав автор з рукописної збірки д-ра Івана Колесси (котрого пам'яті сей збірник і присвячений), що зібрав етнографічні материяли в селі Ходовичах стрийського повіта.

“Більшу часть пісень, заміщених у сім збірнику, записав сам автор, подаючи околицю, а часто і особу сьпівака. Коли сьпівак не подавав тексту пісні у повній та закінченій формі, автор виписував слова дотичної пісні з друкованих збірників, вибираючи найповніший варіант. Тексти деяких пісень вибрані з рукописної збірки Осипа Роздольського (учителя руської гімназії у Львові), від котрого записані також і мелодії 9 пісен.

“Пісні сего збірника суть переважно мало зв'язні (таких пісень набереться до 40) і будуть новостію для руських сьпівучих кругів. Усі пісні, заміщені в “Нашій Думі”, не виключаючи навіть так загально зв'язних як “Ще не вмерла Україна” і “Верховино”, перший раз виходять друком в отсім чотироголоснім хоровім укладі; їх гармонізація – се оригінальна праця автора.

“Складаючи сей збірник і гармонізуючи народні пісні по можности легко і просто, мав автор на оці не лиш селянські і міщанські хори, але також ліпше вишколені Боянські дружини.

“Поодинокі пісні нашої збірки, споріднені з собою тонаціями, лучать ся в малі групи, становлячи окремі цілоти музичні: можна їх сьпівати разом як малі quotlibet-и (т. є. вязанки пісень). Такі групи зазначені у змісті скобками.

“Ціль видання є подати руським сьпівучим кругам сьвіжий а до того питомий корм, щоби наші сьпіваки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого селянства і

міщанства велику вагу і красу вимираючих уже народних пісень, в котрих мов у зеркалі відбила ся народна душа, в котрих найкраще заховали ся своє рідні черти українсько-руської народної поезії і музики”.

На тім кінчить п. Колесса своє, в Самборі 30 січня 1902 р. списане передне слово.

Від давного часу відчував ся у нас в Галичині брак збірника пісень народних, котрі би відповідно уложені могли зайняти місце в програмах різних руських концертів та музикальних вечерниць а тим самим виперти хоч гарні декуди, але чужі і не відповідаючі духови нашої народної музики пєси. Кілько то нераз треба було напроситись різних мельоманів, посідаючих які-такі кепско повідписувані, а ще гірше часом зложені “кавалки до сьпіву”, щоби можна їх дістати перед таким вечерком; а нераз через те саме і ми-налась охота до уладження яких вечерниць з причини браку приступного підручника. Найбільше безрадні були тут всякі хори селянські та міщанські.

Львівський Боян має на жаль за малі фонди, щоби міг постійно твори наших музиків друком оголошувати. Літо-графує вправді різні річи до сьпіву, але тільки для своїх членів, отже в малій скількості примірників; те саме роблять і інші провінціональні Бояни, але загального хісна з того мало, бо не всюди найдуть ся люди, котрі би уміло видавництво таке повели.

Бували у нас, що правда, спорадичні видання, як “Боян” В. Матюка, а перед тим “Кобзар”, виданий питомцями дух. семинарій; але там находились річи хоч дуже гарні, але дуже давні та не відповідаючі нинішньому напрямови нашої музики. А коли і трафились які красші або більше відомі народні пісні, були вони так примітивно зложені, що годі було до них одушевлятись.

Збірник “Наша Дума” є першим виданєм, що заінтересувало ся щиро самою тільки народною піснію. П. Ф. Колесса порозумів як слід, що не годить ся нам уже днесь шукати за мотивами до композицій українських по воздухах чужих, але треба вже раз рішучо стати на тім становищі, що мусимо поживу тую черпати з величавої скарбниці наших народних пісень відповідно їх обробляти, самим дальше в тім напрямі образуватись і стреміти поступенно до рішучого знаціоналізованя нашої музики. Тую ідею указав давно вже на Україні наш незрівняний Лисенко; вона всюди у нас покvapно приймаєсь, на доказом сего і отсей збірник п. Колесси. Обіймає він самі народні пісні, та не ті, що то їх всілякі Падури складали, а ті, що живуть поміж народом нашим, котрий все і при кожній нагоді свого буденного чи сьвяточного життя ними користуєсь.

Мотиви тих пісень записані з всякою точностию та скрупулятностию, звісною у п. Колесси, а прибрані в збірнику его пісні в таку припадну хоч і оригінальну гармонізацію, що переглядаючи его, набираєш пересьвідчення, що має ся тут діло з певним себе, сьвідомим своєї ціли та фаховим знатоком нашої народної музики. Особливо в першій часті (мішані хори) свого збірника, не вдоволяєсь він поданєм самого тільки мотиву, пісні; він обертає его так, неначеб хотів показати красу пісні хоч з сего, хоч з другого боку, повтаряє єї при другій та третій строфі слів пару раз, то в ріжних позициях, то в інших голосах, зручно її продовжує та по неволі а на силу вбиває її у память слухаючого!

Що-до гармонізації слідний у п. Колесси рішучій напрям, пропагований остатними часами новітніми дослідниками (Сокальський) музики народної в Росії і Лисенко на Україні, – напрям гармонії основаної на ладах діятонічних, з можливим поминенєм хроматизмів. Гармонія тая звучить

дуже оригінально, подекуди архаїчно, що надає незвичайного кольориту пісням особливо обрядовим.

Спосіб сеї гармонізації перевів п. Колесса перед тим неначе на пробу з своїм переднім творі “Тагілки” для мішаного хору і там, хочачи доказати декотрим “невіруючим” нашим музикам-хроматикам хосенність примінення тої гармонізації до нашої народної пісні, використав її, признати треба, дуже зручно.

Пісні другої часті, хори мужескі, хоч так само як і мішані, уміло дібрані, гармонічно гарно оброблені, однак з природного браку тої ширини гармонії, якою оперує хор мішаний, не виходять так незвичайно інтересні як тамті, хотяй треба признати рішучо, що пісень народних для мужеского хору в той спосіб оброблених доси не малисьмо.

В однім із своїх листів згадує п. Колесса, що: “не гадає на виданю сего збірника спочити, лиш хоче дальше гармонізувати і видавати народні пісні”. Іншому чоловікови не так скоро дав би я віру на подібну “погрозу”; але витревалість в праці п. Колесси дає всяку запоруку, що наведені висше слова єго не довго дадуть нам ждати на другий том народних пісень єго знаменитого укладу, до чого певно не пожалує і дальше ні кошту ні заходу наше Товариство “Просьвіта” у Львові, котре і до сего видання дало п. Колессі так моральну як і материяльну принуку.

Заохочувати когось, щоби собі справив обговорюваний отсе збірник, здаєсь мені зовсім злишно, бо було би просто сьмішним величатись “сьпіволюбним”, а не мати “Нашої Думи” в бібліотеці своїх музикалій.

Остан Нижсанковскій.

Діло. 1902. Ч. 63. 18(31) марта. С. 3.

З літератури і штуки

– Концерт “Стрийского Бояна”. Про сей концерт, що відбув ся дня 13 с. м. в сали “Народного Дому” в Стрию пише нам о. Остап Нижанковский:

Поодинокі точки програми сего концерту виконано всі так, що годі і вибагливому критику підвести які заміти, бо справді, з подібною солідністю у виконанню стрічаємо ся рідко навіть в столиці краю а тим менче на провінції, де сили з конечности мусять бути малочисленніші та менче добірні. До поодиноких точок концерту треба піднести ось що. Виконано передовсім Шумана “Цигани” мішаний хор з фортепяном. Є се твір, котрий дуже плястично представляє безжурне та бурлацьке жите циганів, а викінчено єго з таким житем та вервою, що в тій хвилі треба було єго ще раз повторити. Бортнянського концерт “Скажи ми Господи кончину мою” при фісгармонії випав рівнож бездоганно. Се рішучо найтрудніший концерт Бортнянського, що вимагає незвичайної точности та певности голосів у відданю сольових партий, а знаменитого вишколення хору, особливо в кінцевій часті (fuga). Коли послідні, повні та широкі акорди кінцеві дали знати, що хаотичне се переливане голосів доганяючих себе гармонійно зближаєсь до кінця, аудіторія нагородила хор за відсьпіванє сего псальма бурею оплесків. Зрозуміли здаєсь і слухачі, що се праця не одної хвилі і не легка та що “Боян” працював на се, щоб гостей своїх достойно повитати. Як кінцевий хор відсьпівано Січинського: “Лічу в неволі” хор мішаний з фортепяном. Признати треба, що се найкрасший твір п. Січинського, а тим інтересніший, що бачимо у нїм певний зворот автора в напрямі націоналізованя своїх композицій. Не завсім се, що правда, удало ся, бо прим. сольо тенорове, хоч як гарне, все таки троха затягнене з німецка, –

але за те хори, особливо кінцевий, такі свої, що і німець не розуміючий слів, мусить догадати ся, що се щось конче українського. Думка Шевченкова знаменито відчута і композитором і музикою з-ілюстрована, що якраз причиняєсь до великої вартости твору. Певна річ, що колиб в Стрию була військова орхестра до розпорядимости, був би Боян Стрийський не залишив спосібности представити твір п. С-ого так, як він і був написаний, та годі, треба було вдоволити ся супроводом фортепяну. – П. Стефан Паньків, звісний вже Стрийській публиці скрипак, відограв знаменито а) Ernst'a Елегію та б) Chopin'a Nocturne Es dur transposie Sarassate, одушевляючи всіх своєю гарною грою. П. Паньків прямо сьпіває на скрипці і се іменно робить на слухачах кольосальне вражіє.

– З мужеских хорів відсьпівано один Вахнянина “Молоді сні” з фісгармонією а другий Нижанковского “Нова Січ” з фортепяном. У викінченню тих хорів було тільки оригінальности – у однім тільки туги і ніжности та любязности, а у другім тільки козацької широкої натури та завзятости, що дивує ся чоловік, де набралось у сьпіваків тільки тонкостий (пуансе-ів) у відданю гадок обох сих композицій. Кульмінаційною точкою концерту був сольовий сьпів п. Маєрової, жінки місцевого прокуратора а учениці Галя. По перший раз виступила она у нас на рускім концерті, хоч звісна з виступів на в вечерках польских в Стрию і концертах у Львові. Підчас першої появи, привитана рісними оплесками із сторони рускої публики неначе вдячної їй за се, що не побояла ся у тих “гайдамацких” часах сьпівати по “хámски”, по одержанню прекрасної китиці з живих цвѣтів, заспівала Лисенкове: “Коби мені мамо намісто”. Поборовши знаменито трудности язика, віддала пісню тую з таким розумінєм та чувством а притім з таким артизмом, що так інтерпретовану пісню

чулисьмо хиба у нашої Крушельницької. Голос у п. Масрової дуже симпатичний, яко меццосопран о регістрі широкім а притім так гнучкий, що при усім своїм ліризмі має також прикраси кольоратурові, котрі п. М-а уміє справді хитро використовувати. По програмовім вальчику Галля додала п. М. надпрограмово еще Нижанковского: “О не забудь!” – віддано рівно пориваючо, як і перше.

– З дальшої части програми слідувало: Godard “Ber-seuse” тріо на меццо сопран, скрипку і п'яно; та Носковского: “tach”, віддані не менче удачно і з великим зрозумінєм. – Концерт доповнила часть неофіціальна, що мала вже місце поза кулісами. Ото в часі, коли публика бавила ся еще живою розмовою на сали, члени Бояна зібрані в комплеті давали доказ узнання для щирої, охотної та безкористної довголітної праці свому акомпаніаторови, акад. п. Гертнерови. Презес тов. п. Дрималик по короткій а сердечній промові вручив єму на памятку від Бояна золоту шпильку (торбан з лентою і галузкою лавровою) з тим, щоби даруночок сей і дальше ободряв єго до так щирої та хосенної праці для Стрийского Бояна як доси. Признанє се було вповні заслужене.

Ост. Нижанковский.

Діло. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3.

Лисенкове сьвято в Київі

Вчера з технічних причин вспіли ми лише в короткій телеграмі подати нашим читачам звістку про перші вражіння з Лисенкового сьвята в Київі. За се нині можемо поділити ся з нашою публикою просторим справозданєм.

Як вже було подане нами вчера, прибуло на Лисенкове сьвято з Австрії 21 делегатів, а то 11 з Галичини (д-р Олесницький, проф. Шухевич з дочкою, п-ною Дарією, п-ї Боби-

кевичева, радник Вахнянин, редактор д-р Левицкий Евген, о. Остап Нижанковский, проф. д-р Студинський, д-р Копач, п. Сидір Бриттан і Лев Ганкевич, академик), а 10 з Буковини (д-р Смаль-Стоцкий з дочкою, п-ою Іриною, п-а Лойванюківна, пос. Пігуляк, інспектор Попович, інспектор Стратчук, проф. Федорович, п. Модест Левицкий, п. Лисинецкий і селянин п. Дмитро Грещук).

Мати руських городів – наш славний Київ, серце України і велика катакомба колишньої національної слави в сьвяточнім настрою. З усіх кінців України з'їхали ся не сотки а цілі тисячі української інтелігенції. Нема одного більшого місточка на Україні, щоби мало між учасниками ювілейних торжеств своїх репрезентантів. З'їзд загалом більший навіть, ніж був в Полтаві в часі сьвята Котляревского. Всюди в публичних льокалях, ресторанах, готелях, то – що, чути українську мову – що навіть констатують місцеві часописи.

Настрій торжественний. Часописи поміщають біографії Лисенка, статі про его заходи для “української” музики, просторі а одушевлені справоздання з ювілейних вистав. Одним словом: атмосфера сьвяточна, величава.

А тепер приступлю до справоздання в хронологічнім порядку:

Властиве ювілейне сьвято зачало ся в суботу. Та день перед тим пробуваюча в Києві перворядна українська трупа Садовского і Саксаганьского дала в честь Лисенка сьвяточну виставу его “Чорноморців”. Галицким і буковинським делегатам устроєно тут на повитанє сердечну овацію.

Властиве ювілейне сьвято зачало ся в суботу вечером **сьвяточною академією** в честь Ювілята в великій сали т. зв. “купецкого збору”. Сей “купецкий дім” положений в найкрасшій частині міста, при головнім бульварі – Крещатику. Сама саля більша від салі львівської фільгармонії, величаво

уладжена і значно вигіднійша та поємнійша. Тож в академії могло взяти участь яких 3. 000 осіб.

Початок академії назначено на год. 8-му вечером. Та вже о ½ 8-ої саля наповнила ся битком так, що гості не тільки заняли всі місця, але і всі проходи та вільні простори під стінами. Натовп був нечуваний.

Нас, Галичан і Буковинців, посаджено в I-ім ряді по обох боках естради. Середину першого ряду та другий ряд заняли перші личности Київа: Командуючий войсками київського округу Сухомлінов, настоятель губерн. дворянської управи кн. Рєпнін, старш. чиновник “для особих порученій” при тепер. губернаторі П. А. Коссач, ректор університету проф. Бобрецький, гласні київської городської думи; кн. Іскуль (з роду Німець) і Дякіо (голова театральної городської комісії, що вніс в думі взяти участь в ювил. сьвяті) і чимало других гласних, професори університету, а крім того визначні одиниці з поза Київа; двор. Лизогуб, голова земської губерн. управи в Полтаві, Маркевич, містоголова городської полтавської думи і т. д.

Коли около ¾ 8-ої год. появил ся на сали Ювилят, саля затрясла ся від грімких оплесків та окликів “Слава! Слава!” Здавало ся наче-би море шуміло. Се тритисячна маса української інтелігенції – самих чільних синів Вітчизни – витала творця національної укр. музики.

Ювилят, супроводжений невмовкаючими аплявзами засів на естраді і зачала ся академія.

Перша точка академії – відчит п. Науменка, редактора “Київської Старини”, про значінє Лисенка, – відпала, бо задля навалу телеграм і привітів не стало для неї часу. Приступлено отже відразу до п р и в і т і в.

Перше місце визначено в тім згляді Киянам з того титулу, що Лисенко в Київі весь свій вік трудив ся і що Київ

серце та столиця нашої землі. Перший затим виголосив адресу від київського літерат.-артистичного товариства п. Николаїв і вручив Лисенкови почесну медаль від товариства. Далі прочитано адреси від історичного товариства ім. Нестора-літописця, від українських письменників в Києві (по українськи), від київського товариства грамотности, від товариства співділяння початковій науці, від київського відділу імператорського музичного товариства, та від інших київських товариств, музичних шкіл, хорів і т. п.

Тепер прийшла черга на нас, Галичан і Буковинців. Перший говорив радн. Вахнянин іменем “Союза Боянів”; далі д-р Олесницький від “Просвіти”, проф. Студинський від “Т-а ім. Шевченка”, проф. Шухевич від “Рускої Бесіди” у Львові, д-р Евг. Левицкий від редакції “Діла” і посол Пігуляк іменем Буковинців. – Наші промови, виголошені розуміє ся – рідною мовою, витано френетичними, довго невмовкаючими оплесками і окликами. Очи всіх звертали ся на нас, як на репрезентантів закордонних братів; витано нас демонстративно, даючи тим привітом сьвідощтво духової єдності народу по обох боках Збруча. Се була величава хвиля народного збратання при нагоді великого сьвята української музики і її мистця.

А тепер пішли дальші привіти з усіх сторін України від городских дум, земських управ, університетів, артистичних товариств, театрів, від “громад земляків” з усіх кінців імперії і т. д. **А значно більша часть сих адрес була відчитана по українськи.** Правлячі круги зрозуміли – видко – неоправданність заборони в Полтаві, котра-то заборона обрушила цілком природно всю українську опінію, та дали тепер в тім згляді повну волю.

Замітні особливо були адреси від селян і робітників. Ось-так були привіти від українських селян з

Варишполя і Романівки, від мижгородських дівчат, від полтавських робітників, від студентів-українців київського і харківського університетів з Петербурга, Дорпата, Нової Александрії і т. д.

Бурю оплесків викликала адреса одної з студетських груп, що кінчила ся окликом “хай живе вольна Україна!” – Найкрасші патріотичним змістом адреси дала полтавська губернія.

Крім того були телеграми і від американських Русинів, та враз з безлічю інших телеграм не мож було їх відчитати задля браку часу.

З чужини прийшли слідууючі привіти: з Софії від проф. Шишманова (зятя пок. Драгоманова) і від музичного тамошнього товариства; з Варшави, від польської опери та з Морави, від чеського музика Вурма.

В часі читання адрес і в часі концерту, що наступив опісля, вручено Лисенкови чимало вінців, з чого кілька срібних, та почетних дарів.

Читанє привітів скінчило ся около півночи, а тоді приступлено до концерту, з котрого подаємо справоздання з під пера знатока тої міри, як. О. Нижанковський.

Музикальна часть вечера.

Точно о год. 12 в ночи розпочалась музикальна часть програми хором народним Охмачівским під управою п. Демуцького.

П. Демуцький знаний і в Галичині з свого побуту в р. 1884 поміж народовецкою молодіжию львівською, з того, що сам, великий прихильник реформи М. Лисенка на поли організації нових а поправи існуючих хорів в напрямі плекання народних пісень, – привіз до Львова рукопись Лисенка “I. Quodlibet” (Ой гук, мати, гук...) і старав ся заохотити молодіж гімназияльну до перенятя тих реформ. І справді хор

рускої гімназії, виучившись і злюбивши собі сказаний Quodlibet, відсьпівав у перше на одних вечерницях на Бесіді, та хвилю тую можна безпечно уважати точкою, де мало устати офіційальне плеканє пісень німецько-чесько-польських, а розпочатись мала робота над націоналізованєм існуючих вже кружків сьпівацких.

По 20 літах довелось нам бачити того самого Демущого на чолі хору, зложеного з 70 простих селян з Охматова віддаленого около 120 верств від Києва. Годі тут розводитись над подробицями у викінченю пісень того хору, бо хоч се справді артисти, але артисти селяни, що прецінь не кінчили міських шкіл сольового сьпіву, ані консерваторий. Ходить о те, яке вражінє віднеслось з їхнього виступу. Скажу коротко, що просто імпонуюче! Треба було бачити їх вірою палаючі, а у свого дірігента і основателя звернені очі, як они виповнювали найтайніші і найдрібніші єго забаганки у викінчуваню пісень; треба було бачити їх незакриту радість, що тота Україна, котра більше тисячки своїх заступників вислала сюди з усіх своїх земель, кличе і їх до гурту і спільної праці та неложною обнімала ся любовію; треба було бачити і той запал, з яким аудиторія принимала кожду подану ними а Лисенком оброблену пісоньку, – щоби мож уявити собі правдивий стан хвилі, яку ми оттут пережили.

По програмових “Ой зішла зоря та вечерова” та “Гей, ой по синьому морю” додавали на неумовкаючі оплески публіки одну, красшу другої. Засьпівали колядку народну “Нова радість стала”, “Ой по морю”, котру по українських селах “вулицею” сьпівають, і “На городі”, що зачинає ся дво-сьпівом з дуже оригінальними октавними і квінтовими хорами, а закінчили хором веселим та скочним, при супроводі фісгармонії та ... сопілки.

Здавало ся, що закінчили; але зірвалась знов буря оплесків для наших артистів-селян і зневолила їх додати ще хоральну пісню “лірницю” з сольом та про “зазуленьку”. А коли підчас хвилини спокою на салі роздав ся з галерії, протиположеній хорови, голоси поважного тенорового соля, коли пізнійше на тлі тої пісні хор, сопілка і фісгармонія, сьпіваючи другу пісню, з’єдинились артистично в одну цілість, одушевленню не було вже кінця. Лисенко дав ся очевидно сам пірвати у той вир одушевлення, сів до фортепяну, вдарив кілька акордів з пісні “Гарбуз білий качаєть ся”, а за ним хор, фісгармонія і сопілка з веселою вервою відсьпівали пісню, і в той сам спосіб, здаєть ся Галичанам і Буковинцям у привіт, докинули коломийку: “Єсть у мене топір, топір та кована бляшка”.

Затряслась аж тепер саля “купеческого Собраня” від тисячів рук і голосів, а затряслась на се, здаєть ся, щоби “спячих пробудити” а “віруючих ободрити” до праці для воскресеня великої України.

Надпрограмово виступив ще на естраду сліпий 27-літний кобзар Терешко Пархоменко з Чернігівщини з бандурою. Сьпівав свою власну композиційку про Морозенка при кобзі, грав скочного козачка, сьпівав “Була собі чичіточка”, характеристичну комічну пісеньку, та вкінци ще одну, зложену мабуть ним самим, а докомпоновану до слів “Зійшов місяць” з р. 1861, написаних на смерть Тарасови, а друкованих в “Основі”.

П. Яциневич, урядник залізничий, зложив гарний хор любителів і дав нам в дуже хорошій інтерпретації пісеньку “Тече річка беріжками”, відсьпівану в 40 люда.

Закінчив хор мужеский в 40 люда (зложений знов з інших людий під управою п. Стеценка) кантатою в честь Лисенка, скомпонованою на хор з фортепяном. Композиція

сама собою відзначаєсь більшою претенсіональністю як вартостію. Але авторови не можна відмовити полету і таланту, так що при совісній дальшій науці і праці може він високо зайти на поли музики.

О. Нижанковский.

Концерт сей скінчив ся о год 2 ½ по півночи, а на тім скінчив ся і перший день сьвята.

Справозданє з другого дня задля того, що почта принесла єго в послідній хвили і задля браку місця, мусимо відложити до слідуючого посьвяточного числа нашої часописи.

Діло. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

Перша молочарска спілка

Перша спілка молочарска заснована в Стрийщині при читальні “Просьвіти” в Завадові увійшла в жите з днем 1 с. м.

Як відомо, стрийска філія “Просьвіти” розвинула ще мин. року живу діяльність своїми викладами про молочарство, уладженими фаховими людьми в кільканайцях громадах повіту, а в слід за тим вислано коштом філії в ціли виоб-разування фахового учеників, одного до Ряшева а двох до школи рільничої в Бережници.

Сей рік призначений на ввводженє в жите торік приготованих спілок і отсе, нині покликана до житя, існує і працює перша така спілка в Завадові.

Дня 15/9 с. р. прибув тут запрошений з Перемишля фаховий інструктор молочарства п. Ів. Бедронь зо всіми машинами потрібними до перерібки молока, – устроєно в місцевій читальни уперід кілька викладів і поговірок на сю тему, а по уставленю машин приступлено до демонстрацій.

Зазначити належить, що ученик тутешний укінчивший що-йно курс молочарський в Бережниці виказав при тих демонстраціях зовсім вистарчаючу вправу і розумінє річи, що сконстатував з вдоволенєм п. Бедронь.

Розходилося тепер о доставців молока, але се вже справа з нашими людьми не так легка. В перших днях демонстрацій, помимо накликування місцевого пароха не приніс ніхто молока. Роблено отже проби через кілька день з молоком достарчуваним самим о. парохом місцевим. Були хвилі зневіри, де здавалось ініціаторам, що спілка не удасться. Аж за 3 дни приносить вечером оден Німець 4 літри молока, — за 2 дни 2 жінки — за 4 дни Німець відступив, а натомість з'явилося 6-7 газдинь з молоком, але сказатиб так “на спробунок”. Пробували відобране молоко на всі способи; варили, щоби досвідчити чи не скіпить ся, — варили на нім кашу, — ставили на квасне, — відгрівали сир і т. д. — вконець досліди їх власні дали результат такий, що дня 30 м. м., коли ухвалено таки заложити формально спілку, зголосилось до неї 15, а з днем отвореня т. є. 4/10 с. м. 26 доставців із 100 літрами молока денно.

При тих тяжких міркованях, при тих пробах роблених з молоком з під центрифуги, маючи впрочім до побореня і пересуди і забобони звязані з нашим доморобним молочарством, — не мож було і сподіватись иншого результату, противно, ми з п. Бедроньом були днесь зовсім вдоволені з него, ба навіть посьміли в нашій уяві затвердити удачу спілки. Днесь вже 100 літрів молока!

Се прецінь величезний поступ! Таж пару день тому, хотяй і цілими вечерами сиділи ми в освітленій читальни і ждали на доставців, — не було кромі ініціаторів нікого!

В тім тяжкім початковім ділі прийшли нам в поміч — і се належить з признанєм піднести — кромі жени місцевого

пароха, голова “Сокола” війт Іван Сенів, управителі крамниці і виділові читальні Федір Дергало і Василь Лещишин, а відтак і місцевий учитель п. Остап Микитка.

При живім а рішучім співділанню тих осіб повелось нам 1 с. м. оголосити спілку за істнуючу. Вибрано з поміж читальників виділ з трох осіб, а то, голову, книговодителя і скарбника, – угодженого діловодця, згаданого висше ученика школи Бережницької за 20 корон місячно, – оголошено по вечірні газдиням, що будемо платити по 8 сотиків за сметанку від літри молока через місяці зимові, а по 6 через літні, що виплата слідує все з кінцем місяця, установлено годину 6-ту що дня як час достави, і видано вкінці ще деякі постанови, необхідимі для доставців молока.

О год. 6 вечером варто було побачити радість ініціаторів. Змаганя наші видимо зістали прийняті, праця вінчатись зачала успіхом.

Газдині, господарі, діти, наймити кожде із своїми дзбаночками назначеними нумерами на привязаних бляшках, наповнили простору салю читальні, разом приступають до книги головної, де після чисел на бляшках відшукуєсь властителя і в рубруку відповідну записуєсь рівночасно мірену осібним прирядом скільскість молока, звідси виливають до резервоару на машину “молоти” – як кажуть, – а за яку хвилию кожного молоко чистеньке, місто сметанки, з густою на верха піною, зливають у їх власні дзбаночки, та віддають викликуваним властителем.

Варто хоч на хвильку бути тоди в молочарни! Шо за рух усюди! Тут центрифуга гуде, там охотники крутять велику масницю корбами, надіючись по скінченню годинної праці дістати шклянку маслянки солодкої, там знов инша машина “тискач” витискає масло жовтеньке котре відтак набивається у форми $\frac{1}{2}$ кільової ваги, завивають у пергаментовий папір,

складають у пачки дерев'яні, а що там ще із почекальних лавок гамору, сьміхів, що там веселих жартів – кажу: хоч на хвилюку варто бути там тогді, щоби не то загіритись, але і одушевитись для сповненого діла, так хосенного і рентовного для села на будуче.

За годину-дві рух устає, всьо опускає читальню, – хиба ще дехто хоче зо 2-3 літри маслянки (по 3 кр.) або хто масла за 2-3 шустки, там коло книги порають ся ще, обраховуючи кільки було нині разом молока, кільки зроблено масла, кільки маслянки, – зчисляють денний зиск, там ще масляр змиває і чистить начиня і машини – серед веселого розговору на тему невеселих біжучих випадків зачерпаних із “Свободи” або “Гайдамаків”, а в надії, що завтра прибуде ще кільки нових доставців-спільників, розходимось домів.

Днесь. за 16 день маємо 35 доставців сталих і число поступенно росте. Молока перероблено за той час 1916 літрів, за сметанку уплачено 153 К 28 с., продаж масла 77 кг. 48 д (по 2 К 40 с.) за 185 кор. 94 сот. маслянки продано за 18 кор. 14 сот., що – поминаючи дешевість масла, а високо поставлену (8 сот.) оплату доставцям за сметанку – в и д а є з и с к brutto 50 кор. 80 сот.

Ми пересьвідчені, що своє зробили і робити дальше будемо.

Зробила своє і філія стрийської Просьвіти з д-ром Олесницьким на чолі, котрий вихлопотавши 330 корон, переслав нам сюди зі Львова на замовлене машин та покритє перших видатків, а тепер приходить черга на Хв. Центральний Виділ Просьвіти, котрий ще раз сею дорогою сьміємо просити о ласкаву поміч з фондів признаних “Просьвіті” вис. соймом ще торік на ціли господарські, в надії, що заслугуємо на поперте, коли в так вельми непривітних условинах, (як сегорічна посуха,

брак цілковитий паші, а в слід за тим розумієсь і брак молока) зважили ся ми на введенє в житє нашої молочарської спілки.

На закінченє зверну ще увагу интересуючих ся у нас молочарством Вп. патріотів, що о всякі інформації в тій справі належить звертатись до віділу філії Просьвіти в Стрию з тим, що листи нефранковані народною маркою остануть без відповіді.

о. Остап Нижанковский.

Діло. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

3 штуки і літератури

– **Великий духовний концерт** в 50 роковини проголошення догми о Непорочнім Зачатю Пр. Д. Марії, під протекторатом Є. Експ. Митрополита Андрея, відбув ся дня 24 падолиста с. р. в сали “Львівської Фільгармонії”.

На вступі самім зазначити належить, що звіт сей не буде річевим обговоренєм творів виведених на згаданім концертї, – се річ фахового музика, котрий застеріг собі слово у найближшій числі “Літ. Наук. Вістника”; огляд сей буде радше зведенєм у цілість суми помічень, віднесених підчас виконання програми того концерту.

Продукції розпочала військова орхестра 15 п. п. під управою свого капельмістра п. Конопаска твором орхестральним Фр. Шуберта: “Ave Maria”. Квантитативно обсада ся орхестри була більше як достаточна: безліч інструментів, особливо смичкових, 5 контрабасів і т. д. казала надїяти ся, що ухови музикального слухача справить она пир духовий, піднесе душу у вижини правдивої поезії музичної та зробить в душі вражінє на довго незатерте, а відповідаюче настроєви хвилі. Та виконанє не відповіло своїй задачі. Може бути, що добирані для зміцнення орхестри музиканти з інших полків не

мали часу зіграти ся разом; може бути, що і поважна авдитория таким зимним подувом тремі навіяла оркестру, – досить, що кінцеві акорди твору перемайнули так неспостережено для нашого уха, як багато звичайних річий в життю минає неухвачених та незамічених. Коротко, оркестра грала так, що слухати було мило, але одушевитись не було чим.

Тяжшу задачу мала она однак при ораторії Мендельзона “Христос” яко супровід до солів та хорів. Тут прийшла мені на думку максима музична; що музик-соліст, а в тім случаю оркестра сольо, не конче мусить зараз бути і добрим акомпаніатором. Се вже більша штука. Тут, хоч оркестра стоїть і на другім пляні, підпомагає тільки поодинокі голоси своєю гармонією, приукрашує фігурами збірні місця хору, підчеркує силою своєю важніші моменти вислову его, то виступає на верх, самотійно у пригрівках та місцях віддиху хору, – але все, сполучена з ним в одно: ритмом, темпом і тактом. На жаль, тих послідних прикмет їй хибло, та вийшло в ораторії таке, що дуже часто маркувала оркестра упрямо свою повну незалежність від хору, ба що дивнійше, і дірігента. Тую свідомість незалежності оркестри-акомпаніатора зовуть музики часто: “лихим підготовленем”.

Тота прикмета, але ще у більшій наготі, виявилась і в послідній точці, молитви Н. Вахнянина з опери “Купало”, – коли у пригрівці початковій труби і всякі співділаючі там акустичні сили боролись просто о се, яку їм властиво позицію заняти, чи збільшеної чи зменшеної квінти; чоловік чув щось страшне, але не знав, чи то акорд, чи оркестра.

Обсервуючи вже від кількох літ оркестру п. Конопаска, приходжу до двох певних і себе не виключаючих конклюдій, а то, що або п. Конопасек не має щастя до руских концертів або що не мають щастя рускі концерти до п. Конопаска.

В хоральних продукциях концерту виявлялось через цілий час миле, незалежне а достойне соперництво трех ескадр нашого музикованя, а то: “Бояна”, хору духовної семінарії та хору учеників рускої гімназії. Безпрограмове виступленє 16-тки б у р с и С т а в р о п і г і й с к о ї з п. Цьорохом на чолі не йде тут в рахунок, бо навіть не чути було, що властиво сьпівають. По духови композиції можна було догадуватись, що се Давидове: “Се нині...”. Признаю ся, що волю орхестру п. Конопаска, як сьпів хору без слів.

“Боян”, при знаній енергії залюбленого просто у музику свого нового дірігента д-ра Копача станув нині у нову добу житя. Там сила чисельна, там і голоси сьвіжі та здорові, бо молоді, – там повинно знайтись і завзяте для плеканя нашої музики. Коби лиш проби і ще проби, – а на них коби являли ся всі і все всі! Скажіть, кілько с т а л и х сьпіваків будете мати на п'ятьох послідних пробах, а скажу на певно, як будете сьпівати на концертї. Ой, ті проби – то Ахилева пята наших “Боянів”, котрі дуже часто уважають їх за товариства до забави, а не до серйозного плеканя музики.

П. д-р Копач у перве виступив публично на ширшій естраді яко дірігент. Нині ще за вчасно було би видати який рішучий осуд про него яко дірігента; нехай вільно мені буде додати єму відваги до дальшої праці словами д-ра Riemann'a: “Ein guter Dirigent bildet sich nur durch die Praxis; aus Büchern sind bloss die Anfangsgründe zu lernen”. Великі услуги кожному дірігентови віддасть перестудіованє додатку до інструментації Гектора Берліоц'а “Der Orchestendirigent” Р. Вагнера; (хоч не конче для всякого дірігента безпечне), “Vom Dirigiren” і короткі але інтересні спостереження д-ра Гансліка про Г. Більова і єго капелю.

Хор питомців рускої духовної семінарії під управою свого дірігента п. Евг. Турули сьпівав

два рази, а то: Дм. Бортнянського концерт 21: “Живий в поміщи Вишняго” і концерт 24: “Возведох очи мої...”. Бортнянський, як відомо писав концерти свої виключно для хорів мішаних і ті тільки суть в силі відтворити ті взнеслі та часами пориваючі гадки сего компоніста. Хор питомців з конечности вже тільки мужеский хотяй від довгих років управляє переважно музику Бортнянського, до нині не має добрих, хорови мужескому відповідаючих перекладів. Переложення ті фабрикували собі “нужди ради” пересічні “погоничі”, всякий на свій лад і після свого “найліпшого” розуміння; і виходили такі куріози, що дуже часто дерли ся тенори другі понад перших а баси П. громогласно вдирали ся в границі, означені барітонови. В останнім концерті слідний був в тім напрямі поступ, бо, видко, п. дірігент постарав ся о зовсім приличну перерібку тих концертів для мужеского хору. Не входжу в тоє, чи се робота пок. д-ра Богданського, котрий дуже багато творів Бортнянського мужескому хорови приспособив, чи се власна робота п. Турули; лише зауважаю, що хоч би були і найліпші перерібки, не в силі они з причини вузких границь, в яких обертає ся хор мужеский, плястично відтворити тих фігур, які подумані у партитурі. Ради цілковитої на се нема, треба лиш старати ся, щоби кождочасний управитель хору семинарського мав на тільки відомостий з науки гармонії, щоби умів сам собі дати ради. Що-до хору самого, признати належить, що піддержує достойно славу, якою хор питомців руских від давних літ тішив ся; слідно однак брак вишуканої єдності в нїм, се єсть, не зіспіваний так, як ми єго давними роками чули. Може бути, що причина а zarazом і хиба у тім, що не сьпівають вже у св. Юра, хиба пару разів до року; через те брак охоти до проб, а в наслідок сего і повільне але певне зниканє інтересу удержання сего хору на вижині давної та бездоганної слави. А шкода, бо віддавав він многим, трошка

ідеальнішим духом овіяним, величезні услуги в напрямі ублагороднення молоді душі; шкода, бо то офіційне плеканє сьпіву в духовній семинарії було для многих одинокою рекреацією духовою. Викінченє поодиноких точок програми було зовсім приличне, а то тим паче, що п. дірігент знав свою річ на пам'ять і не потребував що хвиля згинатись до партитури на пультах, дуже низко уставлених. З ансамблю визначував ся незвичайно сильним тоном тенор II, так що місцями і цілому хорови дав раду. Прочі солісти були о много дискретніші, а баритон навіть визначував ся мягким і звучним тоном. До хронічних пороків семинарського хору зачислив би я немилі придиhi і самозвуки, додавані співзвукам на початку музичних фраз або при атакуванню поодиноких тонів, — неекономічне маніпульованє знаками *pp.* і *ff.*, котрі самі собою, особливо “*pp.*” дуже гарно вироблені, полишають цілу просторонь, нїякими кресцендами і декресцендами неприготовану; набирає ся мимоволі понятє, що уміють гукнути у *fff*, викінчать знаменито *pp*, а степенуванє від одного до другого для них — *terra ignota*. Цілію хоральних продукцій *pp.* питомців повинно бути не пописувати ся і висувати на верх деякі хочби і красні голоси, але відтворити композицію, тими голосами продукувану. Деклямація полишає також дещо до бажаня.

Хор мішаний рускої акад. гімназії співділав у концертї при всіх виступах Льв. Бояна. Самостійно виступив у точці 6-тій, П. (М. — У. М.) Березовського: “Не отверзи мене во время старости”, під управою проф. Ярослава Вітошинського. Для хору сего, як і для єго дірігента маю лиш слова повного признаня. Там слїдна щира праця, а вслїд за нею і точне приготуванє, котре виявилось у тих гарних *sfz*, легким оперованєм кресцендів і декресцендів, у безпретенсіональних але сьвідомо обдуманих закінчених поодиноких фраз

та бездоганній деклямації. Дірігент, спокійний о хор, спокійно й дірігував; міг однак і на боку стати від хору і не дірігувати; треба було его так приготувати, як се п. Вітошинський зробив. При такій інтензивній праці станув хор рускої гімназії нині на небувалій доси вижині, а надіятись можна, що у стремленю до осягнення ще кращих результатів знайде добре заслужену нагороду вдоволення власного і признання чужих.

Сполучені хори і оркестра під батотою п. радника Н. Вахнянина закінчили концерт молитвою з опери “Купало”: “Під твій покров” і “Пречистая Діво Мати руского краю”. Як через цілий час концерту настрій був сьвяточний та поважний, так імпозантний вид сильного хору, его дірігента і сама річ виконувана на естраді, степенували ще сей настрій; а коли пролунали послідні звуки нашої прастарої пісні словами: “Не дай пропасти” жаль було опускати простору а битком наповнену салю Фісгармонії, тим більше що хоч обширна програма, але з уваги на достойних гостей мусіла бути в так скорім часі [бо около 2 години] вичерпана.

Загальне враженє зробив сей концерт на мене незвичайно корисне.

Остап Нижанковський.

Діло. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

Наш молочарский промисл

Філія “Просьвіти” в Стрию заложила з днем 1 падолиста с. р. в “Народнім Домі” в Стрию: 1) торговельне бюро для продажи масла в місци і експорту поза границі Стрия; 2) завела в тім самім льокали і має на складі всі машини і прилади, потрібні до засновування нових її заосмотреня вже істнуючих спілок молочарских; 3) сполучивши всі доси засновані рускі спілки молочарскі в “Союз”, утворила інфор-

маційне бюро з окремим торговельним діловодчиком, котре буде стояти до услуг нашої суспільности, що інтересує ся молочарством. Всім інтересантам, що доси побирали масло з “Народної Торговлі” в Стрию, подаємо до відомости, що она масла нашого не буде більше на складі держати, тому просимо з всякими замовленнями звертатись на адресу: “Краєвий Союз руских молочарских спілок в Стрию” (Народний Дім). Ціна 1 клг. десерового масла на зимові місяці для висилки стоїть 1 зр. 35 кр. Іосо Стрий без порта і опакowania, а ціна в Стрию 1 зр. 40 кр.

о. Остап Нижанковский.

Діло. 1905. Ч. 243. 29 жовтня (11 падолиста). С. 2.

О заснованє руської гімназії в Стрию

В справі заснованя української гімназії в Стрию відбула ся дня 25 липня 1907 р. о год. 12. по полудни в стрийськiм “Народнiм Домi” довірочна нарада родичiв, котрих дiти вписанi до стрийської польської гімназії. По довшій нараді ухвалено одноголосно резолюцію, домагаючу ся основаня української гімназії в Стрию, а покищо відкрити при стрийській гімназії українських паралельок. Присутні родичі дiтий, що здали перед фєриями вступний iспит до I. класи, підписали петицію до Ради шкiльної краєвої о заснованє паралельки, яку вже й вислано.

Петиция ся звучить:

Висока ц. к. Радо шкiльна краєва!

На основi арт. 5 уст. б) закона краєвого з дня 22 червня 1867 В. з. кр. ч. 12 просять підписані родичі учеників, котрі зістали прийнятi до I. класи ц. к. гімназії в Стрию на рік шкiльний 1907/8 о ласкаве отворенє при ц. к. гімназії в Стрию паралельки, в котрій би предмети науки викладано в мові

руській і заявляють, що на случай отвореня паралельки руської желяють, щоби їх дітей до неї прийнято.

Жаданє повисше є цілковито оправдане, бо людність руська в Стрию є численна і становить одну третину всего населеня міста, а повіт стрийській і сусідні повіти є руськими, в котрих людність руська становить як 80 прц. всего населеня. Надто найблишча руська гімназия є у Львові, так що мешканці стрийських гір, з сіл лежачих по угорським боці Карпат, а належачих до стрийського повіта (як Жупанє) мусять посилати своїх дітей аж до Львова, коли хотять, щоби діти їх ходили до руської гімназії.

Надто в гімназії стрийській був все значний процент руської молодіжи, а число самої руської молодіжи в стрийській гімназії було більше як число всеї молодіжи по інших гімназиях.

В минувшім році число руської молодіжи вписаної до стрийської гімназії виносило 279, а в першій класі було разом 60 Русинів, а на рік 1907/8 здало вступний іспит перед феріями 49 учеників Русинів.

Всі повисші дані дають Русинам Стрийщини, Скільщини, Медиччини, Жидачівщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнятівщини повне право домагатись основаня руської гімназії в Стрию і таке домаганє вже від літ руські послы в соймі ставляли і тепер буде руська людність того округа домагатись основаня руської гімназії в Стрию.

Заким однак в дорозі законодатній креованє руської гімназії в Стрию наступить, просять підписані родичі о основанє паралельок з руським язиком викладовим в Стрию на основі повисше наведеного закона, котрий дає їх домаганю повну основу з причини, що як висше наведено заходять тут всі вимоги закона краєвого в 1867 року.

Стрий, дня 15. липня 1907 р.

1. о. Остап Нижанковський, парох в Завадові; 2. Іван Піта, господар в Завадові; 3. Никола Пастух, господар в Голубутові; 4. Михайло Люфаса, господар в Грабівці; 5. Михайло Николук, господар в Дідушицях великих; 6. Максим Мачалаба, господар в Дідушицях великих; 7. Василій Коляджин, в Долинї, Брочків; 8. Михайло Блискун з Пукинич; 9. Стефан Денис з Заболотовець, пов. жидачівський; 10. Андрей Мазяк, рільник в Стрию; 11. Пилип Михайлюк, господар з Сіхова; 12. Василь Микитин, будник залізничий, Гаї вижні; 13. Коваль Йосиф, Стрий, варстат залізничий; 14. Іван Ференц, господар з Жулина; 15. Євка Грицай з Грушева; 16. Михайло Хам, рільник в Сколїм; 17. Григорій Лотоцький, Стрий; 18. Павло Турчин, Кавчий Кут; 19. Василь Василів, господар з Добрян; 20. Станислав Левицький, учитель в Стрию; 21. Йосиф Гисяк, рільник в Стрию; 22. Дмитро Дубицький, учитель з Довголуки; 23. Онуфрій Бандера, рільник в Стрию; 24. Михайло Бандера, рільник в Стрию; 25. о. Николай Левицький, парох в Плавю; 26. Стефан Гнатів, господар в Брязі.

Діло. 1907. Ч. 161. 1 серпня. С. 2.

Концерт

в пам'ять XLVII. роковин смерті Т. Шевченка у Львові.

(Музична оцінка)

Товариство "Львівський Боян", сповняючи прийняту на себе місію плекання нашої національної музики, не забуває, що до ширшого формування музикальної суспільності потреба конечно ознайомлення її з визначними творами музики чужих народів – а тим самим на дальшу мету стає товариство чинником спричиняючим розширюване відомостей своїх

музиків-ділетантів, та являєть ся осередком, около котрого цілий сей рух групуєть ся.

Певна річ, що властивою задачею наших боянських товариств є в засаді плеканє нашої музики національної, так щож, коли тоті твори виплекані нашими музиками були вже і то кількома наворотами продуковані, нових сил на тім полю, хочби навіть і ділетантів, з малими дуже виїмками щось не чутно, отже “Боян” перед укладанєм кождохасної програми концертної мусить все стати перед альтернативою: відгрівання з менчим або більшим успіхом річий старих та давно всім знаних, або як сказано висше, з конечности не забувати про те ширше обраованє музикального сьвітогляду своєї суспільности, та по неволі заглядати у скарбницю музики всесьвітної та чужих націй.

Таким чином малисьмо нагоду почути на посліднім львівськїм концерті з 5 с. м. попри твори українські, Лисенка, Нат. і Богд. Вахнянинів і Ярославенка також і чужих компоністів, як російського Чайковського і Рубінштайна, німецького Вагнера та Бруха, польського Венявського, італійського Тості, та французького F. Thomé.

Сама вже так інтересна програма змусила сего і того куняючого на “провінції” мельомана вирушити на той роковий день до Львова, щоби відсьвіжити свої шляхотнійші музикальні почування, познакомитись та налюбуватись перлинами творчости людського духа, відсьвіжити свої власні спомини минулих подвигів артистичних, та впрочім хоч би і побачитись у “Гостинниці” з своїми старими знакомими, побалакати та погуляти з ними до 7-30 рано, коли вже потяги відходять. (Вірте мені що – тільки з конечности, бо всі а всі готелі були в ту ніч заняті!...)

* * *

Амфітеатр, виповнений битком, тоне у морі електричного світла.

Але, от і ярке електричне світло напрасно померкло; знак се, що продукції вже починають ся.

Військова орхестра 15 п. п. в силі околи 50 людей заметушилась. Почалась звичайна в таких моментах а з всяких прав гармонії глузуючо вільна програмова “какофонія”, в котрій беруть участь всі без виїмку інструменти від flauto piccolo почавши, не виймаючи cassa grande се єсть великого бубна. Всі вони, відобравши від допущеного до слова а в таких хвилях рішаючого Corni або Clarinetti засадничий тон “а” – трібують, достроюють, перелітають пальцями по струнах, кляпах та дірочках своїх інструментів цілими скалями енгармонічними, мельодичними то хроматичними, під кінець навіть і в ріжних тонаціях. Думав би хто, що навмисне творять такий вереск на те щоби, – коли скінчить ся сеся, як дотепний Німець каже Herz und Ohren zerreisende Musik, – чоловік був склоннійший до вдячного приймаючого вражіння підчас властивої продукції, а був поблажливійший на всякі не повинні промахи орхестри памятаючи все, що нічим впрочім така непрограмова похибка супротив тамтої передвступної програмової какофонної операції.

Таке Fingergeläufigkeit-Weltrennen може мати впрочім дуже в касарняній салі призначеній на проби, але дещо оподалік від нервової в тім віку нашої аудиторії, а коли знаємо, що лихі навіть приміри мають наслідувателів, можемо бути колись свідками такої передвступної Gurgelgeläufigkeit-Theorie, що стоячий – припустім – вже на естраді концертній сто-ротий чи там сто-головий хор, позволить і собі tutti e forte на таку гімнастику своїх струн голосних от-так хоч би через 5 минут, а коли така метода гімнастики мускулів перед про-

дукциями здобуде собі право горожанства, схоче колись і скрипак-соліст для надання правій руці (смичковій) еластичності, також на естраді і також через 3–4 мінути бавити публіку натиранем лівою рукою правої, безцеремонно аж по локоть...

На щастє, чародійна лісочка вступившого на підвисшене місце капельніка зробила всему кінець, по бурі тій настала тишина, ще два короткі зазивні удари паличкою о пульт і перед ухом нашим розлили ся перші тони а) орхестрального твору П. Чайковського “Пісня без слів”. І справді пісня; хоч вона без слів, а таки сьпівають тобі то разом всі інструменти, то поодинокі, та на різні способи – як то кажуть – а все тільки пісню, на те, щоб і лишив ся тобі у памяти по скінченню її головний мотив.

Гарна, любі се пісенька; але ось і заповіджений програмою б) тропак з опери “Мазепа” тогож самого Чайковського.

Ті дивні та оригінальні мотиви шаленого козацького танцю у першій часті, ті дикі якісь акорди, та – немов навмисно дібрані на спомин нашим “найсердечнішим” страшного гетьмана – вишукані інструментальні ефекти з грозою прошибаючими душу Сінел’ами, переносять нас у нашу політичну минувшину, та хоть і у танці, то смуток тобі якийсь на душу налягає, то завзяте якесь росте.

А все те з таким визначним українським кольоритом,... Але, але погодіть! що-ж се? та то мабуть не з опери “Мазепа” і не тропак, ба і не Чайковського!... І справді по провірці, оказалось ся, що се грали “Лезгинку” уривок танковий з 3 актової опери А. Рубінштайна п. з. “Демонь”, вміто реклямованого програмою тропака.

А! Пишуть що “Мазепа”! – наш брат витворює собі різні образи з своєї любі минувшини, послідуєчи за тонами

і зворотами музичними радіє, щось йому так любо-любо на привид тих в уяві танцюючих тропака “довговусих та чубатих” на Січовім майдані, аж тут, неначе на глум твоїм мріям, грають не “Мазепу”, а “Демона”^{293*)}.

Не варто-б було і споминати о тім, для самого концерту впрочім малозначного інциденту – можливо, що був би він проминув зовсім незамічений, – колиб не спомин на колишний спір музиків на тему “програмової” і музики “абсолютної”.

Музика програмова хоче бачити в музиці поезию спосібну втратити свідомо те, що криється в глибині людської душі, по певній з гори означеній програмі, ілюструвати будьто явища природи, будьто процес людської душі^{294*)}, музика абсолютна натомість, оперуюча тільки тонами, не хоче нічого безпосередньо малювати та ілюструвати, хоче остати по своєму змістови музичному – котрий не єсть ані раз меншою іскрою того божого вогню, котрий животворить красу всякої інакшої штуки^{295**)} – сама собою, музикою для музики, штукаю для штуки; а по своїй абстрактности і має до сего повне право, скорше чим поезия, малярство і різьбярство, змушені черпати мотивів для своєї штуки в життю і природі.

Прикладаючи до зіставлення отсих дефініцій, про рід одної і другої форми музичної повисший інцидент, слідує що компоніст, хочби і найяскравішими красками тонів змалювати хотів якусь певну ситуацію чи якийсь точно призначений

^{293*)} Орхестра порішила в послідну хвилю, а по видрукованю програми, грати місто точки програмової зовсім що інакше, не повідомляючи про се авдіторії.

^{294*)} С. Людкевич: “Про розвій та сучасне становище т. зв. музики програмової” календар музичний Р. Зарицького, Львів 1904, стор. 78.

^{295**)} Dr. Edward Hanslik! “Von Musikalisch schönen” Липськ 1891. Вид. VIII. ст. 221.

процес людської душі, може в дану хвилю бути дуже легко ріжно понятим через слухаюче тівр індивідуум, а ріжно до слуханя настроєне, значить, оден і той сам тівр музичний прийме чоловік горем прибитий инакше, инакше весело настроєний, инакше знов влюблений, – а на відворот чувства, яких дізнавав і образи які в уяві відтворював оногди слухач підчас виконаня мнимого твору Чайковського “Мазепа”, як раз викликала музика Рубінштейна в “Демоні”, а на певно викликати в силі буде ідеї і образи подібні повисшим тропак Лисенка, а можливо що і рапсодия Лішта і іспанський танець Сарассате’го.

Розумієть ся, до певної міри можна через інтуїцію, через програмованє, (як свого часу зробив маляр Кузьма намалювавши свою сіру кобилу з підписом) впливати на слухача і змусити його обертатись в певній програмою твору музичного означеній сфері понять, образів і настрою, – зовсім точно однак музика програмова зробити сего не в силі.

Тому-то і не було великої рачії крушити копія за музикою програмовою, ані тим більше осуджувати приклонників муз. абсолютної за їхню буцїм-то “безпрограмовість”.

Вернім однак до концерту.

На повну похвалу оркестри п. Конопаска признати належить, що так “Пісня без слів” Чайковського, як і “Лезгинка” з оп. “Демон” Рубінштейна, творів двох найвизначніших представителів нової школи музики російської, були виведені з великою прецизією, солідне було дуже совісне вишколенє, тож признанє аудиторії у формі рясних оплесків, було вповні заслужене.

По промові сїдоголового Юл. Романчука виступив на естраду повний мішаний хор львівського Бояна з оркестрою і відспівав під управою свого диригента п. М. Волошина баляду

музичну Макса Бруха до слів Ем. Гайдля в українським перекладі Анат. Вахнянина.

Се твір музичний більших розмірів а тому що у формі оповідання держаний, балядою званий, – написаний для хору мішаного, солів та оркестри одним з найзнаменитших компоністів німецьких (ур. 6/1 1838 в Кольонії), котрий в області композиції хоральної побіч Брамса займає перше місце. Характеристикою композиторської діяльності Бруха є те вдоволенє з гарного ділання звуку, котрого він ніколи для самого тільки ефекту не жертвує. Та основна черта ріжнить його сильно від ново-німецької школи, підносить його навіть визначно супроти Брамса.

З його більших творів мішаних, – як “Одіссей”, “Арміній” і “Пісня о дзвоні”, а мужеських “Фрітйоф”, “Саляміс”, “Похід Норман” – продукувала свого часу при дуже добрім виведеню п. Ст. Цетвинського і з великим успіхом львівська “Лютня”, “Пісню о дзвоні”, “Похід Норман” і ще дещо.

“Гарна Елен”, одна з тих статей, яких поети легендарною млою оповивають, являєть ся і тут, через безмірну любов до свого народу і незломну віру в побіду обляганого ворогом родинного міста, героїнею, вливаючого надію в упадаючих духом а борбою знеможених борців. У видуманім привиді свого, як каже пісня, жаром налитого хору, бачить в далечі стоячи на верху оборонної тюрми поспішаючого вже з відсічю головного вождя Кемпбеля, вже привиджують ся знакомі її прапори воєнні, – обляжені на її клич знимають двічі бій смертний, Кемпбель зискує на часі, наспіває справді оборона, ворог відпертий уступає, поле трупом укриває, а героїня гарна Елен співає радісну та благодарну пісню, котрої мотив підхоплює і велично кінчить цілий хор в піднесенім побіднім тоні враз з оркестрою.

Дуже умно переведена компоністом хвиля, коли Елен в *recitativ* нім сольовім співі (п-а Оля Вахнянинівна) переконує борців: – “погляньте братя з сеї вежі, мабуть звенять там сурми воєнних полків, там довбуші б’ють, луна несесь, боріть ся!” і т. д. – а рівночасно супровід орхестральний до сего співу, держаний у формі марша, каже і слухачеві вірити, що Елен правду каже, що полки вже наближають ся.

Що до виведення сього твору, замітити належить, що орхестру держав п. Волошин сильно в руці, хори повинувались безвзглядно його приказам, а гарна Елен своїм дуже а дуже приличним співом вливала у своїх братів-співаків віру в добре та коректне відспіванє баляди, шкода лиш, що не здобула ся на більше рішучости у своїм зазиві (стор. 16) “хоробрі борці разом!”, де не заосмотривши ся перед “ра-” у відповідну скількість воздуха (віддиху), трохи неширо закликала слідуючим тоном “а” на своїх борців, хоч не потребувала прецінь попадати перед тим “а” ані на хвилюку у зневіру, коли такий твердий горіх, як високе “h” в кінцевім звороті: “Славен еси Боже во вишних” (стор. 21), з такою прецизією розкусила.

В ролі вожда обляженого, зневіреного, жаліючого, що “прийдець ся нам марно пропадать, коли не вспіють поміч брати нам подать” і т. д. волівбим був почути звук барітона о кольориті героїчним і експресії сильнішій, щоби його орхестра не потребувала закривати; так само і в другім місци (стор. 6) – признати однак належить, що п. Берест, дірвавши ся до ліричного моменту пісні: “прощай на все моя рідня, краю мій коханий” – пісні, котра знаменито характерови його м’якого і гнучкого голосу відповідала, вивязав ся як слід із своєї задачі, – дарма, що по 15 літнім завішенню свого голосу на кілок, пригадав собі, що годен і повинен своїм так красним та

милозвучним тоном нераз нашому “Боянови” станути у пригоді і причинитись до красних моментів його постійного розвитку.

На адресу п. дірігента висказавбим ще в кінці бажане прецизнійшого узгляднюваня динамічного контрастованя поміж солями а масою хоральною чи орхестральною, – не дозволити їй знущатись над безборонними в таких хвилях солістами і через неувзгляднюванє приписаних там “п’яніссімо” в супроводі їх закривати, – та взагалі у своїм власнім інтересі не легковажити средств, котрі одинокі суть в силі оживити тую мертву букву нотну, а то знаків *p*, *pp*, *f*, *ff*, *marcato*, *con fuoco*, *espress.*, *pessante*, *crescendo*, *decrescendo*, а навіть *ritardando* і *morendo* (стор. 9), що нераз просять ся покликаня їх до співучасті підчас продукції.

Всіх тих, та їм подібних значків мензуральних, а особливо темпоральних (що до часу треваня) не знайдемо вправді на метрономі Мельця (М. М.), думаю однак, що розуміючий свій вплив і відчуваючий свою волю індивідуальну дірігент (о що як раз підозріваю все п. Волошина...) не схоче ніколи в хвилі артистичного твореня цілости даного поемату музичного, бути тільки М. М.

Загальне вражіє по виведеню баляди Бруха у гладкій та поетичній толкованю слів незабутнім Натальом Вахняніном, остало дуже додатне і льв. “Боянови” належить ся щира подяка за познакомленє нас з тою гарною та гарно відтвореною композицією.

Містоголова, а по всякій своїй кваліфікації і будучий голова “Бояна” львівського п. Йосиф Дрималик оповістив, що п-а Ірина Сологубівна з причини наглої недиспозиції, 4-тої точки програми не виконала; натомість заступив її в останній хвилі співак-барітоніст опери варшавської п. І. Шиманський. Старий наш знакомий, тількилітний солідний товариш всяких наших прогулок артистичних, – котрий все з таким пієтизмом

відтворював нашу українську пісню на естрадах концертних – не відказав і нині свої співучасті і відспівав з розумінням і йому властивою ніжністю і солідністю у виконанні а) Лисенка: “Минають дні, минають ночі”, б) Р. Вагнера Романцу (Вольфрама) з III акту опери Tannhäuser, а в додатку, на жадане оплескуючої його аудиторії ще пісню Paolo Tosti: “Ninon”.

Ми привикли п. Шиманського чути і бачити його свободнішим на естраді, що причинювалось звичайно до більших його sukcesів, тим більше, що Лисенка “Минають дні” і лежить йому знаменито в голосі і не менше відповідає його спокійній та тужливій вдачі, – щож, коли акомпаніатор його фортеп'яновий неvistудіованєм досить трудного супроводу не тільки не підпомагав його як належало, але просто вязав його свободу емісії і експресії тому, бо позволяв собі місця, на котрі звичайно співак чекає, зовсім – як то кажуть – “пускати кантом”, або “вторая горшая первых” докомпоновуванєм власним бавитись у певного рода композиторське “бессервіссерство” і грати те, чого Лисенко як-раз не хотів. Компонувати, або свободно фантазувати людям, котрі мають до сего хист і ту іскру божу, хвалить ся, навіть повинні се робити, але... в домах; komponувати на естраді концертній, виглядає дещо на легковаженє автора і аудиторії. Такою самою манерою грішив той сам акомпаніатор у слідуєчїм терцеті Н. Вахнянина з неvistавленої ще його опери “Купало”. Співали: п-а О. Вахнянинівна сопранову, п. В. Козак тенорову і п. М. Бобанич басову партію. Гарний голос п. Вахнянинівної вже знаємо; до неї дуже дискретно і уміло достроїв ся інтелігентним орудуванєм свого рівнож гарного і м'якого голосу п. Козак, натомість знаменитий і незвичайно великий голос п. Бобанича разив дещо надмірними портаментами і нерівномірним, бо аж трояким способом атакowania

тонів, горішних середних та долішних, що разом вказувало би на брак відповідного вишколення так здорового та цінного материялу. Силою своїх середних, а після змісту опери “батьківських”, тонів закривав несмілих супротив його влас-ти батьківської слабших голосами: Одарку та її любовника.

Мужеський хор акад. тов. “Бандурист” під управою свого дірігента п. В. Березовського приніс нам дві нові річи а то: Богдана Вахнянина: “Три дороги” барітонове сольо з хором, та Я. Ярославенка “фіналь” хор муж. в супроводі фортепяна.

“Три дороги”, річ статочна, хоч безпретенсіональна, виказує значний поступ автора у шуканю такої дороги, щоб довела його до тої скарбниці музичної, котру звуть: *Formen- und Harmonie-Lehre*, ну і по легки зачинає з неї черпати те, що йому потреба. Щасть Боже! Стоялоб однак ще дещо труду, аби вистерігатись брати під музику поезийки, котрі грішать нерівномірністю ритму, бо тогди з найгарнійшого заложеня теми музичної вийдуть такі неправильности акцентів як: кóтру, щастє і воронá...

Жалую дуже, що п. Ярославенко вицофав з певних якихось-там причин в послідній хвилі свій манускрипт супро-воду фортепяного до хору “Фіналь”, та не позволив ствер-дити, о скілько змаганя акомпанїтора: грати супровід з па-м'яти, відповідали інтенциям шановного автора. На всякий случай ствердити належить, що композиция сеся вказує, що автор дошукав ся своєю солідною та завзятою працею на тім полю до тих тайн творчости музикальної, котрі нині позво-ляють йому панувати так над змістом як над формою і гармонією своєї композиції.

Правда і поезийка сама, ритмічно добре збудована, та співна В. Пачовського заслугує на се, щоби її прибрати у гарну музикальну свитину, котра-б їй до лица була. Ось вона:

Гей на доли, тай на гори,
Труби трублять, наче море
Грає військо, буде бій,

Труби трублять, сурми грають,
Хоруговки наші мають,
“Не пора” на смуток свій.

Хоруговки нашу мають
Наші в похід виступають,
Хто не в битві, той не наш.

А хто має з вас дівчину,
Кинь дівчину, кинь родину,
Щастє своє чином важ!

Бють літаври, стяги мають,
Славні полки виступають
Сурми грають кличний зов,

Жени мають хусточками,
Старці кличуть за сльозами,
В гору, в гору хоругов!

“Фіналь” сей, яко 8. твір печатаний на мужеський хор
Ярославенка остане цінним докладом до багатства нашої
літератури музичної.

При тій спосібности нехай вільно мені буде звернути
увагу наших П. Т. музиків і любителів музики, що п. Яро-
славенко крім сего, що збогачує нашу літературу музичну
творами своєї власної артистичної душі, веде від ряду років
незвичайно важну для наших відносин агенду а то “музичну
накладню, Торбан” у Львові для простої пропаганди нашої

літератури музичної, а веде її своїм власним трудом і на свій власний рахунок. Хто знає наші відносини видавничі а ще до того музичні, та хто має в руках вже 52-ий твір музичний ріжного змісту виданий п. Ярославенком по європейськи, в Липську, а при тім цілковитий брак шумних реклямованих та захвалюваних оголошень про свою тиху але так хосенну а невдячну роботу, – мусить віддати належне йому признанє за постійну і витревалу діяльність, та за те що не зражуєть ся неудачами та байдужністю своїх людей супротив його видавництва. Богато у нас було доси видавців нотних, – кождий дотягнув до 5, 15, або найвисше до 20 примірників, зміг ся, та перестав, – а тут п. Ярославенко пійшов понад 50 та не приостає. Річию отже нашої музикальної а національно сьвідомої суспільности єсть поперти змаганя одиниці у роботі маючій значіне для цілої української нації.

Хор “Бандуриста” відспівав сей твір з житєм, та навіть з певною бравурою, а сьвіжі та дзвінкі голоси, рівномірно у хорі розложені та зіспівані, робили на слухача дуже симпатичне вражіне.

Яко 7-му точку програми, відограла пані Щедрович-Ганкевичева II. концерт скрипковий Венявського в супроводі оркестри, з наддатком пісні французького компоніста F. Thome п. з. “Simple Aven Romanze sans paroles D-dur”, в інструментації п. Конопаска. (Генрих Венявський визначний скрипак віртуоз ур. 10/7 1835. в Люблінї, ученик консерваторії в Парижи Клявеля і Массарта був в р. 1860–1872 царським каммервіртуозом в Петербурзі, відбув враз з пянїстом Антоном Рубінштайном артистичну туру по Америці, відтак в друге по Європі, написав всього два скрипкові концерти і деякі дуже люблені сольові твори скрипкові, доля однак так з ним полукавила що остаточно помер не маючи ніяких средств до житя в шпитали в Москві 21/2 1880.).

З тих двох концертів запродукував наш льв. “Боян”
№. II. Оп. 22.

Річ се велика, о широкім концертів розмаху, повна технічних трудностей і не всякому пересічному скрипакови достижимих фінезій, у виконанню п. Щедрович-Ганкевичевої вийшла справді бездоганно, просто величаво. П. Ганкевичева володіє не аби-якою технікою свого інструменту, всякі навіть рафіновані просто помисли автора як Doppelgriff’и, октави, arpeggia, cadenz’и, glissand’a і всякі карколомні пассажі виходили з під її пальців так точно і викінчено, що хиба тільки погратулювати належить їй за ту суму праці, яку вложила хоч у вдячний але трудний до поборення інструмент. Замітне і се було, що концертантку в її розмахах артистичних дуже не-мило спинювала в кількох місцях не добре, для тої річи, вишколена оркестра, що розумієть ся не могло остати без впливу на нерви і темперамент шан. солістки. Добрий п’яніст-акомпаніатор бувби її певно не робив таких збитків та не доводив з тої причини до неповинної гризоти. Що же діяти, коли оркестра часом на то і є, щоби солістам та дірієнтам затроювати жите...

До послідної точки програми Лисенка: кантати на хори мужеські, жіночі і мішані зі солями в супроводі оркестри п. з. “Бють пороги” – я вже не верну ся! Випередив мене в тім шан. рецензент в “Ділі”, безпосередно по концерті виданім, а зробив се в так патріотично-піднесенім тоні, що хочбим хотів деяку маленьку критичну вівісекцію на котрім з солістів зробити, – чую се, що – ніхто мені тоді не повірить, та назве ще клеветником... Ну нехай і так, прилучу ся і я обома руками до гадок шан. рецензента з “Діла” з тим, що з поміж дуже добрих чотирох солістів якими були пп. Козак, Жмур, Юхнович і Рудавський, – на особливу увагу заслугує п. Ю. Юхнович, котрому кожний оперовий барітоніст може

позавидувати такого гарного голосу. А кілька у нас таких було що такого капіталу сфруктіфікувати не уміли? Маю надію, що п. Юхнович не перший та непослідний...

Ще послідне слівце про дірігента, п. М. Волошина.

Тяжкий се уряд бути дірігентом, котрий би зумів і схотів стояти на висоті своєї задачі, а відомо рівнож, що два тільки чинники (ще часом третій добрий бібліотекар) держать все керму товариства співацького; се голова адміністратор і дірігент – артистичний провідник. І “Львівський Боян” по кількох менче або більше удачних виборах і інтеррегнах дійшов остаточно до тої артистичної рівноваги, що не потребує ся нині журити про дірігента, котрий би з кращим розумінєм річи сповняв свою місію як теперішній, п. М. Волошин.

Сам особисто для кожного симпатичний, обдарований природою гарним сальоновим голосом теноровим, котрим при добрій диспозиції знаменито орудує, музикально образований, орієнтуючий ся скрутних хоральних і орхестральних ситуаціях, при тактовнім ужитю енергії потрібної конечно до удержання ладу у всякій інтелігентній організації – се цінний набуток, який з’уміє покористуватись наша Боянська Громада.

Отсей величавий концерт Шевченківський мусів доволити ся і найвибагливіших, вийшов вже дальше по за межі чистого ділектантства. Наша культура музична стає ногою певною на ґрунті приладженім уступаючими, по нас ідуть нові, що з переконуючим розмахом і співатимуть:

наша дума,
наша пісня,
не вмере, не загине!

Остан Нижсанковський.

*Діло. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2; Ч. 61. 18 марця. С. 2;
Ч. 62. 19 марця. С. 4.*

“Красвий господарсько-молочарський Союз”,

стоваришене зареєстроване з обмеженою порукою в Стрию (данійша “молочарська секція” стрийської філії “Просьвіти”), працюючи звиш три роки над сотворенем молочарського промислу в руській часті Галичини, а іменно над закладанем молочарських спілок, їх організаціїю і технічною контролею та над розвитком торгівлі маслом, відзиває ся отсим до П. Т. нашої суспільности, щоб з всяким довірем від-носила ся і на дальше до дирекції тов. “Кр. гос. мол. Союза” в справі закладання нових молочарських спілок і ширила дальше той вельми важний для піднесеня добробиту наших хліборобів рільничий промисел.

Наш край рільничий надаєть ся на се і коби хоть троха віри в свої сили, найдеть ся много пригожих т. зв. молочних околиць, де можна би заложити молочарську спілку. Треба тільки бажати, щоб місцеві патріоти, місцева інтелігенція і селяне, схотіли заінтересувати ся сею справою, дали ініціативу до основаня молочарських спілок і попрацювали щиро і витревало над їх веденем, а тим причинять ся вельми до поступу і подвигнення так занедбаного нашого рільничого краю.

Т-во “Кр. госп. мол. Союз” в Стрию, маючи трилітну практику і працюючи щиро на тім поли – поспішить радо з порадою. Б і л ь ш е п р а ц ь і муравлиної витревалости, а менше деклямацій, тоді будемо могли говорити о нашій економічній силі. П р и с т у п а й т е в ч л е н и “Т-в а Г о с п о д а р с ь к о - м о л о ч . С о ю з а” в Стрию.

С т а н т о в а р и с т в а представляєть ся з 15. цвітня 1908 так: Стан чинний: готівка 5. 221·61 К, довжники 27. 212·43 К, адміністрація 2. 260·87 К. інвентар 1.129·68 К, магазин 4.449·93 К; стан довжний: уділи і фонд резерв. 719 К, вірителі 27.602·12 К, набіл 6.862·38 К, зиск 4.924·39 К, резерва

страт 166·63, загальний оборот 73.326·43 К. У д і л виносить 20 К, в п и с о в е 2 К.

Товариство має 3 склепи: у Львові Ринок 10. І ул. Казимирівська 47 – в Стрию напротив гімназії. Головне бюро в Стрию.

На всякі запитання відповідає Союз відворотно.

До праці а жде нас лучша доля!

За “Красвий госп.-мол. Союз” в Стрию

Остан Нижсанковський,

Михайло Тюн,

Любомир Данилович.

Діло. 1908. Ч. 92. 25 цвѣтня. С. 7.

Про спілки молочарські, їх урядженє, та діловодство

Отся розвідка має на ціли послужити тим хліборобам господарам, які не мають спромоги приучити ся найконечнійших річий, на котрі належить звертати увагу, коли хотілиб у себе заложити молочарску спілку.

Розумієсь ся, що отсї пояснення та практичні поради не можуть бути уважані за наукові розправи.

Що однак являєть ся конечним, в наших хлопских кругах поставлені питання та їм подібні основно обговорити, сего вчить історія кожної молочарнї. Борба, яку спілки молочарські, та сьвідомі своїх цілий члени спілок мають ще звести з недорозуміннями та пересудами, ширеними некультурними та часом злобними членами, потреває ще роками, про се не сумніваємо ся.

Подаючи до відомости широкого загалу цілий ряд статей про спілки молочарські, їх урядження, спосіб веденя та книговодства, статей, добутих кільколітним досьвідом, хочемо причинитись до красшого та живійшого успіваня наших спілкових молочарень, користий, які пливуть з них, та ідей,

які поставив собі за задачу пропагувати наш Красвий Союз господарско-молочарский в Стрию.

Чи маю бути членом спілки молочарскої?

Отсе питанє є злишним для такого, котрий вишукає докладну ріжницю в поступованю на старий спосіб, збуваню та згрошевленю молока в господарстві домашнім, а новім, через молочарні. Він знає, що цінна сметанка, відділена на кружлівці, відійде з повного молока цілковито, аж до зникаючо малої скількості, що при давнім способі “підсіданя” се просто неможливе. При давнім способі збираня сметанки варехою чи ложкою, мусить все остати певний значний процент товщу в молоці.

Двацять-кількалітна діяльність молочарень по чужих краях, та її всюди виступаючий виразно вплив на плеканє худоби і користи узискані з господарства рільного, не може бути ніодному господареві рівнодушним, кождий мусить без’умовно стреміти у власнім інтересі до того, щоби стати дійсним членом założеної там молочарскої спілки. Рільники-хлібороби, котрі не мають ще молочарні у своїм селі, повинні постаратись о заснованє такої спілки. А прецінь трафлеть ся в хліборобских кругах, у поодиноких господарів, а особливо у їх жінок, так часто на сильний опір! Чому се так?

Се не проста навичка до старих, бабунями переказаних звичаїв: “най буде як бувало”, – се не обава перед якоюсь там стратою грошків за масло і мнимим переворотом у газдівстві, коли тепер треба молоко “через вулицю” перенести до молочарні, а газдиня, колись на ціле село славна, котра бувало своє масло продавала, нині сама мусить його відкупити: – се передусім непевність, чи нове заведенє принесе більше хісна, як давно було.

Газдиня має у молочнім господарстві перше, а звичайно саме рішаюче слово; тому то не рідко, та як раз через її опір не

годна завязати ся молочарска спілка. Вона уважає собі за сьвяте, та ніким не відобране право, самій коло масниці ходити а гроші, одержані за вироблене масло, спотребувати тільки на сіль, нафту, собі на запаску та донці на “політичку”. Як однак нераз і насміялась не одна газдиня відтак над своїм опором та пересудами, коли пізнійше вже з пару неділь зачала собі з молочарнею.

Тепер позволю собі поспитати всіх газдинь, котрі так противлять ся молочарням, та думають що гріш одержаний за масло і яйця не належить до загального рахунку господарства, але що орудуване ним є на віки заінтабульоване право газдині, – поспитаю чи воно так має бути, та чи вона з’уміє вияснити таке своє поведене? – Жінка є помічницею чоловіка, вона не повинна на своїм дворі заводити ніякого побічного пановання, а принайменше нічого такого, щоби чоловікови шкодило у зведеню господарских кінців до купи. Хоч як дорогі для нас є давні звичаї та поведенції, одідичені по наших батьках, однак велику шкоду приносить нам уперте придержуване ся перестарілих господарских річий. Красше виглядалоби нераз на неоднім газдівстві, колиб чоловік і жінка йшли поруч, враз з поступом часу, колиб дивились у перід, місто оглядатись все тільки на зад. Таке-то водить ся особливо при молочній господарці.

Щоби тимчасом дійти до правдивого осуду, зробім обрахунок. І тут мушу поважну газдиню прости, щоби зі мною перевела слідуочий рахунок:

З одного села, в котрім нема молочарні йде 100 осіб до міста з молоком, маслом, покладками, то з чим. Кожда особа нехай продасть 5 фунтів масла і за 3 корони прочих річий. Єсли почислимо фунт масла по короні, дістане тих 100 осіб, що вийшли на торг 800 Корон. З тих гроший остало в місті на ріжні закупна що найменше 600 корон.

Що коштував той спосіб інтересу?

Числім $\frac{1}{2}$ дня страти часу.....30 сот.

Чоботи на стравне.....10

Непотрібні витребеньки, яких годі в місті устерегись.. 5

Відшкодованє для дівки від коров, також пересічно....5

Чинить пересічно на одну особу.....50 сот.

Ніхто мені не зробить заміту, що ті числа за високо поставлені.

В селі Г. приміром дістає дівка або хлопець, що йде на торг, кожного разу по 25 сотиків. Бачимо отже з рахунку, що тих 100 торговців, що йшли свій товар продавати, мали 50 корон коштів. Числім таких два дни в тиждень, а зробить се 100 корон що тижня, а 5.200 корон в рік! А прецінь можна було се ошадити! Ба, що більше цілу роботу при підстоюванню молока, збиранню та робленню масла (змаслюванню) можна було по більшій часті зробити в місцевій молочарні. Тих отже 600 корон вицофано з обороту місцевої молочарні, передано їх в місті в руки нам чужі або просто ворожі, щоби дальше обертали та збогачували ся, їх сила податкова зістала місцевій громацкій касі відобрана.

“Ну, добре”, – скаже перша ліпша газдині, – “я так не можу числити, а мушу вперед про себе та про своє газдівство подбати!”

Гаразд, числім отже на ваш лад! Отже хочете із 14 літрів молока після вашого способу підсідання ся, одержати оден фунт масла. Я вірю вам, се природно, знаю і се, що ви вмісто цехованої літри міряли горшком, котрий мав “десь около літра”. Коли, приймім, дістанете за 1 фунт масла пересічно через цілий рік 1 Кор. 10 сот., значить ся, коштує вас одна літра молока чотирнайцятую часть від 110 сотиків, що виносить = $7 \frac{6}{7}$ сотика, себто около 8 сотиків.

Хочу вам ще зробити прислугу, та беру число 110 сотиків, хотяй знаю дуже добре, що се найвисша ціна, яку платять за “хлопске масло” та се належить до рідких дуже случаїв, коли жінка таку ціну діставати’ме через цілий рік. Почисліть тепер ще слідуючі річи, та відбійте їх від доходу тижневого торгу:

1. Робота масла при масниці.....?
2. Страта при змінах воздуха.....?
3. Страта через незручність людей, або через случайне зіпсуте.....?
4. Кошта ходу на торг (як виказано висше).....50 сот.
5. Гризота з острыми язиками панів, що купують та кепкують, щоби вам ціну обнажити, чи не варта нічого.....?

Отже ?

Алеж, прошу, потаксуйте всі ті 5 пунктів, хотяйби навіть такою самою відповідною ціною, як я ваше масло почислив!

Який же чистий дохід остане вам з вашого масла? Що принесе вам удержане худоби на вашій оборі?

А тепер прошу, потрудіть ся зі мною, розглянемо ся по молочарни, та розчислимо ся і там.

Коли розглянете ся по ній, розпитаєте про задачі, які сповняють ті новітні машини і прилади молочарські, кождий член спілки з усьмішкою привитає вас, неначе дивуючись, що доси ще не зміркували наглядних користий, які вам спілкова молочарня принести може.

В більшій, а добре уладженій, молочарни забирають на кошт спілки, до того приладженими возами, ваші баньки з молоком просто з обори і відвозять вам по відтовщенню худе молоко назад.

Молоко худе, чи там маслянка, може бути так само добре ужита до цілий відживлення чи годівляних, як і повне, незбиране молоко. Певну скількість молока, яке уживаєте для домашньої чи там господарської потреби, можете собі все задержати. Масло і сир, если молочарня його виробляє, можете кожної хвилі, коли потреба, казати собі доставити.

Про иньші вигоди та користи, які дає цілій громаді спілка молочарска, поговоримо даліше.

З кінцем місяця обчислюєть ся з вами молочарска спілка, а за молоко платить вам після скількості товщу.

Пересічний процент товщу (сметанки) в молоці ваших коров зістав апаратом Д-ра Гербера означений на 3·5. За оден процент товщу від літри молока платить молочарня тільки 2 сотики, а говорю тільки, щоби сим знов доказати, що беру до того обчислення підставу найнизшу, або у всякім случаю дуже низьку. Одержите отже за літру молока 3 ½ разів по 2 сотики, що чинить 7 сот. на чисто, бо всякі кошта вже потручені. – Коли продасьте тижнево 5 кіль. масла в місті у два торгові дни, одержите за 4 тиждні, около 40 корон доходу; відтягніть-жеж тепер кошта 8 разового ходу на торг, почисліть, але совістно – захід та кошт виробу масла дома, страти, гризоту, коли ваша дівчина чи наймит прийде та вам сповістить: “казали пані в місті, що масло чогось гірке, а онтота пані вибаглива совітникова найшла крила та ніжки від мухи, та казала щоби чистійше коло того ходили і таке иньше”, – ну, гадаю, порядна газдині мало не лусне з досади! – Який же чистий зиск нам остане? – Добре, 1 80 за кільо! отже за 20 кільо: 36 корон. – Щоби зробити 1 кільо масла спотрібувалисьєте, як кажете самі, 28-32 літрів, отже пересічно 30 л. молока (20×30) = 600 літрів. За тих 600 літрів одержали би ви у спілці молочарській 600 разів по 7 сотиків = 42 Корон, отже 6 корон більше, чим робленем масла дома.

Скажіть же тепер щиро, чи добра для хлібороба молочарня, чи шкідлива? – Яка би нині ще ваша відповідь і не була, се одно поручив би я вам дуже, щоби ви поважно роздумали чи не належало би вам приступити до молочарні, а єсли її в селі ще нема, розважити над її заложенєм.

Коли вже приступите в члени спілки, остерігаю вас, щоби ви не поповнили блуду половичности; то є, не думайте що воно ліпше буде, коли будете віддавати спілці тільки молока, що облишує ся вам а задержувати знова дома тільки, кільки потреба на сир, масло, маслянку і сирватку для домашньої потреби. Такі половичні поведенції є зовсім нерозумні, не думайте, що молоко худе, яке відбираєте з молочарні є вже безвартне. Про се, та про велике значіне худого молока як средства поживи, та материялу для широких цілий промислових, будемо писати на иньшій місци нашої часописи. Найлучше зробить кожда газдиня, коли при случайности розвідає ся про яку молочарню та своїми власними очима її огляне, других про ню розпитає – тоді всяке упередженє та недовіре уступить.

Може би я ще моя газдинько – поки ще з вами розпрашаю ся – пригадав вам горяче літенько, коли-то ваші золотоколосі лани на жнива кличуть, а тут і коровиця нівроку з паші молока сипне, сметана з тиждня вже спрятуєть ся, масло два рази досьвітками зачинала робити а не зробила, хоч і пару раз від порога до порога ковтала і сьвяченої водиці навіть доливала... а тут дітиска на плотовім кілю розвішані гладушики якимись там катапульками на скрізь поназначували, – от тоді може і на дітиска захоронка яка, а на молоко і молочарня не завадила би!

А які ріжнородні вимоги ставить ся до газдині дому! Родина, хата, білє, кухня, огород, обора, кармник, з кожного кута глядить на неї велика робота витріщеними очима.

З тих отже причин стає для газдині молочарня конечною та вельми пожаданою полекшою і як раз вона повинна би попірати як найревнійше спілки молочарські.

Тепер приходиться сам газда із своїми міркуваннями:

“Вже була чутка”, так він розповідає, “що є такі молочарні, котрі не годні були устоятись, упали, люде від неї відскочили, бо за молоко мало платили. А така молочарня коштує гроші, 10 до 20 тисяч корон, мусить нести дохід на сплату довгу, а члени мусять за тоє ручити, а коли не дають молока, стоять машини і будинок дурно, а ти плати, що тобі аж в очах темніє!”

Певно, такі кмітованя не суть в даних обставинах безпідставні. Але чиж сему виновате стоваришенє як таке? Колиб нас мало відстрашувати се, що ми вже чули, то не повинні би ми брати до рук ані ножа ані бритви, бо вже нераз було через те много нещастя; не належало би нам їздити залізницею, ба, не треба нам більше і рілї управляти, коли торік таку гарну царину, до того ще не заасекуровану, град так немилосердно витовк!

Впрочім нічо лекшого як робити самі тільки здогади, чи якась молочарня має услівя істнованя і розвитку чи ні. Де конечні, а з гори застережені услівя не зістали додержині, не можна відтак дивувати ся неудачам.

Найважнійші услівя істнованя молочарні є: ^{296*})

Запевненє певної щоденної скількості молока, для якої має станути молочарня.

Відповідно до тої скількості молока завод зробити.

Вибір місця з особливим узглядненєм средств комунікаційних (догори, залізницї, почта etc.) при доставі молока,

^{296*}) Всї питання того рода не можуть бути під розвагу брані, в поодиноких случаях належить звернути ся о пораду до людей і інституцій фахових, а відтак аж приступити до будови молочарні.

позбуванню і розсилці продукowanego з него товару. (До того багато з доброї води, враз із відповідним відпливом для помий).

Щоби впрочім розвіяти журбу по причині небезпеки співучасти в стоваришенню спілковім, треба розважити обрахункову маніпуляцію в молочарні.

Возьмім під розвагу слідуєчий простий случай:

В однім місяци доставлено 15.000 л. молока (денно 500 л.) з того вироблено 600 kg. масла (дено 20 kg.) оден kg. продано по 2 кор., узискано отже 1200 кор., котрі належало би розділити поміж доставців.

Перед тим однак мусимо відтягнути на той місяць припадаючі річні видатки. На ті складають ся дійсно слідуєчі позиції: платня і винагороджене молочаря, кошта доставки молока і відстави продуктів, олива, папір, сьвітло, опал, прочі видатки а особливо відписаня, опроцентованя капіталу вложеного і сплати довгу.

Єслиб ми розділили усю узискану за масло квоту, то кождий одержав би за літру молока 7 сот., коли почислимо йому відобране молоко худе по 3 сот., в такім случаю мавби господар виплачене за літру молока по 10 сотиків. При точній маніпуляції заводу (фабрики) можна з регули покрити кошта видатків через потручене одного сотика від доставленої літри молока. В нашім случаю малиб ми отже сего місяця 15. 000 сотиків = 150 корон на кошта адміністрації, процента, сплату капіталу і пр. а 1. 050 кор. моглиб ми виплатити. Се виносить від літри, без молока худого, по 7 сотиків.

Подібні обчисленя виказуючі наглядно, бо зіставленнями рахунковими, користи, які дають молочарні населенню хліборобському, є дуже гарно і переконуючо представлені у книжочці п. з. “Про молочарські спілки” яку зладив п. Андрій Курилас б. урядник стрийского Союза молочарского, а днесь

при “Селянській Касі” в Чернівцях, книжочці, що коштує 50 сот., а вийшла як 10. число народної бібліотеки, котру видає відомий широкого пропагатор ідеї кооперації (спількової праці) Др. Лев Когут в Чернівцях.

Накладом Стрийського Союзу господарско-молочарського вийшла ілюстрована книжка п. заг. “Про годівлю молочних коров” дуже приступно для всякого зладжена о. Йосифом Раковским, ц. к. професором господарства в семінарі учительським в Заліщиках, а крім сего, заходом Союзу господ. молоч. поступила тепер до друку обширніша книжка інж. Хмелєвського в перекладі українським проф. А. Микитяка в Стрию, п. заг. “Техніка молочарска”, – не вчисляючи тих артикулів, які про молочарство розправляли в часописах “Економіст”, “Народне Богатство” та “Господар”.

Всі ті книжки, брошури як і всякі інформаційні летучі листки, з котрих можна вже днесь докладно інформуватись про справи молочарські взагалі, можна дістати в краєвім Союзі господ. молочар. в Стрию.

Вертаючи назад до нашого предмету, треба дуже точно при місячних виплатах на се зважати, щоби уперед вчислити докладно дійсно узискану ціну за спродане масло, а відтак, щоби від тої суми відтягнути дійсно повстаючі місячні видатки, коротко, щоби місячно не виплачувати більше, як ся належить по відтягненню від узисканої квоти всіх дійсно вилжених коштів.

Если буде ся сего перестерігати, тоді не треба буде при кінці року краєвому Союзови Ревізійному неточного, або просто сумнівного зіставлення рахункового передавати. Тоді не треба буде бояти ся: бути членом молочарської спілки.

“Добре, а як не будуть доставляти молока?” докине часом дехто. Певно, тоді на се нема ради. Але, – требаби відтак запитати, – що буде, як в осени жаден хлоп поля не

схоче спокладати, а на весну орати, що тоді буде? ну, тоді будуть мусіли всі люде з голоду гинути!

Дійсно: суть “коли” і “але”, котрі нас звичайно до страшних або до сьмішних річей доводять. Треба ся стерегти, та не лазити по такій драбині сумнівів, котрої щеблями являють ся к о л и і а л е.

Досьвід научив нас протягом послідного часу дещого такого, що добре зробимо, коли звернемо увагу ще на слідуючі питання:

Малі чи великі молочарні,
ручні, чи моторові?
Заложенє, статут, порука,
місце для молочарні
Ограничений чи повний рух,
Вивінованє молочарні,
Достава молока,
Плаченє молока після товщу,
Віддаванє чи продаванє худого молока,
Управитель молочарні та його становисько.

Суть люде, котрі гублячись в сумнівах не доходять до ніяких результатів, нічого не в силі розпочати, нічого не годні завершити. З такими людьми годі при нових підприємтях і говорити. Але, де люде вже не тільки до якогось рішення дійшли, що належить їм вже приступити до заведеня у себе спілки молочарскої, се завадить, коли над поставленими в горі питаннями розведуть вони бесіду, та при тім ще і засягнуть поради у декого з людей, в тім ділі фахового та опитного.

о. О. Нижанковский.

*Господар і промисловець. 1909. Ч. 1. 5 січня. С. 5–6;
Ч. 2. 20 січня. С. 2–3; Ч. 3. 5 лютого. С. 2–3.*

Поклик!

В добробуті народу його сила в значінє!

Зрозумів те наш народ, двигнувся з просоня та взявись запопадливо до діла. Позбавлений висших верств, великих капіталів, промислу і торгівлі, 95-ти процентовий хліборобський народ поняв, що треба здвигнути хліборобство після засад новітньої господарки, створити рільний промисл, скріпити всі віти рідного ремесла і спільницьким ладом добути матеріальні средства та капітали, щоб стати на сильних, непоборимих основах та зайняти гідне місце серед сімї иньших культурних народів.

І кинувсь наш народ до праці над собою самим.

Взявсь до науки, пізнання засад новітньої господарки, примінюваня їх в житю, створеня власного спілкового катіпалу, організації і скріплення рідного ремесла, створеня і організації рідного промислу рільного, і здвигнувся цілий ряд економічних інституцій, покривсь весь край спілками кредитовими, молочарськими господарськими, торговельними і ремісничими.

Праця та лиш кількалітна а вже сліди її видні на кождім кроці.

За короткий вправді се час, щоб обняти нашою працею всі віти народної господарки і осягнути на всіх полях тревалі запоруки постійного і належитого розвою всіх галузей господарства і рідного промислу, з поміж яких многі ... многі лежать ще відлогом, то однак перші основи вже положені під велику будову власного добробуту, промощений вже шлях до ліпшої будучности.

Пора проте почислити свої сили, зробити перегляд своєї праці й їх вислідів,

ПОРА УЛАДИТИ ХЛІБОРОБСКУ ВИСТАВУ!

що далаб в першій мірі нам самим змогу оцінити ту нашу працю, її вартість, її інтензивність, пізнати її користи і висліди, розглянути її браки і хиби і найти спроможність на підставі дотеперішних її вислідів застановитись зріло куди, в яких напрямках, якими шляхами має вона дальше пійти, щоб визволені з пут темноти, кайдан економічної неволі, розковані пійшли ми на зустріч волі ... свободи і зрівнались з иньшими культурними народами в поході до вселюдского поступу.

Почин до такої вистави рішились ми дати і взиваємо отсим всіх, що їм добро нашого народа лежить на серци, до помочи в тім ділі.

Се перший крок, перша проба в задуманім нами напрямі, не можемо проте наразі мати претенсії, щоб вже при браку досьвіду в тім напрямі випала так, як подібні вистави иньших народів. Ми далекі від того, щоб дати повний образ многосторонної хоть певно недосконалої продукції рільничої і промислової нашого народа і ми лиш для першої проби і почину хочемо подати поодинокі зразки нашої рідної продукції, а то продукції рільничої, довговіковим досьвідом нашого народу виплеканої, як продукції рільничо-промислової, торговельної і ремісничої, до якої нарід наш виявляв завсїгди незвичайний хист і цікавість. В кождім однак разі дасть нам та вистава спроможність подати єсли не суцільний то зразковий образ нашого економічного розвою, становити буде приготоване для будучої, великої, повної, краєвої господарско-промислової вистави.

Вистава розпадатись буде на слїдуючі діли:

I. Господарство рільне: 1) рільництво, 2) садівництво, 3) пасічництво, 4) молочарство, 5) годівля дробу і кріликів.

II. Промисл рільничий і ремесла: 1) ткацтво, килимкарство, орнаментика народна, 2) кошикарство, 3) вироби деревні (боднарство, теслярство, гонтарство), 4) гончарство,

5) мосяжництво, 6) дахівкарство, 7) білошкірництво, 8) кушнірство, 9) шевство.

В цілі належитого і плянового обіслання вистави подаємо отсі інструкції:

Виставці рільники в особенності ті, що ввели у себе досьвідні поля, або завели у себе взірцеві господарства, як неменьш визначнійші господарі, мають сейчас ті рода збіжа і городовини, що їх наміряють виставити, належито виплекати т. є виплекати дорідні колоси і надіслати малий снопок тихже враз з коріннями, лїтру – дві зерна того збіжа. Так само належить поступити з огородиною, конюшинами і пашними травами, кінським зубом, кукурудзою, надсилати знаменнійші окази бураків, огирків, морков, бараболь і т. п. зібрати малі колекції (жмути) шкідників ростинних і присилати малі моделі (взірці) чи фотографії, а при меньших предметах оригінали ріжного рода уживаних в господарстві особливших знарядів рільничих пр. плугів, борон, сап, бабок до кіс, грабок до кіс, кушок, ціпів і їх вязань, капиць, серпів ковальської роботи, жорен, знарядів до машин до нищення ростинних шкідників і т. д., подати взірцями способи плетеня вінців при обжинках, капелюхів соломяних, приборів з сїтника пр. файок цибухів і всїякого рода виробів хлопячих з сїтника і соломи і надсилати взагалї все, що оригінальнійше.

Що до садівництва: виплекати дорідні овочі і надіслати знаменнійші окази тих овочів, їх насїне, сушені овочі, всїякого рода перетвори тих овочів пр. компоти, конфїтури, наливки овочеві, вина овочеві і т. п.

Що до пасїчництва: надіслати моделі всїякого рода домородних з практичних приладів пасїчних, меди, перетвори з них, як наливки, кандизовані медом овочі і т. п.

Що до дробу: надсилати виплекані знаменніші окази расових курий, качок, гусий, індиків, каплунів, пантарок, голубів, кріликів, моделі різних кліток і т. п.

Що до ткацтва: виплекати дорідні колоси льну і конопель, надіслати малий снопок тихже з корінєм, зерна льну і конопель тих, всілякого рода знаряди як терлиці, гребені до чесаня, прядиво, моделі шушарень конопель, всілякого рода домородних а практичних знарядів ткацких, знарядів до тиснення олію, ступ до битя олію, макухів і т. п. позачинані як також викінчені полотна, килими, ліжники, верети, домородні а практичні килимкарські приряди.

Що до орнаментики: надсилати вишивки всілякого рода, писанки, різьби, вироби з паперу для окраси хат і т. д. евентуально фотографіями і моделями.

Що до кошикарства: надсилати всілякого рода пруты з представлєнєм ріжних фаз (степенів) їх оброблюваня, способів їх сортованя, пареня, кошиці, позачинані як також викінчені коші, кошики і иньші вироби, вироби з лика, моделі, стільців, крісел, софок, канапок, столиків, сповідальниць.

Що до виробів деревних і будівництва: подати перекрої особливших оказів дерев, представити розвій нашого теслярства, боднарства, гонтарства і будівництва моделями чи фотографіями, надсилати в моделях, фотографіях, а що до поменьших річий в оригіналі всілякого рода знаряди, представити ріжні степені оброблюваня материялів, розвою цілого гонтарства від кльоца до гонт, цілого боднарства, надсилати моделі чи фотографії всілякого рода дотичних знарядів, відтак моделі чи фотографії церков, хат і будинків господарських, дальше всіляких приладів домашних, лопат, коцюб, колисок, тарелів, нецок, масничок, ложок, колотушок, ящиків, варех, полонників, решет, сит, сільничок, ложок, забавок діточих, мужицких окрас як: топірців, палиць, порошниць, чарок

дальше тараківок, вітрачків, моделі хрестів придорожних, углярок, кліток, самотрісків, все то по можности в оригіналі.

Що до гончарства: надсилати моделі варстатів і приладів до виробів з глини і оригінальніші ринки, миски, макітри і т. д. кафлі з глязурою і без глязури і т. п.

Що до мосяжництва: надсилати так само моделі дотичних варстатів і приладів, відтак оригінально вироблені перстені, пістолі, порошниці, гузики, спряжки, хрести, медалі і иньші окраси і т. п.

Що до иньших згаданих визше ділів промислу і ремесла належить в подібний, як висше, примірово лиш начеркнено поступати і надсилати все, що лиш потрібне для повного представлення їх теперішного розвою.

Виставці зволять як найскорше а найдальше до **10-го серпня** б. р. зголоситись з поданєм що виставити хочуть. Не підлягаючі зіпсутю предмети належить прислати до 1. вересня а овочі і підлягаючі зіпсутю річи найдальше до 16. вересня. Пізнійші зголошення і присилки не будуть взгляднені.

Виставця має предмети, які наміряє виставити, власним коштом надіслати, як також сам оплатити кошта пересилки тихже зелізницею чи поштою. Виставці преміювані мають надіслати свої медалі, дипльоми, листи похвальні. Кошта довозу з зелізниці чи почти і відставлення до зелізниці понесе Краєвий Союз господарско-молочарский в Стрию.

Виставці, які наміряють предмети надіслані на виставу продати, мають подати те до відома Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию і подати заразом ціну тихже.

Предмети продані в часі вистави будуть могли відобрати набувці доперва по скінченню вистави.

Оціночна Комісія видавати буде по скінченню вистави листи признання і ріжного рода премії. Бажано булоб, щоб родимці, котрі мають колекції чи збірки оригінальних а

цікавих виробів з нашого промислу домашнього зволили ті збірки прислати а за те Краєвий Союз господарско-молочарський в Стрию обов'язує ся відіслати їх збірки оплатно і за реверсом в цілости.

Вистава зістане отворена дня **19. вересня** б. р. в великій і побічних саях “Народного Дому” в Стрию і тревати буде до 26. вересня б. р. включно. Подібних пояснень уділяє Кр. Союз молочарський в Стрию.

До Вас рільники, промисловці, ремісники відзиваємось: шліть на свою виставу все що найліпше, найкрасше, оригінальне, вартне виду.

До Вас інтелігенціє звертаємось з горячим зазивом розвести як найширшу агітацію, доложити всіх зусиль, щоб вистава належито і добірно була обіслана.

В особенности Ти молодіже академічна, технічна, шкільна, Ви учителі, учительки, патріотичне жіноцтво, св'ященники, урядники, народні інституції, спеціально виділи читалень, філії Просьвіти, Сільського Господаря. Соколів і Січий, возьміть горячо собі до серця почетне завдане осьвідомити народ о вазі такої вистави для нашої будучности, возьміть провід в тім всенароднім ділі і доложіть всіх зусиль, щоб показати нашу запопадливу, муравельну працю і образ нашого культурного і економічного розвою.

Діло за котре беремось не легке, вимагає багато труду, коштів і зусиль не лиш одиниць але всього найширшого загалу, всьої суспільности. Уладжуємо виставу власними скромними фондами без піддержки зі сторони держави і краю. Поможіть проте всі, що Вам добро нашого народу на серци лежить материяльними обильними жертвами в сьому ділі, бо кошта такої вистави дуже значні. Датки просимо слати на адресу Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию.

Ми певні, що наша суспільність і наші народні інституції сповнять в тім згляді свій обовязок.

Родимці! Вага нашої вистави для дальшого розвою нашого народа того рода, що ціла суспільність обовязана випружити всі свої сили, весь свій досвід і змисл господарчий, щоб вистава випала як найкрасше як найповажнійше і дала в приближеню суцільний образ нашого теперішнього розвою.

Тож до діла! Покажім що в нас сила, що ми вже не ті що колись, що ми народ тямущий, зорганізований, самосвідомий, який вміє орудувати своїм добром, запопадливий, вміючий добувати собі сил, прямуючий до поступу, до світла ... волі.

Зворушіть ся найдальші глибини всенародного моря, стриніть з одушевленем сей зазив і поклик викресить з свого нутра завзяте, постійність в довершеню сього діла і поможіть гідно повести діло.

Від Управи Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию:

Др. Ілярій Бачинський, о. Лев Горалевич, Др. Евген Олесницький, о. Никола Матковский, о. Никола Гошовский, Ярослав Кисілевский, Михайло Тюн, о. Остап Нижанковский, о. Северин Борачок, Александер-Денис Сембратович

За пасічничу секцію Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию:

о. М. Михалевич, о. Ю. Дуткевич, о. Н. Гошовский, проф. Л. Гаванський

За філію Тов. “Просьвіта” в Стрию:

Др. Єронім Калитовский, Вінкентий Мікласевич

За Тов. “Руских Женьщин” в Стрию:

Йосифа Бобикевичева, Іванна Вітковицка.

Від управи Тов. “Народний Дім” в Стрию:

Іван Ревакович, о. Кость Петрушевич, Йосиф Сілецький

За Тов. “Боян” в Стрию:

о. Володислав Сельский, Тома Яцкевич

За Тов. “Міщанська Бесіда” в Стрию:

Володислав Варивода, Др. Роман Перфецький

За філію Тов. гімн. “Сокіл” в Стрию:

Володимир Дутка, Володислав Калуский

ЗА МІСЦЕВИЙ КОМІТЕТ В СТРИЮ:

<i>Стефан Баранецький</i>	<i>Михайлина Колодницка</i>	<i>Іван Мусикевич</i>
<i>Ольга Бачинська</i>	<i>Омелян Колодницький</i>	<i>Ярослав Небиловець</i>
<i>Марія Бачинська</i>	<i>Василь Коренець</i>	<i>Галя Нижанковска</i>
<i>Сидір Бехметюк</i>	<i>Софія Коренцівна</i>	<i>Евгенія Перфецка</i>
<i>Йосиф Бей</i>	<i>Володимир Котович</i>	<i>Софія Петрушевичева</i>
<i>Василь Білецький</i>	<i>Ольга Кравчишин</i>	<i>Михайло Пиць</i>
<i>Пилип Борис</i>	<i>Евгеня Красіцка</i>	<i>Марія Подляшецка</i>
<i>Емілія Вариводова</i>	<i>Йосиф Кучика</i>	<i>Павлина Ревакович</i>
<i>Іван Гавран</i>	<i>Никола Левановський</i>	<i>Василь Рогульський</i>
<i>о. Володишр Галайчук</i>	<i>Йосиф Левицький</i>	<i>Михайло Рудницький</i>
<i>Др. Антін Гарасимів</i>	<i>Станислав Левицький</i>	<i>Людвик Савицький</i>
<i>Іван Горалевич</i>	<i>Володимир Лукавецький</i>	<i>Ромуальд Сельский</i>
<i>Семен Гуменюк</i>	<i>Володимир Лев</i>	<i>Володимира Сельска</i>
<i>Никола Гутникевич</i>	<i>Марія Львова</i>	<i>Марія Сілеца</i>
<i>о. Никола Галянт</i>	<i>Володимир Масляк</i>	<i>Антін Собчук</i>
<i>Василь Геців</i>	<i>Валерія Матковска</i>	<i>Роман Теодорович</i>
<i>Володимир Грабовський</i>	<i>Іван Мазяк</i>	<i>Никола Терешкевич</i>
<i>Никола Дереш</i>	<i>Марія Мазяківна</i>	<i>Стефан Турин</i>
<i>о. Юліян Дзерович</i>	<i>Іван Максимчук</i>	<i>Галя Туринова</i>
<i>Галя Дуткова</i>	<i>Ольга Мійска</i>	<i>Володимир Устиянович</i>
<i>Михайло Дириль</i>	<i>Сидонія Мійска</i>	<i>Марія Устияновичева</i>
<i>Іван Ерденбергер</i>	<i>Андрій Микитяк</i>	<i>о. Стефан Хирівський</i>
<i>Стефанія Калитовска</i>	<i>Михайло Микитка</i>	<i>Андрій Яцкевич</i>
<i>Петро Кобат</i>	<i>Юліян Микитка</i>	<i>Антін Яцкевич</i>

Господар і промисловець. 1909. Ч. 11; 12.

20 червня. С. 1–3.

Перша українська хліборобська вистава в Стрию

Попереднього разу скінчилися на описі відділу молочарського, який замикав ряд предметів усталених в головній великій салі.

Тепер приходимо до опису ткацько-килимкарського відділу, хоч на ділі можна було бачити там не тільки вироби ткацькі і килимкарські, але вишивки, гафти, гердани, пояси, взагалі цілу галузь домашнього промислу жіночого, питомого виключно нашому народови. Хто мав нагоду оглянути ту виставу і різні вистави закопанські, той мусить признати, що коли наші вишивки чисто народні, без ніякого зманеровання стилю, без нічого пересадного, штучного, так як бачить ся ті сільські народні строї, так як видко їх на всіх малюнках, прості але за те гармонійні – красні, справді артистичні, як взагалі глибоко артистичний є замисл українського люду. Тоті різні псевдостилі закопанські чи які там вони є, ані не умили ся до тих природних обявів української штуки. Та треба додати, що ті найчисленніші виставці, які прислали свої вироби на виставу в Стрию, ані не ходили до академії штук красних, ані не учили ся в окремих школах того промислу. Се дуже відрадна поява у нас, коли з одної сторони різбярство і т. зв. шкрібляцтво і інкрустацийні вироби в дереві звертають на себе загальну увагу, то з другої сторони не менче важним є те, що як раз селянські дівчата плекають сі вишивки і гафти.

Справді поміж виставцями в тім ділі було чимало дівчат. Треба отже з того становища трактувати справу, а на будуче повинні відповідні товариства як приміром “Сокільський Базар” і спеціальні школи, плекати і розвивати той промисл. Ті товариства повинні дійсно розвивати сей промисл – туди нові шляхи для наших молодих артистів – там як раз нові жерела натхнення і краси. Купити такі вишивки і дорозше

продати, ще не є попиране своєрідного промислу, треба вишукувати і лучити артистичні взори, будити почутє краси і гармонії, дати спромогу і заохоту тим численним робітницям на тім поли, до поширення і поглиблення свого знання в тім напрямі. Богато з тих вишивок мало характер чисто етнографічний. Музей імени Шевченка закупив деякі, бо вони мають свою научну вартість. По літах дослідники нашої минувшини, будуть любитись тою грою фарб і ліній, тим простим але так красним орнаментом. Справді по тих вишивках і взорах сейчас пізнати українську вдачу. Наші сусіди запозичають собі взорів у нас і продають їх опісля за свої.

Зі спису виставців видно, що брали в виставі участь крім поодиноких осіб також “Кружки дівчат”. Сестри служебниці і поодинокі школи килимкарські, приміром школа в Вікні, в Заболотівцях і в Глинянах. На очах видців робив килими зглядно матерії кольоровані, Павло Гуменчук на своїм варстаті.

З виставлених килимів звертали передовсім увагу килими зі школи Ясно Вельможного Пана Володислава Федоровича в Вікні і портієри виробу тої самої школи. Вікнянська школа прислала 4 килимів і портієр, які украшували не тільки дві комнати призначені на ткацтво і килимкарство, але також цілу галерію, що лучила головну салю з тими комнатами, естраду в головній салі і балюстраду галерії. На тлі тих килимів порозміщувано етнографічні образи і фотографії проф. Володимира Шухевича зі Львова, а на естраді портрети много заслужених голов товариства “Просьвіта” у Львові.

В першій комнаті розміщено вироби шевські І. Клиновского з Станиславова, І. Чорнія зі Львова, варстат ткацкий Павла Гуменчука з Яйковець і костюми спілки жіночої промислової “Труд” у Львові. На стінах видно було етногра-

фічні селянські строї з Денисова, різні вишивки і скрізь паперові наліпки, уживані яко прикраси селянських хат в різних околицях руської часті Галичини. Дуже гарно відбивали гафтовані і вишивані ризи церковні, як епитрахилі, нараменники, фелони, настільники, антиподії і пр. Загальну увагу звертали жіночі народні строї, сорочки гафтовані, киптарі, ручники, фартушки, дзьобеньки, сервети, пояси, краватки, вставки, накритя столові і коверці.

Згадаю при тім, що многі річі винагороджено комісіями оціночними і торговельно-промисловою та етнографічною. Етнографічна комісія признала **золотий медаль** Миколі Шкриблякови з Яворова коло Косова за різби, Іванови Семенюкови з Печенїжина, за різби. М. Скринії з Перегінська, за одинокий на цілу виставу вірний український стрій жіночий. Килимкарській школі Володислава Федоровича в Вікні за килими. Профес. Володимирови Шухевичови зі Львова за етнографічну збірку вишивок, писанок, малюнків і фотографій. Золотий медаль признано також Красвому буковинському Базарови, який своїми виробами заповнив окрему комнату на другім поверсі.

На Буковині цвите і розвиваєть ся та галузь домашнього промислу, як різбарство інкрустоване і вишивки, може краще як в Галичині, де завдячуємо се хиба виключно незвичайно високо розбудженому артистичному почуттю, але нема у нас фахових шкіл, котрі плекали'б той промисел в тім напрямі, як на Буковині. Краєвий буковинський Базар виставив оригінальні буковинські вишивки, різби, гафти і діточі забавки. Виробами тими одушевляли ся видці і дуже богато предметів розійшлось таки на місци, не числячи соток замовлень, які наспіли на адресу того Базару до Черновець.

Комісія промислово-торговельна признала 21 золотих медалів іменно: Іванови Семенюкови з Печенїжина за

касету, ліпії, притискачі, ножі до паперу, каламарі, тарілки і хрест. Килимкарській школі Володислава Федоровича в Вікні за килими і портиєри. Іванови Серафимови з Калуша, за дзвони. А. Фельчинському з Калуша за великий дзвін. Миколі Стефанівському зі Львова, за артистичну браму, Олені Кулинич за повози, Іванови Левинському, професорови політехніки, за вироби керамічні кафлярські і гончарські. Краєвому буковинському Базареви в Чернівцях, за нашивки, вироби з дерева і шкіри. Євгенови Білинському з Збаража, за паперці і тутки. Жіночій Спільці промислово-торговельній “Труд” у Львові, за костюми і біле. Спільці для господарства і торгівлі в Перемишлі за знаряди господарські. Олені Левицькій і Спільці у Львові, за пасти, чорнила, васеліну, креми і глязури. Іванови Гресякови у Львові, за вироби кравецькі цивільні і сьвященничі реверенди. Миколі Шкриблякови з Яворова коло Косова, за столик різблений і тарелі різблені в гуцульському стилі. Василеві Левкови питомцеві “Ремісничої Бурси” у Львові за скрипку, яку зробив власноручно. Печатні і переплетні ЧЧ. ОО. Василян в Жовкві за друки і оправу книжок. Василеві Лисякови питомцеві “Ремісничої Бурси” у Львові, за плоскорізьби. Іванови Глинчакови зі Львова за артистично викінчений хрест на баню церковну.

Краєвий буковинський Базар, Іван Семенюк, килимкарська школа Володислава Федоровича в Вікні і Микола Шкрибляк, одержали золотий медаль з рамени двох комісій, іменно етнографічної і промислово-торговельної, позаяк ті виставці презентували виключно наш промисл. Комісія етнографічна узгляднила тільки такі речі, які мали чисто українську марку, своєрідну, без ніяких чужих впливів чи там домішок.

Коли проте зі становища етнографічного і промислово-торговельного стверджено, що килими і різьби мають пер-

ворядну вартість під кожним зглядом, то необхідним є даліше образувати наш нарід в тім напрямі, закладати школи килимкарські і різьбарські, а вироби наші випруть всі чужі не смачні фабрикати, всі незручні імітації нашого стилю, всі неудатні проби, дати публиці щось оригінального і красного. Можна буде і за границею збувати ті розкішні вироби, як приміром касетки, каламарі різблені, тарелі, столики і пр.

З нагороджених золотою медалею виставців, заслугує на увагу передовсім фірма професора Івана Левинського у Львові і його керамічні та кафльові вироби.

Попри різьби та килими, ті артистичні вироби кафлярські та гончарські неначе доповняють ся взаємно. Годі представити собі на тлі гуцульских килимів щось кращого, щось більше відповідного, як ті флякони, тарелі, збаночки, мисочки, печі кафльові, а всюда примінені народні мотиви, чи то взори писанок, чи вишивок.

На увагу заслуговували також артистичні роботи області будівничого слюсарства, яке репрезентували Михайло Стефанівський і Іван Глинчак у Львові. Великі брами залізні, сходи, барієри, хрести на бані церковні дуже удатно і оригінально виконані. І ту видко вплив народних мотивів, отже та галузь промислу повинна найти сильне поперте серед широких верст нашої суспільности. Місто послугуватись глупими жидівськими викрутасами, яких повно на барієрах чи залізних брамах, чи бальконах, час би вже взяти щось серйозного, красного і дешевого, а вироби п. Стефанівського і Глинчака, які ведуть артистичні робітні будівельно слюсарські заслугоють під кожним зглядом на то поперте. Даліше треба згадати з признанєм про наших дзвонарів пп. Серафима і Фельчиньського з Калуша. Їх дзвони визначають ся незвичайно красною формою, тревалостию і дзвінким чистим голосом, тому

заслугують справді на то високе відзначенє, яке призна їм комісія промислово торговельна.

Не від річи буде, коли згадаємо про “Ремісничу Бурсу” у Львові. Видно та інституція виховує молоде покоління як слід і недалекий час а будемо мати своїх свідомих ремісників, що потрафлять самостійно вести свої підприємства і конкурувати з сусідами. Свідомий стан ремісничий по містах се обнова нашого занедбаного міщанства, се запора против ворожих нам затій. Справді, питомці “Ремісничої Бурси” не даром їдять хліб, коби тільки надії в них покладані не завели!

Два питомці “Ремісничої Бурси” одержали золоті медалі за свої вироби, один за плоскорізьби, другий за скрипку. Ті молодята мають вже почуте артизму, коли воно лишить ся і не уступить буденному партацтву, то є надія, що ручний промисл буде розвивати ся постійно, а стан ремісничий буде тими свідомими національно і сильними економічно кадрами, з котрих буде можна чогось надіятись для добра народа.

Переїдемо тепер по черзі виставців нагороджених **срібною медалею** з рамени комісії етнографічної і промислово торговельної і так:

Комісія етнографічна признала девять, а промислово-торговельна 34 срібних медалів.

З рамени комісії етнографічної одержали се відзначене слідуочі виставці:

Павло Гуменчук з Яйковець, за кольорове ткацтво, Яків Прухицкий з Косова, за килимкарство, Вадим Щербаківський з України, за етнографічні фотографії, Никола Гулейчук, за картки мальовані етнографічними взорами, Дмитро Якобюк з Косова, за килимкарство, Громада килимкарська з Залозець коло Бродів, за килими, Иван Копельчук з Шешор, за різьби,

Іванна Бородиєвич, за етнографічну збірку, о. Остап Нижанковський, за збірку паперових прикрас селянських хат.

З рамени комісії промислово-торгівельної одержали срібний медаль:

Іван Красіньський зі Стрия, за магель, Товариство для руської штуки у Львові, за кошикарські і різьбарські вироби, Василь Боднар з Ладанець, за вироби кошикарські, Школа килимарська в Глинянах, за килими, Лев Левинський у Львові, за архітектонічні рисунки, Євген Нагірний у Львові, за архітектонічні рисунки, Іван Чорній у Львові, за шевські вироби, Андрій Андрейчин у Львові, за літографічні роботи, “Перша Красва прядільня і ткаля” в Заболотіві, за полотна, Митро Седишин у Львові, за різьбарські вироби, І. Юркевич у Львові, за церковні вироби, Іван Кузьмич у Львові, за церковні вироби, Никола Устенський у Львові, за церковні вироби, Тов. “Ризниця” в Самборі, за церковну утвар, Філія тов. “Просьвіта” в Стрию, за дахівки, Василь Дубик в Жидачеві, за вироби плетені, Стефан Скробач з Бабухова, за плетені меблі, Іван Чупрей в Коломиї, за топірці і медалі з портретом Шевченка, Юрко Понятник з Княждвора, за ходаки, Юліян Варивода з Утороп, за сапіянові чоботи, Григорій Лебішак з Галича, за кафлярство і декорацийне гончарство, Павло Гуменчук з Яйковець, за вироби ткацькі і декорацийні, Іван Торак з Плоскої, за вироби різьблені в гуцульському стилі, Школа кошикарства в Хишевичах, за вироби кошикарські, Андрій Грицишин в Стрию, за гарбарські вироби, Тов. “Титан” у Відні, за виріб кіс, Товариство “Сокільський Базар” Львів-Станиславів-Стрий за вироби з дерева, глини і гердани, Реміснична Бурса у Львові, за вироби питомців, Стефанія Погорецька в Стрию, за виріб штучних цвітів, Юрій Бриндзей з Яворова, за вироби токарські і різьбарські, Федір Король з Перегінська, за

вироби боднарські, Іван Клиновський з Станиславова, за вироби шевські, Кость Качур з Крушельниці, за скрипку і бас.

Так отже з нагороджених виставців звертають на себе увагу передовсім: Товариство для розвою руської штуки, зглядно скажім отверто руського рукодільництва, з яким ривалізують поодинокі виставці, як Василь Боднар, Дмитро Стацишин, Іван Юркевич, Іван Кузьмич, Никола Устенський, Стефан Скробач, Іван Торак. Майстри шевські: Чорній зі Львова і Клиновський з Станиславова заслугували вповні на то відзначене. Треба знати, що п. Чорній дає дуже солідний і елегантний товар, який відповідає всяким вимогам: те саме можна сказати і про п. Клиновського. То наші ремісники патріоти!

Не менш цікаві були вироби церковні різних фірм і доставців, з котрих п. Устенський і самбірська “Ризниця” дуже гарно представляли ся на виставі. Всеж таки “Достава” перевизшає всі посестри того рода промислу.

Атракцією з поміж нагороджених були, штучні цвіти п. Погорецької, бочка з вісьмома отворами, на вісім родів напійків, яку штудерно змайстрував п. Федір Король з Перегінська і з гордостю каже, що нема йому рівної в Галичині і штудерний магель п. Красінського.

Не від річи буде згадати вироби літографічні п. Андрейчина у Львові, що одинокий веде той промисл дуже вдатно і дуже солідно, але на жаль “свої” за мало попирають ту зі всіх зглядів заслугуючу на поперте фірму. Дуже симпатично представилась Краєва прядільня і ткаля в Заболотові з своїми полотнами, що відзначають ся знаменитою тревалостію і якістю!

Товариство “Титан” у Відни, яке має власну фабрику кіс в Стирї, подало доволі цікавий поглядовий образ, як повстає коса з чотиригранного кусня стали, як її викленують,

надають форму, остряють і шліфують а пізнійше запікають в огни і закрашують в огни, тай пускають в сьвіт. На жаль у нас в Галичині за мало тих кіс розходить ся, до Росії іде 200. 000 таких кіс, а у нас пожаль ся Боже. Певно Росия не те що Галичина, але коли зважити, що там свої фабрики і певно також конкуренция Німців і других, то воно випадає на користь “Титана”, що може таку скількість кіс продати серед таких обставин!

Належить ся з признанєм згадати про кошикарську школу в Хишевичах, про праці Г. Лебіщака в Галичи на поли декорацийної кераміки, та архітектів Льва Левинського і Евгена Нагірного за їх праці архітектонічні. Специяльно у п. Евгена Нагірного, видно вплив нових взорів, взорів місцями чисто народних, видно деякий визвіл з смертних пут шаблону. Молодий архітект шукає нових доріг, завдає собі багато праці, щоб не копіювати монотонних аж до нудности робіт деяких “архітектів”, що радше псують народний стиль, ніж, як то вони кажуть поправляють. Не ту місце розправляти про се, кілько шкоди моральної нанесли такі, скажімо прямо партачі, а на жаль комітети церковні з традиції дають їм роботи, бо мовляв той а той артист будував вже 100 церков, а всі одна в одну на славу Руси, як пуделочка рівненькі однаковіські. По-що то за-вдавати собі праці, та шукати затрачених народних мотивів, раз зробити “взорець” а опісля менше-більше копіювати попередне. Та на щастє п. Евген Нагірний, підчеркуємо се з приємністю, не піде слідами старих артистів але звертаєсь там де правдиві перли нашої народної архітектури і за се оціночні юри признали йому срібну медалью.

Комісія етнографічна признала бронзову медаль:

Николі Слободянови з Олеші, за крайки, Федорови Харитчукови з Красноїли, за мосяжні файки, інкрустовані в гу-

цульським стилю, Луці Гарматіїви з Голов коло Устерик, за бронзівничі різби, Теодорови Мегеденюкови з Річки, за різбарство, Дмитрови Якібюкови з Косова, за збірку гуцульських річий.

Дальше бронзову медаль одержали:

Іван Торак з Плоскої на Буковині, за різби, Кружок дівчат з Денисова, за стильові коронки.

Зі сторони комісії промислово-торговельної признано бронзову медаль слідуючим виставцям:

Костеви Камінецкому з Товстого, за гончарські вироби, Гринькови Лисому з Товстого, за гончарські вироби, Іванови Сімяновичови з Миколаєва над Дністром, за гончарські вироби, Леокардії з Громницьких Струмиській, у Львові, за машину до прання, “Товариству для розвою руської штуки” у Львові, за різблені палиці і таріль, Онуфрієви Копельчукови з Шешор, за бюрко і крісло в гуцульским стилю, Михайлови Смеречукови з Княждвора, за гарнітур меблів з ліщини, Якимови Долгому з Тисьмениці, за різби і золоченя, Іванови Рубиновичеви з Угнова, за чоботи, Василеви Девдюкови з Старого Косова, за мосяжні вироби в гуцульським стилю, Юліянови Микитці з Стрия, за кльош роботи пилочкової, Іванови Форовичови з Сколього, за підкови, Теодорови Мегеденюкови з Річки, за пояс, тоалетку і різблену чарку, Ніколі Павникови з Жовкви, за різби і позолотарські роботи, Юркови Стасікови з Підмихайля, за плуги, підгортачі і сапки, Іванови Пасічникови з Стрия, за виправу шкір, Кирилї Шевчукови з Станиславова, за біле, Якову Прухницькому з Косова, за килими і вироби з дерева, Ніколі Лаврову з Берлог, за кошикарські вироби з соломи, Гринькови Тершаковцеви з Комарна, за кобілки, Гринькови Іванишинови з Довжка, за меблі з чорного дуба, Гринькови Боберови з Крушельниці, за палички і топірці.

В найблизшій числі оголосимо дальше виказ тих виставців, що одержали дипльом заслуги, лист похвальний і дипльом почетний: Згадуємо тільки, що комісія етнографічна признала 5 дипльомів заслуги, 8 дипльомів почетних, а 45 листів похвальних, знова-ж комісія промислово-торговельна наділила прочих виставців 19 дипльомами заслуги, 20 дипльомами почетними і надала 22 дипльомів похвальних, та 20 листів признання.

З рамени етнографічної комісії одержали почетні дипльоми: о. Альойзій Олесницький з Чортківця, за збірку вишивок; о. Михайло Вачинський з Ріпчиць, за збірку народних строїв; др. Володимир Чапельський з Перегінська, за збірку етнографічних виробів і вишивок; Леся Кульчицка з Підпечар, за вишивки; Руська Захоронка в Стрию, за вишивані ризи церковні; Параня Скобаль з Яжова, за вишивки; Іван Бурко з Станиславова, за етнографічні фотографії; Михайло Левицкий, за вишивки; Тов. Львівський Боян, за збірку музичних інструментів, уживаних на Україні; Василь Девдюк з Старого Косова, за різьбарство; Марійка Біленчук з Утороп, за сітки з волося. П о х в а л ь н і л и с т и одержали: Петро Рибіцкий з Семигенова, за вишивані сорочки; Іванна Стасинівна з Жидачева, за вишивані ручники; Мария Петринівна з Станькова, за вишивки; Сестри служебниці у Львові, за вишивки; Марта Веничів з Білобожниці, за вишивки; Кружок Дівчат в Перевізці, за вишивки; Мария Бобаничівна з Синевідська нижного, за вишивані сорочки; о. Іван Волянський, за збірку музичних інструментів; Юлія Єндиківна з Комарна, за настільники; Стефан Баюк з Білобожниці, за вишивані краватки; Маруся Кріпило з Дідушиць, за збірку вишивок; Ольга Бачинська з Дідушиць, за збірку вишивок; Кружок Дівчат в Стриганцях, за вишивки; Іван Корнута з Жулина за фартухи; Народна школа в Стрільчу, за вишивки; Клим

Утриско з Комарна, за пацьоркові вишивки; Марія Баран в Стриганцях, за вишивки і гафти; Іванна Бельбас в Стриганцях, за гафти; Ксеня Гордій з Стриганець, за гафти; Ірина Кузенко з Стриганець, за гафти; Руська Захоронка в Печеніжині, за вишивані ручники; Василь Костур з Стрільбич, за капелюхи; Теодор Квас з Комарна, за ручники; Селяни з Зеленої коло Надвірної, за етнографічну збірку; Теодор Величко з Станиславова за етнографічні фотографії; Омелян Січинський з Станиславова, за фотографії; Параня Вінтонович з Перевізня, за вставки; Маруся Утриско з Комарна, за вишивки і гафти; Кружок Дівчат з Бережниць шляхотської, за вишивану хоругви; О. Созанський з Черча, за ручники; Ірена Тимівна з Печеніжина, за паньчошкові вироби; Галя Захаріївна з Дуліб, за збірку вишивок; Кружок Дівчат з Денисова, за стильові коронки; Ольга Недільська з Станиславова, за збірку гуцульських різьб; Олена Гуцуляк з Сокиринець, за гафти; Настя Киріль зі Славска, за вишивки; Стефан Чабан в Стрию, за гердани; Стефанія Левицка з Олеська, за вишивані килими; Остап Макаревич зі Стрия, за вишиваний стихар; Августина Домска в Вороні, за вишивки; Соня Лопатинська в Биткові, за вишиваний фартушок, та Іванна Шалаутова з Дичкова, за вишивки.

Б. а. [Нижанковский О. о.]

Господар і промисловець. 1909. Ч. 21; 22.

20 падолиста. С. 2–5.

Ще про віче в Стрию

В дописи Діла (ч. 155) про “Віче в Стрию” невірно представлено в кінцевім уступі, що стрийське староство змобілізувало цілу жандармерию, яка мала укрити ся під час віча в окрузі Народного Дому, по жидівських подвірях. В дійс-

ности тутешне ц. к. староство зовсім не мобілізувало до віча жандармерії, а присутний на вічу комісар поводив ся зовсім коректно. І в загалі теперішній староста своїм тактовним поведенєм не дав ще доси приводу нашому 85 % населеню в повіті стрийськїм до острійшого виступленя проти нього.

Остап Нижанковський.

Діло. 1909. Ч. 158. 22 липня. С. 3.

“Uprzemysławienie kraju” в практиці

Красвий Союз господарсько-молочарський в Стрию одержав з Демидова п. Бортники н. Дністром лист, яко початок оттут подаємо в дослівнім відписі, коментарів не пишу, бо злишний, а Вп. читачі будуть мали ще один доказ більше в руках, скільки то перфідії, у наших “najserdeczniejszych”, та як належить розуміти їх шумні та високопарні кличі про “uprzemysłowanie kraju” на словах а на ділі. Ось сей лист: Демидів дня 3/9 09.

“Шановна дирекційо Союза господарсько-молочарського в Стрию. Ваше товариство завідомило нас в газеті *Г о с п о д а р і П р о м и с л о в е ц ь* і було навіть в газеті *С в о б о д ь*, що буде вистава в Стрию. А я о тім прочитав собі і завідомив помежи господарі у своїм селі, – отже і кождий собі приладив, щоби мав відвезти собі на ту виставу гарні овочі, соки, вина, кури, крілики і дещо знарядя господарського. Теодор Балян з Демидова, головний пасічник, приспособив собі дуже ладні овочі, майового і липового меду в слоїках, соки овочеві і різні кавалки з пасіки до вистави стрийської. Тими днями малисьмо собі то всьо до Стрия привезти, а тепер нам ся таке стало: Кацапи довідали ся о тім, що робити? взяли завідомили постерунок жандармерії в Бортниках н. Дністром і прийшли на ревізію до Теодора Баляна і всьо у него забрали,

що мав. А забрали у него і книжки з “Просьвіти” 170 штук, про господарство, про садівництво, про пасічництво, а тепер нам ся зробило жаль, бо він просьвічує нарід до всього доброго, він нас поучає у господарстві та у промислі і нам то було дуже приємно. А тепер жандармерия з кацапами і Ляхами в нашім селі цілу галабурду роблять, всі книжки повідбирали, а єму такий жаль зробило теперка, що з того захорував і лежить слабий і просив нас щоби написати до Стрия о пораду, щоби Союз господарсько-молочарський о нашого господина кривді станув до помочи, бо шкода нам члена “Просьвіти”, котрий за нами стає дуже до оборони. Просимо завідомити о тім пана посла д-ра Олесницького зі Стрия і п. д-ра Костя Левицького, щоби нам стали у його просьбі допомочи, щоби йому віддали всі річи і бібліотеку. Кацапи і Ляхи збороняють нам читальні “Просьвіти”, тільки хотять щобиśmy були темні і нічого не знали, хотять заложити Кулко рольніче, – а ми не хочем того чувати, і т. д.” От маєш, Русине, “przemysł i oświatę!”.

Ост. Нижанковський.

Діло. 1909. Ч. 196. 7 вересня. С. 3.

Молочарська анкета в краєвім Виділі

Оживлений в послідних роках рух в краю в напрямі поступової перерібки молока – заініційований з одної сторони бюро патронату виділу краєвого, з другої краєвим союзом господарсько-молочарським в Стрию, як також особами, стоячими по за повисше названими інституціями, – звернув на себе більшу увагу сойму краєвого, котрий на засіданю з дня 20. жовтня 1908 р. ухвалив резолюцію комісії господарства краєвого, поручаючу краєвому виділови переведенє переговорів з центральним правительством що до значнійшого підвис-

шення державної дотації на згадані ціли, а також зажадав пропозиції собі внесків, якіб змріяли до визначнішого попертя молочарського промислу фондами краю. Внески ті мали також узгляднити конечну потребу розвинення акції годівлі молочного товару і продукції паші серед членів молочарських спілок, а також піднесення культури громадських пасовиск.

Виконуючи сі ухвали скликав виділ краєвий на день 20. грудня 1909 анкету, зложену з представників всіх польських інституцій, котрі займають ся попиранем молочарського промислу та з приватних осіб, котрих гадки в справах порядком денним обнятих, бажав вислухати краєвий виділ.

Анкета відбула ся в соймовій палаті під проводом маршалка краю Станіслава гр. Баденія, а при спів'участи К. Ляковського презеса гал. ц. к. господарського товариства у Львові; Л. Баранського, делегата рілньничого тов. в Кракові; Е. Мавріція, презеса гал. тов. молочарського; проф. К. Мічинського, делегата товариства *kółek rolnicz-их*; Влад. кн. Сапіги з Красічина; Ст. Фігавзера з Нов. Санча; Ів. Мокшинського, дир. школи молочарської в Ряшеві; як також референтів – посла д-ра Фр. Стефчика з бюро патронату, д-ра Т. Рильського з бюро молочарського при вид. краєвим; посла І. Маршалковича і В. Яновського інспектора рілньничого галицьк. ц. к. тов. господарського у Львові.

З Русинів взяли участь проф. д-р М. Коцюба іменем товариства “Просьвіта”; М. Малець делегат “общ. ім. М. Качковського” і о. Остап Нижанковський зі Стрия.

Тут належить дещо пояснити. Краєвий виділ, бажючи – з причин впрочім загально нам зрозумілих – мати при акції переговорів з правительством о визначнішій субвенції всі чинники краєвого руху молочарського, отже конечно і Русинів, запросив офіційально “Общество ім. Качковського” і

товариство “Просьвіта”, а в запрошенню своїм, зовсім неофіційальним post script-ом висловив виділові тов. “Просьвіти” бажанє, щоби єї делегатом міг явитися о. Остап Нижанковський займає ся “Краєвий Союз господарсько-молочарський” в Стрию, а справами господарськими краєве тов. “Сільський Господар” та що в інтересі справи було би вельми пожаданим, щоби краєвий виділ запросив на анкету також і делегатів двох згаданих товариств, а рівночасно подано до відомости, що делегатом “Просьвіти” явить д-р Мих. Коцюба, голова економічної комісії тогож товариства. Делегация вид. “Просьвіти” вправді не пішла, але переслала кр. виділ. своє представленє на письмі, а вислідом того було, що краєвий виділ переслав з причин добре зрозумілих, особі о. Нижанковського запрошенє взяти участь в анкеті, – котрого як адреса звучала – можна вишукати в Стрию “в бюрі Союзу молочарського” – а з причин вже зовсім незрозумілих відослано йому і письменне представленє “Просьвіти” зовсім без відповіді – припускаємо хиба що через ошибку...

В дни засідання анкети, перед приступленєм до порядку дневного, – котрий розіслано запрошеним разом з готовими вже резолюциями. – о. Нижанковський і д-р Коцюба дали своїми промовама вираз невдоволення з причини несповнення бажань висловлених у представленю “Просьвіти”, на підставі котрого належало з уряду запросити і “Союз молочарський” і “Сільського Господаря” в той сам спосіб, як і всі інші товариства польські. Вони оба поставили до президії бажанє на признанє їм обом компетенції заступати офіційально і промовляти іменем названих товариств. На се заявив ексц. маршалок, що уважає нині д-ра Коцюбу заступником тов. “Просьвіти” і “Сільського Господаря”, а о. Ост. Нижанковського, директора “Союзу стрийського”, заступником руської організації молочарської. По сім як звичайно в анальогічних

хвилях закінчив председатель той квасковатий інцидент жартобливим: “no, ale chodźmy do mleka”, – і приступлено до дневного порядку.

Перший реферат про “проєкт організації акції молочарської” виголосив д-р Рильський, при чім поклав велику вагу на потребу сполуки і порозуміння поміж інституціями, які співділяють при розвитку молочарського промислу, та жадав точного розділу праці поміж ними. Інституцією верховною і посередничаючою мав би бути красвий виділ, а до круга ділання його належалоб передовсім удержуванє шкіл для образования молочарського перзоналу, організація і виконуванє опіки над молочарськими спілками, організація сироварки, статистика молочарська, виконуванє опіки над інституцією союзною, яка організує торгівлю молочними витворами, як також удержуванє постійних зносин і порозуміння з товариствами в молочарській акції інтересованими. Дальше згадав у своїм рефераті, що поміж молочарськими інституціями в краю, наступило вже якесь порозумінє, вказав на шкідливість засновування молочарень збірних, диких, які закладані без огляду на їх підстави істновання, падають та зле настроюють населенє pro futuro, – згадав про додатну діяльність молочарських спілок яко реєстрованих стоваришень під патронатом молочарського союза стрийського і обнятя в його руки торгівлі маслом, вказав на хиби цілої дотеперішної акції в децентралізаційній амбіції товариств, що займають ся молочарством, на реорганізацію школи молочарської в Ряшеві і хиби її відділу сиркарського, обговорив організацію доставки машин молочарських, видавництва, недостаточність субвенції, а вкінци розвинувши широко пляни акції на будучність, поставив резолюції в справі централізації молочарського руху й промислу в руках краєвого виділу, якому мали би підчинити ся всі молочарські інституції в краю, при

певнім з гори означенім поділі праці і компетенції, однак при задержанню внутрішньої автономії товариств. Другою інституцією, що під заводовим зглядом сполучувала-би ті інституції мало би стати удержуване к р а є в и м к о ш т о м о к р е м е м о л о ч а р с ь к е б ю р о при виділі краєвим, що фактично тільки само, через своїх функціонарів, мало би одинокий та рішаючий голос у всіх молочарських справах в краю, а виділ краєвий виконував би верховну власть тільки номінально.

Над проєктом д-ра Рильського, після котрого крім молочарського бюро мають бути до тої акції покликані: Бюро патронату, львівське і краківське ц. к. тов. господарське, галицьке тов. молочарське, тов. кулек рільничих і якісь неназвані близше “inne towarzystwa o pokrewnym zakresie działania” але всі після пляну бюро молочарського з незвичайно обмеженим кругом ділання – розвинула ся широка дискусія. В ній заступник “краєвого союзу господ. молочарського в Стрию” по виказаню деякої розбіжності поглядів поміж рефератом а резолюцією, заявив, що: коли узискане обильнійшої помочи з фондів державних на цілі молочарства вимагає співділання і нашої союзної організації, то признаємо верховною властю краєвий виділ, о скільки узискані спільно фонди державні і краєві будуть рівномірно, після з гори означеного ключа розділювані також між руські організації молочарські, – а свою власть буде краєвий виділ виконувати через контрольоване дійсного з’ужиття фондів субвенційних призначених на певні з гори означені цілі, – натомість не можемо згодити ся на виконуване патронату краєвого бюро молочарського в тій формі як його проєктує внескодавець. Тим самим застерігаємо собі повну автономію в нашій заводовій організації союзній та висказуємо погляд, що централізація молочарства в руках краєвого виділу не є

можлива, бо ініціатива й приватна акція, діляюча хоть би і поза краєвим виділом, мусить бути належито оцінена і підперта фондами, коли вона до того ще і розвиває на засадах самопомочи (кооперативи) ідею молочарського промислу. Гадка централізації руху молочарського при краєвим виділі з погляду нашого союзного становиска не може вже нині мати ніякої стійности прямо з причин – фізичних, бо сьому стоять на перепоні: 1) молочарські спілки і їх кон'юнктури фінансові з Союзом, 2) урядничий перзонал, 3) торгівля маслом і склади філіяльні з перзоналом, 4) холодня (Kühlanlage) в Стрию, 5) контракт з фірмами о доставу машин і 6) становиско членів стоваришеня.

Другою точкою дневного порядку була “справа центральних молочарень кооперативних”, котру реферував посол д-р Фр. Стефчик.

Провідна ідея сього реферату лежить в тім, що належить стреміти до твореня по повітах центральних заводів кооперативних для перерібки і згрошевимованя молока (маслярні, сиркарні) якіб були оперті на цілім ряді і крузі доокресних філій для відбору молока, зглядно сметани, а то так із двірських господарств, фільваркових, господарських, як і молочарень промислових, приватних і спілкових, – а то все треба би звязати разом в стоваришенє, оперте на законі з р. 1873, та побудувати в місци повітовім велику централю там, де є вже до того условини, а де їх ще нема, там треба закласти молочарські спілки так, щоби в разі централії повітової мусіли перетворити ся з самостійних на філіяльні відбиральні. Там, де вже намірено будувати централю повітову, попиране або улєкшуванє закладаня самостійних сільських молочарських спілок має бути з гори виключене. Публична поміч у твореню центральних молочарень має полягати передовсім на вибудованю коштом краю відповідно урядженого будинку на

центральну молочарню і заосмотрене його у відповідні уладження машинові. Так уладжену молочарню має ся віддати до ужиткованя в руки якого окремого союза, спілки, або в руки тов. рільничого за чиншом найму.

На покритє коштів будови тих центральних молочарень повинен бути після проєкту д-ра Стефчика заведений окремий фонд краєвий і то в такий спосіб:

З краєвого фонду для попираня рільничого промислу виділить ся квота 300. 000 кор. на удотованє фонду будови центральних молочарень. В тій цілі впливати має до того фонду половиця рат сплачуваних на рахунок позичок затягнених з кр. фонду промислу рільного аж до хвилі, коли з тих впливів узбирає ся сума 300. 000 кор. краєвий виділ повинен бути уповновласненєм до засилюваня фонду будови центр. молочарень позичками банковими аж до висоти пів міліона корон, які мають бути затягнені в міру потреби за порукою краю.

На кінець подає внескодавець, що товариства рільничі мають в порозуміню з краєв. бюро молочарським підняти систематичну пропаганду за утворенєм центральних молочарень в тих околицях, які зі взгляду на свої природні господарські умовини надають ся особливо до розвитку годівлі худоби молочної і молочарства взагалі.

На попере своїх резолюцій наводив п. Стефчик такі аргументи як те, що спілка Союза в Рогатинщині та Калушині яко самостійні а о кілька або кільканайцять тільки кільометрів від себе віддалені не можуть – як слід – розвивати ся бо круг їх діланя за малий, а адміністрация за дорога, через що техніка перзоналу слаба, вироби гірші як у великих молочарнях, торговля нестійна, претенсії перзоналу за великі і т. и. – а шукаючи виходу з того зла, проєктус звести у купу такі елементи як двір, фільваркового пахтяра, промисловця моло-

чаря, селянина властителя коров і спілку молочарську разом, та казати їм всім увірити вперед в ідею самопомочи, опертої як звісно, на принципі спільного довіря одних до других, а відтак поборовши всі ті перепони і нерівності натури культурної, особистої, станової, а маже навіть і релігійно-обрядової, вибрати когось з них на верх та порядкувати на загальне вдоволенє всіх тих елементів!

О. Нижанковський висказав гадку, що остаточно можна увірити в можливість сполученя колись такого конгломерату у одну цілість, – сказав, що проєкт поважаного організатора з бюро патронату міг би дуже подобати ся, колиб не одно підозріне, яке затроює в тій хвилі його віру, а то гадка, що нівельованє того молочарського руху, який проявив ся в Рогатинщині та та Калушині з напряду самостійности спілок та перетворенє їх на сметанкові стації для централі, робить ся як раз в користь людей, котрі захоплять власть і керму в централі (а ми знаємо, як воно буде виглядати) і то як раз в некористь спілок, що зійдуть до ролі примусових довізчиків централі. Нині, проєкт сей обговорює доперва наша анкета – а акция сама вже пущена в рух, без огляду на нашу згоду або протест; – дня 15/12 с. р. пан Ярошинський з Блюдник одушевлений проєктом нині доперва обговорюваним, скликує вже до Калуша польські інформаційні збори, організує вже спілку для центральної молочарні, закуповує площу під будову, а то на се, бо після проєкту п. Стефчика уважає Калушину з її готовою союзною молочарською організацією за терен, який має “naturalne warunki dla pomyślnego rozwoju i spodziewanej rentowności projektowanej mleczarni”. Тож-то і є, проєкт сам по собі впрочім і гарний, але як він буде виглядати у “повітовім” переведеню, се догадуємо ся?!

Третий реферат д-ра Рильского про реформу образования молочарського перзоналу зі зміною 3 місячного курсу на 12 мі-

сячний, та як найкоршим розширенням молочарської школи в Ряшеві, молочарні, саль шкільних, пивниць і т. д. стрінув ся з жаданем заступників кр. союза молочарського і тов. “Просьвіти”, щоби для виобразованя перзоналу молочарського для руських молочарських спілок заснувати коштом краю для східної части Галичини чим скорше молочарську школу з руським язиком викладовим, найліпше в Стрию, бо польська школа в Ряшеві за далеко, та не відповідає потребам нашого молочарського руху і нашого населеня. Школа ряшівська, яка поглотує кольосальні суми, дає образованє молочарським ученикам коштом непропорціонально великим до їх науки, а абсольвенти тих курсів ідуть відси прямо на службу до залізничі. Молочарня неоплачує ся, сироварня лиха, бо молоко доставляють лихе; се все річи сконстатовані, але їх треба поправити, хиби усунути, треба школу відповідно дотувати, навіть розширити коштом краю, хотяйби на се щоби можна там набути висшого молочарського образованя, але зрозумійте се панове – казав делегат Союза – що і ми Русини маємо нині вже щось до жаданя за нашу 5 літну безкористну працю у ширеню ідеї молочарського промислу поміж нашим населенем. Дійшовши вже до певних результатів виключно своїми силами, маємо право до помочи визначнійшої з краєвих фондів, призначених на ту ціль. Впрочім школу свою ми мати мусимо скорше чи пізнійше, чи її добудемо фондами власними, чи при помочи краю, а чим скорше, тим воно буде хосеннійше для нас і для справи яку заступаємо і заступати дальше будемо.

З черги п. Б. Яновський, рільничий інспектор галицького ц. к. Тов. господарського, мотивував ряд внесків, які стремлять до піднесеня продукції паші поміж членами молочарських спілок. Референт бажав, щоби анкета узнала конечність акції над піднесенем годівлі пашних ростин серед членів спілок молочарських та узнала за вказане, щоби крас-

вий виділ, комітети обох головних товариств рільничих, заряд тов. кулок рільничих і стациї досьвідні рільничі, в крузі своєї діяльности над піднесенем плекання пашних ростин узгляднили передусім околиці, в котрих знаходять ся спілки молочарські. Рівнож висказав він погляд, що в тій акції належало би покласти особливу вагу на організованє спілок пасовискових і машинових поміж членами спілок молочарських. В дискусії, яка розвинулась над сим рефератом, сказав д-р М. Коцюба, що до поведеня справи у перед не допоможуть тільки самі популярні видавництва, не зарадить тому і сама устна агітація; до того треба живого приміру, а найліпше булоб, щоб по ріжних полосах даної околиці закладати взірцеві культури пастівних трав і окіпних ростин, та устроювати прогульки для доокресних селян в ціли наглядного демонстрованя тих культур, а передусім узгляднити околиці з природи вже богаті в пасовиска, так пр. усе наше Підгірє з клясичними своїми пасовисками вкритими кертвинем як й приміром на шляху залізниці Львів Стрий-Станіславів, та цілий чорногорський череп гірський з його полонинами.

Послідну точку порядку денного, становив реферат посла І. Маршалковича “про годівлян у акцію в ціли піднесеня молочного господарства”

Головним змістом його резолюцій є те, що нормальний розвиток господарства молочного в краю, може тоді мати місце, коли обі половини того господарства то є годівля худоби молочної і молочарство будуть рівномірно і програмово розвивати ся. В засаді повинно ся стреміти до твореня молочарні всюди там, де знаходять ся обори зародові хліборобських товариств, або союзи годівельні товару рогатого, та на відворот. При розміщеню обори зародової в околицях, де є молочарні, – належить узгляднити не тільки високу молочність тої худоби, але і високий процент товщу в молоці.

І при тім рефераті забрав голос д-р Коцюба іменем тов. “Сільський Господар” і висказав погляд, що відносини селянських обірів зародкових до обірів двірських є дуже непропорціональні є їх замало, бо селянської худоби є у нас 90 прц. а двірської ледви 10 прц. а і розміщенє їх як раз не конче щасливе; тому треба збільшити число селянських обірів зародкових, надто не спинювати ся тільки на самім закладаню обірів, але і пропагувати справу плекання, доброго живлення, в кінци зазначив бесідник, що справді не можна відокремішнювати справу молочарства від годівлі як і старання про культуру пасовиск, і звернув рівнож увагу анкети на потребу здержання продажі телят на заріз в околицях де плекають расову худобу, бо в сей спосіб позбуваєм ся свідомо найліпшого розплодового материялу.

На тім скінчились о 9-тій годині обради анкети.

Отвираючи засіданє анкети краєвий маршалок гр. Бадені пояснив, що ухвали анкети не мають ніякої рішачої сили – а мають вони служити лише яко директиви знатоків для виділу кр. і сойму, отже він приймив їх на кінци до відомости, не піддаючи однак жадної справи під голосованє, – протягом обрад констатував згідність поглядів більшости з раціональними резолюциями референтів, однак кождим разом підносив і стійність поглядів і виводів заступників “Сільського господаря” і “Союза молочарського”.

Може рами отсего звіту вийшли дещо за об’ємисті та справу треба було вичерпуючо обговорити без огляду на односторонні та тенденційні звіти деяких нам “жичливих” польських часописий.

Остан Нижсанковський.

Діло. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 2–3.

Поклик!

Минулі літа національного нашого життя, се літа блискучих і повних енергії та розмаху зривів найширших народних мас в визвольній їх боротьбі.

Промощений ними шлях, створені умовини під постійну, органічну працю що принести нам має повну самостійність.

Пора вступити нам на той повний важного труду і муравельної, безвпинної праці, шлях народної праці. Пора з всею енергією і питомим нам завзятем взятись за ту працю і обняти нею передовсім ті царини національного нашого життя, що хочь становлять всю підставу будучого добробуту нашого народа і мають бути скарбницею наших сил, досі були занедбані, бо всі наші сили мусіли ми зуживати в иньших напрямках.

Нинішня хвиля жде від нас напруження всіх наших сил в особенності коло піднесеня нашого рільництва і з'організованя найважнішого нашого товариства господарського “Сільський Господар”.

Цілий наш край вкривають вже віти того многоважного товариства і ось зближаєсь хвиля, де і наш повіт обійме то товариство під свою батьківську опіку.

Вівторок дня 25. січня б. р. відбудуть ся перші Загальні Збори філії “Сільського Господаря” в Стрию, в салі Народного Дому о год. 12-тій в полудне. Спішіть проте Братя Селяни і Маломіщани на ті Збори Вашого так жизненного і важного для Вас товариства. Спішіть як один муж, бо время люте! Від Вас самих залежить Ваша доля, Ваш добробут. В хвилю, коли посли Ваші доложили всіх зусиль, щоб здобути для наших хліборобів фонди на піднесенє нашого рільництва, коли лиш від Вас самих, від скорого і як найширшого поширення організації нашого товариства “Сільський Господар”

залежить, чи фонди ті дістане наш народ в свої руки, для здвигнення величавого храму своєї економічної незалежності – не сьміє забракнути на тих Ваших Зборах ні одного з Вас!!

Тямте, що тепер в Ваших руках Ваша доля!

Тямте те, що в вівторок 25. січня б. р. Ваші власні хліборобські Збори!

Ждем Вашої найчисленнішої участі.

За Основателів:

о. Остап Нижанковський,

о. Никола Гошовський,

Інокентий Захарійв,

др. Єронім Калитовський,

др. Роман Перфецький,

др. Антін Гарасимів.

Підгірська Рада. 1910. Ч. 1. 1 січня. С. 2.

Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришеннях

Кредитові стоваришення, як: “Згода” в Сівці війн., “Поміч” у Войнилові, “Єдність” в Боднарові, “Гоподарска Поміч” в Глубічку к. Озерян, “Надія” в Різдвах і т. п. хочаби принести дійсну користь своїм членам отворили за радою Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию попри відділ кредитовий, зглядно торговельний ще і відділ молочарський і ведуть молочарні на свій рахунок, а випродуковане масло збувають через Краєвий Союз госп.-молочарський в Стрию. Більше як однорічний досвід в тім напрямі, який зробили згадані стоваришення, виказав над причуд гарні наслідки. Так прим. стов. “Поміч” у Войнилові замкнуло рахунки у відділі молочарським по 8 місяцях істнованя сего

відділу зиском **840 корон 50 сот.** Стів. “Надія” в Різдвах отворило молочарню дня 25 серпня с. р. Переведена в днях 16. і 17. жовтня, з рамени Краєвого Союзу Ревізийного у Львові ревизия (переводив ревизию Вп. Ем. Павлюк, ревизор Краєвого Союзу ревіз.) виказала, що молочарня принесла за **52 днів істнованя чистого зиску 203 кор. 21 сот.** Решта звітів з стоваришень, які завели у себе молочарський відділ, ми ще не одержали, бачимо однак з переписки, як і зі скількості доставлюваного масла до Краєвого Союзу госп.-молоч. в Стрию, що сї відділи молочарські гарно розвивають ся. Слїдом тих стоваришень пішли і иньші стоваришеня і заводять у себе молочарський відділ: “Руский Народний Дім” в Гнилицях і Тов. кредитове “Селяньска Поміч” в Пробіжні.

Користи, які дають такі молочарські відділи при кредитових стоваришнях, є великі, а згадаємо лише про головнійші. Передусім члени, які затягнули pożyczку в стоваришеню, споачують її звичайно тоді місячними ратами частию належитости, яку одержують за доставлену сметанку (товщ) до молочарні. Се викликає зріст членів стоваришеня, бо з одної сторони можуть члени, в разї потреби, затягнути pożyczку, а з другого боку сплата сеї pożyczки приходить їм вельми легко, а до того стоваришене дає їм спромогу на місци за добру ціну збувати їх господарский продукт т. є набіл.

Краєвий Союз госп.-молоч. в Стрию виплачує цілу належитість за доставлене масло при кінци кожного місяця, а що молочарні приносять зиски, то раз зростає скоро власний маєток стоваришеня, які се, що стоваришене може тоді виплатити більше зголошених pożyczок, тим самим зростає і оборот у кредитовім відділі, а тим самим і зиск, тим більше, що Краєвий Союз госп.-молоч. в Стрию радо аконтує на перед більшою сумою продукцію масла. З огляду, що молочарські відділи приносять значно більші доходи як відділи кредитові, тим самим може дане стоваришене скорше чи-то ренуму-

рувати працю управи, чи навіть оплатити осібного фахового урядника, який зайвий час може тоді посвятити чи-то в “Читальни Просьвіти”, “Соколї”, “Сїчи”, чи в організаційній роботі даної місцевости.

Отсеї головні причини, бо про поменші не згадуємо, спонукують Управу Краєвого Союзу госп.-мол. в Стрию, що звертаємо ся до хвальних управ стовариш. кредитових і подаємо під розвагу чи не можнаби при них отворити і молочарский відділ. Найдогіднійшою порою на отворене такого молочарского відділу є власне зимові місяці. Потрібних молочарских машин може Хв. Стоваришене дістати за порукою Краєвого Союзу госп.-молоч. в Стрию на сплату до двох літ. Уряджене молочарні винесе около 1200 до 1400 корон. При відборі машин треба уплатити сто корон задатку, решта квартальними ратами, як рівнож мусїла-б Хв. Управа постаратись о відповідний о двох комнатах льокаль (по можности по середині села) і знайти між місцевим населенем молочаря, якого треба вислати на 14 днів на науку до одної з існуючих молочарских спілок. На жадане Хв. Управи послужимо кожного разу радою і помочию і просимо о ласкаву відповідь.

Від Управи Краєвого Союзу господарско-молочарского в Стрию:

о. Остап Нижсанковский, о. Северин Борачок,

Александр-Денис Сембратович.

Господар і промисловець. 1910 Ч. 1. 15 січня. С. 5.

Музична накладня “Торбан”

Заходом невеличкого числа наших мельоманів повстала перед кількома роками у Львові музично-видавнича фірма п. н. “Торбан”, яка поставила собі за задачу видавати

всілякі музичні твори чи то на фортеп'яно, чи до співу хорального або сольового і т. иньше. І справді протягом того недовгого часу вийшло уже чимале число різних пісень та фортеп'янових композицій наших авторів, а загальна їх кількість сягає вже тепер до 80 поодиноких випусків які продають ся по усіх книгарнях а головнож в книгарні наук. тов. ім. Шевченка у Львові.

Коли переглянуть ся усі появивші ся до тепер випуски то загальна і більша їх кількість припадає на сольові пісні в супроводі фортеп'яно а саме пісні Дениса Січинського і Т. Ярославенка, потім ідуть пісні Др. Е. Лопатинського і дві о. Остапа Нижанковського. До пісень Січинського визначних задля своєї тужливости зладжені також польські переклади, а до пісень Ярославенка видруковано подекуди і німецький переклад через то отсі пісні приступнійші і для інших співаків. Пісні Лопатинського (а є їх уже вісім) у переважній часті легкі і власне із-за своєї безпретенсiональностi дуже гарні н. пр. “В неділеньку в ранці”, “Як я був молодий”, “Най рожі цвітi зацвітуть” і т. д. Із двох появивших ся пісень Нижанковського знана добре пісня ще за давних часів “Ах, деж той цвіт” яку видруковано тепер в новій, дуже добрій едичії. До тих пісень що їх можна також поручити нашим співакам належать: С і ч и н с ь к о г о “І золотої і дорогої”, “Як почуєш в ночі”, “Дума про гетьмана Ничая” і Я р о с л а в е н к а “Дика рожа”, “На хлопську нуту”, “Чи я в лузі” і т. д. Ціна тих пісень дуже низька, от н. пр. по 60, 70 і 80 сот. так, що се фактично невеликий видаток купити собі зо дві, зо три такі пісні.

Із хоральних пісень вийшли на мужеський хор отсі збірки: “Н а ш і з в у к и” партитура, чотири випуски з котрих кожний обіймає по кілька пісень як от пр. “Марш Соколів”, “Загадка”, “Ще не вмерла Україна”, “Наша жизнь” і т. д. Ціна

кожного випуска 1 кор. Відтак сліднують пісні на мужеські голоси Ярославенка: “Многая літа”, “Ми Гайдамаки”, “Не пора”, “Атея”, “Фіналь” і т. д. а всі вони уложені нетрудно, до науки легкі, но і не дорогі.

Вкінці згадати треба і про пісню на мішаний хор Др. Е. Лопатинського п. Н. “В с т а в а й У к р а ї н о” яка дуже надасть ся саме тепер в зимній порі на концерта, фестини, тощо. Повна партитура в супроводі оркестри або фортепяна стоїть всего 5 корон. Се зовсім не великий видаток на так гарну річ, тому повинні наші сьпівацьки товариства поспішити з замовленнями і підперти одинокую того рода накладню, якою власне є “Т о р б а н”. В короткім часі появлять ся в “Торбані” і інші мішані хори, покищо однак най сей короткий огляд буде рівночасно і зазивом до сильного розширюваня музичних видань “Торбана” у Львові і на провінції.

о. [отець Остап Нижанківський].

Підгірська рада. 1910. Ч. 16. 1 вересня. С. 6.

Всячина

С п і л к а д л я з б у т у худоби завязала ся в Стрию в вересни сего року, яко стоваришенє, судово реєстроване з обмеженою порукою. Спілка та поклала собі за ціль: займатися збутом худоби своїх членів по як найкористнійших цінах, – як також перетворюванєм продуктів господарських своїх членів і продажию продуктів та плодів господарських лише своїх членів і в їх хосен.

Спілку тую засновано на те;

1. Щоби, – коли господар виплекає яку штуку худоби, як воли, корови, безроги, вівці і пр., та схоче продати, – не мусів в четвер на торзі віддати її за таку ціну, яку собі в

Стрию купці уложили, але щоби праця і труд коло плекання тої худоби була надгороджена відповідно до якості і ваги тої штуки, а після курсу, який є в тім часі на торгах заграничних. —

2. Колиб господар не хотів задля низької ціни продати свою худобу — щоби не потребував гнати її неспродану назад до дому, — Спільковий заряд збере такі штуки разом, заладує у вагони, пішле на торг заграничний, де є звичайно курс висший і там її продасть за ліпшу ціну, а гроші перешле продуцентови.

3. Щоби оминати всяких прикростей зі сторони торгових гієн, — які не ухияють ся перед ніякими сварками, проклонами а навіть побоями — господар, коли не хоче віддати своєї худоби за безцін, — дасть Спілька годовцеви можливість оминати ті всі прикрости торгіві, через висилку єго худоби на продаж до Відня, або до иньшого більшого торгового центра на продаж.

Тому що інтереси годовців селян, — а покупців, торговців та консументів мійських, стоять в тій справі в противеньстві, — бо господар хоче свою худобу продати дорого, а консумент не хоче дорого платити, тому, що діланє і розвій Спільки такої не лежить в інтересі мійських торговців і різників, будуть вони як раз тому сильно виступати против введеню Спільки в жите.

Тому, що вже послідний час, щоби наші селяни-торговці (продуценти) зрозуміли докладно свій інтерес і шукали в законах самопомочи і охорони перед рабунковим визиском, запрошуємо всі громади повіта політ. стрийського “на довірочну нараду”, яка відбуде ся в Стрию в великій салі “Народного Дому” в четвер дня 20. жовтня о годині 12 в полудне, — на якій будуть обговорені справи купна і продажі худоби і безрог, — справа зарази пискової і ратичної, справи

замкнення торгів, – отже ті справи які так діймаючо при-
пікають широкі круги нашого населення.

о. О. Нижанковський.

Підгірська рада. 1910. Ч. 19. 15 жовтня. С. 3.

Поклик до співлюбивих і патріотичних наших землячок і земляків

Ми слідим з одушевленням за усіма хвилями триумфу, який відносять наші артисти оперові співачки і співачи у широкому світі – бо їх триумф то триумф України. З вдячністю і то доволі часто нотуємо княжі дари на народні цілі які складають наші зьвізди артистичного світа як Сальомея Крушельницька, Мишуга, Менцінський, хоч серед тяжких обставин приходилось їм колись ставити перші кроки на дорозі до досконалости, тим більше, що у нас число скептиків все ще переважає.

І якраз під ту пору найшов ся свідомий наш чоловік, який виказує великий теноровий матеріал голосовий і вже виїхав до Медиолану в цілі поважних студій на поли співу, а висше наведені приміри дають нам сильну надію, що не довго прийдесть ся ждати на гарний успіх. Піддержаний одиницями і підпертий впливами Вп. П. С. Крушельницької піддавав ся наш адепт оцінці таких знаменитих професорів в Італії, як Катоні, Белючіо, Галь Фіуме та проф. римської королівської консерваторії Марконі – а всі вони висказались як найкраще про голос нашого земляка, віщуючи йому славу. Так щож – бідний чоловік без средств на покриті оплат за науку, лишений лишень на підмогу кількох сьміливіших одиниць, боре ся з незavidною долею. Правда у нас багато-пребагато народних податків – але за се, що кождий з нас

зложить на підмогу сему сьпівакови, колись відберуть повною жменею наші народні інституції.

Тож звертаємось до всіх охочих: не гайтесь – пішліть що можете на книжечку кред. Товариства “Дністер” ч. 6822, а допоможете важному ділу. Близших інформацій, що-до особи сьпівака уділяє п. Йосиф Доманик, урядник Тов. “Дністер” у Львові.

о. Остап Нїжанковський, др. Михайло Волошин.

Діло. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

Артистичні замітки

Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана

Позавчера відіграла сю драму аматорська група драматичної секції Українського Студентського Союзу. Відіграно її перший раз на українській сцені. З того приводу слід подати бодай короткий зміст тої штуки. Річ дієть ся в пруській Литві, в маєтку німецького дідича Фогельрайтера, котрий має дочку одиначку Труду, заручену з архітектором Георгом фон Гартвіг, небіжом Фогельрайтерів. Вінчанє має відбути ся за кілька днів. Цілий дїм занятий приготуванням до весіля. Найбільш запопадливо займають ся приготуваннями до нього Маріке, приймачка Фогельрайтерів, дочка литовської жебрачки, принята в дїм одного голодного року і вихована в нїм як своя. Вона любить Георга, Георг любить її. В сьвятоїванську ніч, в ту поганську “ніч волі”, коли в людській душі розгорюєть ся одинокий раз на рік старий “поганський” хаос наших культуурою прибитих жадань “червоних райських птиць” безоглядної жадоби щастя, щирости і правди, – сходять ся вони з собою. Під знаком того чудового сяєва старого поганського “хаосу” й безоглядности. І не можуть пам'ятати, хоч і знають, що вони обоє винні (в “культурнім”

розумінню винні) сій родині. Бо над ними горить огонь тої ночі, в котрій “хто заручить ся і поцілуєть ся, того аж до смерти кохатимуть”. Одначе Маріке, знаючи вдачу Георга фон Гартвіг, боїтьт ся, що він ніколи не простив би їй того, що вона була причиною зломаня його (“культурних”!) обовязків супроти родини Фогельрайтерів, не хоче перебивати щастю Труди, хоч Георг готов опустити свою наречену й отверто око в око сказати се її батькови і родині. В штуці добре нашкіцовані почування людини з черні (Маріке), взятої в чужий дім і вихованої там як своя: заробити, віддячити за все, навіть за прихильність заплатити! Тільки в ту стару поганську чудову ніч “хаосу” і волі ломить ся рівна лінія того сильного почування. Огні гаснуть – на все.

Гра аматорів – була грою аматорів. Треба її оцінювати, памятаючи се. І ще одно слід тямити: що режисер не мав змоги і часу (м. н. ізза поліційних перепон в справі іншої штуки) відповідно перевести приготования. Відігранє роль дідица Фогельрайтера (п. О. Вахнянин) вийшло добре, його жінки (п. Артимовичівна) і жінки-Литовки (та сама) також не зле. Роля Георга фон Гартвіг в двох останних актах була відіграна ліпше чим в перших, особливо коли зважити, що п. Р. не мав усіх даних, щоби цілком добре відтворити такий енергічний тип як Георг. Так само підносила ся якість у розуміню і віддаваню ролі Маріке (п. Г.), котрій повела ся головно сцена з приніманєм освідчин помічника пастора Гафке (п. К.). П. О. К-а відіграла роль Труди на всякий случай дуже інтересно. Про сю нову на львівській сцені силу, можна би видати остаточний осуд щойно по кількоразовій обсервації. Ролі мад’муазель і управителя спочивали в руках п. С. Д. та п. Л. М.

На кінци замітимо, що аматори не примінили ся що-до сили голосу до величини салі, так, що були нераз цілі сцени,

яких зміст лишив ся тайною для дальше сидячої публики. Річ очевидна, що при довшім підготовленю з тими самими силами, які виступали отсе на сцені, може наша академічна аматорська трупа досягати далеко красші успіхи, чого їй з щирої душі бажаємо.

О. Н.

Діло. 1910. Ч. 279. 14 грудня. С. 6–7.

Репертуар русько народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника. (Саля “Сокола”).

Ві второк дня 14. Червня с. р. Гостинний виступ Ф. Лопатинської “Фавст” опера в 5. діях Ш. Гунода.

Початок о год 7 ½ вечером. – Білети продає торгівля п. Юзичинського і Гервого.

о. Остап Нїжанковський, др. Михайло Волошин.

Діло. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

В справі організації торгівлі покладками

Від кількох літ порушувано в нашій пресі справу організації торгівлі покладками, а навіть були вже проби організації такої торгівлі однак дотеперішні заходи не розв'язали сеї, так пекучої для нашого крамарства, справи. Не підпадає ніякому сумнівови, що в нашім краю, дає ся відчувати пекуча потреба організації торгівлі покладками. Відчуває се від давна передовсім сільське населенє і наші крамарі і на всіляких зборах як і по часописях нарікають на дотеперішний визиск і домагають ся такої форми збуту покладків, яка запевняла би їм більший дохід за сей переважний консумційний актикул яким власне є покладки. Сего домагають ся також і консументи в краю, які одержують товар

лихий, менше вартісний, з огляду на те, що ліпший товар іде на заграничні ринки. Домагає ся сего в кінци і згляд на збільшенє народного майна, бо, покладки є одним з найважній в даній місцевости як і збутом їх через Краєвий Союз Господарсько-молочарський в Стрию, зволить віднести ся до згаданого Союзу а він вишле йому потрібні інформації щодо опакованя і висилки покладків і на яку адресу, як рівнож доставить відповідні формулярі до обчислень і скрині.

В кінци подаємо до відома, що кожда посилка покладків dokonana на вказану Союзом адресу, зістане вирівнана протягом 5. днів від дня наданя, – Оплату від стації наданя на місце призначеня оплачує сам Союз. Колиб зайшов случай в даній місцевости, що якась інституція, або одиниця, хотілаб займитись збиранєм покладків в селі, а не мала відповідного капіталу на закупно покладків, сим радо уділяти мемо задатки на товар.

Просимо всі наші часописи повторити се оголошенє.

За управу Краєвого Союзу господарсько-молочарського в Стрию

Остан Нижанковський, Денис Сембратович.

Діло. 1911. Ч. 94. 2 мая (19 цвітня). С. 6.

Маркіянове сьвято у Львові

По Підлисю – Львів. По родиннім селі Маркіяна Шашкевича – столиця Галицької Руси, яку Маркіян Шашкевич збудив з вікового сну до нового національного житя. Ні, не столиця Галицької Руси, – се ціла Галицька Русь зібрала ся своїми делегаціями до своєї столиці, щоб віддати низький поклін Відновителеви рідного слова в соті роковини його уродин.

Чудовий, осінній день, один з тих послідних днів осени, що перед своєю неминучою загибілю, силують ся добути з себе як найбільше, о скільки се можливе, сили життя і краси. Сонце, хоть сховане за легонькими хмарками, гріє навіває на нас за подувом легкого, полудневого вітру, принадне тепло. Спокійно, тихо, любо. Здаєсь сама природа не хоче заколотити сьвятости і спокою великого дня, великого народного сьвята.

На площі св. Юра спокій. Шепочуть лиш послідні пожовклі листки каштанів і акацій, любуючись теплом сонця, яке сього року для них спеціально ласкаве.

Аж ось вибила 10 година. Озавась з сьвятоюрської церкви дзвін, а за його голосом, мов за зачарованим кличем, виросло протягом години море людських голов, філя народна прямо залила сьвято-юрську площу. Що за чудова картина! Люди ріжних віків і станів, з найдалше віддалених від себе віддалених місцевостей, в убогих і богатих одежах злились разом в оден гармонійно мальовничий гурт для пошановання памяти великого Сина Галицької України.

Площу під самою церквою забила битком львівська інтелігенція, міщанство і робітництво. Вулицю вздовж мурів, що окружує митрополичий город, вкрили лавою селяни з усіх майже повітів нашого краю, з лентами, призначеними на могилу Маркіяна. Гоже і жваве парубоцтво, старі, сивоволосі батьки, жінки і дівчати в чудових народних строях, все стало в один гурт, ладнаючись до походу. За ними ряди “Соколів”, “Січовиків”, дальше гімназияльна молодіж, дівочі, народні школи і знов товпа народа в суміш з інтелігенцією і міщанством і робітництвом. А з над того моря голов стремлять гордо прапори, мінять ся синими та малиновими колірами, пестять ся з легоньким вітром. Чудова картина тої 20-тисячної юрби

народа, над яким царить всевладно повага і спокій, зрозумінє величі і сьвятости хвилі.

Коло години 11-ої товпа легонько заметушилась. Се впорядчики “Соколи” під проводом свого неструженого голови проф. Боберського розпочали уставку до походу, який незадовго мав перейти головними улицями Львова, заманіфестувати свою карність і величавість, повагою і ладом заїмпонувати тим, що нехтують кожний прояв нашого культурного руху.

Посвяченє пропamтної таблиці.

Покищо в архікатедральній церкві кінчилась сьпівана служба Божа, після якої опорожнено церкву, бо мало відбутись посвяченє пропamтної таблиці Маркіяна Е. митрополитом в присутности делегаций укр. товариств і запрошених гостей. Згідно з оголошеною програмою, точно о годині 12 в полудне прийшов до церкви Е. митрополит в окруженю капітули і численного духовенства, довершити акту посвячення.

Маркіянову таблицю вмуровано в стіну недалеко входових дверей, по правій стороні. Сама таблиця, споряджена арх. Лушпинським з мармору, краски попелу, містить вириту таку напись:

“Памяти Маркіяна Шашкевича поета, подвижника, вістника відродження Австрійської Руси”.

Краї таблиці прикрашені гуцульською орнаментикою, різаною в марморі, а на верху дата уродження і сьогорічний рік, писані кирилицею. По відслоненю таблиці і по короткім часі осьвячення, делегати, гості, капітула і духовенство вийшло з церкви, щоб уставитись до походу.

Похід.

Чоло походу творили три кінні “Соколи”. Безпосередно за ними ішла Малехівська музика. Властивий похід зачинали львівські і інші “Соколи” в одностроях з прапором. Було їх

62. За ними ішла львівська “Січ” (23), відтак сільські Соколи: З Грибович з прапором, з Малехова, музика з Комарна, Соколи з Збоїск з прапором, з Рісни руської і Зелева з прапорами, з Кожич, Цеперова і Скнилова. За Соколоми ішли два відділи Сокілок: з Кожич (13) і з Рісни руської (16) врешті Соколи з Ременова, замикаючи відділ Соколів. Всіх Соколів було 445. За Соколами поступали школи: Похід шкіл отворила Народна школа ім. Маркіяна Шашкевича, за нею школа ім. Бориса Грінченка, прив. жіноча гімназія СС. Василянук з прапором і жіночі школи Руського Товариства педагогічного також з прапором, врешті Русинки-семинаристкі з ц. к. жіночого учительського семинара. Далше ішла молодіж мужеських шкіл: Приватні українські гімназії: Рогатин, Буськ, Яворів, Збараж. За ними ученики-Українці львівських польських гімназій, мужеський учительський семинар, Реміснична Бурса, Торговельна школа, Філія львівської укр. гімназії з прапором і головна укр. гімназія. Похід шкіл замикав учительський збір української гімназії. Всіх учениць і учеників було: з мужеських народних шкіл 172, учениць 388, учеників гімназійних і інших середніх шкіл 1260. За школами ішла чвірками українська університетська і технічна молодіж числом 196. Се була перша часть походу.

Другу творили вінки, привезені з усіх кінців Галичини. Попереду несено вінки з сіл, за ними з міст, а на кінці від львівських красвих організацій і товариств. Всіх вінків було 345. Декотрі між ними визначали ся величиною і красою, як передовсім вінок Головного Виділу “Просьвіти” з портретом Маркіяна Шашкевича і вінок львівського “Бояна” в формі ліри. Сільські вінки були переважно з соснини, а не бракувало також особливо гарних вінків зі збіжа, міртів і барвінку. – Ленти при вінках, переважно синьо-жовті, сині або червоні. Вінки несли делегати товариств по 2-3 при кождім вінку. Всіх

делегатів з вінками було 1035. З вінками виступили читальні “Просьвіти” з отсих місцевостей: Стрий-Помірки, Борки великі, Деменка над Дністром, Мшанець, Воливин, Буцнів, Голгочі, Урмань, Володимирці, Торське, Городиня н. Дністром, Батьків, Вербілівці, Наконечне, Малехів, Скнилів, Губиня, Швейків, Ляшки муровані, Улично, Лісники, Заставче, Березина, Фірліїв, Путятинці, Жашковичі, Стрілиска нові, Стара сіль, Добростани, Мужилів, Трибухівці к. Бучача, Дідківці, Бережниця, Сколишів-Загороди, Миловане, Грибовичі малі, Устечко, Красносільці, Івачів долішний, Кліцко, Браташі, Підгородє, Сердиці, Хоростків, Лаврів, Підпечари, Надітичі, Сколишів, Ляшки горішні, Залісе, Івачів горішний, Сколошів, Лісневичі, Колоколин, Лисиничі, Миців, Добровір, Мукане, Лінина мала, Підбіре, Пуків, Волощина, Девятинини, Бабухів, Якимчиці, Острів к. Радимна, Хлівчани, Лани, Богатківці, Волківці, Ременів, Маріямпіль, Яструбків, Васильківці, Полутори, Ордів, Залевці, Лубяна, Остробіж, Лани, Рісна руська, Містки, Голоско велике, Ладичин, Олешів, Голодівка, Поляни, Знесїне, Дрищів, Дмитрів, Левандівка, Нежухів, Вербіж к. Щирця, Горожанна велика, Данильче, Віжомля, Солонка, Цеперів, Доброводи, Руда, Доброшин, Бродки, Молошків, Ковалівка, Свистільники, Сороки к. Бучача, Ниновичі, Городиславичі, Воля якубова, Вербиця, Острів, Бартатів, Глинна, Гумниска, Підлуби, Стара Ропи, Острів, Селиска пов. Яворів, Галич к. Підгаєць, Скварява к. Золочева, Лубів, Жиравка, Задвіре, Переволока, Миклашів, Розиска, Ясенів, Бірки янівські, Яслиска, Вільшани, Лисівці, Острів, Лисятичі, Юськовичі, Піски, Жиківці, Григорів, Гвіздь, Василівці, Чернихів, Рогізна, Печенія, Підбірці, Полкінї, Збоїска, Козаччина, Купче, Хватів, Гермаківна, Зашків, Ішків, Заднишівка, Долпотів, Сваричів, Лучинці, Миколаїв пов. Бібрка, Сихів к. Львова, Сухостав, Деменка лісна, Бринці

церковні, Пядики, Хоробрів, Ілавче, Темерівці, Звенигород, Петриків, Волиця, Бутини, Довжів, Середники, Старява к. Хирова, Фрага, Середне, Романів, Пукиничі, Ляшки кор., Шутроманці, Полтава, Костельники, Вислобоки, Цебрів, Дубляни, Середпільці, Денисів, Нивиці, Одрехова, Сухоріче, Волцнів, Розджалів, Черниця, Жовчіс, Когаїв, Балинці, Мервичі, Рай, Чистопади, Винники, Гвіздь, Чучмани, Гумніска, Вибранівка, Залуже, Слобода золота, Кнігинин село, Гряда, Вербів, Гумниця, Теляче, Лани, Керниця к. Городка, Замочок, Острів к. Щирця, Глиняни, Ланівці, Бучач, Грибовичі, Городок, Кошелів, Радимно, Сигнівка, Каменобрид, Рудно, Цішанів, Хартонівка, Доброміль, Раків, Залипе к. Рогатина, Ратище, Конюшки тул., Доброміль, Жидачів, Рогатин, Розділ, Долина, Завалів, Більче золоте, Клепарів, Тисьмениця, Камінка, стр., Кнігинин Гірка, перед. Личаківське у Львові, Радехів, Олесько, Старе місто, Винники, Замарстинів, Заболотів, Богородчани, Куликів, Микулинці. Від иньших товариств: Брацтво фукнкціонарів вел. держ. у Львові, філія “Просьвіти” Заліщики, тов. “Українських жінок”, філія “Просьвіти” Стрий, питомці “Руської Бурси” в Стрию, філія “Просьвіти” Надвірна, тов. Задаткове Комарно, філія “Просьвіти” в Жидачеві, Нар. Дім в Стрию, тов. “Сокіл” Тисьмениця, Прив. укр. гімназія Рогатин, Філія Акад. гімн. у Львові, “Міщанська Бесіда” в Стрию, Руський Народний Дім в Цішанові, Товариство “Сокіл” в Роздолі, Товариство “Сокіл” Радимо, Читальня “Просьвіти” Підволочиска, Філія “Просьвіти” Камінка струм., Філія “Просьвіти” Тисьмениця. Читальня “Просьвіти” жовківське Львів, Українська Секція “Січ” в Стрию, КР. Союз госп. торг. Спілок., Укр. Товариства в Щирці – Філія “Просьвіти” Цішанів, Союз студ. в Стрию, Філія Тов. “Сільський Господар” в Цішанові, Тов. “Жіноча Громада” Львів, Укр. молодіж учит. Сем. у Львові, Школа

ім. М. Шашкевича Львів, Товар. “Сокіл” Ходорів, Богослови Львів, Читальня “Просьвіти”, Сільський Госп. і Гуцульська спілка торговельна – Космач, Філія “Просьвіти” Дрогобич, Укр. Т-ва в Сокалі, Переплетня М. Кривецького і Спілки Львів, Сільський Господар Львів, “Народна Рада” у Львові, Міщанське Брацтво у Львові, “Тов. Січ” Більче Золоте, Християнський суспільний Союз, Львів, Товариство “Руська Бесіда” у Львові, Стрийський Боян, Філія “Просьвіти” Городок, Укр. Товариства в Толшози, Повітова Спілка збуту худоби Цішанів, Стрийський “Сокіл”, “Сокіл” в Бібрці, “Товариство вакаційн. Осель”, Товариство “Родина” в Золочеві, Торг. Школа у Львові, Львівська Русь, “Філія “Просьвіти” в Товмачи, Окружний Сокіл Цішанівської Землі, Жіноча Громада Тернопіль, Кр. Союз для збуту худоби Львів, Реміснича бурса у Львові, Філія “Просьвіти” в Богородчанах, Товариство “Сокіл” в Жидачеві, Просьвітні Товариства в Комарні, Руське Тов. Педагогічне, Філія тов. “Просьвіта” в Яворові, Молодіж. І. укр. гімназії, Ученики ц. к. головної гімназії в Стрию, Українська молодіж з Яворова, Філія Тов. “Просьвіта” в Рогатині, Укр. шкільна молодіж в Заліщиках, “Львівський Боян”.

За вінками ішли делегації товариств в числі 576 учасників. Декотрі, як львівська “Зоря”, “Сила”, “Дністер”, “Міщ. Брацтво”, “Народна Торговля”, депутатія залізничників були з прапорами. За товариствами ішли питомці духовн. семинара (240), священики (62) і врешті **процесії** львівських і підльвівських церков. Похід процесій отвирав хор Філії академічної гімназії. Хор головної академічної гімназії ішов по середині процесії, а на кінці її поступав хор питомців. Процесії ішли з хоругвами під проводом священиків а всіх їх учасників було до 4 тисячі.

Годі докладно подати число учасників вірних, які ішли разом з процесіями. Треба також замітити, що товпи української публики – залягали улиці і доперва по процесіях, удали ся скороченою дорогою на личаківське кладовище. Похід робив незвичайно імпозантне і повне достоїнства вражінє. Специяльно коровід з вінками викликував настрій. Польська публика говорила: *Patrzcie jak ruscy chłopci czczą swego wieszczca, a z jaką powagą niosą oni te prześliczne wieńce!* Похід тревав цілу годину. Коли чоло походу входило вже в цвинтарну браму, а на съвятоюрській площі ждали ще на свою чергу останні відділи, так що вся дорога від площі аж до цвинтару була заповнена. Прикро разив брак львівської інтелігенції в поході; воліла вона з вікон і балконів приглядати ся індеферентно походови, як взяти в ньому участь. З духовенства не було в поході нікого з каноніків станиславівської капітули. З прикrostию можна було також завважити в поході всього трех наших послів. Видко, що почутє о б о в я з к у брати участь в таких всенародних маніфестациях серед нашої суспільности, особливо серед перших її кругів, не здобув собі ще права горожанства...

На цвинтарі.

Пів години треба було чекати доки послідні вінки не наспіли. Впорядчики укладали всі вінки в піраміду, яка вкоротці сповила цілий памятник.

З усіх сторін напливав нарід, подвійний кордон “Соколів” хвилями аж подавав ся під напором тисячних мас народа. Куди глянути, – море відкритих голов, жіночих хусток, дамських капелюхів і синіх сокільських шапок. Н а ц в и н т а р у в і й ш л о 9 – 10 000 н а р о д у що заняв густою лавою з начну просторонь довкола могили Маркіяна Шашкевича. Нарешті прийшли процесії і духовенство з львівською капітулою з мітратами о. Туркевичом і Білецьким

установило ся на чолі пе-ред Маркіяновим пам'ятником до панахиди. Зачали ся молебні, понеслась жалібна пісня хору питомців. За хвилю прийшов митрополит гр. Андрей Шептицький, убрав архивладичі ризи і довершив панахиди, а відтак вийшов на мовницю. Тисячі маси з запертим віддихом ловили кожде слово проповіді князя церкви, який промовив слідуєчими словами:

Прмова Ексцеленції митрополита графа Андрея Шептицького.

Рідко кому дане в довгі літа по смерті збирати знов около свого гробу представників цілого свого народа. Великі заслуги, великий талант, навіть великі діла на те не вистарчають. І великих людей могили коротко по їх смерті присипує порох забутя.

Стоячи над гробом Маркіяна Шашкевича кождий з нас певний, що сеї могили руський нарід не забуде через довгі століття, кождий чує, що ми тут зібрали ся не лиш на те, щоб звеличати великого поета, заслуженого для церкви і вітчизни робітника. Нас зібрала днесь в е л и к а і д е я, котрої Маркіян був неначе прапором. Ся гадка, що перед літами була могучим товчком цілого нашого народного відродження, є днесь єще для нас всіх і на віки остане керницею живої цілючої води, що зрошує лани нашого церковного і народного житя і все відсвіжує зелень надії на будуче.

Щоб здати собі справу з того, яким генієм був Маркіян, треба нам перенести ся в ті давні часи.

Нарід дрімає в неволі панщини, сьвітської інтелігенції нема, духовенство виховане на засадах йосифінізму. Нікому і не снить ся о якійсь колись свободі, ніхто о свободі не сьміє і говорити. Ніхто не думає, щоби дрімучий темний люд міг колись дійти до переважаючого впливу в якихось епохах нових державних устроїв, щоб мертві, як здавало ся, маси

могли пробудити ся народом. Ніхто не підносить живої могутчої гадки. Загіпнотизовані неначе бюрократизмом не думали наші батьки о зближеню ся до селянства, над котрим однак працювали з великим нераз пожертвоуванєм.

Не бракувало в тім поколінню съвящеників, що попередили Маркіяна, людей висшої інтелігенції, європейської культури; були між ними люди прямо великі наукою, організаційним змислом, талантом кермування публичних справ. Але не було чоловіка, котрий видів будучність і вказував дороги будучности. Було в культурі наших людей в тих часах щось не щирого, щось офіційального, щось формального, щось мертвого. То були покоління що без надії клали ся в гріб – послідні свого рода і свого типу.

При тих відносінах піднести прапор новий, кинути іскру нової великої гадки, на се потреба було великої душі, великого апостола, чоловіка що “w Бга по́сланх” став би ся великаном грядучим уперед і ведучим уперед весь народ. Тим апостолом для галицької Руси став Маркіян Шашкевич. Молодий, слабонький, умираючий на сухоти парох в убогім селі був однак великим апостолом і провідником народа. Формалізови мертвої бюрократії минувших поколінь протиставив не плян реформатора, не розмах агітатора, не мудрість політика, а простоту і щирість доброго сільського священика. Його апостольський дух, його съвященича ревність вказували йому, що душпастир мусить т р а ф и т и до с е р д е ц ь вірних, а щоби трафити до сердець своєю проповідю, треба до людей промовляти їх бесідую. Гадка покірненька, без шуму, без претенсії, стала ся однак підставою нашого народного відродження. Ми днесь розуміємо, що се гадка апостольська примінювана від апостольських часів в проповіданю євангелія, в душпастирській праці. Але на Руси в першій половині XIX стол. сего не

розуміли. Ми тепер знаємо з власного щоденного досвіду, що до людських душ не можна трафити лиш сею дорогою, що зі взглядів душпастирських євангельських треба до народа промовляти його бесідою, і не лиш бесідою треба добирати його способів говореня, його образів, порівнань винятих з уст народа. Ми се знаємо і розуміємо, чому першою школою проповідничої форми се розговори, оповідання, п е р е д а н я, п і с н і підслухані від тих простих і неписьменних, поміж котрими однак частійше знайдуть ся правдиві артисти в уживаню слова, чим поміж нами, що кінчили школи. Аж дивно що тоді ніхто з наших батьків сего не розумів. Я сказав би аж встидно, если би Євангелиє не було переповнене від таких гадок, котрих довгі нераз покоління “видяще не видять”, аж прийде геній, котрий в старих переданнях находить скарби животворної гадки.

Що Маркіян, уживаючи бесіди народа, був великим естетом лінгвістом, поетом не мені в се входити. Не буду також розводити ся над тим, як ревним був, побожним сьвятим сьвящеником. Зверну лиш Вашу увагу мої Паньство на одну еще сторону Маркіянової ідеї, що прямо і виразно не висказана в його творах єсть однак дном його душі, тлом його цілої творчости.

Зворот до народної бесіди, був лиш внішнім знаком – символом, сказав би я, иньшого звороту, більше внутрішнього – і для того укритого, меньше сьвідомого, але більше геніяльного і житедайного звороту до культури народа – до сеї культури несьвідомої, неписьменної, котрої ми інтелігенти мало знаємо, котра однак всім нам дорога, бо своя, бо рідна, і не лиш дорога, а так потягаюча, як ніяка иньша сила. Зворот Маркіяна до народа став ся для Галицької Руси, а передовсім для нашого духовенства могучим голосом, на який днесь еще д р о щ з в о р у ш е н я переходить нам по тілі: В народ!

Днесь еще, з віддаленя 60 літ і з кождим днем більше се слово став ся прапором руського духовенства. Ити в народ, щоб підносити, боронити, просвічати щоб його спасати, за нього вмирати, се наш ідеал. Се праця духовенства – се історія нашого відродження. Значіння суспільного і економічного, яке тому слову надає наше покоління в Маркіянових творах не знайдемо, але без сумніву наша гадка, наша праця – праця – цілої руської інтелігенції чиж не єсть вона консеквенцією Маркіянової ідеї, чи не містить ся в ній?

Ціле наше народне відроджене має сей характер: – повільного пробуджування ся народних мас; а сего характеру не мали би наша історія XIX столітя, если би наш патріотизм не мав сеї ціхи, сего значіння і напряду в лю д, в на р о д.

В руськім патріотизмі Галичан мало історичних традицій, мало державної політичної гадки, але за те на цілій лінії визначне характеристичне елементарне стремління: в на р о д! Всі маємо се понятє, що лю д се на ша с и л а, що праця для нього – наши задача, що його добро наша будучність.

Що Маркіян був першим котрий сю дорогу в ка за в більше житєм своїм і діланєм як словом – в тім треба подивляти його геніяльність, інтуїцію, що на кільканайцять літ наперед видить прямо те, до чого нарід іде.

Нам днесь легко зрозуміти, що віддалятися від лю ду, се єсть сказувати себе на смерть, що в його руках житє, що треба нам до народа зближати ся, іти в нарід, щоб його піднести, не щоб утверджати в нїм те, що в нїм може злого, що треба йому давати те, що маємо доброго але відбирати йому то, що доброго він має, і не накидати йому то, що у нас злого або не відповідає його потребам, його душі, його житю. – Се днесь добре знаєм і розуміємо, як конечною річю знати нарід. Але днесь ще нераз

не вміємо трафити в сю міру, коли зближене до народа, еще не перестас бути житєвим впливом – не стає еще самою цікавостю фольклориста, – днесь еще часом трудно відчути більше чим порозуміти, що можна, що треба, що вже не годить ся живому організмови нашого люду давати або відбирати.

Маркіян знова чи незвичайно субтельною інтуїцією, чи високим естетичним змислом, чи апостольським духом, що всюди каже добра улюбленого шукати, є типовим клясиком між писателями, котрі з уст люду учили ся бесіди, ніколи тривіальним, не уживає майже ніколи слів, котрих не уживає нарід.

Що сей, котрий в Галичині перший до люду звернув ся, був сьвящеником, добрим, ревним, побожним сьвящеником се наша слава, з того днесь ми сьвященики гордимо ся; але се знаменне і в теперішній добі.

Хотіти рішати о культурі о долі руського народа без руського сьвященика, се така сама доктрина, віддалена від житя, перенесена десь з иньшого сьвіта, як та друга, котра хотіла би о народній бесіді і культурі без народу, без люду рішати.

Стоячи днесь над гробом того сьвященика, що в праці для народа положив молоде жите а так могуче вплинув на його долю, якже не спімнути о тих довгих рядах і численних поколіннях р у с ь к и х с ь в я щ е н и к і в, що нераз при недостатку, при трудностях і клопотах, однак так вірно і щиро ділили все долю руського селянина. Жертвою, трудом цілого житя, нераз майном, а завсїгди щирою доброю радою, і завсїгди готовою помічю, а при тім так як сей Маркіян, з простотою дитини і з ревністю апостола, всюди ставав сільський руський сьвященик д о б о ю ч и д о п р а ц і, де лиш сього вимагала потреба руського народа. Якже не тішити ся, що днесь над гробом Маркіяна, навіть ті, що волілиби не

видіти сьвящеників в народних торжествах, мусять признати, що єсли наш нарід в тисячлітній недолі і долі не стратив своєї мови і культури, єсли діждав ся сьвітлої епохи відродження, єсли має поважні – Богу дякувати – ряди інтелігенції, котра його хвалою і силою, то не малу в тім заслугу мають ті наші сьвященики, що як Маркіян ціле жите бороли ся з противностями і десь з позичених грошей видавали якусь хосенну для народа книжочку, і послідний гріш на народні видавали ціли, щоби в трийцять котрімсь році жита вмирати на сухоти.

Але єсли могли при слабих силах віддавати великі услуги народови, єсли могли самі під тягаром упадати, а однак нарід вести до ліпшої будучности, то лишень для того, що були, що суть учениками Того, котрий в 33-тім році жита по довгих трудах і борбах, по житю убогим, але переповненім надлюдських жертв і зусиль жите за нарід поклав на Голгофї.

І єсли днесь, стоячи над гробом Маркіяна, маємо неначе почуте, що хотяй в могилі спочивають мертві кости, дух його жиє і жиє його ідея. Єсли днесь мамо волї могилу, над котрою стоїмо, уважаємо за символ жита більше чим за знак смерти, то в великій части для того, що гріб ученика, християнина, апостола все здалека подібний до гробу Учителя, з котрого людкість від віків і во віки черпає все божественну силу до божественного вічного жита.

Поворот до міста.

По промові митрополита, нарід поволи розходив ся домів, а “Соколи”, ученики і прочі корпорації відмарширували в порядку до міста.

Сьвяточні виклади назначені львівською філією “Просьвіта” по всіх просьвітних товариствах і читальнях, відбули ся в “Міщанськїм Брацтві”, “Львівській Русі”, “Силі” і в кількох п і д л ь в і в с ь к и х ч и т а л ь н я х. Решта викладів в полуценю з концертами відбуде ся слїдуочної неділі. Вече-

ром відбувався к о н ц е р т, уладжений заходом філії а к а д. г і м н а з и ї в “Народнім Домі”, а в салі “Яд Харузім” рівночасно аматорська вистава штуки “Н і ч п і д І в а н а К у п а л а” силами українського людowego театру. Обі салі були битком набиті. З призначенєм піднести належить, що гімназіяльна молодіж дала публіці справді артистичний пир.

В салі “Яд Харузім” знова одушевлялась публіка змаганнями аматорів, які вивязали ся зі своєї задачі добре, хоч технічні труднощі в виконанню самої штуки, а ще більше брак відповідної сценерії, дуже уємно виливали на естетичну цілість сеї вистави.

Святочні виклади по товариствах і читальнях.

По поході на могилу, відбулись популярні виклади по товариствах і читальнях “Просьвіти”. Однак по сій причині, що похід і панахида протягли ся досить довго, в поза-міських читальнях було учасників не багато, а навіть на Клепарові і в читальни на городецькім передмістю не відбули ся. Виділ філії “Просьвіта” мусить подбати, щоби слідууючої неділі вони таки відбули ся.

Значнійше число учасників було в читальни на передмістю личаківськім і то не лиш з міщанства але і з інтелігенції. Прегарний виклад виголосив секретар філії п. Гриць М и к е т е й про значіне Маркіяна Шашкевича, взиваючи всіх, щоби кождий доложив всіх старань і навертав всіх заблудших на той шлях, який вказав Маркіян.

Опісля промовив голова читальні Просьвіти п. П і с е ц ь к и й, виражаючи надію, що день сей повинен причинити ся до там більшого піднесеня духа львівського міщанства.

Значне число учасників слідне було на С и г н і в ц і в одній з найновіших читалень. Пересічний контінгент становили робітники залізничники. Реферат виголосив п. Н и к и ф о р я к.

Концерт філії української гімназії.

Тогож дня, вечером, вшанувала молодіж філії львівської української гімназії Маркіянову пам'ять інструментально вокальними вечерницями в програму котрих увійшли крім вступного слова і деклямацій мішані і мужеські хори, сольо фортепянове, барітонове і скрипкове тріо і орхестра кружка муз. тов. ім. Лисенка.

Скромне назване вечерниць перемінило ся силою факту, бо через дуже солідне виведенє поодиноких точок програми, у справдішній концерт, який стягнув до великої салі “Народного Дому” таку силу місцевої та замісцевої інтелігенції, що на годину перед концертом не можна було вже дістати білету вступу. Молодіж академічна і гімназияльна заповонила своєю масовою присутністю на салі всі стоячі місця, справді як кажесть ся: “по самі береги”. Се і спричинило піднесенє сьвяточного настрою в аудіторії, а охоту до доброго виконання точок програми у підбадьореної тим настроєм молодіжи.

По вступнім слові, яке виголосив проф. Ю. С т е ф а н о в и ч, відспівав мішаний хор філії акад. гімназії (ок. 60 осіб), під управою проф. К о л е с с и дуже удачно нову композиційку д-ра Л ю д к е в и ч а, до слів Ш а ш к е в и ч а п. з. “Шуми вітре”. Композиция зовсім безпретенсiональна, (початковий мотив пригадує навіть виразно народну українську пісню “Продав батько сиві воли...” із П. Quodlibet Лисенкового) – але зложена так легко, співно, а при тім поважно, що певно буде з вдячністю принята всіми нашими хоральними організаціями у їх програми продукційні. Шановний наш компоніст може зовсім певно, – не встидаючись навіть – признатись до авторства, а не скриватись під криптонімом пяти зьвіздок, які непотрібно інтригують цікавих у літографованій партитурі, яка розійшлась поміж боянські та

прочі наші хори. В кінцевій точці виступив ще раз той сам хор, (хор здається *ad hoc* зложений, отже ще не зовсім зіспіваний), з піснею хоч давню, але все гарною “*Чом річенько домашня*” Л а в р і в с ь к о г о. Дві деклямації, Ш а ш к е в и ч а: “*Погоня*” і “*Бандурист*” – виголошені зовсім удачно і з розумінням, перша тов. Ф. Л о п а т и н с ь к и м, а друга тов. Р. С у ш к а, – переплітали добре зложену програму в її вокальних і інструментальних точках.

Мужеський хор відспівав дві пісні а *capela* до слів Шашкевича, а то одну д-ра Л ю д к е в и ч а, також для сьогорічного обходу написану “*Дайте руки юні друзи*”, держану в тоні маєстатичнім, поважнім, легким до виконання, через не надто широке розкинене скалі голосів в укладі, що запевнює їй також спопуляризоване, – та другу В. М а т ю к а: “*Не згасайте ясні зорі*”, яка довгі часи не сходила з репертуару ріжних гімназійських та селянських наших хорів. Обі ці пісні відспівано зовсім бездоганно, – шкода тільки, що темпо до обох їх прибране було трохи за повільне, через що вийшла у виконанню дещо за мляво.

Д-рови Людкевичови, як компоністови, зладжено щирі овацію. – Місто програмової, вічно красної “*Веснівки*” Матюкової, яку мав відспівати тов. І. Охримович, відспівав п. К а ч м а р гарним, о широкій скалі, металічним але ще не школеним голосом Л и с е н к о в е “*Реве та стогне Дніпр широкий*”, при супроводі фортепяновім тов. З. Л и с к а, – який в сольовій точці відіграв Ш у б е р т а *Impromptu* No 4. Про гру тов. Лиска годі нині ще щось рішучого сказати, хочай мав кілька щасливих моментів, які свідчать про його працю над собою.

Дуже гарно вивязалися з своєї задач ученики Висшого муз. Інститута (скрипка т. П р и д а т к е в и ч, чельо т. Б у к ш о в а н и й і фортепян т. Л и с к о, які з прецизією

відіграли Баха: *Менует c-moll* і Бетовена “*Романцу*”. Тріо се, – треба признати – було добре підготовлене. Се свідчить дуже додатно про артистичний провід Муз. Інститута.

Несподіванку зробив нам орхестральний к р у ж о к Муз. Тов. ім. Лисенка виведенєм *Вердіо*го увертури з опери “Набуходонозор”. Шість скрипок, флет, чельо, контрабас, фортеп'яні і фісгармонія, – се склад орхестри комнатної, – який дуже добре творить підчас продукцій ілюзію повної орхестри в її ширині, красках і силі, – а коли вона ще вишколена і зіграна так, як про се подбав її провідник о. проф. Туркевич, справді заслугує на признанє. Дальше невпинна праця кружка сего в тім напрямі се найпевніша запорука, що Муз. Тов. ім. Лисенка за недовгий час поставити потрафить і свою власну повну орхестру, якої брак так діймаючо дає ся відчувати вже тільки років і Боянови і Бандуристови при виконаню всяких поважніших продукцій музичних.

При продукції сеї орхестри тов. ім. Лисенка на будуче, нехай мені вільно буде звернути увагу п. дірігента на одномірність потягів смиків рівнорядних інструментів, (в гору і в низ разом) – на тім тратить не лиш естетика, але і експресія тону і фрази. Вправді трапляють ся такі неприличности і в орхестрі Недбаля, але се ще не повинно бути для нас аргументом.

Кульмінаційною точкою сего вечера – а се нехай нікому не буде обидою, – була гра молоденького скрипака тов. Р. Придаткевича, ученика В. Муз. Інститута, – (доси учив п. Перфецький, – а тепер п. Кребс).

Вже і в тріо і в увертурі визначував ся він своєю грою, – однак в VII. концерті *Беріота* виявив тільки сили і тепла тону, тільки артистичного розуміння у відтвореню композицій у всяких її тонкостях набуває постійно, що-раз то більше техніки, так необхідної у дальшій праці над тим інструментом, що

Висш. Музичний Інститут буде міг колись повеличатись т. Придаткевичом. Гра його викликала бурю добре заслужених оплесків, які однак він повинен уважати тільки задатком того признання, на яке має собі в будучности заслужити безвпинною і витревалою працею. Акомпаніамент фортепіановий спочивав і руках тов. Н. Н и ж а н к о в с ь к о г о зі Стрия.

Дуже неміло вражало, що деяка молоденька “авдитория” з під галерії, не уміючи слухати доброї музики, гнівала ся на скрипака за се, що він своїми *piu mosso* на скрипці веденими тонами, перешкаджав їм у розмові. Зачуваю однак, що скрипак обіцяв ся поправити...

По закінченню концерту, з грудий всіх присутних полилась велична пісня нашого народного гимну: “*Ще не вмерла Україна*”, – жаль тільки і сором, що більша половина наших т. зв. “співолюбовивих” патріотів доси ще свого національного гимну співати не вміє! – Загальне вражінє з концерту дуже додатне, за що так аранжерам як і виконавцям належить ся признанє.

О. Н.

Діло. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1–4.

Два концерти

в пам'ять 100-літних роковин уродин

Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові

Вже в попереднім числі Діла у фейлетоні “З концертової салі” подав п. Ст. Чарнецький загальний огляд концерту з 6. с. м., який виведено силами “Львівського Бояна”, “Бандуриста”, хору питомців руського духовного семінара, при співучасті повної військової оркестри 15. п. піхоти, професора скрипкової гри в Висш. Муз. Інституті п. Ф. Кребса, проф. п'яністки п. Ол. Ясеницької, п'яістки

п. Д. Старосольської, а також пані Сальомеї Крушельницької, яка безперечно, а зрештою і самозрозуміло, була в великій мірі *great attraction* не тільки для музикального світа, але і для всієї нашої інтелігенції. Тому й годі було нараз помістити в великій салі львівської фільгармонії всю публіку тай уладжено два концерти з тою самою програмою.

Та сей огляд що до музичної частини концерту був тільки загальний, а тимчасом не слід над зусиллями людей, які вложили у ті концерти таку силу ретельної праці перейти без уваги.

Отже хочу – о скільки се взагалі можливе – совісною, безсторонною та вільною від всяких упереджень критикою дати їм певне вдоволене за щиро подумане і совісно переведене діло. В тій цілі перейду цілу програму, даючи до кожної точки свої уваги, які прецінь нікого обидити ані нікому зашкодити не повинні. І так:

1) Орхестра 15. п. піхоти під проводом свого капельника п. Конопаска відограла музичну картину російського компоніста А. Бородіна, який присвятив її Францови Лістови, одному з перших творців т. зв. програмової музики. Орхестральну партитуру попереджує програма – пояснене компоніста, куди має слухач перенести ся думками.

В одноманітнім пісковім степу середньої Азії по раз перший проносить ся якийсь спів спокійної російської пісні. Чути приближающий ся тупіт коний і верхоблюдів, але чути десь в далі і звуки східного наспіву. По непроглядній пустині проходить каравана, яку охороняють солдати. В довірю і без боязни йде вона в дорогу під охороною боєвої сили. Каравана йде все дальше й дальше. Пісня славянська і орієнтальна зливають ся в одну якусь загальнішу гармонію, якої відгуки чути ще довго-довго в степу, аж в кінець завмирає десь в далі.

Підчас гри неначе чуєш і бачиш, що се степ-пустиня; скрипкове уперте високе “е”; яке тягнеть ся майже через цілий

твір, є висловом того. Около того тону кружляє ціла основа дикої гармонії і мельодії, яку знов репрезентують гідно раз флети, раз клярнети, то знов обойка. Творить ся привид співаючих салдатів та Азіятів, які повагом віддаляють ся; оркестра що раз то затихає; відізвав ся ще один раз флет з уривком пісні. Коли замовкли вже інші інструменти, скрипки закладають *sordini*, і через *pppp* всьо затихає, неначе вже й нічого не видно. На тім картина і кінчить ся.

Досить добре вишколена оркестра 15 п. п. відіграла сю точку зовсім поправно. Могла вона випасти ще о много краще, – щож, коли музика військова за маршами і сьвіта не хоче бачити, а для проб на такі річи жалує часу. Тож треба їм бути часами вдячними і за те, що на концерті не грають *prima vista*. Не даром сказав раз генерал Гальґочі, коли прошено його о військову оркестру на папський концерт: “*Die Regimentsmusik darf ausschliesslich den Militär-Zwecken und nicht den Zivilisten dienen. Adieu!*” – і не дав оркестри.

“Степ” зробив свій настрій. Авдитория вже тепер вся зійшлась – успокоїла ся. Бож прецінь не випадає прийти точно, а до шикун належить бути предметом обсервації підчас продукції...

2) Сьвяточні промови, понеділкова пос. д-ра Е. Олесницького і вторкова о. Лежогубського представили Маркіянові ідеї, виказали нові імперативи для нашої сьвітської і духовної інтелігенції в напрямі праці для народу, тож не завадилоб їх з долученем першої недільної промови Ексселенції Митрополита на цвинтари видати окремою відбиткою, та масово поширити поміж селян, котрі дочитають ся в тих промовах, до чого обовязана наша інтелігенция, коли не хоче бути подібна до пастира без овець...

3) На естраду виступив повний хор львівського Бояна (80 осіб) і запродукував нам нову композицию д-ра С. Людке-

веча, зложену до слів Шашкевича “Дністрованка”. Ту дрібоньку поезийку розробив компоніст музикою ширше, сотворив з неї три, хоч з собою стилем нерозривно звязані частини, а подумані вони так щиро, так спокійно і так просто, як безпретенсiональною є і сама поезийка. Акомпаніємент фортепяновий оригінальний, так що без нього годі порозуміти музичну цілість “Дністрованки”, і становить легке, а миле тло композиції.

Аж у другім концерті дав нам “Боян” можливість вирозуміти думку компоніста. Справді гарно виведений п. дірігентом хор жіночий, вийшов так ніжно, рівно, фрази усюди рівні не вийшли ані оден раз поза рами так конечного тут спокою, як і зазначено у партитурі: “sempre *mp.* e dolce”. Коли згадати ще про сольо сопранове п. Парахоняківної, яка як не можна красше, відтворила свою партію, основану на тлі досить оригінальної народної пісні, то не подивуємо ся, чому й сам компоніст був з хору і дірігента вдоволений.

Дірігент д-р Волошин наказав своїм нервам робити собі прикрости і се зрівноважене уділило ся в мить цілому хорови, – тому то такий поважний і милий спокій царював над ним, – ну – і над нашими головами.

4) Нараз, неначе іскра електрики впала в заколисану спокоєм аудиторию, роздав ся грохіт оплесків, посипав ся дощ цвітів, – бо се ступала на естраду сьвітової слави артистка, жінка адвоката і бурмістра італійського міста Via Reggio, Цезара Riccioni. По перших звуках Лисенкової пісні “У досьвіта встав я” пізнали ми в ній не Італійку, а нашу таки землячку, Українку Солоху, п. Сальомею Крушельницьку. Бож годі! Тільки Українка годна відозватись до своєї рідної суспільности словами Куліша:

У досвіта встав я... темно ще на дворі,
Денеде по хатах ясне світло сяє.
Сяє ясне світло як на небі зорі...
Дивуюсь, радію, у серця питаю:
Скажи віще серце, чи скоро світ буде?
“Ой скоро світ буде, прокинуть ся люде,
“У всяке віконце засяє сонце!”
Ой ударюж з разу у струни живії:
Прокиньтєсь, вставайте, старії й малії!
Віщуванням новим серце моє бєть ся,
Через край і з серця рідне слово лєть ся!

Вражїне незатерте! Остаєть ся в душі інтелїгентої аудиторії той рішучий зазив артистки-патріотки, у котрої “через край із серця рідне слово лєть ся”, щоб ми: п р о к и н у л и с ь, в с т а в а л и і старі і малі, бо скоро вже світ буде, бо і в наше віконце засяє сонце!..

Нарід відчув, порозумів віще серце своєї артистки, дарив її раз у раз оплесками. Пійшла: “Цвітка дрібная” В. Матюка. Давня, але все така гарна, така жива цвітка в вінку нашої літератури музичної, – вона знаходить ся все постійно в репертуарі і малих і великих наших співаків, дарма, що не всі її однаково інтерпретують.

Представителі наших музичних інституцій як “Висш. Інститут музичний”, “Тов. ім. Лисенка” і львівський “Боян” (Пп. В. Шухевич, д-р К. Студинський і д-р М. Волошин) вручили тут артистці величавий вінець з лентами і дві прегарні китиці з живих цвітів, – при акомпанїяменті френетичних оплесків битком заповненого амфітеатру.

Відспіванєм Я. Ярославенка (F moll) “Мав я рожу” та Яр. Лопатинського (A-dur) “В неділеньку в ранці”, – хотїла артистка неначе звернути увагу наших комітетів при укла-

даню програм, що не належить забувати про тих двох, так симпатичних, а в своїй композиторській діяльності так ідейних піснетворців, – які в розумінні структури нашої модерної української пісні пішли далеко далше чим Трошель, Бонковський і інші представителі тої епохи. І Ярославенко і Лопатинський творять свої пісні на підкладі живої а не вигаданої народної пісні, а вміють їх подати в формі дуже принадній, добираючи рівночасно для них і дуже зручних форм фортепяного акомпаніменту. Тим то і пісні їх для нас симпатичні.

Додає в кінці пісню популярного італійського композитора L. Denza “Amore!” Storiellina (G dur), яка обертаючись в сфері скалі d – g, дуже добре лежить в її голосі, та відспіванем її дала нам нагоду почути не лиш красу італійської пісні і незвичайну співність італійської мови але і гнучкість і вишколене свого власного голосу, що таке конечно підчас інтерпретованя того рода композицій.

На питання ставлені з різних сторін, в якій стадії знаходить ся н и н і голос п. Крушельницької, – не легко відповісти. Бою ся, щоб яким неоправданим поглядом не зробити їй кривди, але спробую, – бож се буде зрештою тільки мій особистий погляд, який очевидно не кождий мусить признавати. Голос її нині, се – зрозуміла річ – не той “з ласки Божої” голос з літ наймолодших, який навів і брата її, а мого товариша бл. п. Антона і незабутнього її батька, якого заслуги для її артистичної кар’єри стверджує величавий мармурний пам’ятник на цвинтарі в Білій, на думку про її артистичну кар’єру – се навіть не той голос, який виходив зі школи її тямучих *maestr-ів* італійських. Нині се голос, який – при задержанню всіх його вроджених і набутих прикмет, – вона самостійно повела, а висока її музична інтелігенція допомогла їй як нині вже світової слави прімадонні, ставити в титулових

ролях свого багатого оперового репертуару такі самостійно продумані артистичні креації, які не взірців, але хіба наслідувачів шукати можуть. На мою думку, п. Крушельницька осягнула zenit у розвитку свого голосу, яким ще довгі часи буде підбивати серця тих, що у своїх невивислих артистичних почуваннях будуть шукати її великої, музикальної, артистичної душі. Природний метал і сила, набута школою штука орудування голосом, як фальцет, динаміка, фразованє, деклямація рівність вокального регістру від низу аж в гору, а понад все (*sit veni verbo*) непорочно чиста інтонація, – се ті стверджені прикмети великого голосу, яким вона звеличала наше національне сьвято двома концертами в фільгармонії. П-ні Крушельницькій акомпаніювала на фортепіані Бензендорфера п. Дарія Старосольська.

5) Питомці руської духовної семінарії під дірігентурою п. М. Осадци виступили (50 співаків) з псалмом А. Л. Веделя “Услиши Господи глас мой”. Твір сей виходить в оригінальнім укладі на мішаний хор вправді трохи инакше, але признати належить, що транспозиція його на хор мужеський зроблена зовсім коректно. Що до будови, псалом сей подібний до знаних нам концертів Дм. Бортнянського, які на довгі часи остануть все недостижимими взірцями для компоністів того рода (а *capela*) церковної музики. Треба признати, що пп. питомці вивязали ся зі своєї задачі дуже добре. Помимо того, що поза пробами до концерту співали вони і в походах і Сл. Божих, а перед II. концертом і литію, та помучили голоси, ті голоси молоді, здорові, сьвіжі, які були все недосяжною мрією всяких польських хорів львівських. Чути було і се, що хор сей був майже прихапцем з’організований, здасть ся до того ще яко реконвалесцент по крізі перебутій підчас запалення дірігентів... На похвалу п. дірігентови треба сказати, що в другім концерті, коли диригував вже без партитури, з памяти –

вийшла через те сама річ далеко краше чим днем перед тим. Треба зважати більше на виговір слів, на непотрібні portamenta та надавати більшого значіння знакам динамічним, а часами навіть і коронам (коли вона ще до того “longa”), яких не треба в так довгій творі легковажити. Хор мав кілька дуже щасливих моментів (*ppp*), – а взагалі презентував ся дуже прилично і симпатично. З солістів визначував ся Т. І. п. Хрущ, відтак заступав Т. II. П. Пелех, Б. І. п. Левицький Адриян, а Б. II. пп. Вергун і Соловій.

б) На львівську естраду концертową вперше виступив новозаангажований професор науки скрипкової гри для “Висшого Інститута Музичного” у Львові, п. Фльориян Кребс. Ледви 24 літний, Чех, абсолювент консерваторії в Празі, ученик славного проф. Шефчіка, в короткім часі як перший концертмайстер прагської фільгармонії, мав оправдати ті дуже теплі атести рекомендаційні, які попередили його engagement до “В. Інст. Музичного”.

В І. концерті грав Н. Vieuxtempsa “Concert D moll”. Річ в кождім напрямі скрипкової техніки трудна, пописова – навівала на знатоків певні сумніви що до виконання. Трудности всякі поборював дуже добре, так що по скінченню III. части концерту “Allegro”, всякі сумніви розвіялись, аудиторія в признаню гри, нагородила його сильними оплесками. На жадане заграв додатково музичну поему чеського компоніста Зденка Фібіха, аранжовану для скрипки Ів. Кубеліком – та виявив тут знов деякі иньші гарні прикмети своєї техніки як тон і чутє.

В. II. вторковім концерті певна здержаність що-до його особи, яка дискретно проявляла ся в понеділок, рішучо уступила, коли запродукував трудну до відограня а вдячну річ П. Чайковского: “Серенада”. Підчас заслужених вповні оплесків вручив йому проф. Вол. Шухевич іменем “В. Інсти-

тута Музичного” гарний вінець з живих цвітів. Коли оплески не умовкали, зачав грати Paganini’ого “Танець чарівниць”. І знов сумніви! Хто хоч троха інтересує ся скрипковою грою, той знає, які шалені труднощі там нагромаджені, не можна отже було дивуватись, що тут і там відзивали ся голоси, що пірвав ся непотрібно до річи над свої сили. Коли однак зачав брати приступом труднощі одну по другій *arpeggi’a*, *glissand’a*, октави, двотони, *pizzikat’a* самі, або в злуці зо смиком (*arco*) *staccata*, *staccato-legato*, а в кінці і *flageolet’и* поодинокі і двотонні, – публіка просто захопила ся! Оплески і оплески були знаком, що оправдав гідно ті атести своїх прагських покровителів, як директора фільгармонії, директора “Народного Дівадла” та директора консерваторії, – були знаком, що і наша суспільність прийняла його і узнала гідним обняти провід над грою скрипковою в нашім “В. Інст. Музичнім” у Львові.

Додатково грав ще п. Кребс Чайковського “Пісню без слів”.

До скрипкової гри акомпаніювала п. Кребсови п. Ол. Ясеницька проф. фортепяну в тімже Інституті. Добрий акомпаніатор для всякого соліста неоцінений. Не вяже соліста але підпомагає в свободних його руках, ба навіть артистичних примхах; акомпаніатор в хвилю то видвигнеть ся на верх, коли треба, то усунеть ся дискретно в тінь, де треба солістови вийти, – коротко: можна бути добрим пняїстом, а зовсім незручним акомпаніатором. І тут місце для повної похвали для п. Ясеницької! Коли ще додам, що попри розумінє свого акомпаніаторського обовязку, дуже точно виучила саму річ, трудно дивуватись, коли часами чоловік не знав кого властиво слухати, чи скрипки, чи фортепяну. Сей висказ нехай стане ще раз заслуженим признанєм за її солідність в пониманню свого звання.

7) Мужеський хор “Бандуриста” відспівав а) Н. Вахнянина: “Живем, живем, своїм житєм” (а capela) і б) “Хор паломників” з опери Р. Вагнера: “Tannhäuser” в супроводі фортепяна і оркестри, під дірігентурою п. П. Артимовича. “Хор паломників”, ся знана, гарна річ, здається ся вперве зістала виведена з оркестрою так, як її подумав реформатор німецької опери. Хор “Бандуриста” може й уступає місця семінарицькому що до числа і сили голосів, за те під зглядом зіспіваня, – завдяки свому невтомимому та симпатичному дірігентови п. Артимовичеви стоїть очевидно далеко висше. Сей твір виконав він зовсім поправно. Належало звернути увагу на атаковане місця “аллилуя” і відбити належито 32-ку, через що зискало ся би на вказаній там експресії акорду. Се впрочім дрібничка. Не можна рівнож закинути хорови нічо при виведеню: “Живем, живем”. Хор держався ся дуже добре, віддав все так, як автор приписав. Сольо тенорове, досить форсовне, співав в понеділок п. Ром. Балаким, ві второк п. Козак, – барітонове п. Іл. Гриневецький. Річ одначе в чім иньшій! Композиция ся належала від найдавнішніх літ до сталого репертуару всяких ліпших хорів; з піснею тою обіхала кожда артистична прогулька всі закутки Галичини, много солістів тенорових і басових, почавши від Гушалевича, Рибака аж до нинішніх, уважало ту партію своєю пописовою; і було все добре! Нараз змінено зовсім гармонізацію, – кажуть що се зробив сам бл. п. автор. Хто його на се намовив, чому змінив давний її різкий, легкий характер, природно зложену гармонію на виданє в теперішнім виді, – не знаю; знаю тільки се, що твір нічогісько на тім не зискав, а противно утратив много. Не можу ся з такою гармонізацією, хотяй би се – як оповідають – навіть і п. Галль зробив, – бо се неприродне і шкодить популярности пісні. По моїй думці належалоб вернути назад до першої едиції.

8) Виступила в друге п. Крушельницька. Просьпівала по італійськи “Capelll d’oro, d’amor te soro”, легоньку пісоньку Elisabetta Oddone до поезії із XVII віку. Відтак пішли пісні народні: 3 пісні О. Нижанковського а) Ой в полі садок, б) Атамане батьку наш і г) Ой під гаєм зелененьким. Скінчила, а публіка просить ще та ще, бо народною піснею промовила до своїх. Як і Маркіян ужив тої пісні, щоб дібратись до душі народу, так і Крушельницька добувши ту пісню з душі свого народу, вказала їй належне місце на концертній естраді, – показала шлях нашій музикальній суспільности, мистцям і adeptам музичної штуки, що самотньо тільки вшановане і плекане народної пісні забезпечить нам достойне місце у сім’ї культурних народів. Коли просьпівала, публіка не пускає, сипле знов цвітами, бо хоче хоть раз вже упитись чаром своєї пісні, – в інтерпретації с в о є ї С о л о х и. Артистка сідає сама при фортеп’яні! Розповідає, що: “Ой там в полі” – що: “Зажурила ся бідна удовонька” – затягнула якоїсь “Весільної”, що неодному і слеза в очі заблисла. Хто знає, можеб і сплакати прийшло, колиб знов не: “А хто іде? Кум до куми” та: “Садом садом кумусенько”... На сали стало весело. А коли покінчила: “Ой горе, що за глум,.. я не знала що ти кум” амфітеатр аж тряс ся від оплесків.

9) Шевченко-Лисенко: кантата “Радуй ся ниво неполитая” І. Радуй ся – хор мішаний. Quatuor: І процвітеш, (сопран п. Рожанковська і п. Парахоняківна, альт п. Яворовська і п. Вацківна, тенор п. Козак і д-р Людкевич, бас д-р Яримович, п. Фурдас і п. Білоголовка). ІІ. “І спочинуть” – сольо сопран, п. Парахоняківна і жіночий хор. ІІІ. “Тоді”, тенорове сольо, п. М. Козак. ІV. “Оживуть степи озера” – fuga – мішаний хор в супроводі оркестри відспівав “Львівський Боян” під діригентурою д-ра Михайла Волошина.

Отсе послідна точка програми. Не нова се, а давна річ. “Львівський Боян” злучений з сею кантатою споминами про минулі часи свого зросту і сьвітлійших моментів. В 1894 році здасть ся, висталено її вперве (сопран п. Пясецька). Підчас проб приготовляючих виставу, нечисленні ще тоді співаки признали ся, чого “Боян” пориваєть ся до такої великої річи. По удачній виставі одначе люди увірили в свої сили, прибуло відразу много нових співучих сил, які тиняли ся по різних польських співацьких товариствах – “Боян” станув тоді рівнорядним музичним чинником з “Лютнею”, тов. музичним, конкурував з “Ехом”. Підчас Лисенкового сьвята у Львові, злучила кантата ся много провінціональних “Боянів” під команду львівського. Хоч тяжка то була річ, вивести суцільно річ з такими зі собою незіспіваними групами за дві проби всього, всеж таки треба сю хвилю признати сьвітлійшим моментом Бояна. Правда, дістало ся тодішньому дірігентови від д-ра Франка в *Л. Н. Вістнику*, що се дяківський спів, бо кликнув: “крилос-крилдос”... Хотів, значить присутний тоді М. Лисенко мати в части V. (*Andanie vivace*) темпо 2 рази скорше, – не питав чи взагалі і нині на се сама будова фуґи позволить? Отсеї: “крилос”, був тоді одиноким словом, яке мало заступити річеву та безсторонну критику тяжкої у тих часах організаційної і артистичної діяльності “Бояна”. Але перебули ми панщину, перебудемо і критику! І нині кантата зробила своє. Добре вишколений хор з солістами п. Козаком і п. Парахоняківною враз з орхестрою, (разом 80 + 42 осіб) поведений вправною і енергічною рукою інтелігентного свого дірігента д-ра М. Волошина, вкладає знов один листок до вінця слави львівського “Бояна”, який при нинішніх вигіднійших условинах (стільки молодіжи!) повинен би скоршим темпом значити сліди своєї додатної діяльності. На се однак ні дірігент, ні виділ сам не поможе, тут треба трохи більше

почуття обов'язку зі сторони членів хору, треба “стару гвардію” доповнити молодим, сьвіжим елементом, не треба спихати весь тягар на поодиноких охочих до праці людей, котрі і без того будуть все і всюди свою роботу охотно робити. Коротко де як де, а тут належить приміняти методу колективної, так сказати б кооперативної праці, а сповнить “Боян” тоді певно свою місію, яку має назначену в напрямі піднесення поваги і культурного значіння нашої національної музики.

Остан Нижанковський.

Львів, 8 падолиста 1911.

Діло. 1911. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1–4; 6.

Улично (повіт Дрогобич)

Сьвято вручення сїчового прапора

В неділю дня 28. липня вже від рана заповнювала ся велика нова церков прибуваючими гістьми, де о год. 10. при асистії стрийського Сокола, Сїчи уличнянської, Сокола голобутівського і завадівського і хору читальні з Голобутова під управою п. В. Рогульського, відсьпівав о. посол Ост. Нижанковський Службу божу. З місцевої читальні уформований похід двигнув ся довкола селом, повна орхестра стрийського Сокола в одностроях, та музика німецька з Грабівця в одностроях потягнула за собою маси народу (шляхти не годна була завабити) та хоч і дощ покропляв і болото здорове було, зайшов цілий похід на високу площу на горі від Орового; очам нашим представив ся чудовий вид довкола. Гори, та долини, сповиті зелению далеко, як око тільки сягне, — а на площі брама триумфальна, шатра з буфетом, лавки та барисери. Довкола огородження станули непроглядні товпи народу, а в середині установились в чотирикутник Сїчи: з Дрогобича, з

Улична (прапор), з Підгорець, з Манастирця, з Довголуки, з Модрич та зі Скольного; Соколи зі Стрия з прапором і оркестрою (56 людей разом), з Голобутова (прапор і хор), з Завадова (прапор), з Нежухова (прапор), з Грабівця (музика), з Жулина, з Добрівлян, з Вівні, Стрілкова, Семигинова, Струтина нижного, Струтина вижного. Виступив осавул Січи повітової дрогобицької, академік п. Здебський та держачи в руках малиновий стяг Січи уличнянської, по промові виголошеній з молодечим жаром, вручив прапор хорунжому та відобрав від него приписане приреченє. По нїм промовляв посол радник Лев Левицький зі Скольного, посол і віцемаршалок стрийський о. Нижанковський Остап, відтак п. Теодор Магор селянин-Січовик з Модрича, а по нїм член стрийської Ради повітової, господар Яким Маркус з Жулина і п. Стефан Мушак високо інтелігентний селянин із Стиняви. Кожду бесіду переплітано національними гимнами то сьпівом, по музиками, а на кінци відсьпівав хор голобутівський пісню: “Боже великий єдиний, Русь Україну спаси”. Небо роз’яснилось, хлопці-молодці перетримали негоду тож і хмари самі розступились, щоби не мішати забави, яка на тій прегарній горі розпочалась. Витали ся знакомі, пізнавались чужі, здоровкались сусіди, товпили ся коло приготованих шатер з буфетами, приглядались гарно виведеним січовим вправам, прислухувались могучим звукам стрийської оркестри, та було-б брацтво ще довго довго топтало по горах, коли-б в останнє трикратний вистріл моздіровий не сповістив закінченє забави, коли вже сонце ховатись зачало за довголуцькі верхи. Прекрасний вид представляв ся ще в кінци очам нашим, коли з фестинової гори шнурами-гусаками розпливались ріжнобарвні стяжки вертаючих в долину людей ріжними стежками в село.

Спомин остав ся могучий, незатертий; тільки молодих патріотів козарлюг разом, наповнює душу чоловіка сьвідо-

мостию ростучої сили народної; – пригадують ся мені вже ясно слова огненної пісні Н. Вахнянина:

Живем, живем
Своїм житєм
Його ніхто не відбере, –
Ні грозьбов, страхом, ні мечем!
Ми не дамось!
Нас більше тут!!

Устроєнем цілого сьвята заняв ся невтомимо молодий ко-шовий Січи в Уличнім, п. Николишин, якому належить ся признание.

О. Н.

Діло. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

Економічні відомости

Українські молочарські спілки в р. 1911.

До звіту Краєвого Союзу господарсько-молочарського в Стрию за р. 1911. долучена статейка о. О. Нижанковського, представляючи розвій і стан молочарських спілок в 1911 р.

Подаємо тут її в скороченю.

Послідна конскрипция, переведена дня 31. грудня 1910 року, виказала незвичайно велике зменшенє рогатої худоби в Галичині проти року 1900. Головна причина зменшеня сего, лежить у надмірній випродажі рогатої худоби в тім році, задля браку средств до її виживлення. Коли возьмемо під розвагу, що з кінцем 1910 року вибухла у всіх повітах східної Галичини пискова і ратична зараза (слинавка), яка тревала протягом майже цілого 1911 року, – не можна дивувати ся, що наше селянство в своїй безпомічній безрадности випродувало свій живий опасовий інвентар, а коли і сего забракло, змушує

було продати свій ужитковий інвентар, а поміж ним і корови. Той оставший молочний товар підпав загально пануючій заразі слинявки, а наслідки її для молочарства в краю були просто необчислимі.

Продукция молока змаліла більше як о 50 прц., у схорованих коров стверджено занидіне і засохнене молочних железів, довгі місяці худоби не можна було відживити, нерідкі були случаї смертного перебігу хвороби, стверджено загальну безплідність у коров, що неостало без наслідків і на продукцію молодника. Коли ще звернемо увагу на неурегульовану у нас надмірну продаж телят на заріз, а що важнійше, великий брак розплодових бугаїв по громадах, будемо мати загальний, а сумний образ стану молочної худоби.

Продукция молока, а тимсамим і продукция масла по наших молочарських спілках упала, власти через стосоване зарадчих средств ограничали доставу молока через цілий ряд місяців, спілки з браку молока не були в стані своїх зобовязань що до достави масла додержати. І хотай число наших спілкових молочарень в тім році зросло о 24 спілки, перерібка молока, а в слід за тим продукция масла не дала такого результату, якого сподівати ся належало.

Додатним чинником в плеканю молочних коров являють ся в тих невідрадних відносинах безперечно наші молочарські спілки. Де засновала ся молочарська спілка, там знаходило ся розуміне вартости продукування молока, уділюване молочарським Союзом позичок на закупно молочних коров, збільшило стан коров, поученя при люстрациях зі сторони Союзу спричинили у селян-доставців додатну зміну в напрямі плекання молодника, в обходженю ся і живленю молочних коров, засіваня більших просторів поля для продукції зеленої паші, змеліювання громадських пасовищ і пр. До сеї акції причинила ся не мало благодатна діяльність

нашого краєвого господарського товариства “Сільський Господар” у Львові. Щоби мати можливість перевести систематичні дослідження над продукцією молока в краю, пороблено поважні заходи в Союзі молочарським до покликання в житє контрольних стаций. Покищо треба було обмежити ся в тім напрямі на переводженю несистематичних і доривочних дослідів по поодиноким молочарських спілках.

Метеорологічні впливи були рівнож неконче корисні. Посуха спричинила велике зменшенє продукції паші, хотяй ї тут не закладано рук, бо розведена “Сільським Господарем” пропаганда була наслідком, що наші господарі зачали навозити сїножати штучними погноями, попелом, каїнітом і томасиною, роблено успішні проби з розвоженем по полях гноївки, з рационально вже будованих гноївень.

В 1911 році засновано 24 молочарських спілок, як судово реєстрованих стоваришень, так що загальний стан союзних спілок виносив з кінцем 1911 р. число 79., всі вони приспособлені до ручного руху. З доставлених в 1911 року 6 259·237 л. молока, продано впрост 8·000 л., а з решти вироблено 250·014 клг. масла. На виробленє 1 клг. масла виходило пересічно 25 літрів молока. Сира ніякого спілки не виробляють, відтовщенє молоко забирають назад доставці, а маслянку продає молочарня по 3–8 сотиків за літру. Пересічний процент товщу доставленого молока виносив в звітівім році 3·6. На якість доставлюваного молока, на чистоту в обходженю ся з ним і на перерібку, звертано незвичайну увагу. Заряджено пастеризацию сметани, справлено всюди білі полотняні фартухи і шапки для молочарів, підчас викладів і поучень при люстрациях звертано незвичайну увагу на загальну чистоту льокалю і молочарських приладів, а практичні ті поученя завершено загальним дводневним курсом для діловодців і управителів молочарень, який відбув ся в Стрию,

дня 8. і 9. вересня 1911 року, при участі 87 представителів всіх союзних молочарських спілок.

Всі молочарські спілки, як стоваришення оперті на законі з дня 9. цвітня 1873. року, мали в році 1911 – 8·999 членів з заявленими 13·617 уділами на суму 84·600 корон вплачених уділів. Білянсова вартість власних будинків молочарських спілок числом 17 виносила в тім році 94·652 корон, а машинового урядження 141·568 корон, т.є: інвестовано в союзних молочарських спілках (з виключенєм самого стрийського Союзу) капітал 236·220 К.

В ціли піднесеня стану молочної худоби по спілках, як і в ціли помочи будови власних спілкових домів, уділив Союз своїм стоваришенням векслевих позичок на квоту К 110·475·27 на 6 процент і 10 процент сплати частинного капіталу.

Крім союзних молочарських спілок працює ще кілька приватних молочарень. Про приватні молочарні загально належить сказати, що вони повстають по більшій части з жажди зиску поодиноких спритнійших одиниць. Ті молочарні не можуть однак довго утримати ся з причини недовіря до них зі сторони доставців молока, вони звичайно упадають, у самих ініціаторів родять знеохоченє а у людей на довгий час недовіре до спілкової кооперативної організації. Творенє таких молочарень, мусить наша суспільність, сьвідома зовсім небажаних наслідків дезорганізації і нездорової конкуренції, рішучо поборювати.

Союзні молочарські спілки доставляють обовязково всьо у себе випродуковане масло або до молочарського Союзу в Стрию або впрост на адресу ним вказану. Се зарядженє зроблено в тій ціли, щоби охоронити свої спілки перед стратами, на які наражувані бували з приводу несовісности, а навіть невикплатности фірм, які контракували по спілках масло.

Загальний збут спілкового продукту ішов нормальним тором і трудний до урегулювання приплив і відплив продукту сего, був ведений зовсім вдовольно і правильно.

Виплати спілкам за доставлене масло відбувалися правильно по зрівнанню спілкових рахунків з консументами і grosістами раз в місяць.

До запевнення правильного збуту спілкового масла удержував Союз в році 1911 сім власних склепів (1 Стрий, 1 Станиславів, 1 Перемишль, 4 Львів). Проче масло мало запевнений збут будьто сталими контрактами за границями краю більшими кількостями, будьто принагідними посилками 5 кільовими в краю і за границею.

Так поштові порторія і залізничні фрахти, як і всі кошти за пачки, потрібні спілкам для висилки продукowanego масла, покривав спілкам Союз з власних фондів, а квота та виносить, як виказує рахункове замкнене Союзу в рубриці “висилка і опакowane” стор. 5, поважну суму 26.799·37 К, з якої вернула ся ледви сума 6.960·62 К від консументів. Дирекция і Надзираюча Рада Союзу призначила союзним молочарським спілкам, які постійно доставляли масло до Союзу і підписали заяву доставки масла на рік 1912, із свого чистого зиску з р. 1911 суму 10·000 К, яко надплату (по 5 сотиків від доставленого кільограма). Так надплата, як і кошта пересилки і опакowania, котрі разом творять суму кругло 30·000 К, мусять бути узгляднені при зглядно низшій, плаченій спілкам за масло, ціні, яку могли би хвилево і без Союзу узискати висшу, покриваючи самі кошта фрахтів і опакowania.

Зиском, який повстає із ріжниці поміж продажию спілкового масла, а виплатою Спілкам, а який виносить около 10 сотиків від 1. кільограма, покриває Союз кошта адміністрації. В польськiм “Związk-u Mleczarsk-im” у Львові, стоячим під опікою красевого Виділу, кошти адміністрації покривані

бувають із призначених на ту ціль обильних субвенцій, уділюваних йому Красвим Виділом, ц. к. Господарським Товариством і ц. к. міністерством рільництва.

Для забезпечення літної надпродукції масла, посідає Союз винятому від стрийського магістрату холодню, яка, хотяй би навіть і немагазиновано в ній масла на спекуляційну продаж, становить неначе асекурацію на случай хвильового застою в збуті, який може повстати в наслідок хвильового збільшення продукції.

В перших чотирох місяцях звітового року продажа масла була досить утруднена з причини великої продукції масла за границею, а особливо в Данії і Голляндії. В тім часі кинули англійські кольонії великі транспорти масла на європейський ринок, данське і голляндське масло не мало в Англії збуту і звернуло ся поміж иншими і на австрійський ринок, а навіть і галицький, з так далеко обниженою ціною, що конкуровало з краєвим виробом, а в якості його перевишало. Та обставина спричинила і у нас хвилеве обниженє ціни за спілкове масло.

Доставці молока одержують за товщ доставлюваний до молочарні по 2·0 – 2·7 за 1 % товщу, що звичайно чинить при пересічнім проценті товщу 3·6 – 7·2 – 10·3 сотиків за товщ від одної літри молока, а худе молоко, яке доставці відбирають, має ціну від 4 – 8 сот. за одну літру, так, що netto згрошевлене молока важить ся поміж 11·2 літом, до 18·3 сот. зимою.

Всі союзні спілки одержували за своє масло при місячній виплаті однакові ціни.

Коли з бігом часу многі молочарські спілки зуміли вишколити свій робучий перзонал, відповідно до того якість вироблюваного спілкового масла підпадала великим ріжницям. Тому загальні збори представителів союзних спілок, на жадане ліпше продукующих молочарень, ухвалили платити за

масло після кваліфікованої якості, через що мусить наступити старанє ся гірше продукууючих спілок до поправи і поліпшення продукту. Се, впрочім слушне, жаданє буде введене в житє. Повного молока, з малим виїмками, не продавали молочарські спілки, тільки переважно по відтовщенню вироблювали масло.

Сироварство покищо у нас неможливе з причини невідготування наших спілок до того промислу, з браку запевнення збуту цілого продукту, спричиненого майже цілковитим браком промислових і фабричних центрів в Галичині, на які одиноко при збуті того продукту можна би числити. Кілька проб роблених у нас в тім напрямі зі сторони кількох маслярських спілок, в цілі перетворення їх на сироварські (Богородчани, Витвиця, Кути) за почином неістнуючого нині, т. зв. “Вижницького Союзу сироварського”, зробили із стратами, прикрий досвід. Промисел сей однак в будучности не є у нас виключений.

Союз, маючи на оці повне виобразованє і підученє працюючих вже молочарів для своїх молочарських спілок, робив безуспішні заходи в цілі утвореня своєї союзної молочарської школи. Така школа має тепер повстати.

Ц. к. міністерство рільництва по довгих заходах українського парламентарного клубу і його президії, а особливо завдяки інтензивним заходам Вп. д-ра Євгена Олесницького, узнало в кінци за відповідне узгляднити при розділі трактових субвенцій, законом з 31 грудня 1909 р. підперти стверджену дотеперішну хосенну діяльність молочарського Союзу в Стрию, та признало міністерияльним рескриптом з дня 10 падолиста 1911 р. ч. 35776 певні суми на урядженє молочарської школи і злученого з нею інтернату для виобразованя управителів, до Союзу належачих молочарських спілок, як

рівнож покрити кошта удержування власної холодної і закуплення будинку для урядження бюр центрального заряду Союзу.

По попередних переведеннях відповідних пертракцій з кр. Виділом і ц. к. мін. рільництва, які були наслідком забезпечення повної автономії Союзу і приналежних до союзної організації молочарських спілок, рішило ц.к. міністерство рільництва остаточно виплатити Союзови на ціль закупна союзного дому певну часть трактатових квот (97·000 К.), за котрі закупив Союз в Стрию при вулиці Шевченка в 1912 р. одноповерхову каменицю від руської бурси в Стрию, щоби по відповідно переведених урядженнях і адаптациях, перенести там свої бюра і урядити організаційний осередок для молочарських стоваришень східної, руської части Галичини.

Остап Нижанківський.

Діло. 1912. Ч. 216. 25 вересня. С. 7.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ о. ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

1888

1. Нижанковскій О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѣчницю єго смерти. *Зоря*. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 176–178.

1889

2. Нижанковскій О. Перша руска прогулька артистична. *Дѣло*. 1889. Ч. 187. 21 серпня (2 вересня). С. 2.

3. Нижанковский О. Оѣдъ п. Остапа Нижанковского... *Дѣло*. 1889. Ч. 267. 28 падолиста (10 грудня). С. 2.

4. Нижанкѣвскій О., Партицкій І. Справозданье зъ першої рускої артистичної прогульки. *Дѣло*. 1889. Ч. 285. 21 грудня (2 сѣчня 1890 р.). С. 2.

1892

5. Нижанкѣвскій О. Запрошенье. *Дѣло*. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

1894

6. Нижанкѣвскій О. о., Колесса Ф., Січинскій Д., Франко І. д-р, Роздольскій О., Павлик М., Лепкий Б., Яричевскій С., Калитовскій Єр. Видавництво українско-руських народних мѣлодій. Відозва. *Зоря*. 1894. Ч. 6. 15 марта. С. 507–508.

7. Нижанковскій О., Шухевичъ В., Калитовскій Єр., Пригадує ся Вп. нашимъ Землякамъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 266. 28 падолиста (10 грудня). С. 3.

8. О. Н. І-й концертъ товариства спѣвацкогo “Лютня” за 1894/5 рѣкъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 272 и 273. 7 (19 грудня). С. 4.

1895

9. Нижанковській О., Калитовській Є. Іменем редакційного комітету “Руско-українських народнихъ мелодій”. *Дѣло*. 1895. Ч. 9. 12 (24 сѣчня). С. 3.

10. О. Н. П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицкій. *Дѣло*. 1895. Ч. 33. 11 (23) лютого. С. 3.

11. О. Н. Manon Lescaut. Опера въ 4 актахъ Giacomo Puccini-ого. *Дѣло*. 1895. Ч. 35. 14 (26) лютого. С. 2.

12. О. Н. Въ недѣлю (24 с. м.) представлено въ театрѣ гр. Скарбка велику оперу Вердіого “Traviata”. *Дѣло*. 1895. Ч. 37. 16 (28) лютого. С. 3.

13. О. Н. П. Микола Левицкій, знаний у насъ спѣвакъ-тенористъ... *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 17 (29) марта. С. 2.

14. О. Н. П. Микола Левицкій, артистъ оперѣ львівській. *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 24 марта (5 цвѣтня). С. 3.

15. О. Н., С. Ф. д-ръ, Панна С. Крушельницка, наша артистка, спѣвачка... *Дѣло*. 1895. Ч. 88. 22 цвѣтня (4 мая). С. 3.

16. О. Н. Ораторія Мечислава Солтиса. *Дѣло*. 1895. Ч. 218. 29 вересня (11 жовтня). С. 3.

1902

17. Нижанковский О. Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса. *Діло*. 1902. Ч. 63. 18 (31) марта. С. 3.

18. Нижанковский О. Концерт “Стрийского Бояна”. *Діло*. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3.

1903

19. Нижанковский О. Лисенкове сьвято в Київі. *Діло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

1904

20. Нижанковский О. о. Перша молочарска спілка. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

21. Нижанковский О. Великий духовний концерт. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

1905

22. Нижанковский О. о. Наш молочарский промисл. *Діло*. 1905. Ч. 243. 29 жовтня (11 падолиста). С. 2.

1907

23. Нижанковський О. О заснуванє руської гімназії в Стрию. *Діло*. 1907. Ч. 161. 1 серпня. С. 2.

1908

24. Нижанковський О. Концерт в пам'ять XLVII. роковин смерти Т. Шевченка у Львові. (Музична оцінка). *Діло*. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2; Ч. 61. 18 марця. С. 2; Ч. 62. 19 марця. С. 4.

25. Нижанковський О., Тюн М., Данилович Л. "Краєвий господарсько-молочарський Союз". *Діло*. 1908. Ч. 92. 25 цвітня. С. 7.

1909

26. Нижанковський О. о. Про спілки молочарські, їх урядженє, та діловодство. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 1. 5 січня. С. 5–6; Ч. 2. 20 січня. С. 2–3; Ч. 3. 5 лютого. С. 2–3.

27. Нижанковський О. о., Бачинський І. др., Горалевич Л. о., Олесницький Е. др., Матковський Н. о., Гошовський Н. о., Кисілевський Я., Тюн М., Борачок С. о., Сембратович А.-Д. Поклик! *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 11; 12. 20 червня. С. 1–3.

28. Нижанковський О. Ще про віче в Стрию. *Діло*. 1909. Ч. 158. 22 липня. С. 3.

29. Нижанковський О. "Uprzemysłowanie kraju" в практиці. *Діло*. 1909. Ч. 196. 7 вересня. С. 3.

30. Нижанковський О. о. Перша українська хліборобська вистава в Стрию. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 21; 22. 20 падолиста. С. 2–5.

31. Нижанковський О. Молочарська анкета в краєвім Виділлі. *Діло*. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 2–3.

1910

32. Нижанковський О. о., Гошовський Н. о., Захаріїв І., Калитовський Є. др., Перфецький Р. др., Гарасимів А. др. Поклик! *Підгірська рада*. 1910. Ч. 1. 1 січня. С. 2.

33. Нижанковський О. о., Борачок С. о., Сембратович А.-Д. Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришенях. *Господар і промисловець*. 1910. Ч. 1. 15 січня. С. 5.

34. Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Репертуар русько народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

35. Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Поклик до спів-волюбивих і патріотичних наших землячок і земляків. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

36. о. [отець Остап Нижанківський]. Музична накладня “Торбан”. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 16. 1 вересня. С. 6.

37. Нижанковський О. о. Спілка для збуту. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 19. 15 жовтня. С. 3.

38. О. Н. Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана. *Діло*. 1910. Ч. 279. 14 грудня. С. 6–7.

1911

39. Нижанковський О. Сембратович Д. В справі організації торгівлі покладками. *Діло*. 1911. Ч. 94. 2 мая (19 цвітня). С. 6.

40. О. Н. Маркіянове съвято у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1–4.

41. Нижанковський О. Два концерти в пам'ять 100-літних роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1–4; 6.

1912

42. О. Н. Съвято вручення січового прапора. *Діло*. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

43. Нижанковський О. Українські молочарські спілки в р. 1911. *Діло*. 1912. 25 (12) вересня. С. 7.

44. Нижанковський О. Звіт з діяльності і розвою молочарських спілок і рахункове замкнене Краєвого Союзу господарско-молочарського стоваришення зареєстрованого з обмеженою порукою в Стрию за 1911. Наклад Краєвого Союзу господарско-молочарського, 1912. 8 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова К. Відзначення ювілеїв М. Лисенка в Україні в історико-культурологічній ретроспективі: віддзеркалення діяльності меморіального музею М. Лисенка. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту* : зб. наук. пр. / упор. В. Г. Виткалов; редкол.: А. Г. Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін. Рівне : РДГУ, 2015. Вип. 21. Т. 2. С. 187–193.
2. Антонович О. Студентський вандрівний хор “Дванайцятка” (до 150-річчя від дня народження Євгена Купчинського). *Українська музика*. 2017. № 3 (25). С. 149–156.
3. Баб’як П. Нижанківський Остап. Українська журналістика в іменах / за ред. М. М. Романюка. Львів, 1998. С. 226–229.
4. Бобикевич О. Композитор отець Нижанківський. *Шлях перемоги*. 1958. 15 червня. С. 3; 6.
5. Боднарук І. Для муз і народу. Машинопис / упор., вст. ст., примітки Г. Дем’ян. *ЛНБ, відділ рукописів*. Ф. 207. 85 с.
6. Боднарук І. Світлій пам’яті О. Нижанківського. *Українське слово*. 1959. Ч. 30. 4 жовтня. С. 3–4.
7. Боднарук І. Стрийщина і віденські “Січовики”. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник: у 3 т.* Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. Т. I. С. 367–370.
8. Видавництво українсько-руських народних мелодій. Відозва / ред. та коментарі Богдана Луканюка. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. / ЛНМА імені М. В. Лисенка ; гол. ред. Ігор Пилатюк, ред.-упоряд. Ліна Добрянська. Львів, 2015. Вип. 37 : Етномузика. Число 11 (2014). С. 9–17.

9. Витвицький В. Микола Лисенко і його вплив на музичне життя Галичини. *В. Витвицький. Музикознавчі праці. Публіцистика* / упор. Л. Лехник. Львів, 2003. С. 39–41.

10. В наслідок відкликания приїзду Є. Вел. Цісаря. *Народна Часопись*. 1892. 27 серпня. URL: <https://zbruc.eu/node/69458> (дата звернення : 20. 03. 2020).

11. Вовканич С. Глобалізаційні процеси і збереження національної ідентичності: аспекти добра і зла. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*. Львів, 2004. Вип. 25. С. 67–82.

12. Герасимович І., Терлецький О. Шкільництво в Галичині в другій половині XIX ст. і на початку XX ст. *Енциклопедія українознавства. Загальна частина*. Київ, 1995. Т. 3. С. 928–931.

13. Головацький І. Перше товариство “Січ” і січовий рух. URL: <http://www.spas.net.ua/index.php/news/full/244> (дата звернення : 8. 04. 2020).

14. Гурак І. “Молода Україна”: студентство в суспільно-політичному житті Галичини (60-ті рр. XIX – початок XX ст.). Івано-Франківськ : ПП Третяк І. Я., 2007. 280 с.

15. Гуральна С. Духовна творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики регіону : дис. ... канд. мистецт. : 17.00.03. Львів, 2019. 389 с.

16. Д-ръ С. [тефчик]. Ф. [ранцішек], О. [стап]. Н. [ижанківський]. Панна С. Крушельницка, наша артистка, співачка... *Дѣло*. 1895. Ч. 88. 22 цвѣтня (4 мая). С. 3.

17. Доповняючі соймові вибори в Жидачівщині. *Діло*. 1912. Ч. 75. 2 цвѣтня. С. 4-5.

18. Єдлінська У. Кирило Студинський : Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2006. 287 с.

19. Залеський О. Композитор Остап Нижанківський. *Новий шлях*. 1962. 25 серпня. С. 1; 7; 10.

20. Зінькевич О., Чекан Ю. Музична критика: теорія та методика : навчальний посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. 424 с.

21. З Перемишлян (віче о. Нижанковського). *Діло*. 1912. Ч. 79. 10 цвѣтня. С. 6.

22. Зубеляк М. Левицький Микола-Стефан. *Енциклопедія сучасної України*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53788 (дата звернення : 22. 03. 2020).

23. Історія Стрийської гімназії (1880–1918) / упорядник Василь Король. Стрий, 1995. 156 с.

24. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 1164 с.

25. Качор А. Стрий – колыска українського кооперативного молочарства. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник : у 3 т.* Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990–1993. Т. II. С. 345–365.

26. Кирик О. Участь Соломії Крушельницької в Шашкевичівських ювілейних урочистостях 1911 року. URL : www.salomeamuseum.lviv.ua/i/files/kyryk1.doc. (дата звернення : 22. 03. 2020).

27. Кияновська Л. Галицька музична культура ХІХ–ХХ ст. : навчальний посібник. Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. 424 с.

28. Кобрин Н. Традиції львівської музичної шевченкіани: Шевченківські концерти за участю “Львівського Бояна”. *Українська культурна спадщина, національна свідомість, державність: Тарас Шевченко і Соборна Україна* / ред. кол.: М. Литвин (голова), В. Горинь (секретар), В. Александрович, Л. Войтович, І. Соляр, Ф. Стеблій, П. Шкраб’юк, Б. Якимович (заст. голови); упоряд.: Б. Якимович, Ф. Стеблій. НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Львів, 2015. Вип. 25. С. 411–431.

29. Кобрин Н. Українська періодика Галичини про музичну діяльність Остапа Нижанківського у 80-х рр. ХІХ ст. *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2020. Вип. 10 (28). С.110–125.

30. Колодій Я. Остап Нижанківський. Львів : Логос, 1994. 64 с.

31. Косаняк Н. Музичний театр у інфраструктурі культурно-мистецького життя Львова кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст. (на матеріалі тогочасної місцевої преси) : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Львів, 2015. 20 с.

32. Кузнець Т. Духовна еліта нації: Порфирій Демуцький. *Література та культура Полісся. Серія “Історичні науки”* / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. № 4. Вип. 81. С. 76–86.

33. Кузьмин Р. Український студентський союз: центральний координаційний орган студентських товариств Галичини в 1909–1914 роки. *Гілея: науковий вісник* : збірник наукових праць. Київ, 2016. Вип. 110. С. 46–51.

34. Курышева Т. Музыкальная журналистика и музыкальная критика : учебное пособие. Москва : Владос-Пресс, 2007. 296 с.

35. Кучабський Ю. Літературна та громадсько-політична діяльність Богдана (Теодора) Леонтовича. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: гуманітарні науки. Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея* / відп. ред. Іван Копич, заступник відп. ред. Андрій Сова. Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 10. С. 132–140.

36. Людкевич С. Огляд нашої музичної публіцистики в Галичині. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія* З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 396–398.

37. Людкевич С. О. Й. Нижанківський. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія* З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 1. С. 390–400.

38. Людкевич С. Остап Нижанківський і наша суспільність. *С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упорядкування, редакція, переклади, примітки і бібліографія* З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 1. С. 296–299.

39. Мандзюк Д. Копаний м'яч: Коротка історія українського футболу в Галичині, 1909–1944. Львів : Вид-во Старого Лева, 2016. 412 с.

40. Мандрик М. Сторінки історії “Просвіти” Стрийщини. Стрий : Щедрик, 1998. 175 с.

41. Мандрик М. Стрийський Народний дім. Стрий : Щедрик, 2000. 126 с.

42. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника). *Записки НТШ. Т. CCXXVI : Праці Музикознавчої комісії*. Львів, 1993. С. 370–456.

43. Мельник Л. Музична журналістика: теорія, історія, стратегії. На прикладі із щоденної преси Львова від початків до сьогодення : монографія. Львів : ЗУКЦ, 2013. 384 с.

44. Мисько-Пасічник Р. Рід Нижанківських. *Матеріали Третньої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід”, 24–25 листопада 2001*. Львів : Українські технології, 2003. С. 168–178.

45. Михальчишин. Я. З музикою крізь життя. Львів : Каменир, 1992. 231 с.

46. Мілянч А. З господарського минулого Стрийщини. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник : у 3 т.* Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990–1993. Т. II. С. 292–304.

47. Молчко У. Публіцистична спадщина Нестора Нижанківського : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2014. 304 с.

48. Молчко У. Публіцистичні нариси Кирила Студинського “Нестор галицької музики – Михайло Вербицький. З нагоди 65-ліття його смерті” та “Остап Ніжанківський у моїх спогадах” : навчальний посібник. Дрогобич : Посвіт, 2018. 120 с.

49. Молчко У. Соломія Крушельницька в газетних матеріалах авторства представників родини Нижанківських. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. / упор. В. Г. Виткалов та інші. Рівне : РДГУ, 2017. С. 204–210.

50. Нижанківський О. Два концерти в пам'ять 100-літніх роковин уродин Маркіяна Шашкевича 6. і 7. падолиста 1911 р. у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 249. 9 падолиста. С. 1–4; 6.

51. Нижанківський О. Народні пісні: Збірка 1891 року / редакція, покажчики та примітки Б. Луканюка. Львів, 2016. 100 с.

52. Нижанківський О. о., Колесса Ф., Січинський Д., Франко І. д-р, Роздольський О., Павлик М., Лепкий Б., Яричевський С., Калитовський Є. Видавництво українсько-руських народних мельодій. Відозва. *Зоря*. 1894. Ч. 6. 15 марта. С. 507–508.

53. Нижанківський О. Запрошення. *Дѣло*. 1892. Ч. 181. 12 (24 серпня). С. 3.

54. Нижанківський О., Партицький І. Справозданьє зь першою рускою артистичною прогульки. *Дѣло*. 1889. Ч. 285. 21 грудня (2 сѣчня 1890 р.). С. 2.

55. Нижанковський О. Великий духовний концерт. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

56. Нижанковський О. Концерт “Стрийського Бояна”. *Діло*. 1902. Ч. 250. 6 (19) падолиста. С. 3.

57. Нижанковський О. Лисенкове сьвято в Києві. Музикальна часть вечера. *Діло*. 1903. Ч. 289. 24 грудня (6 січня 1904). С. 2.

58. Нижанковський О. Наша Дума, українсько-руські народні пісні, зібрав і для хору уложив Філярет Колесса. *Діло*. 1902. Ч. 63. 18 (31) марта. С. 3.

59. Нижанковський О. Ôдъ п. Остапа Нижанковского... *Дѣло*. 1889. Ч. 267. 28 падолиста (10 грудня). С. 2.

60. Нижанковский О. о., Бачинський І. др., Горалевич Л. о., Олесницький Е. др., Матковський Н. о., Гошовський Н. о., Кисілевський Я., Тюн М., Борачок С. о., Сембратович А.-Д. Поклик! *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 11; 12. 20 червня. С. 1–3.

61. Нижанковский О. о. Перша молочарська спілка. *Діло*. 1904. Ч. 260. 18 падолиста (1 грудня). С. 3.

62. Нижанковский О. о. Перша українська хліборобська вис-тава в Стрию. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 21; 22. 20 падо-листа. С. 2–5.

63. Нижанковский О. о. Про спілки молочарські, їх уря-дження, та діловодство. *Господар і промисловець*. 1909. Ч. 1. 5 січня. С. 5–6; Ч. 2. 20 січня. С. 2–3; Ч. 3. 5 лютого. С. 2–3.

64. Нижанковский О., Калитовський Є. Именем редакційного комітету “Руско-украинскихъ народныхъ мельодій”. *Дѣло*. 1895. Ч. 9. 12 (24 сѣчня). С. 3.

65. Нижанковский О. Памяти Дениса Леонтовича въ І. рѣч-ницю его смерти. *Зоря*. 1888. Ч. 9. Рочник 9. С. 176–178.

66. Нижанковский О. Перша руска прогулька артистична. *Дѣло*. 1889. Ч. 187. 21 серпня (2 вересня). С. 2.

67. Нижанковский О., Шухевич В., Калитовський Єр. Прига-дує ся Вп. нашимъ Землякамъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 266. 28 падолиста (10 грудня). С. 3.

68. Нижанковский О. Звіт з діяльності і розвою молочар-ських спілок і рахункове замкнене Краєвого Союза господарско-молочарского стоваришеня зареєстрованого з обмеженою порукою в Стрию за 1911. Наклад Краєвого Союза господарско-молочар-ского, 1912. 8 с.

69. Нижанковский О. Концерт в память XLVII. роковин смерти Т. Шевченка у Львові. Музична оцінка. *Діло*. 1908. Ч. 60. 17 марця. С. 2; Ч. 61. 18 марця. С. 2; Ч. 62. 19 марця. С. 4.

70. Нижанковский О. Молочарська анкета в краєвім Виділії. *Діло*. 1909. Ч. 289. 30 грудня. С. 2–3.

71. Нижанковский О. о., Борачок С. о., Сембратович А.-Д. Закладайте молочарські спілки при кредитових стоваришеннях. *Господар і промисловець*. 1910. Ч. 1. 15 січня. С. 5.

72. Нижанковский О. о., Гошовський Н. о., Захаріїв І., Ка-литовський Є., Перфецький Р., Гарасимів А. Поклик! *Підгірська рада*. 1910. 1 січня. Ч. 1. С. 2.

73. Нижанковський О. О заснованє руської гімназії в Стрию. *Діло*. 1907. Ч. 161. 1 серпня. С. 2.

74. Нижанковський О. о. Наш молочарський промисел. *Діло*. 1905. Ч. 243. 29 жовтня (11 падолиста). С. 2.

75. Нижанковський О. о. Спілка для збуту. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 19. 15 жовтня. С. 3.

76. Нижанковський О. Сембратович Д. В справі організації торгівлі покладками. *Діло*. 1911. Ч. 94. 2 мая (19 цвітня). С. 6.

77. Нижанковський О., Тюн М., Данилович Л. “Краєвий гос-подарсько-молочарський Союз”. *Діло*. 1908. Ч. 92. 25 цвітня. С. 7.

78. Нижанковський О. Українські молочарські спілки в р. 1911. *Діло*. 1912. 25 (12) вересня. С. 7.

79. Нижанковський О. “Uprzemysłowienie kraju” в практиці. *Діло*. 1909. Ч. 196. 7 вересня. С. 3.

80. Нижанковський О. Ще про віче в Стрию. *Діло*. 1909. Ч. 158. 22 липня. С. 3.

81. Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Поклик до співлюбивих і патріотичних наших землячок і земляків. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

82. Ніжанковський О. о., Волошин М. др. Репертуар русько народного театру в Бережанах під дирекцією Йосифа Стадника. *Діло*. 1910. Ч. 129. 13 червня (13 мая). С. 6.

83. Н-ый. Зъ Бродѣвъ (Концертъ “дванадцятки” въ Бродахъ). *Дѣло* 1889. Ч. 196. 31 серпня (2 вересня). С. 2.

84. Олешичі. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення : 19. 03. 2020).

85. о. [отець Остап Нижанківський]. Музична накладня “Торбан”. *Підгірська рада*. 1910. Ч. 16. 1 вересня. С. 6.

86. Осередчук М. Львів – Відень у кінці XIX – початку XX століття: візити представників габсбурзької династії до Львова та їх відображення у пресі. *Архіви України*. 2013. № 4. С. 93–110.

87. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Въ недѣлю (24 с. м.) представлено въ театрѣ гр. Скарбка велику оперу Вердіого “Traviata”. *Дѣло*. 1895. Ч. 37. 16 (28) лютого. С. 3.

88. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Manon Lescaut. Опера въ 4 актахъ Гіасомо Руссіні-ого. *Дѣло*. 1895. Ч. 35. 14 (26) лютого. С. 2.

89. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Маркіянове свѣято у Львові. *Діло*. 1911. Ч. 247. 6 падолиста (24 жовтня). С. 1–4.

90. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Огні Іванової ночі, драма Германа Судермана. *Діло*. 1910. Ч. 279. 14 грудня. С. 6–7.

91. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Ораторія Мечислава Солтиса. *Дѣло*. 1895. Ч. 218. 29 вересня (11 жовтня). С. 3.

92. О.[стап]. Н.[ижанківський]. П. Микола Левицький, артист оперѣ львівскій... *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 24 марта (5 цвѣтня). С. 3.

93. О.[стап]. Н.[ижанківський]. П. Микола Левицький, знаний у насѣ спѣвакѣ-тенористѣ... *Дѣло*. 1895. Ч. 62. 17 (29) марта. С. 2.

94. О.[стап]. Н.[ижанківський]. П-на Крушельницка, п. Мишуга и п. М. Левицький. *Дѣло*. 1895. Ч. 33. 11 (23) лютого. С. 3.

95. О.[стап]. Н.[ижанківський]. І-ій концертъ товариства спѣвацкаго “Лютня” за 1894/5 рѣкъ. *Дѣло*. 1894. Ч. 272 и 273. 7 (19) грудня). С. 4.

96. О.[стап]. Н.[ижанківський]. Свѣято врученя сѣчоваго прапора. *Діло*. 1912. Ч. 173. 2 серпня (20 липня). С. 4.

97. Пастух Р. Відважний гармаш із Дрогобича. URL: <http://nezborgyma-naciya.org.ua/show.php?id=77> 2 (дата звернення : 10. 04. 2020).

98. Пинда Л. Українські господарсько-кооперативні часописи Галичини 1920–1930-х років. *Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка. 2015. Вип. 10. С. 198–213.

99. Програма подорожи Єго Величества Цісаря до Галичини в серпни 1892 р. *Народна Часопись*. 1892. 7 серпня. URL : <https://zbruc.eu/node/69458> (дата звернення : 19. 03. 2020).

100. Романюк С. Афіші аматорських драматичних гуртків Галичини другої половини XIX – початку XX ст. (із фондів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника), 2015. С. 635–656. URL : <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2015/JRN/PDF/43.pdf> (дата звернення : 26. 02. 2020).

101. Рудницький А. Галицькі давні священичі родини та їх роль у національному відродженні України. *Матеріали Третьої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід”*. 24–25 листопада 2001. Львів : Українські технології, 2003. С. 5–9.

102. Середа О. Українська музична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історія становлення та особливості функціонування. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2009. С. 53–69.

103. Сфчинський Д. Дня 16-го с. м. вѣдбувсья прашальный концертъ Саломеи Крушельницкой. *Дѣло*. 1895. Ч. 101. 8 (20) мая. С. 3.

104. Сов'як Р. Остап Нижанківський. Стрий : Щедрик, 2019. 256 с.

105. Соломія Крушельницька. Хроніка 1893-1920 рр. Муз.-мемор. Музей С. Крушельницької у Львові / автор-упор. Д. Білавич. Львів : Растр-7, 2019. 240 с.

106. Сольчаник А. Українська гімназія ім. Івана Франка. *Дрогобиччина земля Івана Франка*. Нью-Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1973. С. 444–466.

107. Стрийський. Хто спричинив розстріл о. Нижанківського? *Український вістник*. 1921. Ч. 36. С. 1–2.

108. Стріха М., Альошина М. Перекладацька діяльність родини Бориса Грінченка. *Слово і час*. 2013. №7. С. 94–100.

109. Терлецький М. 60 років тому. *Свобода*. 1967. 1 липня. URL : <https://galiziaforever.livejournal.com> (дата звернення : 10. 04. 2020).

110. Україноцентризм. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення : 21. 04. 2020).

111. Федь В. Парадигма у світоглядно-культуротворчому процесі. *Філософія*. 2011. № 5 (112). С. 132–135.

112. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрес, 2002. 742 с.

113. Ханік Л. Історія хорового товариства “Боян”. Львів. 1999. 121 с.

114. Чаговець В. Похорони Н. В. Лисенко. Къ тихому пристанищу. *Кіевская мысль*. 1912. № 300. 29-го октябрю. С. 5.

115. Шанковський Л. Нариси історії Стрийщини. *Стрийщина: історично-мемуарний збірник : у 3 т.* Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сидней, 1990. Т. I. С. 131–141.

116. Шутяк Л. Особливості українського художнього репортажу в контексті “нового журналізму”. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2014. № 1–2 (17–18). С. 154–158.

117. Шухевич В. Похорони Миколи Лисенка. *Діло*. 1912. Ч. 259. 16 н. ст. (3 ст. ст.) падолиста. С. 5.

118. Towarzystwo muzyczne im. Moniuszki. Ilustrowany kalendarz stryjski. Stryj, 1912. Rocznik I. s. 66.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абрисовській о. 144
Александрович Володимир
80, 306
Альошина Марина 83, 313
Амброз Бірс 161
Андрейчин Андрій 231, 232
Андрухів Володимир 144
Антонова Катерина 68, 304
Антонович Олег 39, 41, 42,
304
Артимович Петро 90, 98, 125,
287
Артимовичівна 84, 258
Ахілес 184

Б

Баб'як Петро 10, 304
Баденія Станіслав гр. 239, 248
Бажанський Порфирій о. 123
Баканурський Анатолій 68,
304
Балаким Ром. (Балак) 287
Баян Теодор 108, 237, 238
Бандера Михайло 115, 190

Бандера Онуфрій 190
Бандера Степан 115
Баран Марія 236
Баранецький Стефан 224
Барановський о. 145
Баранський Л. 239
Барвінський Василь 126,
Барвінський Олександр 18
Бардинь Кароль о. 145
Барска 43, 143
Барскій Л. 142
Бах Йоганн Себастьян 88, 277
Бачинська Галина 45
Бачинська Ольга 224, 235
Бачинська Марія 224
Бачинський Лярій 223, 302,
310
Бачинський Іванъ о. 145
Бачинський(і) Роман 142
Баюк Стефан 235
Бей Йосиф 224
Белліні (Bellini Vincenzo)
Вінченцо 152
Белючіо 53, 256

Бельбас Іванна 236
Березовський Володимир 81,
125, 200
Березовський Максим 74, 186
Берест Петро 79, 197
Беріо Шарль Огюст де 89, 277
Берліоз Гектор 73, 184
Бетовен Людвіг ван 88, 161,
277
Бехметюк Сидір 224
Б'єднонь Ян 104, 178, 179
Білавич Данута 50, 51, 313
Біленчук Марійка 235
Білецький Василь 224
Білецький Андрій о. 87, 267
Білинський Євген 228
Білоголовка 288
Більов Ганс 184
Блискун Михайло 190
Бобанич Михайло 80, 124, 199
Бобаничівна Марія 235
Бобер Гринь 234
Боберський Іван 262
Бобикевич Олекса о. 122, 327
Бобикевич (Бобикевичева)
Осипа (Йосифа) 68, 171, 223
Бобикевич Остап 25, 28, 304
Бобикевичь О. 137
Бобрецький Микола 173
Богданський В. 185
Боднар Василь 231, 232
Боднарук Іван 20, 27, 116, 304
Бонковський 283
Борачок Северин о. 223, 252,
302, 303, 310
Борис Пилип 224
Бордиевич Іванна 231

Бородін Олександр 91, 92, 279
Бортнянський Дмитро 66, 73,
96, 169, 185, 284
Брага Гаetano 51
Брамс Йоганес 196
Бриндзей Юрій 231
Бриттан Сидір 68, 172
Брух Макс 76, 78, 191, 196,
198
Букшований Осип 88, 276
Бурко Іван 235

В

Вагнер Ріхард 31, 33, 34, 50,
59, 73, 76, 79, 98, 129, 133,
153, 162, 184, 191, 199, 287
Вáза Ян II Казимір (Jan II
Kazimierz Waza) 61, 160
Варивода Володислав 224
Варивода Юліян 231
Вариводова Емілія 224
Василів Василь 190
Вахнянин Анатоль 18, 19, 34,
41, 42, 57, 66, 67, 68, 72, 74,
76, 78, 80, 98, 99, 134, 138–
140, 170, 183, 187, 191, 196,
198, 199, 287, 292
Вахнянин Богдан 76, 80, 191,
200
Вахнянин (радник) 172, 174
Вахнянин (Вахнянівна) Ольга
79, 80, 84, 124, 197, 199, 258
Вациківна 99, 288
Вачинський Михайло о. 235
Вашак Йозеф 41, 138
Ведель Артем 96, 284
Величко Теодор 236
Веничів Марта 235

Венявський Генрик 76, 81,
191, 202

Вербицький Михайло о. 19,
89, 123, 308

Вербицка 43, 143

Вергун 285

Верді Джузеппе (Verdi
Giusepp) 5, 59, 60, 61, 89, 153,
156, 277, 301, 311

В'єтан Анрі Франсуа Жозеф
(Vieuxtemps Henri François
Joseph) 97, 285

Винницький Іванъ о. 144

Витвицький Василь 68, 305

Виткалов Володимир 10, 68,
304, 308

Виткалов Сергій 68, 304

Витошинський о. 145

Вінтонович Параня 236

Вітковицка Іванна 223

Вітошинський Модест 58, 62,
63, 124, 146, 161, 162

Вітошинський Ярослав 74,
125, 186, 187

Вовканич Степан 15, 305

Войтович Леонтій 80, 306

Волошин Михайло 52, 53, 78,
79, 82, 90, 92, 95, 99, 100, 124,
126, 195, 197, 198, 204, 257,
259, 281, 282, 288, 289, 303,
311

Волощакова Зоф'я (Софія) 62,
63, 124, 161, 162

Волянський Іван о. 235

Вольфсталь Маурицій 61, 157

Воробкевич Сидір 41, 42, 139,
140

Вурм Вільгельм 175

Г

Гаванський Л. 223

Гавран Іван 224

Гайдль Емануїл (Geibel
Emanuel) 196

Галайчук Володимир о. 224

Ганкевич Лев 68, 172,

Ганслі(ї)к Едуард (Hanslik
Edward) 184, 194

Гарасимів Антін 119, 142,
224, 250, 302, 310

Гарматій Лука 234

Г(Е)артнер Редер-Герус 68,
171

Гейбель Емануїл 78

Гелей Степан 32, 35, 307

Герасимович Іван 114, 305

Герасимович Николай 144

Гервий 259

Гец'єв Юрій 142

Гижицький Олександр 116

Гисяк Йосиф 190

Глинчак Іван 228, 229

Глиньска 43, 143

Глібовицка Одарка 48, 150

Глюк Крістоф Віллібальд 161

Гнатів Стефан 190

Гоголь Микола 69, 307

Годар Бенжамен (Godard
Benjamin) 67, 171

Головацький Іван 117, 305

Головацький Яків 88, 147

Гончарова Олена 68, 304

Горалевич Іван 224

Горалевич Лев о. 23, 104, 223,
302, 310

Гордій Ксеня 236
Горинь Василь 80, 306
Городницький Григорій 144
Гошовський Микола
(Никола) о. 119, 223, 250, 302,
310
Грабинський 146
Грабович Іляріон (Ил.) 42, 139
Грабовський Володимир 224
Грещук Дмитро 172
Григорій XIII папа 160
Гриневецький Іван 140
Гриневецький Іларіон 287
Грицай Євка 190
Гришишин Андрій 231
Грінченко Борис 83, 263, 313
Грінченко Настя 83,
Гузар Лев о. 142
Гузар Лев 140
Гулейчук Никола 230
Гуменчук Павло 226, 230, 231
Гуменюк Семен 224
Гумецький Юліан 140, 144
Г(Г)уно Шарль 52, 259
Гура Дем'ян 145
Гурак Ігор 82, 305
Гуральна Світлана 71, 75, 305
Гус Іван 52
Гутникевич Никола 224
Гуцуляк Олена 236
Гушалевич Іван о. 32, 287
Гушалевиць Є(Е.)вген 34, 134
Г
Галль Ян-Кароль (Иван) 58,
147, 171, 287
Галь 53, 170, 256
Галянт Никола о. 224

Гальгочі 280
Генсбахер Йозеф 50
Гербер Функе 211
Геців Василь 224
Голуховский 132
Гресяк Іван 228
Гудзьо Іосифъ о. 144
Д
Давид пророк 184
Давидов Степан 73
Давкша Іван 140
Данилович Любомир 106, 107,
206, 302, 309
Девдюк Василь 234, 235
Демуцький Порфирій 69, 70,
175, 176, 307
Дем'ян Григорій 20, 304
Денис Стефан 190
Денца Луїджі (Denza Luigi)
52, 94, 283
Дергало Федір 104, 180
Дереш Никола 224
Дзерович Юліан о. 224
Дириль Михайло 224
Дмитрôвъ Несторъ 144
Добрянська Ліна 47, 48, 304,
305
Довгий Яким 193, 234
Доманик Йосиф 53, 257
Домет-Садовський
Володимир 123
Домска Августина 236
Доніцетті Гаetano (Donizetti
Gaetano) 50, 152, 158
Драгоманов Михайло 147, 175
Дрежепольський Олександр
51

Дрималик Йосиф 68, 198
Дрималик (презес–голова) 171
Дубась Павло 145
Дубик Василь 231
Дубицький Дмитро 190
Дуркоть Петро о. 144
Дутка Володимир 224
Дуткевич Ю. о. 223
Дуткова Галя 224
Духінська Северина 61, 160,
161
Дюрнер Іоганнес 41, 139,
Дякіо 173

Е

Ерденбергер Іван 184, 224
Ернст Генріх (Ernst Heinrich)
67, 170

Є

Єдлінська Уляна 19, 305
Єдлічка Алоїз 64, 164
Єндиківна Юлія 235
Єнко Даворин 41, 138
Єромін Юліан 50, 158

Ж

Желенський Владислав 42, 58,
140, 146
Жмур Юрій 82, 203

З

Залеський Вацлав 147, 148
Залеський Осип 27, 305
Залуцкій Василь 144
Зарицкій Володимир 142
Зарицький Ромуальд 123, 194
Захаріїв Інокенті(и)й 119, 250,
302, 310
Захаріївна Галя 236
Захарясевиць Ант. о. 142

Здебський Володимир 118,
291
Зедерман Август 41
Зінкевич Олена 39, 40, 57,
90, 93, 117, 305
Зубеляк Мар'яна 50, 306
З(С)удерман Герман 5, 6, 83,
84, 124, 257, 303, 311
Зуппе Франц фон 42

І

Іванишин Гринь 234
Іскуль фон-Гільденбандт
Юлій 173

К

Калитовська Стефанія 224
Калитовський Єронім 46, 47,
48, 107, 119, 145, 150, 151,
223, 250, 300–302, 308–310
Калус(ь)кий Володислав 224
Камінецький Кость 234
Карась Ганна 2, 306
Карпінський Петро 60, 124,
156
Каспровічова Анна 60, 124,
156
Катоні, 53, 256
Качковський М. 239
Качмар 276
Качор Андрій 24, 104, 106,
306
Качур Кость 232
Квас Теодор 236
Кирик Олександра 85, 93, 306
Кирилович Зенон 140,
Киріль Настя 236
Кисі(ї)левський Ярослав 223,
302, 310

- Кияновська Любов 2, 9, 26, 57, 306
Кітакевич М. 123
Клавель (Клявель) 202
Клѣшь Михайль 144
Клиновский Іван 226, 232
Кобат Петро 224
Кобрин Наталія 80, 306
Кобринська Наталія 48, 150
Кобринський Теофіл о. 48, 150
Коваль Йосиф 190
Когут Лев 215
Козак Володимир 80, 82, 124, 199, 203, 287, 289
Козак М. 99, 100, 288
Козловська Марія 60, 124, 156, 157
Козловський 33, 132
Колесса Іван 64, 165
Колесса Філарет 5, 6, 57, 63, 64, 65, 88, 123, 124, 126, 150, 164, 166–168, 275, 300, 301, 308, 309
Колодій Ярослава 10, 18, 40, 41, 51, 306
Колодницька Михайлина 224
Колодницький Омелян 224
Коляджин Василій 190
Кольберг Оскар 147, 148
Конопасек Фелікс 72, 76, 90, 91, 92, 125, 182–184, 195, 202, 279
Копач Іван 68, 73, 125, 172, 184
Копельчук Іван 230
Копельчук Онуфрій 234
Копич Іван 32, 35, 307
Копко Максим о. 144
Кордецкий 161
Коренець Василь 224
Коренцівна Софія 224
Кормошь Омелянь 145
Корнута Іван 235
Король Василь 114, 306
Король Федір 231, 232
Кос Андрій 151
Косаняк Наталія 39, 306
Кос(с)ач Петро 173
Костур Василь 236
Котляревський Іван 19, 172
Котлярчук о. 144
Котович Володимир 224
Коцко Адам 83
Коцюба М. 239, 240, 247, 248
Кравчишин Ольга 224
Красицький о. 145
Красіньский Іван 231, 232
Красічка Євгенія 224
Кребс Флоріян 90, 96–98, 124, 277, 278, 285, 286
Креспі Фауста 51
Кривецький М. 266
Крип'якевич Іван 80, 306
Кріпило Маруся 235
Крушельницька Соломія 4, 5, 10, 43, 48–53, 59, 85, 90, 93–95, 126, 143, 151, 152, 154–156, 159, 171, 256, 279, 281, 283, 284, 288, 301, 305, 306, 308, 311, 312, 313
Крушельницький Амвросій о. 283

Крушельницький Антін 140, 283
Кубелік Ян 97, 285
Кудрик Борис 126
Кудрик Павло 144
Кузенко Ірина 236
Кузима 142
Кузнець Тетяна 69, 307
Кузьма (маляр) 195
Кузьмин Роман 82, 307
Кузьмич Іван 231, 232
Кузьмівна 43, 143
Куйбіда Зеновій 11
Кулик Дан. 142
Кулинич Олена 228
Кулі(ї)ш Пантелеймон 147, 281
Кульматицький 142
Кульчицка Леся 235
Кумановський Микола 52
Купчинський Євген 39, 41, 42, 133, 138, 139, 140, 304
Купчинський Роман 123,
Купчинський Євгеній о. 144
Курилас Андрій 214
Курышева Татяна 40, 307
Курп'як Богдан 140, 144
Кучабський Юрій 32, 35, 307
Кучика Йосиф 224

Л

Лаврів Никола 234
Лаврівський Іван 41, 88, 138, 276
Лагола Кōндрать о. 144
Лебішак Григорій 231, 233
Лев Володимир 224
Левандовський Никола 224

Левинський Іван 228, 229
Левинський Лев 118, 231, 233
Левинський Юліянъ о. 144
Левицка Олена 228
Левицка Стефанія 236
Левицький Йосиф 224
Левицький Михайло 235
Левицький Модест 172
Левицький Станіслав 224
Левицький Автономъ о. 144
Левицький Софронъ о. 144
Левицький Адріан 285
Левицький Євген 68, 172, 174
Левицький Лев 291
Левицький Кость 108, 238
Левицький Кость о. 144
Левицький Микола (Микола-Стефан) 4, 5, 48, 49, 50, 60, 124, 125, 151, 152, 156, 158, 159, 301, 306, 311
Левицький Николай о. 190
Левицький Станислав 190
Левицький Іван 140
Левко Василь 228
Лежогубський Теодозій о. 92, 280
Леонкавалло Руджеро (Leoncavallo Ruggero) 152
Леонтович Богдан (Теодор) 32, 35, 307
Леонтович Денис (Leontowicz Denis) 4, 5, 31-35, 129, 131, 132, 133, 135, 138, 300, 310
Леонтович Микола (Никола) 133
Леонтович Стефанъ 144
Лепкий Богдан 150, 300, 308

Лехник Любомир 68, 305
Лещишин Василь 105, 180
Лизогуб Федір 173
Лисенко Микола 2, 5, 6, 18, 19,
20, 21, 22, 26, 28, 34, 41, 42, 47,
48, 52, 56, 65, 67–71, 76, 79, 80,
82, 88, 89, 94, 96, 99, 123, 124,
134, 139, 140, 167, 170–175,
177, 191, 195, 199, 203, 275–
277, 281, 282, 288, 289, 301,
304, 305, 309, 313
Лисий Гринь 234
Лисинецький 172
Лисько Зиновій 88, 276
Литвин Микола 80, 306
Лі(ї)ст Франц 195, 279
Лойванюківна 172
Лопатинська Філомена 52,
259
Лопатинський Е. 253, 254
Лопатинський Фавст 88, 276
Лопатинський Ярослав 94,
282
Лопатинська Соня 195, 236
Лотоцький Григорій 190
Лошнѣвъ Ів. 142
Лукавецький Володимир 224
Луканюк Богдан 28, 47, 48,
304, 308
Лучаківський Володиір 142
Лушпинський Олександр 262
Людкевич Станіслав 26, 88,
92, 99, 123, 126, 194, 275, 276,
280, 288, 307
Люфаса Михайло 190
Лясковський К. 239
Львова Марія 224

М

Мавріцій Е. 239
Магор Теодор 118, 291
Маєр(ова) 67, 170, 171
Мазепа Іван 193, 194, 195
Мазяк Андрей 190
Мазяк Іван 224
Мазяківна Марія 224
Максимович Іосифъ 144
Максимчук Іван 224
Малець М. 239
Мандзюк Денис 24, 307
Мандрик Михайло 24, 307
Маркевич Олексій 173
Маркевич Остап 236
Марконі 53, 256
Маркус Яким 118, 291
Маршалкович Іван (Ян) 110,
239, 247
Масарт (Массарт) Ламберт-
Йозеф 202
Масканьї П'єтро (Mascagni
Pietro) 50, 152, 155, 158
Масляк Володимир 224
Массне Жуль (Massenet Jules)
153
Матковська Валерія 224
Матковський Микола
(Никола) о. 223, 302, 310
Матюк Віктор о. 34, 42, 88,
94, 123, 134, 140, 166, 276, 282
Мачалаба Максим 190
Мегеденюк Теодор 234
Медведик Петро 52, 308
Мельник Лідія 308
Мельцель Йоганн 198
Мендельсон Фелікс 72, 183

Менци(ї)ньс(ь)кій Омелян о.
144, 256
Меркадант Северіо 52
Микитей Григорій 87, 274
Микитин Василь 190
Микитка Михайло 224
Микитка Остап 105, 180
Микитка Юліян 224, 234
Микитяк Андрій 215, 224
Ми(і)класевич Вінкентий 223
Миколайчук М. 48, 150
Мильокер (Милекер) Карл 136
Мисько-Пасічник Роксолана
17, 308
Михайлюк Пилип 190
Михалевич М. о. 223
Михальчишин Ярослав 52,
126, 308
Мишуга Олександр 4, 5, 48,
49, 60, 61, 124, 151, 152, 155–
157, 256, 301, 311
Мійска Ольга 224
Мійска Сидонія 224
Мілянч Атанас 104, 308
Міцкевич Адам 58, 146
Мічинський К. 239
Мозь о. 142
Мокшинський Іван 239
Молчко Уляна 2, 10, 19, 308
Монцѣбовичъ Ів. о. 142
Монюшко Станіслав 28, 50,
58, 146, 158, 313
Морозенко Станіслав 177
Моцарт Вольфган-Амадей
161
Мусикевич Іван 224
Мушак Стефан 118, 291

Н

Навроцки(і)й Володимир 142
Нагірний Василь 116
Нагірний Є(Е)вген 231, 233
Науменко Володимир 173
Небиловець Ярослав 224
Нев'ядомський Станіслав 50,
158
Недбаль Оскар 277
Недільска Ольга 236
Нестор-літописець 174, 308
Ножанківська (Бобикевич)
Осипа 17
Ножанківська Галя (Олена)
224
Ножанківська (Говикович)
Михайлина 17
Ножанківська (Тишинська)
Йосифа 16
Ножанківська (Яросевич)
Олена 17
Ножанківський Антон о. 16
Ножанківський Богдан 14, 25
Ножанківський Володимир о.
16, 17, 145
Ножанківський Іван 17
Ножанківський Йосиф о. 16
Ножанківський Нестор 25, 89,
126, 278, 308
Ножанківський Олександр о.
17, 62, 63, 124, 161, 162
Ножанківський Остап о. 2, 3, 4,
5, 6, 9–11, 13–35, 37–48, 50–53,
55, 57–115, 117–120, 122–127,
138, 140, 141, 144, 145, 147,
149–152, 156–159, 164, 168–
172, 175, 178, 182, 187, 188,

190, 204, 206, 216, 223, 231,
236–240, 245, 248, 250, 252–
254, 256, 257, 259, 260, 278,
288, 290–292, 299–313, 327
Нижанківський Петро 16, 17,
145
Нижанківський Степан 14, 25
Нижанківський Теофіл о. 16
Нижанківський Юліан 16
Нижанківські 308
Никифоряк 274
Николишин 292
Николук Михайло 190
Ничай 253
Ніколає(ї)в Володимир 174
Ніщинський Петро 18, 31, 41,
129, 134
Нойгаузер Францішек
(Найгавзер) 50, 158
Носковський Зигмунд 67, 171

О

Обер (Auber) Даніель 153
Оброца Остап 120
Одрехівський Василь 122
Одрехівський Володимир 122,
327
Олесницький Альойзій о. 235
Олесницький Євген 23, 25, 68,
92, 104, 105, 108, 113, 122,
171, 174, 181, 223, 238, 280,
298, 302, 310, 327
Онишкевич Іос. (Йосиф) 42,
139, 142
Онишкевич Юліан 142
Ортинський Михайло о. 145
Осадца Михайло о. 90, 96,
125, 284

Осередчук Мирослава 45, 312
Охримович Іван 276

П

Павлик Михайло 150, 300, 308
Павлюк Емануїл 251
Павник Никола 193, 234
Паганіні Нікколо (Paganini
Niccolo) 97, 286
Падеревський Ігнацій 51
Палестрина Джованні
(Palestrina Giovanni) 160
Паньків Стефан 67, 124, 170,
Парахоняк(івна) (Любич-
Парахоняк) Олександра 99,
100, 281, 288, 289
Партицький Іос. (Йосип)
(брат Омеляна Партицького)
38, 43, 44, 140, 144, 300, 310
Пархоменко Терентій
(Терешко) 70, 177
Пасічник Іван 234
Пастух Никола 190
Пастух Роман 118, 312
Паули Жегота 147
Пачовський Володимир 80,
200
Пелех 285
Перфецка Євгенія 224
Перфецький Роман 119, 224,
250, 277, 302, 310
Петринівна Марія 235
Петриця Петро 144
Петрушевич Кость о. 223
Петрушевич Софія 224
Пилатюк Ігор 47, 48, 304
Пинда Любов 119, 312
Пиць Михайло 224

Пігуляк Єротеї 172, 174
Пісецький 274
Піта Іван 190
Піч (Пічекъ) Карел 42, 139
Погорецка Стефанія 231
Подляшецка Марія 224
Подолінський Михайло 142
Понятник Юрко 231
Попович Омелян 172
Прево Антуан Франсуа
(Prevost Antoine-François) 153
Придаткевич Роман 88, 89,
276, 277, 278
Процик о. 144
Прухницький Яків 230, 234
Пуччіні Джакомо (Giacomo
Puccini) 4, 5, 48, 49, 59, 60,
124, 152, 153, 301, 311
Пясецький Олекса 144
Пясецька 289

Р

Раковский Йосиф о. 215
Ревакович Іван 223
Ревакович Павліна 224
Редкевич Іван о. 145
Ре(є)нні(ї)н Микола 173
Рибак Теодор 287
Ри(ы)банъ Амвросій о. 145
Рибіцький Петро 235
Рильський Тадей (Фадей) 109,
110, 239, 241, 242, 245
Ріман Гуго (Riemann Hugo)
73, 161
Рогульський Василь 224
Рогульський Володимир 117,
290

Рожанковська Теофіля 99,
124, 288
Рожанковський Лонгін 42,
139, 142
Роздольський Осип 150, 165,
300, 308
Романовський Дмитрій о. 144
Романчук Юліан 78, 195
Романюк Мирослав 10, 304
Романюк Світлана 83, 312
Россіні Джоаккіно (Rossini
Gioacchino) 41, 138, 152
Рубинович Іван 234
Рубінштейн Антон 76, 77, 191,
193, 195, 202
Рудавський М. 82, 203
Рудковський Матвій 41
Рудницький Михайло 224
Рудницький Андрій 17, 312
Рудницьки(ї)й Антін 126, 145
Рудченко Іван 147

С

Савицький Людвиг 224
Савицький Роман 126
Садовски(ї)й Микола
(Николай) 144, 172
Садовський Володимир о.
140, 144
Саксаганський Панас 172
Самойленко Григорій 69, 307
Сапіга 239
Сарасате Пабло де 67, 195
Сваричевський Николай о. 144
Свобода А. 161
Седерман Август 41
Сельська Володимира 224
Сельський Володимир о. 224

- Сельский Ромуальд 224
Сембратович О(А)лександр
Денис 111, 119, 223, 252, 260,
302, 303, 309, 310
Сембратович Сильвестр
митрополит 45
Семенюк Іван 227, 228
Сені(ї)в Іван 105, 180
Серафін Іван 228, 229
Середа Оксана 123, 312
Семенська 132
Сі(ї)лецкий Йосиф 223
Сірко (Сѣрко Ів. о.) Іван о.
142
Сі(ї)чинський Денис 42, 51,
66, 67, 123, 139, 150, 169, 253,
300, 308, 312
Сілецька Марія 224
Сімянович Іван 234
Січинський Омелян 236
Сѣ(ї)чинській Емануїль 145
Скалиш Іосиф 144
Скарбек Станіслав 4, 5, 49, 59,
60, 61, 156, 301, 311
Скобаль Параня 235
Скробач Стефан 231, 232
Слободян Никола 233
Слядек Алоїз 50, 158
Смаль-Стоцька Ірина 172
Смаль-Стоцький Степан 172
Смерчук Михайло 234
Собчук Антін 224
Сова Андрій 32, 35, 307
Сов'як Роман 10, 22, 40, 57,
66, 103, 312
Созанський О. 236
Сокальський Петро 167
Соловій 285
Сологуб (Сологубівна) Ірина
79, 198
Солтис Мечислав 5, 6, 61, 62,
63, 124, 160, 161, 301, 311
Сольчаник Андрій 116, 313
Соляр Ігор 80, 306
Соневицький Володимир 144
Ставничій Юліань о. 144
Стадник Йосиф 5, 6, 52, 125,
259, 303, 311
Старицький Михайло 87
Старосольська Дарія 90, 95,
124, 279, 284
Стасинівна Іванна 235
Стасік Юрко 234
Стащишин Дмитро 232
Стеблій Феодосій 80, 306
Стедишин Митро 231
Стефанік Василь 2, 10, 83, 312
Стефанівський Микола 228, 229
Стефанович Юліан 88, 275
Стефанович Николай 144
Стефчик Францішек 109, 159,
239, 243-245, 305
Стеценко Кирило 71, 177
Страчук 172
Стрийський 313
Стріха Максим 83, 313
Струмінська Леокардія з
Громницьких 234
Струмѣ(ї)нській Ад. 142
Студинський Кирило 18, 19,
20, 68, 95, 140, 172, 174, 282,
305, 308
Ступницький Іван єпископ
132

Сувестрь 156
Судерман Герман (див.
Зудерман)
Сухомли(ї)нов Володимир
173
Сушко Роман 88, 276

Т

Тель Вільгельм 41
Теодорович Роман 224
Терешкевич Никола 224
Терлецький Маркіян 118, 313
Терлецький О. 114, 305
Тершаковець Гринь 234
Тимівна Ірена 236
Тимусь Андрей о. 145
Тишинський Йосиф о. 16
Тишинський Петро о. 16
Томе Френсіс (Thomé Francis)
76, 191, 202
Торак Іван 231, 232, 234
Тості Паоло (Paolo Tosti) 50,
76, 79, 160, 191, 199
Третьак І. 82, 305
Трильовський Кирило 116
Трошель 236, 283
Труш Іван 122
Тупись Михайло 144
Турин Стефан 224
Туринова Галя 224
Туркевич Лев о. 87, 89, 267, 277
Турула Євген 73, 125, 184, 185
Турчин Павло 190
Тюн Михайло 106, 107, 206,
223, 302, 309, 310

У

Умляуф Кароль 41, 42, 138,
140

Устенський Никола 231, 232
Устиянович Марія 224
Устиянович Володимир 224
Утриско Клим 235, 236
Утриско Маруся 236

Ф

Федорович 172
Федорович Володислав 226–
228
Федь Володимир 16, 313
Фельчинський А. 228, 229
Ференц Іван 190
Филиповський о. 145
Фібіх Зденек 97, 285
Фігавзер Ст. 239
Філоненко Людомир 2
Форович Іван 234
Франко Іван 2, 18, 47, 99, 116,
150, 289, 300, 308, 312, 313
Франц Йосиф І 44, 45
Фурдас 99, 288

Х

Хам Михайло 190
Ханик Лідія 75, 80, 92, 313
Харитчук Федір 233
Хирівський Стефан о. 224
Хмеле(є)вський Станіслав 215
Хмелінський Юзеф 163
Хрущ 285

Ц

Цетвінський Станіслав 42, 57,
58, 62, 125, 139, 147, 161, 196
Цьорох Ілля 73, 125, 184

Ч

Чабан Стефан 236
Чаговець Всеволод 20, 22, 313

Чайковський Петро 76, 77, 97,
191, 193, 195, 285, 286
Чапельський Володимир 235
Чаплінська 50, 158
Чарнецький Степан 90, 278
Чекан Юрій 39, 40, 57, 90, 93,
117, 305
Чорній Іван 226, 231, 232
Чубати(ы)й Як. о. 142
Чубинський Павло 147
Чупрей Іван 231

Ш

Шалаутова Іванна 236
Шанковський Лев 25, 313
Шанковськи(і)й Лев о. 144
Шашкевич Маркіян 5, 6, 84–
100, 124, 260–263, 266–276,
278, 280, 281, 288, 303, 306,
308, 311
Шевченко Тарас 5, 6, 19, 67,
75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 99,
111, 124, 132, 158, 159, 164,
170, 174, 177, 190, 204, 226,
231, 253, 288, 299, 302, 306,
309
Шевчи(і)к Отакара 96, 285
Шевчук Кирило 234
Шепаровичівна 43, 143
Шептицький Андрей
митрополит 71, 86, 87, 182,
268, 280
Шиманський Юзеф (Йозеф)
51, 60, 61, 79, 124, 154, 156,
157, 198, 199
Шишманов Іван 175
Шкраб'юк Петро 80, 306
Шкрибляк Микола 227, 228

Шопен Фридерик (Chopin
Fryderyk) 67, 170
Штайнер 58, 146
Штоль Кароль 41, 51, 140
Штрассерн Євгенія 50, 158
Штраус Йоганн 136
Штундер Зеновія 26, 123, 307
Шуберт Франц 72, 182, 276
Шуман Роберт 66, 169
Шумило Михайло о. 144
Шутяк Лілія 85, 313
Шухевич Володимир 20, 22,
46, 68, 95, 97, 145, 171, 174,
226, 227, 282, 285, 300, 309,
313
Шухевич Дарія 68, 171

Щ

Щедрович-Ганкевич
Єлизавета 81, 82, 124, 202, 203
Щербаківський Вадим 230

Ю

Юзичинський 259
Юргенсон Петро 164
Юрій св. 85, 86, 185, 261
Юркевич Іван 231, 232
Юхнович Юрій 82, 203, 204

Я

Яворовська 99, 288
Якель Фелікс 61, 124, 157
Якимович Богдан 80, 306
Яко(і)б'юк Дмитро 230, 234
Яновський Б.(В.) 110, 239, 246
Ярема Богдан о. 145
Яримович 99, 288
Яричевський Сильвестр 150,
300, 308
Яросевич Н. 140

Яросевичь Іосифъ 144

Ярославенко

(Вінцовський) Ярослав 76,
80, 81, 94, 191, 200–202, 253,
254, 282, 283

Ярошинський 245

Ясеницька Олена 90, 98, 124,
278, 286

Яскуляк Федір 142

Яциневич Яків 70, 177

Яцкевич Андрій 224

Яцкевич Антін 224

Яцкевич Тома 224

А

Animuccia Giovanni 160

В

Błażowska Hedvige 129

С

Cavalieri Emilio de 155, 160

G

Girolamo Giovanni 160

L

Langhans Dr 161

M

Musial 161

N

Neri Philippus 160

R

Riemann Bernhard 184

Riccinni Cesare 235, 281

Röder Carl Gottlieb 129

Rothe B. 161

H

Händel Georg Friedrich 160

S

Szczutkowski 135

*Барельєф Будителям Стрийщини: Є. Олесницькому,
о. О. Нижанківському, о. О. Бобикевичу.
Автор Володимир Одрехівський. 1998 р.*

Наукове видання

МОЛЧКО Уляна Богданівна

**ГАЗЕТНЕ СЛОВО
ОТЦЯ ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО**

Монографія

*Видання вийшло у світ за сприяння
голови Стрийської ОТГ
Олега Канівця
та
генерального директора ТзОВ “Видавничий дім “Укрпол”
Сергія Ковальчука*

Комп’ютерна верстка *Віра Яремко*
Літературна редакція *Зеновія Ханас*

Підп. до друку 07.04.2021. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Ум. друк. арк. 19,0. Тираж 300 пр. Зам. № .0833\21

Видавець і виготовлювач
ТзОВ “Видавничий дім “Укрпол”

ISBN 978-966-8955-85-3

МОЛЧКО Уляна Богданівна – піаністка, педагог, музикознавець, доцент кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка, член НТШ. Автор понад 300 наукових праць. Сфера її наукових зацікавлень: музична культура Прикарпаття, дослідження творчості мистецьких персоналій української діаспори, вивчення музичної публіцистики західно-українських композиторів XX – початку XXI століть. У доробку Уляни Молчко чільне місце займають дослідження, присвячені творчим здобуткам найвизначніших представників з родини Нижанківських. Світ побачили видання: “Фортепіанна творчість Нестора Нижанківського” (2001 р.), “Публіцистична спадщина Нестора Нижанківського” (2014 р.), “Музично-публіцистична творчість Нестора Нижанківського” (2014 р.), “Музично-критична публіцистика Меланії Нижанківської” (2015 р.), “Публіцистичні нариси Кирила Студинського “Нестор галицької музики – Михайло Вербицький. З нагоди 65-ліття його смерті” та “Остап Ніжанковський у моїх спогадах” (2018 р.).

